Loquatur opponens.

Circa octo libros phisicorū Aristotelis

Querit primo Utrum circa entia naturalia generabilia et corruptibilia: haberi possit propria dicta scientia Ista questio ꝓbat et improbat. Probatur pro parte affirmatiua ex his que dicūt Aristoteles sanctus Thomas et Auerrois circa principiū primi libri phisicorum. quia glorios⁹ peripatheticoꝝ dux Aristoteles sermone et opere sibi ꝑsonus cupiens suis auditoribus naturalis phie scientiā referare a libro phisicorū sumpsit exordiū. In cuius prohemio expresse dicit esse scientiam de natura: hoc est de rebus naturalibus. Qꝫ ait ista notitia sit scientia ꝓprie dicta. patet qꝫ scientia est habitus veridicus. sexto Ethicoꝝ. et nō sunt nisi quinq; habitus veridici. scz sapientia. intellectus. scientia. prudentia ⁊ ars. sed ista notitia nō est sapientia nec intellectus nec prudentia nec ars. vt facile ꝓbari posset ex diffinitionib⁹ illoꝝ habituū. ergo est scientia ꝓprie dicta. Sed improbat dupliciter. Primo sic. res naturales non sunt intelligibiles. ergo nō erūt scibiles. Tenet ꝑsequētia. quia scientia est habitus intellectualis. sexto ethicoꝝ. Añs ꝓbatur. qꝫ res naturales sunt sensibiles. sed sensibile nō est intelligibile. scdo thopicoꝝ. Etiaz nihil est intelligibile nisi separatū a materia. cū intellect⁹ sit vniuersaliū. sed entia naturalia ꝓcipiūtur cum materia. et sic sunt singularia. ergo de eis nō erit scientia. Secūdo improbat. qꝫ scientia est neccāriorū ꝑpetuorū et impossibiliū aliter se habere. primo posterioꝝ. sed res naturales nō sunt hmōi. vt quibusdā famosis visum est. scz socrati et platoni. sicut recitat ꝓbs primo methaphisice. igit. Et sic ista qstio p vtraq; eius parte tā affirmatiua qꝫ negatiua relinquitur ambigua. quā dissoluēdā offero pcꝫ discreto ac honesto dño baccalario. N. Dñe baccalarie hāc questionē dignemini acceptare ⁊ breuiss⁹ me eam resoluere

Loquatur respondens.

Questio mihi assignata p dñm baccalariū opponentem in phisica est ista. vt supra. Ad quā respōsurus dimissis argumentoꝝ resumptōib⁹ p et ꝓtra qstitū factis restringo ac limito intentum meū ad tres ꝓpones instar syllogismi ordinatas.

Maior. Circa entia naturalia: fm esse qđ cōpetit eis vt hmōi non est proprie dicta scientia. Minor. Scientia ꝓuenit rebus put accipiūtur in suis rōnib⁹: nō tñ frustrat intellectus a cognitione earū quo ad id qđ eis ꝓuenit exterius. Conclusio. Igit de reb⁹ naturalibus generabilib⁹ ⁊ corruptibilib⁹ tradi possūt vere scientie: put accipiūtur in sua ꝓpria rōne

Maior patz. qꝫ entia naturalia fm qꝫ hmōi possunt aliter se hꝫe et hñt ꝓtingētiā. scz scia ē neccāriorū ⁊ ipossibiliū aliter se habere. Nota tñ pro ampliori declaratione maioris qꝫ res naturales possunt ꝓsiderari dupliciter qtū ad ꝓpositum sufficit. vno mō fm esse qđ ꝓpetit eis extra aīam in rerū natura. et sic de eis non est scientia vt dicit maior. Alio mō fm esse qđ habent in suis rōnib⁹. verbi gratia intellectus ꝓcipit naturaz humanā attribuendo sibi ea que eidē fm se ꝓueniūt. vt dicendo hō est aīal. hō est risibilis. In talib⁹ em ꝓsideratiōib⁹ intellectus supse det de ꝓsideratōe esse ipsius qđ habet in re vel in intel/ et sic de eis est scientia. vt patebit infra. Minor habz duo ꝓplera. Primū patz. qꝫ nulla ꝓditio scientie repugnat eis fm istā cōsiderationē. verbi gratia siue tonitruū sit siue nō sit in rerū natura. nihilominus put ipsa natura tonitrui accipit ab intellectu fm suā rōnez. sic sibi cōpetit qꝫ sit sonus fact⁹ in nubib⁹. sicut cōpetit homini ex sua natura qꝫ sit aīal ⁊ rōnalis. Est tñ sciendū qꝫ hunc modū cognitiōis quidā vocāt cognitionē rei in suis ꝑn cipijs vel causis. videlicet si tonitruū non sit in rerū natura fm ꝓprium esse. est tñ in suis causis ⁊ principijs Et fm hoc volūt soluere qꝫ de reb⁹ mobilib⁹ et generabilib⁹ et corruptibilib⁹ possit haberi scientia. Sed hic modus dicendi nō videt ꝓtentare. vt optime declarat magister noster Lambertus in suis copulatis primo phisicorū. Est igit verius dicendū qꝫ ipsa cognitio habet de reb⁹ fm seipsas put habēt esse in actu. vt determinat ꝓbs. ix. methaphisice. qui em habz sciam passionū ipsius qdrati ꝓsiderat ipsum qdratū sub ꝓpria natura. put in natura pt actu ee. et nō put est potētialit in linea. Secōm ꝓplexū sic apparet. qꝫ non solū natura rerū sed etiā ipm eaz esse accipit cōiter et put est abstractū a ꝓditōib⁹ indiuiduātib⁹. vt si dicat elemēta sunt nata seinuicem trāsmutare vel motus est actus entis in potentia. Et sic mobilia sunt imobiliter apud intellectū. et corruptibilia incorruptibiliter. et materialia imaterialiter. ⁊ sic de alijs. Nec tñ est falsitas. qꝫ nō oportz eūdem modum esse qui est ex parte intelligentis et qui est in reb⁹ intellectis Conclusio. sequitur ex pmissis ⁊ maxime ex primo ꝓplexo minoris. Est tñ ꝓsiderādum qꝫ generabile et corruptibile pñt capi dupliciter. vno modo vt sunt ꝑdicata actualia importantia actū. vt generabile dicat illud qđ generat. et corruptibile illud qđ corrūpitur. et sic non debent hic capi. neqꝫ vt sic de eis est scia. Alio mō capiūtur p aptitudinib⁹ vel p respectib⁹ aptitudinalib⁹ ad act⁹ abstrahentib⁹ ab omni existētia actuali. et sic est scientia de reb⁹ naturalib⁹ inqꝫtum generabiles ⁊ corruptibiles. capiendo inqꝫtum nō qdem reduplicatiue. sed specificatiue.

Sequit correlarie primo qꝫ phia naturalis: est vna scientia vel genere vel vnitate subordinatiōis. vt clare patz in copulatis Sequit secūdo qꝫ illa scientia: est speculatiua et nō practica. qꝫ est de reb⁹ causatis a natura. ⁊ non ab ope nostro. sed impossibile est de reb⁹ a natura causa/

ris esse scientiã practicã.qz hmõi res solũ stã a nobis speculabiles Ad rõnes.ad primã dicit.q res naturales in vli sunt intelligibiles.sed in particulari sunt sensibiles

Et qñ dicit nihil est intelligibile nisi separarũ a materia.Dicendũ q verũ est loquendo de materia signata et incõicabiliter accepta.nõ aũt loquẽdo de materia cõi q̃ est altera pars ꝓpositi.qz illa est pars quidditatis rei phice.sicut patz sexto metaphisice.quare nõ impedit intelligibilitatem Ad scõm dicenduz sicut ad primũ.qz res naturales in vniuersali accepte et relate ad suas passiones:abstrahũt a corruptibilitate.sed accepte in particulari et fm esse existentie sunt corruptibiles.id est per se actu corrũpũtur.et sic de eis nõ est scientia.Etiã maior est vera loquẽdo de scibili ꝓpinquo.scz de ꝯclusione.que est necessaria et incorruptibilis ꝓpter incorruptibilem habitudinẽ p̃dicati ad subiectũ. Et iste modus opponẽdi z respondendi seruabit sili modo in posterioribꝫ.

Querit secũdo. Utruz ens mobile sit adequatũ subiectum: totius phie naturalis.et cum hoc libri phisicorũ. Pro parte affirmatiua z vera est sanct⁹ Thomas in cõmento libri phisicor. Preterea illud est subiectũ primũ et adequatũ phie naturalis z etiã libri phisicorũ.licet diuersimode.qđ ꝓplectit omnẽ speciez mobilitatis.sed ens mobile est hmõi et nõ corpus mobile.igit. Minor ꝓbatur.qz materia prima ante formã est mobilis ad formã Etiã angelus fm fidem catholicaz mouetur de loco ad locum.et similiter potẽtia mouet ab obiecto.Siliter accidentia separata a subiectis mouentur.vt patz in sacramento altaris.et tamẽ de illis nõ est verum dicere q sint corpora mobilia.sed entia mobilia Preterea passio habz diffiniri p suũ subiectum.primo posterior.z septimo metaphisice.sed phus diffinit motũ per ens et non p corp⁹. tercio phisicor.igitur. Sed pro parte negatiua et probabiliter falsa.arguit tripliciter. Primo idem nõ est subiectũ totius et partis.sed naturalis phia et liber phisicorum habẽt se sicut pars et totuz.igit non bene habebunt idem subiectũ. Preterea passio debet fluere ex principijs sui subiecti.sed mobilitas nõ fluit ex principijs principijs entis.ergo non est passio entis. Et per ꝓsequens ens mobile nõ erit subiectũ primũ huius scientie. Minor ꝓbatur qz sic omne ens esset mobile. Preterea in tali assignatõe mobile vel esz differentia entis vel modus eius. Si differentia.vel ergo erit differentia essentialis aut accidentalis. Nõ essentialis vt supponit.qz talẽ nõ habz Nec accidentalis.qz als phia naturalis esset subalternata metaphisice. Si modus entis sequeret q phia naturalis esz pars metaphisice.qz eiusdẽ scientie est ꝓsiderare de ente et modis eius

Maior. Querentibꝫ an idẽ sit subiectũ huius libri et totiꝰ phisice:ꝓuenienter respõdet cum q̃dũ distinctiõe. Minor. Subiectũ attributionis alicuiꝰ scie:debet in illa presupponi notorie. Cõclusio. Dico igit ens mobile cẽ subiectũ huius libri et totius naturalis phie: sub alia tñ et alia ratione

Maior pz qz naturalis phia z etiã ens mobile capiũtur dupl̃r.vno mõ capit naturalis phia soluz in sua cõitate.et sic hic ꝓsiderat.z ei⁹ subiectũ vt sic est ens mobile fm se tm̃.Alio mõ cõsiderat naturalis phia nõ solum fm sua generalia.sed etiã fm diuersos spẽales modos q̃ tractantur in diuersis libris. Et sic eius subiectũ nõ ponitur ens mobile in tali generalitate. sed cũ specificatiõibus aliorũ modorũ in libris posteriorib⁹ ꝓsideratorũ. Et sunt in toto octo ptes phie naturalis Prima ꝓsiderat in libro phisicorũ.q̃ versat circa motũ et materiã sensibilem nõ descendendo. Secũda in libro de celo. q̃ descendit ad primã et principalẽ spẽm motus z materie sensibilis. qz ad motũ localẽ z ad mobilia illius motus inuestigando eorũ naturas. Tercia ps cõsiderat in libro de generatiõe qui versat circa alias species motus seu mutationis in in generali nõ descendẽdo ad aliquã spẽm nisi ad transmutationẽ corporũ simplicium ad inuicẽ Et illius libri subiectũ est ens mobile ad formaz.qz hmõi mot⁹ ad aliquã formaz terminant̃. Quarta ps tractat̃.in libro metheororũ.q̃ ꝓsiderat motũ z mutationẽ ad formã mixti imperfecti.sicut sunt pluuia grando z nix. Quinta ꝓsideratur in libro de mineralib⁹.et tractat de mutatiõe mixti pfecti homogenij.scz de generatiõe lapidũ z metallorũ. Et hic liber sub illa intitulatõe nõ est a greco trãslatũ in latinũ. sed tñ in q̃rto metheororũ traditur principia generatõis hmõi mixtorũ. Sexta tractat̃ in libro de aĩalib⁹ et plãtis et ꝓsiderat de generatiõe z corruptõe totaliũ animatorũ que sunt mixta etherogenia. Septima ꝓsiderat̃ in libro de aĩa.qui est in passionib⁹ z ꝓprietatib⁹ partiũ aĩatarũ ex parte aĩe. Octaua tractat̃ in libro de sensu et sensato.et ꝓsiderat de passionib⁹ z ꝓprietatib⁹ aĩatorũ.put se tenent ex parte corporis. Et ad has octo ptes ꝓnoiatas reduc̃it naturalis phie diuisio tanq̃ ad principaliores. et si q̃ alie ab his facte sint additiões.iste ad illas ꝓiũctim vel diuisim reduci possunt. Minor est rõ doctoris sancti q̃si in forma.et ꝓbat̃.qz quelibet scientia ꝓsupponit de suo subiecto qz est z quid est .primo posterior. et ergo nulla scientia pt ꝓbare formalẽ rõnem subiecti de subiecto. qz h̃ faciendo ꝓbat subiectũ. Etiã subiectum debet esse ꝓmo notũ.vt dicit vna particula diffinitiõis subiecti. Conclusio sequtur ex ꝓmissis quo ad ambas eius ptes. Sz q̃ corpus mobile nõ sit subiectũ patz.qz subiectũ debz esse notorie ꝓsuppositũ.sed Arestoteles sexto phisicorũ ꝓbat q̃ oẽ mobile sit corpus qđ repugnat huic.corp⁹ mobile est notorie p̃suppositũ. Et q̃ ꝓbet oẽ mobile esse corpus patz.qz ꝓbat nullũ impartibile seu idiuisibile moueri.ad qđ sequit̃ imediate q̃ omne mobile est partibile. Sicut in simili ad illam.nullũ insensibile est ratiõale. sequit̃ illa imediate.omne rationale est sensibile Ad rõnes. Ad primã quid sit dõm ptz in copulatis. Ad scõam dr q̃ mobilitas nõ fluit ex principijs entis inq̃tũ ens. sed fluit ex principijs entis mobilis.qđ est minus cõe q̃ ens.et magis cõe q̃ corpus. Et eius p̃ncipia non sunt materia forma z p̃uatio.sed aliquid cõius innoiatũ. Est tñ verũ q̃ motus ꝓprie dictus demonstrat̃ de ente mobili p illa p̃ncipia iam noiata. Ad terciũ dõm. q̃ inista assignatione subiecti mobile nõ debet capi vt differentia essentialis vel accidẽtalis.sed debet capi vt dicit moduz entis.q̃ noie entis nõ exprimitur. Et ad improbatiõem dicẽduz fm doctorẽ sanctum in de veritate.materia ꝓma.q̃stione ꝓma.q̃ duplex est modus entis. vnus est modus spẽalis.qui ꝓtrahit ens ad spẽale genus scibile. et loquẽdo de illo nõ est eiusdẽ scientie ꝓsiderare de ente z de modis entis. Aliꝰ ẽ modꝰ entis generalis q̃ ꝓsequit̃ oẽ ens q̃ mõ alia trãscẽdẽtia ab ente dicũt modi entis Et loquẽdo de illo mõ tũc eiꝰdẽ scie ẽ ꝓsiderare de ente z de modis ens

Quoniã quidẽ intelligere et scire cõ.

Circa initiũ primi

Libri phisicoꝝ. et primo circa ꝓhemiũ sunt aliqua dubia. Primũ vtrũ ex precedenti cognitiõe causarũ principioꝝ aut elementorũ: sit ꝓcedendũ ad cognitionẽ causatorũ principiatoꝝ seu elemẽtatoꝝ. Pro parte affirmatiua est ꝓbatio Aristotelis in textu. que sumpta est ex cõi opione hominũ. et ideo non potest esse in toto falsa. qz omnes arbitrãtur se scire aliquid cũ prima principia causas et elementa cognoscũtur Sed ꝓ parte negatiua arguitur ꝓmo sic. ex cognitiõe effectuũ rerũ sensibiliũ venimus in cognitiõem causaꝝ. ergo non econtra. Cõsequentia tenet. qz alꝫ demonstratio circularis esset possibilis. Scõo sic. qz ad cognitiõem effectus naturalis nõ oportet cognoscere elementa. Patz qz dicit textus vsqz ad elementa. et sic videt excludere materiã fm sanctũ Thomã. aut materiã z formã fm Auerroim.

Maioꝛ Modus per se determinandi. simili⁹ est modo demonstrandi. Minoꝛ. Ordo potioris demonstrationis procedit a causis: licet ex parte nostri frequenter ꝓtingat ꝓcedere ab effectib⁹ Conclusio. Justũ est igitur a causis principi⁹ aut elementis fm se procedere: tamen propter nostrum modũ cognoscendi solet plerũqz oppositũ ꝓtingere

Maioꝛ patz qz simpliciter z ꝑ se ꝑus determinãduz est de causis inqꝝtum ꝓmittere ꝑt noster modus cognoscendi. sed ex parte addiscentis qñqz fit opposituz fm qz posteriora qñqz sunt addiscenti notiora. Et ita ꝓportionabiliter in demonstratiõe ꝓpter quid ꝓceditur a causis ad effectus. sed in demonstratiõe fm quid fit econtra. et sic est hincinde ꝓportio et similitudo Minoꝛ quo ad primã eius partẽ patz. qz potioꝛ demonstratio est que dicit ꝓpter quid in qua ꝓcedit a causa ad effectũ. Sed quo ad secũdã partẽ ꝑz siliter. qz ꝑbus in libro posteriorꝝ instituit sepius econtra esse ꝓcedendũ. sicut ibidẽ patet ꝑ varia exempla. Conclusio quo ad eius partẽ primã patz. qz ordo determinandi et cognoscendi debet esse ꝓformis ordini causandi loquẽdo fm se. Sed secũda pars patet. qz ꝓmittus sunt ꝓsibanda ea que addiscenti sunt faciliora. alꝫ nõ ꝓcederetur ex sibi magis notis. sed effectus sunt multotiens addiscentib⁹ faciliores qꝝ cause Et hanc sententiã Aresto. tãgit ẽnto metaphi. capto ꝓmo. In signũ cui⁹ ꝑbs in sua metaphi. ꝑus determinat de subã sensibili qꝝ de substantijs separatis. licet subã intellectualis se habeat vt cã subaꝝ sensibiliũ Sequitur corrolarie ꝓmo qz in omni ꝓcessu sciali quodãmodo ꝓcedit a cã ad effectũ: idcirco in naturali ꝑbia de causis ꝑus est determinandũ. Patz qz in oi scia cuius sunt ẽncipia cause z elementa ꝓtingit scire et intelligere ex hoꝝ cognitiõe. sed in omni ꝓcessu sciali z etiã in naturali ꝑbia sunt ẽncipia cause et elementa. igit z̃ Sequitur corrolarie scõo. qz ad cognoscẽdũ effectũ ꝑfecte. necesse est oẽs ei⁹ causas ꝑ se cognoscere. Patz corrolariũ ex ꝓcessu Aresto. sexto metaphi. nã nulla scia intromittit se de causis ꝑ accns sui effect⁹. et ꝑ ꝰns satisfit cognitiõi sciẽtifice ꝑ cognitiõem qꝝ sibi cõpetit ex causis ꝑ se Sequitur corrolarie tercio. qz hĩe ꝑfectam cognitionẽ de aliquo effectu in genere est nobis ꝓ statu huius vite possibile. Patz qz nõ est defectus ex ꝑte sensus. neqz ex ꝑte cognoscibiliuz Nõ ex parte sensus. qz licet sensus aliqñ sit indisposit⁹: tñ hoc est in paucioribus. et intellectus q ꝑficit ꝑt dirigere z corrigere iudicium sensus. Neqz ex parte cognoscibiliũ. qz ꝗuis ipa cognoscibilia subiaceant mutationi. tñ intellectus ꝑt formare aliqꝝ veritates de eis nõ obstãte quacũqz eorum mutatiõe

Ad rones. Ad ꝓmã dr. qz ex cognitiõe effectuũ sensibiliũ venimus in cognitiõem cãꝝ a posteriori. sed hic est sermo de ꝓcessu qui est a priori. Ad secũdam dom qz vsqz hic nõ capit excluſiue. ita qz excludatur elementum sed incluſiue.

Querit secũdo.

Utrũ vlia sint nobis prius et magis nota: qꝝ ipoꝝ singularia Pro ꝑte affirmatiua est ꝑbus in textu. ostendẽs qz in cognitiõe nostra oportz nos ꝓcedere a magis vlib⁹ ad minus vlia tanqꝝ ex notioribus nobis in minus nota quo ad nos. Sed ꝓ ꝑte negatiua arguitur ꝑ ꝑbm ꝓmo posterioruz. vbi dicit qz singularia sunt nobis magis nota. Preterea in ꝑsenti textu dicit qz diffinitũ est nobis magis notũ ꝓbis ipm diffinientib⁹. ꝫ diffinientia sunt vlioza diffinito. ergo vlia nõ sunt nobis notioza singularib⁹.

Maioꝛ. Singularia fm viam generatiõis nature: precedũt vlia in cognitone Minoꝛ Scõm nostrũ modũ cognoscendi simpliciter singularia: sunt nobis ꝓius nota qꝝ vlia

Conclusio. Accipiendo igit respectiue singularia z vlia: ad sensuz Aristotelis vlia sunt ꝑ ad nos singularib⁹ prius nota

Maioꝛ pz. qz natura fm viã generatiõis ꝓcedit ab ipfecto ad ꝑfectũ. et qz cognitio singulariũ ad sensuz ꝓtinet: et cognitio vliuz ad intellectũ. pz qz scda ẽ ꝑfectioꝛ qꝝ ꝓma Minoꝛ pz. qz noster mod⁹ cognoscendi incipit a sensu. ita qz ĩ acqsitiõe cognitionis ꝓcedim⁹ a sensibilib⁹ ad intelligibilia. et de potẽtia successiue exeũdo in actuz. Et hec duo ex eadẽ radice ducũt originẽ. qz em intellect⁹ humanus in principio sui est qsi tabula rasa in qua nihil est scriptũ. hinc est qz idiget reductiõe successiua vt fiat in actu. et ad talẽ reductiõem indiget fantasmatib⁹ sensibiliuz a quib⁹ fit abstractio spẽz intelligibiliũ. Ulñ pz qz due sũt ꝓditiones nre cognitionis. Prima qz icipit a sensibilib⁹ versus intellectũ. Scda qz fit ꝑ exitũ successiuũ ipsius intellect⁹ de potẽtia in actũ Cõclusio ꝓbat ꝑ ĩmediate dca. qz cognitio generat ĩ nob ꝑ exitũ successiuũ de potẽtia ĩ actũ ꝫ magis vlia. i. magis ꝓfusa sunt ꝓincoza ad eẽ in potẽtia qꝝ min⁹ vlia q̃ sunt magis distincta. et ꝑ ꝰns talia ꝓbus occurrũt qꝝ min⁹ vlia. Dicit notãt (ad sensũ Aristotelis) qz si vle capiat ꝑ natura fm qz sibi adiuncta est intẽtio vlitatis. tũc vle ꝑsupponit singularia. qz nõ ꝑt de aliq̃ sciri an sit gen⁹ nisi ꝓcuia cognitiõe qz habeat sub se plures spẽs de qbꝫ ꝑdicet Et ideo fm Aristo. hic. vle z singulare debent capi ꝑ ipsis naturis. sicut exẽpli gra prius cognoscit aial qꝝ hõ Sequitur corrolarie ꝓmo. qz nõ ea dẽ nobis cũ natura notioza sunt ac certioza. Patz triplr Primo ꝓparãdo gen⁹ subaꝝ materialiũ ad gen⁹ subaꝝ separataꝝ. qz sube materiales sunt nobis notiores. ꝫ sube separate sunt nature notiores. Scõo ꝓparando ꝓfusa et magis vlia ad minus vlia q̃ sunt magis distincta. Tercio. qz cognitio sensitiua est prior apud nos. sed tñ totum

genus cognitōis intellectiue est mot⁹ fm naturā. qz est eoz q̄ saltē fm rōnem sunt sepata a materia z a ꝺditiōi/bus materialib⁹ Et qz fere tota nr̄a cognitio ꝓsar̄ i trib⁹ modis ꝓfatis. ideo q̄si vlter dōm est q nulla eadē notio ra nobis sunt et nature. qz modicū est respectiue loquen do in quo ꝙuenīt cū natura. qz solū in mathematicis. in q̄b⁹ ꝓncipia sunt notioza fm naturā q̄z ꝓclones: z etiā quo ad nos. qz notitia ꝓncipioꝝ ē ꝓpinquioz ꝑdictis cō/ditiōib⁹ nr̄o modo cognoscēdi z plantatis. Potest etiaz illud cozrelariū intelligi in certo genere cognoscendi. vi/delicz ꝓparādo magis vl'ia ad min⁹ vl'ia. et sic iterū nu la eadē nobis notioza sunt z natura. Sequr cozrela/rio. scdo. q vl'ia ꝑus esse nota q̄z singularia ostendit ꝙueni enter p Aresto. tria signa. Et qz declaratio illoꝝ signoꝝ sufficiēter pz in copulatis. ideo de eis in p̄senti loco supse deo. Debet nihilominus rūdēs esse, pulsus circa cozrelaria z circa ipsoꝝ decisionē. qz est in potestate opponen tis ꝓtra arguere. Potest etiā cozrelariū in ordinaria dis putatōe accipi p ꝓncipali q̄stione. Ad rōnes. Ad p/mā dōm. q phūs ꝓmo posterioꝝ ꝓpat cognitōem itel/lectiuā cognitōi sensitiue. sed hic ꝓpat cognitiōes intel/lectiuas inter se Ad scdam dōm q partes diffinētes vt ptes sunt non hnt rōnem magis vl'is. sed bñ si fm se ꝙsiderent. quo etiā sunt magis ꝓfusa z nobis notioza

Necesse est aūt vnū esse principiū aut plu.

Circa partē executiuam

p̄mi libri phisicoꝝ. Querit ꝓmo. vtrū phisic⁹ habeat dis putare: ꝓtra negātes ꝓncipia naturalis phie. Pro pte negatiua et vera arguit autoritate phi in textu. Etiā in geometria nō est disputādū ꝓtra negantes ꝓncipia geo/metrie. q̄ siliter in phia naturali nō est disputandū ꝓtra negātes illoꝝ ꝓncipia. Et p hoc ꝓbat phs q non est dis/putādū ꝓtra ꝓmenidē z melissiū Sed p pte affirma tiua z falsa arguit dupl'r. Primo phs q̄rto metaphisice disputat ꝓtra negātes sua ꝓncipia. q̄ z phs naturalis h facere p̄t Tenet ꝓña. qz sicut se hnt ꝓncipia metaphisice in metaphisica. ita se hnt ꝓncipia phisice in phisica. Se cūdo phs in sequēti cap'o disputat ꝓtra ꝓmenidē z mel lissum q negauerūt ꝓncipia phie naturalis. igit

Maioz. Plurima tractāt in naturali phia: q̄ nō sunt ꝓprie de ei⁹ suba Minoz. Mel/lissi et permenidis positōes redarguere aut eo rū rōnes soluere: nō ptinet ad foz scie phisice.

Cōclusio Vl'iter igit ad phīcū nō ptinet disputare ꝓtra iterimētes ꝓncipia naīal' phie

Maioz pz. qz Aresto. reꝓbat varias opīnōes anti quoꝝ circa ꝓncipia rerū naturaliū ex ꝓncipijs sciaꝝ cōi/um. et ita nō ptinet nisi reductiue ad ꝑticulares scias

Dzo q̄ nota. q scias q̄dā dicūtur spēales. alie sunt cōes. Ilā cōes sunt metaphisica z logica. qz ꝓsanc circa tran scēdētia. nā eaꝝ subiecta ad oīa se extendūt. magis tā me taphisica q̄z logica. qz ens qđ est subiectū metaphisice est vl'oris cōitatis q̄z subiectū logice. qđ est ens rōnis. Sz sciaꝝ particulariū est ꝺnā. qz q̄dā sunt subalt'nates. z q̄/dam subalternate. Ex q̄b⁹ ꝓtingit talis ordo. qz negatis ꝓncipijs scie subalt'nate fit recursus ad ꝓncipia scie sub alternātis. q̄b⁹ negatis nece est recurrere ad scias cōes sc̄z ad metaphisicā z logicā Minoz pz. qz nulli⁹ cau/seactio se extēdit vltra facultatē sue ꝓtutis. sed fm phm ꝓmo posterioꝝ vltima resolutio scie pficit dum ad ꝓncipia quenit. et p ꝑns interemptis notissimis ꝓncipijs phi sice nō remanet sibi facultas h̄ndi actōem ꝓtra tales in/teremptores. Sed rōnes ꝓmenidis z melissi negāt ꝓncipia phisice. vt satis clare deducit in copulatis circa tex tum. igit Conclusio patz. qz disputatio ꝺz semꝑ fieri ex ꝓncipijs ꝑsuppositis. q̄ p oppositū nō ꝑt fieri disputatio ꝓncipijs negatis Patz scdo qz phs naturalis nō h̄z dispu tare ꝓtra quālibet positōem. q̄ etiā nō h̄z disputare ꝓtra negātē sua ꝓncipia. Añs. ꝓbat. qz nō h̄z disputare cōtra positōem heraclīti dicētis oīa esse mobilia. Sed ꝓña te/net p se. Sequr cozrelarie ꝓmo. q ꝓnoīatos phos sup suis dictis accusare subest facultati ꝓme phie. Pro/bat. qz ꝓma phia est scia cōis. sed scia cōis h̄z quādā p/rogatiuā ꝓe ꝓticularib⁹ sciētijs. ita q interemptis suis notissimis ꝓncipijs nō ꝑcludit ei via disputādi. dum tñ rūdens velit aliqd ꝓcedere. ergo etiam ꝑt disputare ꝓtra negātes ꝓncipia sciaꝝ ꝓticulariū Sequr cozrelarie se cūdo. q merito ipa metaphisica dicit aliaꝝ sciaꝝ ꝓnceps ꝺña z honozabilissima. Patz qz ipsa ꝑt auxiliū ceteris sciētijs. imo et ipsi logice. qz maioris potestatis est. vt ꝺz q̄rto metaphisice. quēadmodū ens est digniozis ꝺditio/nis q̄z ens rōnis. Ad rōnes Ad ꝓmā dōm. q nō est sil'e. qz si disputās ꝓcedat aliqd circa negatōem ꝓncipio/rū. illud cadit sub ꝓncipijs metaphisice. z non phisice. Ad scdam ꝺz q phs naturalis nō disputat ꝓtra negan tes sua ꝓncipia p ꝓncipia phisicalia. sed metaphisicalia.

Principiuz aūt maxime est omniū, ꝓprium

Querit primo.

Vtrū omne ens sit vnū: sicut posuerūt ꝓmenides z melissus. Pro pte affirmatiua arguit ꝓmo rōnib⁹ ꝓmenidis z melissi. q̄ alibi satis clare ponūtur Scdo arguit. qz tm̄ vnū est. ergo oē ens est vnū. Añs ꝓ/bat. expositorie. qz hoc ens est tm̄ vnuz. et hoc ens est tm̄ vnū. q tm̄ vnū ens est. Cō sequētia ꝓbat p vnā regulaz logicoꝝ. qz arguēdo ab exclusiua ad suā vlez i terminis trāspositis est bona ꝓña. Sed p parte negatiua est phs in scdo tercio et q̄rto cap'is huius libri.

Maioz. Foze in reb⁹ pluralitatē entiū: ostē di p̄t ex pte entis et sub eo ꝓtentoꝝ Minoz Silr̄ p acceptōes q̄s h̄z vnū: ostēdit neces/se foze pluralitatē entiū Conclusio. Nō igit possibile: oīa q̄ sunt in natura vnū ens esse.

Maioz pz. qz ens diuidit in subam z q̄ntitatem zc. et vnūqꝺq illoꝝ vlteri⁹ diuidit. Si g̃ ens sit soluz vnū ita q nō sit pluralitas entiū. aut g̃ illud ens est suba tm̄. vel q̄ntitas aut q̄litas tm̄. aut suba z accīs simul. sed nullus istoꝝ est dōm. Nō ꝓmū. qz fm mellissum ipm ens est infi/nitū. et fm ꝓmenidē est finitū. sed finitū et inf. nitū p se so li q̄ntitati ꝙueniūt. g̃ ꝑter subam ad min⁹ erit quātas Nec p̄t dici secūdū. qz absurdū est dicere accīs ee nulla existēte suba. Nec p tercū. qz suba z accīs semꝑ sunt pl'a

Minoz. ꝓbat. qz vnū ꝺz tripliciter. vno⁹ sicut cōtinuū. Scdo⁹ sicut oīno indiuisibile. sicut vnitas vel p̄ctus. Tercio⁹ aliq̄ dicunt vnū ꝓpter ꝙueniētiā in vna eadē rō ne cōi. sicut sortes z plato ꝙueniunt in rōne hois. silr̄ equ⁹ z asinus ꝙueniūt in rōne aīalis. Patz igit ꝓpositio ex ist⁹ acceptiōib⁹. qz si oīa dicāt vnū sicut ꝓtinuū. tūc

nō est phibita pluralitas entiū. qz ptinuū nō est idē cuiꝫ libet sue parti. nec vna ps est eadē cū alia. Si vero ens sit vnū sicut pūctus. adhuc inferī cōtra eos. qz tūc eos huiusmodi ens nec esset finitū nec infinitū. qz pūctus est terminus alicuius finiti. sz nō est met finitꝰ vl infinitꝰ. Nec ꝓt dici terciū. videlicet q oīa sint vnū rōne. qz tunc ꝛtia essent vnū. t sil'r decē ꝑdicamēta haberēt vnā rōem

Conclusio seqtur ex ꝓmissis. qz ea que stꝫ in materia vel sunt finita aut infinita. t sic sꝫ ꝯta. g̃ ad minꝰ stꝫ suba et accīs. t sic sunt multa Sequit corrolarie ꝓmo q ō ceptoria fuit opinio quorūdā antiquoꝝ. dicētium q non cōtingat idē esse multa t vnū. Ptz breuiter. qz aliqd est vnū actu t multa in potētia vel ecōta. igit. Et de illis loquit phs in textu. ibi(Cōturbati aūt) Sequit corrolarie scdo. q sil'ꝫ pūt stare plura t tm vnū esse. Ptz qz exponēdo tm grā alietatis. illa est vera. tm vnū ē. qz sensus est. vnū est t nihil aliud ab vno est. Sz exponēdo vnuz grā pluralitatis sic est falsa. qz exponit ꝑ vnā copulatiuā cuius vna ps est falsa. est em sensus eius vnū ē t nō plа ꝯ vnū sunt. t illa scda ps est falsa. g̃ t tota Ad rōnes ad ꝓmā dōm q rōes Permenidis t Wellissi facile ē dissoluere. qz peccāt tā in materia ꝯ in forma. Et phs cōparādo illas duas rōnes ad inuicē dicit q rō melissi est onerosa. t nō habēs defectū inducēs multa incōueniēcia Est onerosa. qz vana. t nō hns defectum. qz nō facit aliquā dubitatōem. Et inducit plа incōuenientia. qz vno incōueniēti dato alia cōtingunt. Sz rō Permenidis hz aliquas ꝓbabilitates. qz ꝓpōes qs assumit sunt vere in vno sensu. t g̃ sibi debetur specialior rīsio Ad scdam dōm ꝓmo q illa rō est sophistica. qz aīs ꝓbat ac si oīe caperet distributiue. t tm ꝑm mentē Permenidis dz capi collectiue Scdo dōm q illa ꝓpō. tm vnū est pōt capi duplr. vno mō vt est de excluso subiecto. t sic semp est vera Alio mō vt est exclusiua. t hoc duplr. qz vel exponit grā alietatis. t sic ite ꝫ est vera. aut grā plalitatis. t sic ē falsa

Queritur secūdo Utꝫ ens t vnū sint ō numero analogice multipliciū. Pro pte affirmatiua t vera ē phs in ꝓti lrā ꝓtra ꝓmentē q in sua rōe supponit q ens dicat vniuoce. cū tm sit de numero multipliciū. Sil'r phus in q̃rto t q̃nto metaphisice t in alijs sue doctrine locis hꝫ idē frequētissime ponit Sed ꝑ pte negatiua arguitur ꝓmo sic. qz nō pōt dici q oīe ens sit suba vel accīs. et ita ens vna acceptōe stat ꝑ suba t accīte. q̃re erit vniuocū ad illa Scdo sic. certū est de aliq̃ q sit ens. t tm incertū est an sit suba vel accīs. t ita ens est cōmune ꝯ suba et accīs. q̃re sequit q sit vniuocū. Et qz vnū conuertit cuz ente cōcludit q vnū sit vniuocū sicut ens.

Maior Ens quo ad ambitū totius sue significatōis nō est vniuocū: sz de nūero multipliciū Minor. Sil'r vnū ꝑm totā suā significatōem: ꝓcedit necārio habere multiplicitatē

Cōclusio Igitur ens t vnū hnt equocationē illā: que reducit ad analogiam.

Maior ptz. qz manente eodem nomine entis eius ratio variatur. quia alia ratione accīs dicitur ens ꝯ substantia. t alia ratione negatōes t priuatōes dicuntur entia ꝯ res que habēt veram naturā a parte rei ex qb manifeste ptz multiplicitas in ꝛcatōe entis. Etiā ens dz de deo t creaturis que in nullo vniuocari possunt. quia impossibile est q deus t creatura cōueniant in rōe t natura. Minor ptz. quia vnum ponit in ꝑti littera equocū Sil'r q̃rto et quinto metaphisice t in pluribus alijs passibus doctrine Aristotelis Etiam vnū est de nūero trācendentiū. t q̃ꝫ solum ponitur in ꝑdicamēto q̃ntitatis ergo est multiplex Cōclusio ptz. qz equocatio illoꝝ non est a casu. eo q fit ꝑm transsumptiōez ꝑ aliquā similitudinē. nez est solū phisica. sed etiā est logica. igit cōclusio vera Ad rōes. ad ꝓmā dicitur q intellectus potest intelligere sil'. nō solum ea q dicunt ꝑm vnum. sed que dicūtur ad vnū. sicut ꝓpter sanitatem eligimus potionem amaram. t in ꝯclusione demonstrata fertur intellectꝰ ad ꝓmissas demonstrātes. Et qz multiplicitas ꝛcatiōis quam habet ens est analogica. hinc est q intellectus quadaz vnitate intellectōis potest intelligere ea ad que ens dꝛ equiuocū Ad scdam dōm q ꝯ̃ius sit vnus ꝯceptꝰ entis ꝓueniens subam t accīs. alle tamē non est vniuoce sed analogice participatus.

Queritꝫ tercio. Utꝫ a suba quanta; sit quantitas realiter distincta. Pro parte affirmatiua est phs in littera q dicit q substantia t quantum sunt duo t non vnū Sed pro parte negatiua arguitur. quia realiter distincta potest deus separare t separatim conseruare. sed sic nō est de substantia t quantitate. igitur. Maior est articulus parisiensis. Sed minor probatur. quia si sic tunc secluſa quantitate in substātia composita esset distinctio partium ꝑm situm. t sic substantia esset diuisibilis sine q̃titate. quod est contra phm.

Maior: Quantitas continua: distinguitur a substantia quanta Minor. Quātitas discreta de genere ꝑdicamēti quātitatis: vl'r distinguitur a reb⁹ ea quantitate quantis Cōclusio Igitur substātia et quātitas ꝑdicamenta: sunt ab inuicē realiter distincta.

Maior ptz tripl'r. ꝓmo ex cōi rōe distinctōnis ꝑdicamentoꝝ que nō coincidunt. vt supponitur. Scdo patet ex cōi rōe distinctōis inter species motus. quia motꝰ ad substātiā dꝛ ḡnatio. sz motus ad ꝯtitatē dꝛ augmentatio diminutio vel rarefactio Tercio qz substātia manēte eadē fit variatio in eiꝰ q̃ntitate ptinua. Minor sil'r ꝓbat tripl'r. ꝓmo ex rōe quātitatis in cōi. Scdo qz q̃titas discreta huiꝰ generis causat ex diuisione continui. vt dꝛ tercio huiꝰ. Tercio ptz ꝑ Aristo. hꝫ in lrā q dicit q finiti t infiniti rō soli ꝯtitati cōgruit. cū ergo numerus sit finitus vel infinitus ptz ꝓpositū Cōclusio relinquit nota ex dictis. Seqtur corrolarie ꝓmo q nō est idē ꝯtitatez a re ꝯta: distingui t a suba ꝯta. ptz qz ꝯtitas ꝛpter ꝛpia q̃tatē ad subam suscipit ꝛprias ꝑdicatōnes in ꝛcreto. sic dꝛ q magnitudo est extēsa. t linea ē lōga. superficies lata. t tm linea t eiꝰ lōgitudo idē sunt. sz ꝯtitas differt a suba ꝯta. vt etiā Aristo. insinuat in q̃rto huiꝰ Seqtur corrolarie scdo q vniuersalit accidens ꝑdicamentale t substantia: sunt realiter diuersa. patet ꝓmo. quia est par ratio de quantitate t alijs accidentibus Patet secundo per philosophum in textu dicentem q substantia t accidēs sunt multa. Ptz tercio. qz intrinsece ꝓditōes subē et accītis sunt diuerse. g̃ tc. Añs ꝓbat. qz conditio substātie est ꝑ se esse. sed accītis esse est inesse Ad rōem di

cendū q̄ ille articulus parisiensis habet intelligi in absolutꝫ. z nō in respectiuis aut in his que habēt necārīū connexionē ad inuicem. q̄ modo se hñt substātia z quātitas materialis. Sꝫ vtꝝ deus posset illa separe hoc nō hz inq̄rere phs naturalis. immo id solum inquirere habet qđ fieri potest fm rerum naturas.

Querit quarto. Utꝝ suba materiāl'. sit de se indiuisibil'. Pro pte affirmatiua est phs in rōibus ꝓtra Permenidē z Melissum. in qb dicit q̄ si sola suba esset nūc nō esset finita nec infinita cū nō esset q̄nta. z p ꝓns non essꝫ diuisibil' Sed p pte negatiua arguit sic. q̄ qđ p se hz ptes p se est diuisibile. sed suba materialis p se habet ptes. igit'. Maior. pbat. q̄ p se hz materiā z formā Sēcūdo sic. ptitū in actu p̄supponit ptibilitatē in potētia. sed materia exīs sub q̄ntitate est ptita in plura individua. g̃ ipa ante quātitatē erit ptibilis

Maior. Per se diuisibile z indiuisibile: cōueniūt rebꝫ bipartite Minor Ex diuisione ꝓma: causat' naturāl'r scōa Conclusio. Igitur secundo modo materiali substātie: cōuenit per se et indiuisibile

Maior ptz ꝓmo de p se. q̄ p se conuenit alicui dupl'r. vno mō. q̄ est de rōne eius. sicut rōnale p se ꝓuenit hoī. Alio mō. q̄ nō ꝓuenit sibi ꝓpter aliq̄d adiunctū. sic dicim⁹ colorē esse p se visibilē. i. sine adiunctōe lumis extrī seci. Scōo pz de diuisibili. q̄ duplex est diuisio. q̄dam est in ptes ēntiales. sicut in materiā z formā. Alia est diuisio in ptes extēsiuas. sicut corp⁹ bipedale diuidit' in duo pedalia. Scōo pz de indiuisibili p oppositū. q̄ sicut aliq̄d est diuisibile dupl'r. ita sil'r aliq̄d est indiuisibile dupl'r. vt ptz facil'r ꝓportionādo mēbra Minor pbatur. q̄ ꝓma diuisio est subē materialis in materiā z formā. sz scōa est q̄ntitatꝫ q̄ ꝓsequit materiā in ordine tū ad aliquā formā hinc est q̄ ꝓma diuisibilitas est cā scōe. sicut suba est causa accīntis Etiā ꝓma nō exīte auferetur scōa Cōclusio ptz ꝓmo ex pte eius qđ est p se. q̄ suba materiāl' nō haberet ex pte sui diuisionē in ptes extēsiuas. g̃ p se est idiuisibilis. Scōo ptz ex pte indiuisibilis. q̄ diuisibile scōo mō ꝓuenit subē p accīs p quātitatē g̃ p oppositū indiuisibile scōo mō ꝓueniet eidē p se Sequit' correlarie q̄ nō eo dē mō sicut pūctus: suba materiāl' p se est indiuisibil'. ptz q̄ suba materialis z si de se nō habeat actu diuisionē. est tñ radix ex q̄ pullulat q̄ntitas p quā fit actualis diuisibilitas. pūctus aūt nō est illius ꝓditionis. igit' correlariuꝫ verū Ad rōes. ꝓma soluta est. q̄ loq̄t' de ꝓma diuisione Ad scōam dōm q̄ est duplex ptibilitas sicut ē duplex potētia. q̄dam est potētia logica q̄ cōsistit in nō repugnātia terminorū. z loquēdo de illa materia aī oēm q̄ntitatem est potentia diuisibilis. q̄ sibi nō repugnat ptri nec quātitas. Alia est potētia phisica q̄ est aliq̄d in re. et loquēdo de illa materia accepta aī q̄ntitatē est indiuisibilis. q̄ nō hz aliq̄d in se vnde posset diuidi. Reliq̄ videātur in Uersore q̄ dat multas bonas occasiōes dubitādi

Querit quinto Utrꝫ ꝓcedi possit vere: q̄ totū sit ptes sue. Pro pte negatiua arguit' rōe phi. q̄ si totū nō distingueret a ptibꝫ sil' sumptis. ptes sil' sumpte essent eedē inter se qđ est falsum. ptz fallitas. q̄ si sic tūc totū eēt vnū indiuisibile. Probat' ꝓña. q̄ q̄ sunt eadē vni z eidē sūt ea dē inter se. Sz p pte affirmatiua arguit' p ꝓmētatorē in h̄ ꝓmo dicētē q̄ totū est aliud a qualibet parte. non tamen ab omnibus simul sumptis

Maior. Partes totiꝰ diuisim accepte: non ꝓueniūt cū toto in idēptitate Minor. Partes ꝓiūctim z sil' sumpte: sūt cū toto idēptifice Cōclusio Igit' fm aliā acceptōem z aliā: possum⁹ affirmare aut negare q̄stionē motā.

Maior p̄z exēplarit'. q̄ dom⁹ nec est tectū nec paries nec fundamētū z ita de alijs. possum⁹ q̄ de toto z pte in h̄ sensu multa saluare. q̄ dicim⁹ ptes sūt ꝓtes toto z sūt cause totius z cūjs. s. ptes sūt minores toto. totū ꝓstituit ex ptibꝫ. q̄ oēs iste ꝓpōes innituntꝫ ꝓdicto sensui Minor pbat. q̄ corp⁹ bipedale ē duo pedalia sil' sumpta. sil'r cō positū ex materia z forma est materia z forma sil' sumpte sc̄z put cōstituūt totū Cōclusio pz ex p̄missis. Sequit correlarie q̄ iuxta p̄missas distinctōes cōuenit modificare diuersas ꝓpōes. Ptz ꝓbi grā. q̄. vij. metaph. ōr q̄ silla ba ba. nō est b z a. z q̄nto metaph. ōr q̄ bis tria nō sūt sex et ꝓmo elenchoꝝ ōr q̄ duo z tria sūt q̄nq̄ Itē q̄ aliq̄d est eq̄le mun⁹ z maius. s. corp⁹ bipedale ē duo pedalia. pedale cū semipedali z semipedali sil' sumēdo. Et q̄ sursum z deorsum sūt dextrū z sinistꝫ añ z retro. accipiēdo ꝓ ptibꝫ sic situatis in toto. Et ex eadē radice ptz via ad oēs cōsimiles ꝓpōes iuxta distinctōez de ptibꝫ sil' aut diuisim sūptis. z q̄ ex ptibꝫ aliq̄tiens sumptis resultat totū alterius nature. z aliq̄tiens eiusdē nature. Ad rōes. ad ꝓmaz dōm q̄ phatio ꝓtie est vera in his q̄ sūt idē fm rē z rōnē sil' Et ꝓpter illā drām dicim⁹ ptes sil' sumpte integrāt totū. nō aūt econtra. Et si Aresto. dicat q̄ nō sit idē loq̄t' de ptibꝫ diuisim acceptis Ad scōam dōm q̄ cōmēta tor loquit' de ptibꝫ sil' acceptis. z sic hincinde nulla est cōtradictio. Est etiā q̄daz notabilis distinctio de toto. quā relinquo noram ex copulatis.

Sicut autem phisici dicūt duo modi sunt

Querit primo Utrꝫ naturaliū phorū ponētiū plura ꝓncipia sit eadē aut varia snīa. Istiꝰ q̄stionis ptes p z ꝓpatebūt ex seq̄ntibꝫ. Et q̄ sit eadē snīa ptz. q̄ oēs in h̄ cōuenerūt q̄ ex nihilo nihil fit. z sic concesserūt aliq̄d fieri in q̄ dissentiebāt a phis loq̄ntibꝫ innaturāl'r Sz q̄ sit diuersa snīa p̄z dupl'r. ꝓmo q̄ Anaximādros Anaxagoras et Empedocles posuerūt pl'a ꝓncipia licz dīūter. q̄ anaximādros ponebat q̄dda cōfusum in q̄ multa erāt ꝓmixta. z illō vnū potiꝰ posuit ꝓncipiū cē alia in eo mixta Ecōtra Anaxagoras potiꝰ posuit illa eē ꝓncipia cē illud chaos cōfusum Sz Empedocles posuit q̄tuor elemēta. fore ꝓncipia. z posuit quādā circulatōez ꝓgregatōis z sēgregatōis hmōi ꝓncipioꝝ. z ita posuit mūdū sepi⁹ incepisse z desijsse. Sz Anaxagoras posuit trīs sel' mūdū incepisse z nūq̄ desiturū. Scōo differebāt in multitudine ꝓncipioꝝ. q̄ anaxagoras posuit infinita ꝓncipia spē drā et intellectū tanq̄ cām agētē a q̄ fit distinctio taliū ꝓncipioꝝ. Sed Empedocles posuit q̄tuor elemēta tāq̄ ꝓncipia intrinseca. litē ꝓo z amiciciā tāq̄ cās agentes

Maior Positio Anaxagorica: stans in quatuor punctis trahit secum plura inconuenientia Minor. Modus positionis Anaxago

re ponitur inconueniēter fm se: z loquitur pe/ius Empedocle. Conclusio. Igitur positō quā asserit antiq̄ū naturaliū phoz venerāda turma: fm quendam modū est vna. z fm aliuz bipartita

Maioz pz. z pmo quo ad primā ptē. videlicet q̄ stet in q̄uoz punctis. q̄ pmo ponebat nihil fieri ex nihilo. et in hoc cū omnib naturaliter loquentib zueniebat. Secō dixit q̄ quodlibet fieret ex q̄libet. z q̄ contraria fiūt ex seinuicem zcedebat zcraria fieri sik in eodem. Tercio dicebat nō esse verā generatōem fz apparētem fm segregatōem eoz̄ que pus zmixta latebant. z deinde ad sensum nouiter apparebant. Quarto dicebat q̄ nihil esset sincerū sub aliquo noīe. s. q̄ nihil pure esset ignis vel aq̄. sed fieret denoiatio fm maiozē abundātiam in apparendo. q̄ vbi magis apparet de pncipijs ignis illud simplr vocatur ignis fm eundem. Scda pars eiusdē ppōis patet ex processu phi in littera. Et possunt summari in q̄tuoz. pmum q̄ res naturales esse nobis ignote. ptz quia compositum non ygnoscitur nisi ygnitis suis pncipijs intrinsecis. sed talia fm eundem sunt infinita. et infinitū fm q̄ huiusmōi est ignotuz. ergo hmōi pncipia non possunt a nobis ygnosci. Secōm inconueniens q̄ eēt dare quantūlibet magnū hominē. z quantūlibet puum. q̄a si partes sunt determinate fm magnitudinem z quita/tem totū erit determinatū. si vero sint indeterminate totū erit indeterminatū. Fz hoc est falsum. q̄ res naturales sunt ad maximuz z minimū determinate. Tertium nā si in aqua sit caro. z per segregatōnem ex aqua sit generatio carnis. z iterū ex carne remanēte fiat alia segregatio. z sic deinceps tūc querit si stabit talis segregatio ita q̄ deueniatur ad minimā carnem. z si sic tunc non fit quodlibet ex q̄libet. Si vero data minima carne adhuc ex aqua possit segregari sine statu caroz caro. tūc oportz q̄ in aqua finite q̄titatis contineatur infinities determinata quātitas carnis. z quelibet sit ad minus tanta sicut minima caro. Ultimū inconueniens. q̄ sequeret q̄ essz infinita multitudo actu existentiū. q̄ quodlibet est in quolibet sicut actu existens. z hoc infinities Minoz. p positio ptz primo quo ad primam partem. q̄ Anaxagoras nō intellexit ꝓpriam vocem dicēdo q̄ nō omnia pūt extra cahos segregari. hoc eīm est verum ꝓpter accētia q̄ nō pūt fm se existere. sed sic nō intellexit Anaxagoras. q̄ ipe intellexit quo ad corpa. z hoc est falsum. Secōdo deficiebat ex parte modi. qō Arestoteles reprobat dando instātiam. Scda pars ptz. q̄ Empedocles ponebat solum finita pncipia. qō est melius q̄ ponere infinita. quia nō est ponenda pluralitas sine necessitate Conclusio q̄ ad eius pmam ptem ptz ex dictis. q̄ omnes in hoc cōuenerūt ex nihilo nihil fieri. Fz scda pars ꝓbatur. q̄ quidam posuerunt solum vnum pncipiū. s. aut aquā aut aerem aut ignē aut intermediū aeris et aq̄. vt vapoze. nullo aūt ponebat terrā ꝓpter eius grossiciem. Deinde ex his posuerūt alia fieri p rarefactōem z ꝺdensatōez Aliq̄ posuerūt plura pncipia. vt supius satis clare patuit Sequit coztrarie q̄ Plato cū his naturalr vnū pncipiū ponentib ptim ꝓsonat. z ab eis alio mō discrepat. Ptz q̄ ipsi z plato conuenīt in hoc q̄ magnū z puū sunt pncipia. q̄ aliq̄ phi vocāt rarū qō plato vocat puum. q̄ rarū fz modici de materia. z densum qō plato vocat magnū. q̄ dē sum fz multū de materia. Secdo conuenīt. q̄ tam plato q̄ illi ponūt pncipia ztraria q̄ reducunt ad defectū z abundantiā. s. rarū z puum ad defectū. magnū z dēsum ad abundātiā tanq̄ ad pncipia vltioza. Sed scda ps ptz. q̄ plato posuit magnū z parū ex pte materie z ipm vnum pncipiū formale qō est ydea ꝓticipata a diuersis diuersimode fm diuersitatē materie. Sed alij naturales ponebant ztrarietatem ex pte forme. q̄ ponebant vnū pmū pncipium vnam materiam ex qua multa constituuntur fm diuersas formas.

Queritur secūdo Utrq̄ debeat absolute zcedi: q̄dlibet ex q̄libet posse fieri Uoz pte negatiua est phūs inrā impugnans Anaxagoraā. Sed ꝓ pte affirmatiua arguit sic. q̄ ztraria fiūt ex alterutrz̄. vt albū fit ex nigro et ecōtra. q̄ a fortiori q̄libet alia res fit ex alia.

Maioz. Impossibile est absolute dici: q̄dlibet ex quolibet posse fieri Minoz. Loquendo fm distributōem sub determinato gñe: sic q̄dlibet pt fieri ex q̄libet immediate vl mediate

Conclusio. Igitur positio dicto q̄ antiquoruū: sicut iacet est de numero negandoq̄

Maioz ptz. q̄ ex substātijs immaterialib nihil pt fieri. silr neq̄ ex coꝛpib celestib. q̄ oia hec sunt ꝓpetue permanētia. Minoz. pbat. q̄ loquēdo de his q̄ cōuenīt in materia generabiliū z coꝛruptibiliū. sic q̄dlibet pt fieri ex q̄libet mediate vl imediate. cuius rō est. q̄ cōicant in materia q̄ est successiue susceptiua oīm formarū hui⁹ generis Conclusio claret ex pmissis. q̄ Anaxagoras sine restrictōe dicebat q̄dlibet posse fieri ex q̄libet Sequitur coꝛrelarie q̄ magis z minus ꝓprie: ꝓcedēdū est. vnū ex altero fieri posse. ptz q̄ ꝓprie aliquid dr fieri ex illo qō est ꝓpinquum sibi vt in ipm cōuertat. sicut ex aqua fit aer minus aūt ꝓprie qū fit p plures trāsmutatōes intermedias. Inde est q̄ phoꝛum maxima dicit q̄ actus actuoq̄ sunt in patiēte z dispositō. z q̄ vniuscuiusq̄ actus est p ꝓpria materia ex q̄ dr fieri. sicut alia est materia sanguinis alia colere. Ad rōnem dōm. q̄ fm veritatem ztraria nō fiūt ex alterutris Et cuz dr albū fieri ex nigro aut ecōtra intelligit materialiter.

Queritf tercio Utrū naturalr loquētes ꝓnunciarūt rē: oē qō fit fieri ex aliq̄ ꝓsuppositō pexīte Uoz pte affirmatiua est phūs in rā. Fz ꝓ pte negatiua sic arguit. q̄ deꝰ aliq̄d creat ex nihilo. g̃ possibile ē aliq̄d ex nihilo fieri. Et cō firmat. q̄ deꝰ ē cā totiꝰ ent. s. fz totū ēs añ se nihil hz. g̃ tē

Maioz Ex nihilo nihil fieri: fm bonā rnsionē dz distingui Minoz Antiq̄ phi locuti fuerūt sagacit: dicētes ex nihilo nihil posse fieri naturalr Cōclusio Igit tenēdū est cū phis nihil naturali gñatōe fieri posse: absq̄ subiecto pexīte

Maioz pz. q̄ si vtraq̄ negatio teneat negāter. tūc sensus est. ex q̄libet fit aliq̄d p regulā eqpollētiaꝝ. z h sensus ē falsus absolute loqndo Si ꝓ ꝓma negatio teneat infinitāter z alia neganf. tūc sensus ē nihil fit ex nō ente. z si tūc ipoꝛtet habitudo cāe efficiētis sic est ꝓa. Et g̃ dr Bo. v. de pslatōe. psa ꝓma nihil ex nihilo existere ꝓa sinia ē cui nemo vnq̄ veteꝝ refragatꝰ ē. Et ad idem est sententia Aulij Persij in libro satirarum satira tercia cum inquit. de nihilo nihil in nihilum nil posse reuerti.

Minor ptz. qz si sine modificatõe pronunciassent dictum suũ tunc fuisset respuendũ. sed qz dixerũt q omes q de natura locuti sunt venerũt in dicto pncipio videl istos clare stare sub foro naturaliũ agentium que agunt actione phisica Conclusio ptz. qz p actionem naturalem intelligitur actio causaz scdarum. sicut homo generat hoiem. z asinus asinum. sed qlibet tale agens psupponit aliqd susceptiuũ in quo eius actio posset sustẽtari. ũ primo. qz actio non transcẽdit metas sue fortutis. z qz vnũquodqz agit fm q est in actu. actus aũt cause create est in aliquo receptus. qz ome creatum hz esse receptum et p ons talis actus est finitus. sed si sine subiecto possz agere. tũc eius actio esset infinita. Quod patz. qz maioris virtutis est posse vincere passum minus obediẽs agenti. z sp si passum sit magis indispositũ ad actõem agentis. tũc requiritur maior virtus agentis vt habeat virtutem supra passum. sed plus est sine passo producere effectũ qz in passum etiã quantũcunqz indispositũ. z p consequens solum agẽs infinite fortutis pt sine subiecto aliquid producere. Tum scdo. qz actio nõ presupponẽs passum nõ habet aliquã limitatõem ex pte suscipiẽtis. z cũ agens creatũ sit limitate pfectionis z nature. hinc est q non potest sine subiecto pdispositio aliqd facere. Sequitur corrolarie pmo q aliquid sine subiecto fieri posse concedendum est a veris phis absolute. Patet qz nõ includit repugnãtiam. ideo firmiter est tenenduz hoc posse fieri a deo omnipotẽte. Nã sexto ethicoz Aristoteles recõmẽdat quẽdã phm q solũ impossibile remouet a deo Sed Auerrois corrupta affectõne posuit nihil posse fieri sine subiecto ꝓtiacente. qz ipse a fide xpiana apostotauit. et sic in odiũ fidei orthodoxe adeo temerarie loq presumpsit. qz amor z odiũ puertunt oĩe iudicium. pmo ethicoruz

Sequitur corrolarie scdo. q ex rõibus ꝓtẽtis sub naturalis luminis foro: concludi potest aliquid posse fieri ex nihilo. ptz pmo. qz pma causa est esse p essentiam. z p cõsequens totũ residuum vniuersitatis entiũ est ab ea effective causatum. si nõ ex aliquo subiecto presupposito. qz de illo diceretur idẽ. sicut de alio. igit. Ptz scdo. qz prima cã est actus illimitatus. qz est esse nõ receptũ. sed oĩs effectus q fit ex subiecto presupposito est limitatus. z p cõsequens nõ correspõdet virtuti infinite ipsius agentis. Et auctor de causis dicit q effectus primus pme cause cẽ esse quod fit p creatõem nihil presupponẽs Sequitur corrolarie tercio q qcquid sine subiecto ꝓsupposito pducitur. de illo verũ est dicere q creatur Ptz qz creari est aliquid ex nihilo producti. Ptz scdo. quia oĩes spẽs motꝰ siue mutationis naturalis psupponũt subiectũ. vt patz inductiue. z p ons productio sine subiecto est supnaturalis Ad rationes. ad pmam z ad scdam simul dicit q loquuntur de creatõe q nõ est actio nature. sed solius dei. de qua spectat magis loqui ad theologos qz ad naturales philosophos.

Querit quarto. Utrum infinitũ fm q infinitũ: debeat dici ignotũ. Pro pte affirmatiua est phs in littera. Et pot aliũde probari pmo. qz infinitum nõ est aliquid tentum sub pmo obiecto intellectus nostri Ptz secũdo qz inter obiectũ z potẽtiam debz esse proportio. sed finiti ad infinitum nulla est proportio. Patet tercio. quia finitum non potest moueri ab infinito. pmo celi. sed intellectus noster est finitus. igitur zc. Sz pro parte negatiua arguitur primo. quia deus est infinitus. z tamen a nobis cognoscitur Secundo arguitur. qz species rerum sunt infinite fm Porphirium. et tamẽ sunt a nobis cognoscibiles. igitur.

Maior Scõm vnum loquẽdi modum: infinitum est nobis ignotum Minor. Loquẽdo de infinito fm modum alium: tunc ipsum potest conuenienter esse notum Conclusio. Igitur elegãter est ab Aristotele pnunciatũ: q infinitum inquantũ hmõi est ignotũ

Maior patet dupliciter. pmo quia si loquamur de infinito puatiue. z de cognitiõe q conformiter se habet tali infinito. tũc nunqz fieret notũ. qz tale infinitum habet vnã partez post aliam. z cognito tali infinito vniformiter fieret fm quãdam successionem dumodo cognosceret priꝰ vna ps z postea alia. z ita nũqz poterit ad finitum. z p consequens non posset dici proprie loquendo q esset notum. Et similis ratio habet locum de infinito fm spem quale ymaginat Anaxagoras. qz ꝓter infinitam pluralitatem pncipiorum spedistinctorum intellectus nunqz posset pambulare talia pncipia vt totum fieret sibi notũ Patz scdo. qz fm sensum quẽ tangit Aristo. in littera si essz infinitum in quãtitate ipm essz ignotum. qz nulla spes quãtitatis assignari posset vt eius qtitas determinaretur. Et si esset infinitũ fm intentõnem Anaxagore non posset sciri quale esset seu per quam differentiã deberet determinari. Minor patz. quia loquendo de infinito fm rõem formẽ quod dicit infinitum negatiue. tũc tale ex parte sui est maxime cognoscibile. quia est actus nõ receptus. z p ons sequens fm aliquem intellectum videlicet sibi proportionatum est notissimum Conclusio probatur. quia fm q aliquid est comphensum ab intellectu fm hoc finitur sibi. Sicut exempli gratia diuina entia est actus immensus z illimitatus. z tamen in ordine ad suum intellectuz potest dici finiri inquantũ pfecte comphendit talem actum. z nihil euz latet. z sic inquantum est cognitum est finitum. z econtra fm q est infinitum est incognitum Ad rationes. ad primam dicendũ q deus est infinitum formale. z nõ cognoscitur a nobis cognitione naturali inquãtũ in ipso consistit beatitudo Ad scdam dom q ille spes infinite fm rationem infinitatis a nobis non cognoscuntur.

Querit quinto Utrum entia naturalia: sint ad maximum z minimum determinata. Pro parte affirmatiua est philosophus in littera. q dicit q carnis est determinata quantitas z magnitudine z paruitate. Et secũdo de aĩa dicit q omnium naturaliter constantium est determinatus terminus magnitudinis z augmenti. Sz p pte negatiua arguitur primo sic. Ignis est ens naturale. z tamen non est determinatus ad maximuz nec ad minimum. Primũ patz. qz detur ille ignis adhuc potest fieri maior apposita stupa. vel oportet dicere q agẽs naturale approximatũ passo non impeditum non aget. qd est impossibile. Etiam dicit philosophus secũdo de anima q augmentum ignis est in infinitum. si sibi apponerentur infinita combustibilia. Secundum patet. quia ignis est totum homogeneum. ergo est diuisibilis in partes semper diuisibiles. quarum quelibet est ignis.

Secundo arguitur. quia non est dabilis maximꝰ homo. nec est dabilis minima caro. ergo entia naturalia

nō sunt ad maximum ⁊ minimū determinata. Prima pars añtis ꝓbaf. qz quocunqꝫ hoīe dato potest ꝑcuti ab alio. ita q ex tali ꝑcussura causet inflictura. et ita fit maior. Secūda ps ꝓbaf sicut secūda ps primi argumenti.

Maior. Licet nō eodem mō: tñ entia naturalia: dici debent ad maximum determinata

Minor. Licet a mathematico nō sit dare in reb⁹ naturalib⁹ minimū: tñ illud eis attribuit fm phisicū Conclusio. Igit natura entium naturaliū: ē ad maximū determiata ⁊ ad minimū

Prima ꝓpositio patz exemplariter. qz celum determinatū est ad suā magnitudinē vltra quā nō potest fm suam naturā. Siliter elemēta nō possent augeri ad q̄tūlibet magnā q̄titatem. pari mō nec homo nec planta. nec aliqđ alioꝫ mixtoꝫ. qz et si fm ꝓriā naturam nō videat determinatio. tñ sollicitudo nature cōis imponit mensuram. Sed q nō eodem mō: siliter patz exemplariter. qz corpora celestia alio mō determinant ad suā q̄titatez q̄ elementa. et aliter elementū q̄ hō vel equus. qz est dare maximā q̄titatē ad quā ⁊ non vltrioꝛē potest peueni re elementū. qz natura nō pmitteret elementū simul totum corrūpi sicut corrūpit homo vel equus. neqz pmitteret ipm augeri in infinitū. et sic pfigit sibi statū ad quē inclusiue et vltra ꝓcedere nō potest. Sed hō equus vel planta determinat ad maximū exclusiue. qz scilz est dare aliquā magnitudinē ad quā ꝓpter eius excessum peueni ri nō potest. sed ad minoꝛē. Vnde nō est dare maximaz q̄titatē sub qua p̄t homo stare. qz non datur vltimū instans esse rei pmanentis. et ꝓportionabiliter est moderādum in alijs. Minor ps. qz fm mathematicū q̄libet ꝓtinuū diuiditur in infinitū. Sed fm phisicum est dare minimā carnē. qz videlicz est dare aliquā paruā q̄titatē ita q̄ sub minoꝛe nō posset pmanere: debitas opatiōes suas exercendo. Vnde phisicus ꝓsiderat res fm esse q̄ eis determinatū est a natura. sed mathematicus ꝓsiderat illas fm esse abstractiōis. quare diuersimode loquūtur de ipsis Conclusio ps ex pmissis. Potest tñ sic ꝓbari. qz in reb⁹ naturalib⁹ nō inuenit infinituz. vt ꝓbatur tercio phisicoꝛ. ergo sunt determinate ad maximū. Sz de minimo satis ꝓbatū est supra. Correlariū. Secūdaria entia naturalia ꝓportionabiliter vt superius dicuntur ad maximū ⁊ minimū determinata. Patz exemplariter. qz est dare velocissimū motū totalez. sicut est motꝰ primi mobilis. Et maximā caliditatē ⁊ leuitatē. sicut est in igne. Et econtra maximā grauitatē ⁊ densitatē. sicut est in terra. Et maximā virtutē actiuam que ꝓpetit rei fm suā naturā. ⁊ sic de alijs. Et omniū istoꝛuz rō generalis est. qz sicut reb⁹ naturalib⁹ ꝓrie dictis p̄fixa est determinata mensura in gradu ꝓrie essentie. sic etiam in his que ꝓsequūtur. qz natura abhoꝛret ꝓcessum infinitū tam fm maius q̄ minus. Sed q non eodē modo etiam aliqualiter potest patere. qz ignis determinat ad maximū eius calorem. et nō determinat ad maximā resistentiam in quā potest agere: loquēdo absolute. qz nō potest agere in resistentiā equalez. eo q a ꝓportione equalitatis nō fit actio. et quacūqꝫ resistentia data que sit minoꝛ ad huc potest in maioꝛem. eo q a qualibet ꝓportiōe maioris inequalitatis fit actio. et ita est dare maximū exclusiue. Sz in qđ non Verū est tamen. q qz agens naturale agit fm vltimū sui posse. hinc est q q̄libet passum in quod agens naturale agit: est maximuz in quod potest agere. attentis velocitate gradu resistentie ⁊ alijs ꝓcurrentib⁹ circa actionem. Ex eodē patet q non est dare maximuz pondus qđ fortes potest portare. Et q est dare maximā potentiā actiuā a qua data resistentia nō potest pati. Sequit vera phi determinatio de principijs.

Omnes igitur contraria principia faciunt.

Circa determinationez

verā principioꝫ Queritꝫ vtrū rerū naturalium principia: sint adinuicē ꝓtraria. Pro parte affirmatiua est auctoritas omniū phoꝛ ꝓformiter in hoc ꝓuenientiū Sz pro parte negatiua arguit. quia Permenides ⁊ Melissus posuerūt nisi vnū principiū. idem aūt sibiipsi ꝓtrariū esse non ꝑt. Preterea celū est res naturalis. et tamen eius principia non sunt contraria

Maior. Conditiones primis ꝓtrarijs attribute: sunt vere ⁊ bene assignate. Minor Eedē ꝓditiones ꝓueniūt primis ꝓtrarijs: ⁊ rerum naturaliū principijs Conclusio. Phi igitur coacti virtute veritatis: ꝓsenserunt principia esse sub lege ꝓtrarietatis

Pro declaratione maioris nota q tres assignant conditiones primoꝫ principioꝝ. Prima q non fiāt ex alijs. Secūda q nō fiant ex alterutris. Tercia q omnia que fiunt naturali transmutatione: fiant ex ipsis. Et q iste tres ꝓditiones ꝓueniant primis ꝓtrarijs patet inductiue. q eīm prime due eis ꝓueniunt: patz ex ꝓrijs terminis Nam prima nō fiunt ex prioꝛib⁹. similiter forme ꝓtrarie nō fiunt ex alterutris. cum vna forma ꝓtraria nō possit subijci alteri forme ꝓtrarie fm seipsam. Sed terciā conditionē manifestat inductiue rerum transmutatio. qz album fit ex quodā nō albo. scz nigro vel medio colore colorato. Similiter ꝓsonās. id est ꝓpositū fit ex incōsonāte. id est ex incōposito. et ita de alijs. ꝑt diffusius videbitur infra. Correlariū primū. Aliqñ ꝓpter defectum impositiōis nominū: nō videt transmutatio sub lege cōtrariorū. Patz qz fm rem semp est inter ꝓtraria. Et si dicat. ex ere fit statua. vel ex lapidib⁹ ⁊ lignis fit domus. tunc in termino a quo qui designat p prepositionem (ex) nō videtur importari oppositio ad aliquem terminū ad quē. sed hoc est ꝓpter penuriā impositiōis verorū nominū. sicut patebit infra Correlariū secūdū. Omis mutatio ꝓrie dicta est p se inter opposita. Patz p inductionem Aristotelis. qz albefactio est de nigro vel de nō albo in albū. Siliter sanatio est de egritudine in sanitatez q̄uis aliqñ ꝓpter penuriā terminoꝫ non videat oppositio terminoꝝ. Nullius aūt rō est. qz omne qđ fit aut corrumpit. nō est āteqū fiat. nec est postq̄ corrūpit. ⁊ ergo in vno termino semp includit non esse alterius. Minor posset probari siliter. quia prima principia nō fiunt ex alijs ꝓpter carentiā prioꝛis. nec fiunt ex alterutris ex eadem radice. sed oīa fiunt ex ipsis. qđ verum est distributione coartata. qz omnia ꝓposita in reb⁹ naturalib⁹ fiunt ex principijs phisicis ea ꝓstituentib⁹. scilz ex materia. forma. ⁊ priuatione. ꝓut amplius videbitur inferius.

Conclusionē Aristoteles non deducit. sed potest declarari quo ad primaz partem. qz videbantur adeo ignari q nescijssent cogitare rōnem hoc probantem. quia non

ſufficiebat eoꝝ ratio ꝓcludere pluralitatem entiū. Cauſa aūt ſecūde partis. quia verum eſt bonū intellectus ad quod naturaliter ordinatur. Unde ſicut res cognitione carentes mouentur in ſuos fines abſq; rōne. ita interdū intellectus hominis quadā naturali inclinatione tendit in veritatem. licet rationem veritatis non percipiat.

Correlariū. Propꝛie dicta rō contrarietatis attribui poteſt rerū naturaliū principijs. Patz qꝛ talis eſt lex pncipioꝝ naturaliū inter que mediat tranſmutatio naturalis q̄ ſub vtroq; termino reperiꝛ ſubiectū cmune vtriq; termino deſeruiens ⁊ forma poſitiua ſuū oppoſitū excludens. Uerbi gratia. ſi generetur equus ex nō equo conſtat q̄ per hoc q̄ dicit (equus) ponit ſubiectū cuz forma. et cum dicit (non equus) excluditur forma. et neceſſario ponitur ſubiectū. qꝛ omnis tranſmutatio naturalis neceſſario fit ex ſubiecto ꝑſupposito. vt patz ex ſupꝛa dictis et tale ſubiectū nō poteſt ſtare nudū. ſed oportz ineſſe formā. et ita reperitur ratio ꝛtrarietatis ꝓpꝛie dicta

Ad ꝓnes Ad primā dicendū ſm cmentatorē q̄ licet aliqui antiqui philoſophi non ponāt plura entia intelligibilia ⁊ ſm veritatē ponunt tm̄ plura eſtimabilia et ſenſibilia. Et ergo ꝛtrarietas in illis debet extendi ad oppoſitionem priuatiuam. ſiue hoc ſit in rei veritate ſiue ſm famam

Ad ſecūdum dicendū. q̄ in celo reperitur aliqua ꝛtrarietas. ſcz vbi et priuatio ad vbi

Conſequens aūt vtiq; erit dicere. vtrū duo

Querit primo.

Utrū rerū naturaliū principia: ſint aſſerenda tm̄ tria. Pro veritate eſt Ariſtoteles in littera. Sed pro parte negatiua arguit primo q̄ ſint paucioꝛa. qꝛ accidentia ſunt entia naturalia. et tm̄ non habent tria principia. qꝛ nō habēt materiā. Secūdo arguit q̄ ſint plura. qꝛ diſpoſitiōes materie. ſcz qualitates et q̄titates ſunt neceſſario requiſite ad tranſmutationē naturalem. ergo ſunt principia eius.

Maioꝛ. Non vnū ſolum aut infinita: ſunt rerū naturaliū principia Minoꝛ. Nec ſatis eſt in natura: ponere rerū naturaliū tm̄ duo principia. Concluſio. Cōquendo de principijs ſm rōnem generalem: ſic tria tm̄ requirūtur ad tranſmutationē naturalem.

Maioꝛ habet duas partes. prima patz. qꝛ oportz eſſe ꝛtrarietatē in principijs. vt pz ex ꝓdictis. ſed cōtrarietas ſemp̄ eſt plurū ſpecie differentiū. Secūda ꝓbatur quatuoꝛ rōnib; quas tāgit Ariſtoteles in littera. Prima qꝛ ſi ſic. res naturales nō poſſent cognoſci. cū infinitū ſit ignotum. Secūda. qꝛ in vnoquoq; genere eſt vna ꝑma cōtrarietas. et ita cōtrarietates ſunt finite ſicut genera. ſed principia ſunt prima ꝛtraria. igit̄. Tercia. qꝛ oia poſſunt ſaluari ponendo principia finita. et ſic vanuz eſſet ponere infinita. Quarta. qꝛ ſi principia eſſent infinita omia ꝛtraria eſſent pncipia. Tenet conſequētia. qꝛ ſi aliqua eſſent cōtraria nō pncipia. tūc ꝛtraria principia eſſent paucioꝛa q̄z ꝛtraria ſimpliciter. et p conſequens non eſſent prima ꝛtraria infinita. Secūda conſequentia tenet. qꝛ infinitū nō habz exceſſum ſupꝛa ſe. ſed conſequens eſt falſum. quia dulce et amarū ſunt ꝛtraria. ⁊ tm̄ fiunt ex primis contrarijs ſicut ex pncipijs. Minoꝛ patz ſtriplici motiuo. Primuz. qꝛ qꝛ oportz res naturales ꝛponi ex principijs pmanentib; ſed vnū ꝛtrariū nō poteſt pmanere cū alio. ergo nō ſufficiūt duo principia ꝛtraria. ſed preter duo ꝛtraria oportz ponere vnū terciū recipiens vtriq;. Secūdū. qꝛ in omni tranſmutatione aliquid recipit alterū ꝛtrariuꝝ. ſed vnū ꝛtrariū nō recipit aliud. ergo preter duo ꝛtraria oportet ponere terciū. vt ſcz ab vno in aliud poſſet eſſe tranſmutatio. Terciū. qꝛ aliqua pncipia ſunt ꝛtraria et aliq̄ non ſunt ꝛtraria. ſed de duob; ſolū principijs nō poſſunt verificari eſſe ꝛtraria et nō eſſe ꝛtraria. Concluſio patet ex determinatiōe Ariſtotelis in littera. qꝛ oportet eſſe aliquod ſubiectū deferens tranſmutationem naturalem. et oportz eſſe duos terminos oppoſitos Correlarium. ad minus in numerū ternarū principioꝝ: ꝓcordat ſententia antiquoꝝ pꝫoꝝ. Patet. qꝛ ponentes vnū ſubiectū qđ eſſet ſubſtantia omniū rerū poſuerūt illud diuerſificari penes raritatem et denſitatē. et ita poſuerūt vnū ſubiectum et duo ꝛtraria. Similiter plato poſuit tria. licz alio modo. qꝛ magnuz ⁊ paruū attribuebat materie et ipſum vnū ſe tenebat ex parte forme. Similiter Empedocles reduxit oia ad calidū ⁊ frigiduz ſicut ad duo ꝛtraria. et reſiduū poſuit loco ſubiecti. ⁊ ſic de alijs. Nā virtute veritatis fuerunt coacti ꝓcedere ad minus tria principia

Ad rōnes Ad primā dōm q̄ ens naturale debz hic capi ꝓpꝛiſſime pro toto cōpoſito ſubſtantiali et p illo qđ tranſmutatur Ad ſecūdā dicit q̄ ille diſpoſitiones nō requirūtur tanq̄ principia intrinſeca rei naturalis.

Sic ergo nos dicamus pncipiū de omni.

Querit primo.

Utruz priuatio ſit principiū in fieri diſtinctū: de numero principioꝝ rerum naturaliū. Pro parte affirmatiua queſiti et vera eſt pꝫus in littera. qꝛ priuatione nō poſita nō fit res naturalis. niſi em̄ carentia ſit in ſubiecto nō tranſmutatur ſubiectū ad formā. eo q̄ nihil mouet ad id qđ habet Sed q̄ ſit principiū diſtinctū patebit infra. Pro parte negatiua arguit. qꝛ priuatio eſt non ens. ſed non ens nullius eſt principiuz. Preterea dato q̄ priuatio ſit ens. nō tamen eſt diſtincta a materia ſm philoſophū. ergo nō erit principiū diſtinctum.

Maioꝛ. Priuatio forme oppoſita: verificatur ꝛcretiue de materia. Minoꝛ. Si priuatio in abſtracto ſumatur: tunc de materia non verificatur. Concluſio. Igit̄ ad fieri rerum naturaliū priuatio neceſſario requiritur: q̄ tm̄ p talē tranſmutationē abiicitur

Maioꝛ habet duo ꝛplexa. Primū pz ex dictis. qꝛ forma et priuatio oponūtur ꝛtrarie. Sed ſecūdum probat a ſimili. qꝛ ſicut dicimus q̄ oculus eſt cecus. qꝛ oculus ē ſubiectū in q̄ eſt carentia viſus. ſic etiā dicim⁹ materiā p̄uatā forma. qꝛ ē ſubiectū carēs forma. ⁊ natū hic formā Nec dz fieri vis ſi dicat priuata forma. vel q̄ aliqua forma priuatur. ſcz cum diſtributione vel ſine diſtributiōe. qꝛ in idem redit q̄tum ad preſens ꝓpoſitum Correlarium. Priuationē et materiam eſſe idem numero: intelligendū eſt modo loquendi ſolito. Patet verbi gratia. qꝛ autoꝛes conſueuerūt dicere q̄ oia accidētia eiuſdē ſubiecti ſunt eadē numero eū ſubiecto et inter ſe. Sic̄ colоꝛ odoꝛ ſapoꝛ faciunt idemptitatē numeralē inter ſe. et cū pomo. et ſic de alijs Minoꝛ probat a ſili. qꝛ ſicut hec eſt falſa oculus eſt cecitas. vt dicit in poſt predicamentis. ita hec

est falsa. subiectū est priuatio. Patz secundō. qz diffinitio priuatiōis data in abstracto nō verificat de subiecto. cuz subiectū non sit ipsa carentia siue negatio forme. Liquet ergo quosdā modernos nō fuisse Aristoteli ꝓformes dicentes. q priuatio est materia priuata. z cecitas est oculꝰ carens visu. et tenebra est medium tenebrosum. Correlariū. Nō se habet ad priuationē forma: siliter sicut materia. Patz qz licet in rōne priuationis includat tam forma ꝙ materia. tñ hoc est differenti modo. Tum primo qz priuatio opponitur forme et nō materie. Tum secūdo. qz licet priuatio non dicat de materia in abstracto. tamen in ꝓcreto. quod sibi nō ꝓuenit respectu forme.

Conclusio patz exemplariter. qz si ex albo fiat nigrum tūc in termino a quo est priuatio nigredinis. q si nō esset nō fieret transmutatio ad nigredinē. et abiicitur talis priuatio per hmōi transmutationē. qz habita nigredine non est amplius in eodez subiecto priuatio nigredinis. Ad rōnes Ad primā dicendū q priuatio dicit ens p accidēs et sic etiā est principiū per accidens. qz cooperat ad transmutationē rerū naturaliū. Sicut in simili liberās aliquē extra ꝓpedes dicit per accidens causa motus illius qui liberatus est. aliter tñ ꝙ altedo respectu edificationis

Ad secūdā qd sit dicendū patz ex correlario maioris

Querit secūdo. Utrū materia primaz p se existere: in rerū natura sit possibile. Pro parte negatiua et vera est Aristoteles et sanctus Thomas. Sed pro parte affirmatiua arguit tripliciter. primo ex articulo parisiensi quo dicitur q quecūqz sunt distincta deus potest separare et separatim ꝓseruare. sed materia distinguit a forma. igit. Secūdo. qz materia est substantia. z substantia est res p se exiens. igit. Tercio. qz aliqd accidens potest p se existere. vt patz in sacramēto altaris. sed substantia est prior z pfectior accidēte. vt dicit septimo metaphisice. ergo z materia.

Maior. Materia prima hoc solū habet a seipsa: q est ens in pura potentia. Minor. Non intelligūt naturā materie: qui putant eā posse per se existere. Conclusio. Materiaz primā seorsum absqz forma subsistere: propter cōtradictiōis repugnātiā est penitꝰ ipossibile

Maior pbat tripliciter. primo qz eē est ꝓpria operatio forme qz forma diffinitur p esse. g nō pt fm se ꝓpetere materie Secūdo. esse subale est primū in genere essendi. sed id hz materia a forma z p formam. qz primo actualitas materie est p formā subalē. seqtur g q absqz forma subali materie nō ꝓueniat esse subale. z p ꝓsequēs nullū aliud esse. Tercio. qz fm cōes phos ex duob existētib in actu nō fit p se vnū. sed ex materia z forma fit p se vnū ꝓpositz. ergo materia fm se nō est in actu Correlariū. cuius eē in actu ꝓueniat materie: tñ esse actū nō pt sibi cōpetere.

Patz primū. qz materia, put hz esse in rerū natura actuat p formā q eius potētialitatē manutenet in esse. Secūdū pbat p eius diffinitionē. qz materia est subiectū vnicuiqz primū Minor est de se nota. qz natura materie est eē ens in pura potētia. vt pbāt plura aurētica dicta canonicoz doctoz. quoz aliq dicūt q materia ē ꝓpe nichil in ordine entiū et nō entiū. Etiā sicut vniuersitas reruz incipit ab aliquo qd est actꝰ purus. ita terminat deorsum i ens qd est pura potētia. Conclusio pbat quo ad illā contradictionē. qz implicat aliqd esse purā potentiaz z tum hoc existere. qz esse siue existere euidēter notat actū in eo qd existit. si ergo p se existeret esz in actu z nō in actu. siliter esset in pura potentia z nō in pura potētia. qd implicat ꝓtradictionē expssam Correlariū primū. Potentia materie: est de genere substātie Patz qz actus eius prius est forma subalis. cū prima ꝓpositio sit ex materia et forma subali. Correlariū secūdū. Materia prima est met sua potentia. Patz qz potētia materie est de genere substātie. aut ergo est ipsa materia. z sic habet ꝓpositum. aut forma vel ꝓpositū. quoz nullū fuit vnq ab alio quo ꝓcessum Ad rōnes. Ad primā dom. q iste articulus nō est vliter verus. qz homo distinguit a materia et forma. et tñ impossibile est hominē esse sine materia et forma. Siliter relatiuū z correlatiuū distinguūtur. et tñ ꝓtradictionē implicat patrē esse sine filio. Sed si loqtur de distinctiōe suppositoz quib ꝓpetit p se existere in rez natura. sic articulus est verus. sed nō militat. p aduersa rijs Ad scōaz dom q subā capit dupliciter. vno mō multū cōiter. p omni illo qd nō est accidēs. et sic materia est subā. sed nihil pbat. Alio mō capit ꝓprie. p re p se existente. et sic materia nō est subā Ad terciā dicendū q subā secūdo mō accepta est prior z pfectior accidēte. nō tñ qnicqd est subā. capiendo subam cōiter.

Querit tercio. Utruz illud qd vere et ꝓprie fit in natura: sit ꝓpositū materia vel forma. Q sit totū ꝓpositū patz p Aristotē. in ira dicentē (Om qd fit semp est ꝓpositz)

Sed. p parte negatiua arguit sic. totū ꝓpositū nō dicit nō dicit nisi materiā z formā. sed materia nō generatur. cū illa sit ingenerabilis. nec forma generat. qz ipsa est terminꝰ generatōis. g totū ꝓpositū nō generat

Maior. Generari terminatiue: pt quodā modo ꝓpetere ipsi forme. Minor. Ipsum esse qd per generatiōem generatur: nō vere de forma predicat. Conclusio. Igit ꝓpositum generari: est ipsuz ꝓprie ac totalitatiue fieri

Maior pbat. qz forma est terminꝰ generatiōis. Pro quo nota. q dupliciter ponit terminꝰ generatiōis. scilz quo et est forma. qz dicit primo de generatōe q habitibz. id est formis existentibz in materia. cessat motꝰ. Alius est terminus qui. et est illud cui cōpetit esse qd generat. Sicut albedo est quo aliquid est albū. sed subiectū est qd est album. Unde in generatiōe vniuoca terminꝰ correspondet ꝓncipio. qz generās z genitū sunt eiusdē spēi. Sicut si ignis generet ignē. tūc calor ignis generantis est principiū quo. sed in igne generato est terminus quo Minor pbat. qz Aristoteles in ꝓhemio metaphisice dicit q agere z fieri sunt suppositoz. sed qd est. est ipsum suppositum. forma aūt nō est ipm suppositū Et ergo Aristoteles hic et septimo metaphisice ex intentiōe deliberata asserit q oē qd generat est ꝓpositū ex materia z forma. ex quaz generari est via ad esse. sed ipsum ꝓposituz ꝓprie est. ergo ipsum ꝓprie generatur Conclusio seqtur ex dictis. Sz p declaratiōe vnius termini nota. q tripliciter aliquid dicit generari. vno mō subiectiue. et sic materie attribuitur generari. Alio mō terminatiue. et sic forma dicit generari. Tercio totalitatiue z ꝓpletiue. z sic totū ꝓpositū dicit generari. vt habet ꝓclusio Ad rōnes dom q totū ꝓpositū ꝑfuit in potētia. et educit p generatiōez in actum. z ideo nihil obstat qm p se generet. qz pt aliqd g. ne

pari cui⁹ nulla ps generaf. sicut pz de hoīe cui⁹ alia increatur et non generatur.

Querif quarto. Utrū solū ex analogia: sit cognoscibilis ipsa materia. Pro veritate est Arestote. in lra. qui dicit materiā eē cognoscibilē p analogiā. i. p ꝓportionē vt ſcz ex alijs cognitis p quādam ꝓportiōis ꝓuenientiā possit haberi notitia ipsius materie. et hinc est q talis analogia a diuersis solet diuersimode explicari. vt patebit in p positiōib⁹. Sed p parte negatiua arguif sic. Si materia cognosceret p analogiā. vel hoc esset a priori aut a posteriori. Nō a priori. qz materia cū sit pncipiū non hz aliud pncipium. Necp a posteriori. qz forma substalis nō est accīs materie. similiter nec res artificialis

Maior. Oñ rei naturalis ad artificialē analogia ppendif: tūc ad cognitōem materie pueniſ. Minor. De subiecta natura acquiritur notitia: ex ipsius materie ad formas naturales analogia. Conclusio. Igif fm hanc duplicem ꝓmētationē: ꝓuenient dicim⁹ materiā solum ex analogia cognoscibilem

Maior pz. qz in re artificiali. scilz in materia ligni: ꝓsiderat eadē vel silis materia sub diuersis formis. Etiam illa materia de se est informis respectu illi⁹ ordinis entium artificialiū. pari mō materia ꝑma ponitur subiectuz susceptiuū diuersaꝝ formaꝝ. et p ꝓsequēs distinguif a talib⁹ formis. et de se est informis nō potēs ex se existere in vniuersitate rerū naturaliū. sed p formā cōicat sibi esse in rerū natura Correlariū. licet res naturales sint artificialib⁹ ꝑores: tñ notificāt nobis per artificiales. Patz. qz nobis ꝑus nota sunt posteriora cōiter in natura. Minor pz. qz videmus in trāsmutatione naturali q diuerse forme sibi inuicē succedūt. z necesse est manere aliqd deferens vtrāqz transmutationē z manēs sub vtroqz termino. qd differt a formis inter q̄s est transmutatio. hoc aūt deferēs vocam⁹ materiā ꝑmā. Et differt ista analogia ab illa de q̄ dictū est in ꝑma ꝓpōne. qz illa ꝑma trāsfert se ad formas alteri⁹ generis. sed ista remanet intra ambitū rerū naturaliū Conclusio est nota ex ꝑmissis.

Ad rōnem dicēdū. q imaginaf ac si forma aut res artificiales sint rō cognoscibilitatis ipsius materie. qđ falsum est. sed sunt cā sine qua nō Sicut in silī dicūt de q̄lito z colore respectu visus

Querif quinto. Utrū materia simplicit ꝑma sit eiusdē rōnis: in oīb⁹ materialib⁹ ꝓsitis Pro pte negatiua et ꝓa arguif. qz vbicūqz nō est eadē potētia: ibi nō ē eadē materia. sz ī oīb⁹ ꝓsitis materialib⁹ nō ē eadē potētia. igif. Maior ꝓbaf. qz sicut forma ē act⁹ ita materia ē potētia. Minor pz. qz in supioribus soluz ē potētia ab vbi. sz in inferioribus est potētia ad esse z nō esse gra puatiōis. Sed p pte falsa arguif. si in celo essz materia nō eiusdez rōnis cū elemētis. seqref q essent due materie ꝑme. qđ ē ꝓtra Aresto. scdo metaph. Preterea fm phm in isto libro sunt tñ tria principia entis mobilis. qđ ens mobile etiā se extēdit ad corpora celestia

Maior. Materie prime istorū inferiorū ꝑuatio nō est accītalis: sz est sue nature cētialis.

Minor. Potētia materie vt nūc existit ī rebus: reperif eq̄uoce in elemētis z celestib⁹.

Conclusio. Igif materia ꝑmo ꝑma: loquendo simplr nō est eiusdē rōnis: in omnib⁹ materialibus compositis

Maior pz. qz ex natura istoz inferioz ē q materia sit in potētia ad aliā formā. in signū cuius oīa ista inferiora sunt ad inuicē transmutabilia. Etiā vbicūqz repif materia ibi repif aliq̄ puatio in materia. g̃ puatio nō est a materia sepabilis. Minor pz. qz potētia materie ī istis inferioribus est ad formā subalē. sed in celestib⁹ est solum ad vbi z ad formā accītalē. qz materia corpoz celestiuz hz formā totū ei⁹ appetitū saciātē. Cōclusio pz discurrendo motiua illi⁹ opinionis. qz licet potētia pura nō habeat intra ꝓpriū gremiū vñ distinguaf ab alia potētia pura. tñ in ordine ad act⁹ ad q̄s tales potētie ordinātur. assignari pt sufficiens distinctio iuxta regulā phi potentie distinguuntur p act⁹. sz est hinc inde alius act⁹. g̃ erit alia potentia Etiā vt patuit materie istoz inferioz est ūmixta puatio inſepabiliter. et ista inſepabilis est repugnās materie corpoz celestiū. et huius pt assignari cā naturalis. nisi diuersitas materie. igif. Nec est recurrere ad cām supnaturalē. qz illa est extra foz phoz. nō eīm discutiendū est quid autoz nature possit facere. sed qd cōgruit nature rep a se factaꝝ Ad rōnes. Ad ꝑmā dōm. q nō est incōueniens diuersoz spē materias ꝑmas eē diuersas Ad secūdā dōm. q Aresto. intelligēd⁹ est fm materiā subiectā. sz in libro phisicoz loqtur de pncipijs rerū generabiliū et corruptibiliū. qz in eodē libro nō. ꝓbauit eē q̄ntā essentiā.

Querif sexto. Utrū ꝓpter ꝑexistētem in materia puatiōem: sit necē ponere formaꝝ inchoatōem Arguif ꝑmo pro pte affirmatiua q̄siti. qz agens naturale non pt ꝑducere aliqd simplr de nihilo. g̃ nō pt ꝑducere formam nisi ipa habeat aliqd eē in materia Scdo sic. naturalia hñt intra se pncipia sui mot⁹ z nō artificialia. vt dt phus scdo phisicoz. sed h̄ nō pt intelligi de pncipio passiuo. qz illud etiā hñt artificialia. g̃ dz intelligi de pncipio actiuo. quod erit forma formabil⁹ coagēs ad generatiōem ꝓsiti.

Pro pte negatiua arguif multiplr. Primo qz si ī materia essz tale eē formale siue ꝓpletū siue incōpletū. seqref q in ipa eēnt infinita actu ipsaz iformātia. Seqla ꝓbaf. qz infinite sunt forme ꝑducibiles in materia Scdo sic qz si sic seqref q forma substalis suscipet magis z min⁹ z esset diuisibilis. et ei⁹ fieri nō esset generari sz intendi. sed oīa ista cōiter neganf de formis pfectis. g̃ illa inchoatio ē simplr negāda. Seqla ꝓbaf. qz illa forma ante sui generationē haberet eē incōpletū. z post hīet eē ꝓpletū Tercio sic. talis forma fm eē incōpletū. qđ ipsi vocāt forma le formabile. vel est ꝑducta aut nō ꝑducta. Si nō. ergo erit icreata. qđ ē falsuz. Si est ꝑducta. hoc vel erit ex aliq̄ sui. vel ex nichilo. Nō ꝑmū. qz tunc essz ꝑcessus in infinitū. nec scōm. qz tūc esset creata. qđ tñ negāt.

Maior. Istorū iferiorū materia ꝑmo ꝑma ex seipsa ad formā q̄ caret ē in potētia Minor Si materie supueniat negatio: tūc ꝓstituitur ꝑuatiōis rō Cōclusio Igif ꝑpt materie ꝑuatōem: nō oz ī ipsa ponere forme ichoatōez

Maior pz ex dictis. qz natura materie istoz inferioz est alteri⁹ rōnis q̄ materia supioz. nā materia istoz infe-

riozē ex se hz ordinē ad formas.q̄ nō ꝓplēt appetitū materie.et sic remanet q̄dā vacuitas desiderādi aliā formam Patz scdo.qz materia hz īmediatā habitudinē ad quālibet formā subalē.accipiēdo formā subalē fm totā eiꝰ entiā.et ideo nō requirit aliq̄d ꝑter cām agentē vt talis vnio ꝓpleat. Minor pz.qz licet verū sit q̄ negatio indifferēter applicata vnicuiꝫ nō ꝓstituat ꝑtē em. qz nō fit cōtingēs ex ꝓtingēte nec q̄libet ex q̄libet.tū negatio supponiens tali materie:cuiꝰ nō tota capacitas repleat ꝑ formā quā hz ꝓstituit rōnem ꝑtōis.tūc em ibi est negatio forme in subiecto habēte aptitudinē ad talē formā Conclusio pz ex p̄dictis Correlariū habitū ꝓfusum ī materia ꝓcedere:est incōueniētia multiplicare. Patz ꝑmo. qz tūc generatō nō differret ab alteratōe.qz tūc ī generatiōe sicut in alteratōe ducerēt forma de cē incōpleto ad ꝓpletū. Patz scdo.qz si poneret.tūc generatio esset soluz inter terminos essendi.q̄d est ꝓtra eiꝰ diffinitōem. Patz tercio.qz licet materia de se habeat se indifferenter ad oēm formā ex ea educibilē.tū ad eius determinationē sufficit determinatio agentis.ꝑt ōr octauo metaphi. Sicut ex eisdē lignis vnꝰ artifex facit formā stāni et alius formaz lectuli Ad rōes. Ad ꝑmā ōr q̄ illud q̄d creat ꝓducit de nihilo sui ꝑ modū ptis vel termini.sed in generatione forme p̄supponit materia.et dispōnes in materia. q̄ ipsa nō creat Ad scdam dōm q̄ artificialia hñt intra se p̄ncipiū passiuū susceptiuū.sed naturalia hñt intra se p̄ncipiū passiuū inclinatiuū.t ꝑ hꝰ dñr ab artificialib⁹

Q. autem singulariter sic soluitur.

Querit primo. Vtrū inter ꝑuationē t materiā differentie:sint sufficienter assignate. Pro pte affirmatiua est phs in lra.q̄ ponit sex dñas. Prima.qz licz materia t ꝑuatio sint idē nūero t subiecto.tū ipsoz est diuersa potestas t rō. Scda qz materia ꝑ accns est nō ens.hz ꝑuatio est ꝑ se nō ens. Tercia qz materia est ppe subam .ꝑuatio vero nequaq̄. Quarta qz materia est cōcausa eoz q̄ fit hz ꝑuatio machinat ad eoz maleficiū Quīta.qz materia appetit formā.sed ꝑuatio formā nō appetit. qz ei ꝓtraria tur. Sexta.qz materia est incoꝛruptibilis.sed ꝑuatio coꝛrumpit Pro pte negatiua arguit.qz materia ponit in diffinitiōe ꝑuatōis.q̄ erit eadē cū ipsa. Tenet ꝓña.qz q̄libz ps bone diffinitōis est eadē cum diffinito.

Maior. Quodcū dignitatis est materie:minus tū repit in ꝑuatiōe. Minor. Quāuis materia et ꝑuatio habeāt aliq̄lē conuenientiaz:tamē etiā hūt multiplicē dñaz Cōclusio. Igitur sex p̄memorate dñe:sūt bñ t sufficēt assignate

Maior pz.qz materia est ens in pura potētia ō se.nō tū sicut antichrist⁹.qz ipa est in actu ꝑ formā. sed ꝑuatio nō est aliq̄ entitas positiua in rerū natura. loquēdo de ipsa ex pte illiꝰ q̄d p̄ncipaliter impoꝛtat.scz ex pte negatōis forme.t sic est vilioris ꝓditiōis Minor pz quo ad eiꝰ p̄mā partē.qz materia t ꝑuatio ꝓueniūt nūero .ꝑut supius sepiꝰ est repetitū. Sed secūda ps pz ex dictis. qz materia q̄ caret appetit formā.sed ꝑuatio eiusdē forme machinat pniciē. Primū ꝑbatur. qz forma est pfectio materie.sed vnūqdq̄ pfectibile appetit suam pfectionē. Secūdum patz.qz ꝑuatio opponit forme quā appetit materia.et ideo talis ꝑuatio laborat in eius maleficiuz ꝓpter oppōnis repugnantiā Correlariū primū. Et si materia nō appetat formā appetitu aīali: tū eā appetit appetitu naturali. Primū pz.qz materia nō cognoscit formam sed appetitꝰ aīalis nō est sine cognitiōe. Scdm ꝑbat qz appetitus naturalis nichil aliud est q̄ ordinatio alicuius fm ꝓpriā naturā in suū finem.sed forma est finis materie ergo materia fm q̄ est in potentia ordinat in formā.t sic eam appetit. Et q̄ est ordinatio ad formā quā habet :dicitur eam appetere appetitu ꝓplacētie.sed si sit ordinatio ad formā habēdā.dicit appetere formaz appetitu desiderij Correlariū scdm. Ex eo q̄ materia dicit formā appetere.nō oportet formam in materia ꝑhabere aliq̄d esse. Patz qz appetitus materie nō est ex ordinatōe ꝓpria.sed ex motiōe alicuius extrinsece mouentis. Sicut in simili sagitta dicit ordinari in finem a sagittāte. Et ergo dicentes omnē appetitum ex aliqua forma intrinseca ꝓcedere nō loquūtur de rerū appetitu satis large. qz ipa materia ex hoc q̄ est in potētia habet ordinem ad formā sicut ad finem.t hoc est suū appetere Conclusio patz inductiue. Et primo ꝑbatur prima differentia.qz quoꝛūcūqz est diuersa rō.eoꝛū est diuersa virtus t potestas.sed sic ē de materia et ꝑuatione.vt patet ex ꝓpriis terminis.igit cē. Secūda pz.qz sicut paries dicit albꝰ per accidens.ita materia dicit nō ens ꝑ accidens rōne negatiōis sibi adiacētis.sed ꝑuatio est per se non ens.qz impoꝛtat carentiā seu negatōem forme in subiecto apto nato. Similiter patz tercia.qz materia est ꝑs integralis substātie ꝓpositē. et sic ē ppe substantiā. Quarta patz ex dictis.qz notū est q̄ materia sit ꝓcausa rei naturalis.sed ꝑuatio opponit forme nō habite.ergo machinat in eius maleficiū t respectu forme habite est occasio q̄ materia appetit aliā formā.t ꝑ consequens q̄ forma habita expellatur. Quinta est nota ex hiis que dicta sunt. Sed sexta patebit ex dicendis circa diffinitōem materie. Qꝫ nūt ꝑuatio coꝛrūpatur ptz.qz si aqua fiat aer.tūc ꝑus erat ꝑuatio forme aeris q̄ coꝛrupta est aere generato Ad rōnem dōm. q̄ diffinitio ꝑuationis in qua ponitur materia dat ꝑ additamentum et ergo nō oportz q̄libet particulā diffinitiōis ideptificare cū diffinito.qz hmōi diffinitiōes dantur ꝑ ea q̄ sunt alterius generis

Querit secūdo. Vtrū ꝓditiones q̄ ab Aristote.forme assribūtur:eidē conuenienter attribuātur Pro parte affirmatiua est autoritas phi. Sed ꝑ pte negatiua arguit qz cōpositū est melioꝰ partib⁹ ꝓponētib⁹. sed forma est ps ꝓpositi.q̄ male dicit forma esse quid optimuz. Preterea materia est incoꝛruptibilis.sed forma est coꝛruptibilis.q̄ esse quid optimū magis conuenit materie q̄ forme

Maior. Formaz esse quid diuinū:elegāter est a phis sententiatū. Minor. Cōueniēter attribuit ipsi forme:esse quid optimuz et appetibile. Conclusio. Quāuis igit ipsius forme sint alie ꝓprietates:tres tū a pho assignate sunt magis familiares.

Maior pz. quia deus gloriosus est actꝰ purus.et omnis alius actus est per participatiōem ab illo.sed forma est quidam actus.ergo rōne huius assimilatiōis cōpetit forme esse quid diuinū. Et ergo q̄to aliquid est formalius tanto est diuinius.qz q̄to formalius de tanto magis habet de actualitate. Minor ꝑbat.qz de ratiōe forme

est esse actū. sed actualitas pertinet ad pfectionē rei. et per ꝯsequens ad bonitatem. Et ergo pari passu incedūt esse formam ⁊ esse actū et esse bonū. Ex illo cōsequenter sequ/ tur q forme ꝓpetit esse quid appetibile. qz vnūqꝺqꝫ ꝗtū habet de bonitate tantū habet de appetibilitate. Con/ clusio ꝓbat. qz ꝓdicte tres ꝯditiones sunt magis ad di/ gnitatem pertinētes. et pro tanto sunt huic ꝓposito ma/ gis familiares. Correlariū. Quāuis forme ex mate/ ria aliquid boni acquirat: tamē aliūde sibi derogat. Pri mū patz. qz forma scz equi vel asini nō posset esse in rerū natura sine materia. Etiā forma per se nō facit aliquod ꝯpletum in specie nisi cooperante materia. Secūduz ꝓ/ batur. qz potentialitas materie obfuscat puritatē actus Sicut corpus politū ⁊ fulgidū ex ꝓtractu alicuius īmū di ꝓtrahit maculam seu labē. Ad rōnes Ad pmam dicendū. q forma est quid optimū non simpliciter. sed in genere ꝓncipioꝝ Ad secūdā dicit. q licet forma sit cor/ ruptibilis hoc tamē sibi nō ꝓuenit fm se. sed rōne ꝓtra/ rietatis existentis in materia

Querit tercio. Utrū diffinitio ma/ terie prime quaz hic ponit Aresto. ꝓuenienter assignetur per eius ꝓprietates Pro parte affirmatiua est sententia Arestotelis posita in littera. Sed ꝓ parte negatiua arguit primo sic. qz multa sunt que nō sunt composita. ergo male dicit q sit subiectū vnicuiqꝫ primū Secūdo sic. priuatio est illud ex quo fit aliquid. ergo nō ꝑt vere attribui materie. Tercio sic fm ꝯmentatorē materia pma est que in rei ve/ ritate generat. ergo etiā corrūpitur. et ꝑ ꝯsequens male dicit q ipsa maneat alijs corruptis

Maior. Pura potentia materie: impedit nos in ipsius cognitione. Minor. Sicut materia exanalogia intelligitur: ita fm ordi/ nem ad formā diffinitur. Conclusio. Igit diffinitio materie prime est bene data: fm mo dicam expositiōem moderata

Maior ꝓz. qz vnūquodqꝫ cognoscit fm q est in actu sed materia prima ex hoc q est ens in pura potētia exclu/ dit omnē actū. ergo inqꝫtum hmōi nō est intelligibilis.

Sed minor patet ex dictis. et est causa silitudinis. qz diffinitio datur causa notificādi ⁊ cognoscēdi diffinitum Et ergo pbus hic diffinit materiā ꝑ formā saltez impli/ cite. qz dat intelligere formā ꝑ hoc qđ dicit (vnicuiqꝫ)

Conclusio ꝓbatur. qz cum dicit in diffinitōe (vnicui/ qꝫ) nō est intelligendū fm distributionē simpliciter dictā qz multa sunt īmaterialia. sed capit potius idiffinite vel fm distributiōem accōmodatam. vt sit sensus. vnicuiqꝫ forme habenti subiectū ipsa materia est illi primū subiec/ tum. Q; aūt illa diffinitio pbi sit bona patz. quia ꝓuerti tur cum materia ⁊ ipsaz sufficienter manifestat Unde p mo loco ponitur subiectū ex quo fit aliqd. vt designetur genus cause. deinde ponitur (vnicuiqꝫ) et exponitur vt prius. Et addit (primū) ad designādū principalitatez qz principalius subijcitur formis materialibꝫ qꝫ alijs for mis. Vel ponit (primū) ad significandū primitatē que sibi ꝓuenit in subijciendo. quia prima ꝓpositio est ex ma teria et forma substantiali. Deinde additur (cuz insit) ad differentiā priuationis que corrūpitur a noua forma Dicitur aūt (ꝑ se et nō fm accūs) ad differentiā illius priuationis que semp inheret materie. quia priuatio ali/ quo modo est vnū principioꝝ ꝓstituentiū generabilia et corruptibilia. licet per accidens et non per se. Sed vlti/ ma particula ponitur ad significandū q materia prima est ingenerabilis et incorruptibilis. quia sensus est. et si qđ corrumpitur in hoc abibit vltimū. id est ipsa manet alijs corruptis Correlariuz primum. Licet materie prime nouū esse adueniat ꝑ formā: nō tū ꝓprie dr habere genera tionem ⁊ corruptiōem. Patet. qz generatio est ꝓgressio de nō esse ad esse. hoc aūt nō ꝓuenit materie. sed ipsa mi/ grat de vno esse in aliud. Etiam omne quod generatur ex subiecto generatur. et oīe quod corrumpitur in sub/ iectum corrumpitur. sed per materiam intelligimus pri mū subiectum. ergo ipsa est ingenerabilis et incorrupti/ bilis. Et additur ibi (ꝓprie) quia materia est subiectum priuationis et eadem numero cum priuatione. ergo cor/ rupta priuatiōe vel generata dicitur ipsa corrumpi vel generari. sed hoc est per accidens Correlariū secūduz Principia perpetuo ꝓmanere: est verū de omnib; licz di uersimode. Patet quia forma et priuatio semp manent sub ꝓmuni ratione. sed materia manet eadem numero.

Ad rōnes. Ad primam dicenduz. q hec diffinitio est intelligenda in genere physico. quia materia est subiectū vnicuiqꝫ forme generabili et corruptibili. quod sufficien/ ter intelligitur cum additur (ex quo fit aliquid) Ad secūdam dicitur q licet ex priuatione aliquando aliqd dicatur fieri. tamen excluditur per illam particulam cuz insit a diffinitione Ad terciam dicitur. q ꝯmentator ꝯmento sexagesimo huius libri intellexit materiā in ve/ ritate generari. id est forę subiectū generationis. vel etiā intellexit eam subiectiue generari. eo q ipsa defert succes/ sionem diuersarum formarū. Et sic patet responsio hu/ ius quesiti. et per ꝯsequens patet supficialis explanatio dubioꝝ circa primum libꝝ phicoꝝ incidentium prout forum huius inquisitiōis dictat permittēdū

Finitur primus

Incboatur secūdus

Orum que sunt: alia quidem

Circa initiū se/ cūdi libri phisicoꝝ Queritur primo. vtrū differentia penes motū inter na turalia et artificialia: sufficienter assi/ gnetur in littera. Pro parte affirmatiua est Arestoteles in principio huius secūdi Sed pro parte negatiua ar/ guitur primo sic. naturalia mouenꝫ a generante per se ⁊ a remouente phibens per accidens. sed illa sunt extrinse/ ca. ergo mouentur a principio extrinseco Secūdo sic. artificialia etiā mouentur a principio intrinseco. vt patz de lectulo cadente deorsum

Maior Unicuiq; rerum naturaliū: cōpetit habere in se sui motus principiuz Minor. Rebus artificialibus: fm q̄ huiusmodi repugnat intra se habere principium sui motus.

Conclusio. Igit vera est dña: quam assignat phs inter naturalia t artificialia.

Maior probatur in textu phi inductiue Est tamē verū q̄ naturalia non habēt illud principiū vniformiter. qz elemēta ex sui natura habēt sui motus p̄ncipium. videlicet motus localis t alteratōis. Silr viuentia hñt in se principiū sui motus. videlicet augmēti t decremēti alteratōis t motus localis. Sed corpa celestia hñt in se p̄ncipium motus localis tm. q̄ propō est vera Minor. probatur silr. qz lectulus t indumentū t silia artificialia nō habēt intra se principiū motus inquantū hmōi. Et si haberent in se p̄ncipium motus hoc q̄uenit eis fm q̄ habēt in se aliquod naturale. Sicut lectulus mouet deorsum inquantū lignū. sed lignū est aliq̄d naturale. Silr etiam in horalogio si nō esset grauitas trahens deorsum nō fieret motus. Et silr si sit defectus nature nullus pōt fm artē repudiare vel moueri. sicut ptz in paralitico Cōclusio ptz ex p̄oibus precedētib. qz artificialia inquātū talia non habēt in se principiū sui motus. sz naturalia habent Corrolarium p̄mum. Rei naturalis forma: est a forma artificiali realiter distincta. ptz qz res naturalis cōponitur ex materia t forma q̄ est ps essentialis compositi. sed forma artificialis est accns Corrolariū secundū Illi errant q̄ propter figuras artificiales: credūt quibusdam rebus ineſſe virtutes speciales. Patz verbi grā. qz q̄dam magi seu diuinatores sub certa celi ꝓstellatōe imp̄munt q̄busdam nūmis quosdā characteres t ptinaciter tenēt q̄ hmōi nummi contrahant quasdā virtutes ꝓpter tales characteres. Quoz erroneā fantasiā neduz sacra theologia p̄denat. immo phorum p̄ncipis vera sententia fulminat. qz forme artificiales non sunt p̄ncipia aliquoz motuū vel operationū. Sz si circa tales characteres ꝓtingant aliq̄ effectus spēales iusto dei iudicio permittente fiūt nō per ymagines. sed p spūs malignos

Ad rōes. ad p̄mam dr q̄ naturalia effectiue p̄ncipaliter mouent a p̄ncipio extrinseco. sed tñ subeffectiue t habitualiter mouent a p̄ncipio intrinseco Ad scdam dr q̄ ille motus conuenit illis. nō inquantū artificialia. sz in quantum naturalia. scz inquantum materia ipoꝝ est naturaliter producta.

Queritur secūdo

Utrū diffinitio Aresto. data de natura: sit bñ assignata. Pro parte affirmatiua et ſa est est Aresto. in littera Sed p parte altera sic arguit primo. nulla entitas absoluta q̄uenienter diffinit per entitatem respectiuā. sz natura est entitas absoluta. p̄ncipiū vero entitas respectiua Scdo sic. in predicta diffinitōne est nugatio. qz p̄ncipiū t causa idem sunt. Silr primū includit p se. cū omne primū sit per se t nō econtra. sicut ptz p̄metatorē. Etiā p se includit nō fm accns. igit.

Maior Eleganter assignatur diffinitio nature: per membra sue prime clausule. Minor Aristoteles egregie assignat nature diffinitōem: p aliarū triū particularum appōnem.

Cōclusio. Igitur totalis diffinitio Aresto. de natura: est sufficienter et cōposite assignata

Maior ꝓbatur exemplariter in corpibus grauib. et leuibus. in illis em̄ natura est principium motus vt supponitur. est etiam p̄ncipiū quietis nō solum equaliter. sz magis. qz motus talium ordinatur ad q̄etem in proprio loco. sed propter qd̄ vnūquodq; tale t illud magis. Et additur in diffinitione eius in quo est ꝓpter causas mouentes extrinsecas. Dicit aūt principiū t causa ad denotandū q̄ in diuersis natura diuersimode concurrit ad motū. qz p principiū intelligitur principium actiuū. t per causam principium passiuū Corrolarium. Quātū ad p̄ncipia motuum: nō est eadem lex rez naturaliū. ptz qz in rebz naturalib. eodē modo est principiū motus q̄ eis cōpetit motus. sed aliquib. cōpetit motus tanq̄ causis mouentibus. sicut ignis mouet aquā eam calefaciendo et in talibus est p̄ncipiū actiuū motus. In alijs vero sic reperitur motus q̄ habēt aptitudinē ad motum dūtaxat. sicut celū habet se in p̄ncipiū passiuū solū vt moueat ab intelligentia Et pro tāto motus celi dr esse conuenies nature celi Minor probatur inductiue. nā ibi ponit primum vt denotetur q̄ in eo qd̄ mouetur non est aliquod principium prius p quod mobile sit aptū moueri. Ponitur aūt per se t referri debz ad cām. t per hoc excluditur oīe quod se habet vt accns ad p̄mum p̄ncipium motꝰ Sicut diceret animali accidere q̄ mouetur deorsum inquātum nature aialis adiungitur natura elementi q̄ est p̄ncipium motus deorsum Ponit aūt t non fm accidēs referendo ad illā clausulam eius in quo est. ad excludendum p̄ncipium mouendi. sicut medicus per artem medicine sanat seipm Conclusio patet ex dictis. qz naturalia differūt ab artificialib. eo q̄ naturalia hñt in se p̄ncipiū sui motus t status. nō aūt artificialia. ꝓstat autem q̄ naturalia differūt a non naturalib. ex eo q̄ habent naturam. t p consequens natura est tale principium mouēdi t quiescendi vt hz diffinitio. ergo relinquitur bona

Corrolariū p̄mum. in aliq̄bus rebus naturalib. motus quodammodo est naturalior q̄z in alijs. patz quia q̄ habet in se principium passiuum t etiā p̄ncipiū formale q̄ est grauitas sui motus. sed celum habet solum in se principiū passiuum sui motus. Corrolarium scōm Ridiculum est temptare: demonstrare naturā esse. ptz quia ad sensum constat plura esse que habēt in se p̄ncipiū mouendi t q̄escendi. Sicut exempli grā graue semp mouetur deorsum t leue sursuz. t in suis locis q̄escunt. t q̄ talia statim innotescunt ex sensitiua cognitōe. hinc est q̄ talia consueuerunt dici nota per sensum. sicut dicimus. video talem viuere dormire vel vigilare. Ad rationes ad p̄mam dicitur. q̄ natura capitur dupliciter. vno mō fundamentaliter. t sic non est nisi materia t forma. t ex p̄ti priuatio Alio modo capitur formaliter. t sic est respectus principiantis superadditus materie et forme a quo dicuntur principium motus. Si igitur natura capiatur secundo modo. tunc illa diffinitio nō est formalis. sz solum materialis Ad secundam quid sit dicendum patet ex declaratione maioris.

Querit tertio.

Utrum philosoph̄ per materiā t formā sufficiēter licet analogice diuidat naturam. Pro parte affirmatiua et vera est Aristoteles in littera. Sed pro parte altera scilicet falsa sic arguitur. quia priuatio etiam est natura. ergo natura insufficienter diuiditur

solum p materiā ⁊ formaz. Añs patz ex declaratōe phi. qz forma est natura. ergo ⁊ priuatio que est quodāmodo species. i. forma.

Maior. Bimembris diuisio de natura: est p Aristotelē bene assignata **Minor.** principalior est natura: forma q̄z materia **Conclusio.** igitur natura de materia et forma: dicitur cum quadam analogia.

Maior ꝓbatur. quia natura est p̄ncipium intrinsecū motus ⁊ q̄etis in quo est p̄mum. ⁊ hoc nō est nisi vl'm teriale. ⁊ sic est materia. vel formale ⁊ sic ē forma **Minor** ꝓbat. quia ꝓpter quod vnūquodq̄ tale ⁊ illud magis. sed in rebꝫ naturalibꝫ dr aliquid esse in natura ꝓpter formam. g̃ ⁊c. Etiā vnūquodq̄ magis dr fm q̄ est in actu q̄z fm q̄ est in potētia. qz lignū non dr lectulus q̄uis sit in potētia ad formam lectuli. sed qñ actu eam hz. Sz res a forma dr esse in actu ⁊ a materia dr esse in potentia igit ⁊c. **Conclusio** patz ex dictis. qz nomē nature p̄mo et p̄ncipaliter ꝓuenit forme ⁊ ꝓnter materie. Ad rōnem dōm q̄ priuatio solum est natura improp̄e ⁊ q̄ ad aliquid qđ est de ratione nature ⁊ nō quo ad totā difficultatē. quia priuatio est p̄ncipium per accidens ⁊ nō manet in re facta.

Quoniam autem determinatum est quot.

Querit̄ p̄mo Utrū ipsius mathematice a phisica: p abstractōem sit differentia. Pro pte affirmatiua est phs in littera ⁊ etiā sexto metaphisice. nā phisica considerat res sicut naris syma. i. ꝓsiderat res cū passionibꝫ sensibilibꝫ. sed mathematicus ꝓsiderat res sicut curuū. s. abstrahendo a motu ⁊ materia Arguit contra. q̄uncq̄ scie ꝓsiderant idē subiectum sunt eedem. vel vna est ps alterius. sz mathematica ꝓsiderat corpa lineas supficies ⁊ puncta. et eadez ꝓsiderat phisica cū sint in corpibus naturalibꝫ sicut passiones eorūdem. Et confirmat. qz eedem conclusiones probant a phisico ⁊ a mathematico. videlicet q̄ terra sit sperice figure.

Maior. Abstractio vl'is a singularibus: reperitur in sciētijs oībus **Minor.** abstractio fm rōem a sensibili materia: mathematicā distinguit a phisica **Conclusio.** Igitur in genere scientiarum mathematica: est contra phisicam distincta.

Maior patet. qz scia est solum vniuersalium. vt dr p mo posteriorum. nā singularia sunt corruptibilia fm se. scia autem est incorruptibiliū. vt dr ibidem. Etiā sciēia acquirit̄ per demōstratōem. cuius medium est diffinitio subiecti. vt dr ſcdo posteriorum. sz singulariū non ē diffinitio septimo metaphisice **Corrolariū.** abstractio p̄mo ordine p̄memorata: nō est sciarum distinctiua. ptz qz reperitur in omni scia **Minor** ꝓbatur. quia mathematica ꝓsiderat res fm q̄ p rationē abstrahuntur a motu ⁊ materia sensibili. sed phisica cōsiderat res, put in sua rōne includunt motū ⁊ materiā sensibilē. sicut st̄ caro os simū et silia **Corrolariū.** vl'r absq̄ exceptōe: mathematicus et phisicus dr̄ rōe. patet quia diuerse forme causant diuersas rōes. sed alia est scia mathematica et alia phisica. igit ⁊c. **Conclusio** pz ex textu. ⁊ etiā ꝓbat rōe. quia scientie distinguuntur fm diuersas rōes formales ꝓsiderandi. sed phisica et mathematica licet quādoq̄ coincidant in idem numero. tñ illud considerāt sub alia et alia formali ratione ꝓsiderandi. Et per hoc soluitur ratio in oppositū facta.

Queritur ſcūdo Utrūz scientie medie: sint magis phisice q̄z mathematice. p pte affirmatiua est autoritas Aristotelis in littera. ⁊ etiā autoritas sancti Thōe Et ꝓbatur rōibus. p̄ma qz ꝓclusiones sciarum mediarū vt in plurimū sunt naturales. g̃ et ipe scie Tenet p̄ma quia conclusio est finis demonstratōis. mō a fine iūstuz est oīa appellari. Scda ratio. vnūquodq̄ accipit suā denoiationem a formali. sed subiectū illarum scientiarum ꝓponitur ex q̄ditate mathematica tanq̄z ex materiali ⁊ dñtia phisica tanq̄z ex f[illegible]li. ergo magz delēt dici phisice q̄z mathematice. Sed pro parte negatiua arguit autoritate ꝓmentatoris determinātis eas magis mathematicas q̄z naturales. Q(tiā Aristoteles p̄mo posteriorum vocat armonicā mathematicā. igit ⁊c.

Maior Perspectiua musica ⁊ astrologia dicunt scientie medie: non p negatōem sed p̄tici patiue **Minor.** Principia mediꝫ scientiꝫ appropriata: non sunt pure mathematicalia

Conclusio. Simplr supradicte sciētie sunt magis phisice q̄z mathematice.

Pro declaratione maioris nota q fm p̄hm q̃rto metaphisice aliq̄d potest dici mediū respectu aliquorū duorum duplicitr. vno mō per negatōem. qz non est aliqđ illorum. sicut lapis potest dici medium inter equum ⁊ asinum. quia nec est equus neq̄ asinus Et hoc modo phs et autores de mediꝫ sciētijs loqui nō pretendunt. Alio modo aliquid dr medium p ptic̄patōem extremorū. sicut rubeū dr medium inter album ⁊ nigrum. vel repidū inter calidum ⁊ frigidum. Et hoc modo fm phos scientie dicunt medie. quod ex eo patz. quia p̄ncipia pure mathematicalia applicāt ad materiā motui ⁊ passionibꝫ sensibilibus subiectā vel coniunctā. igitur propositio vera.

Minor probatur. quia ꝓput appropriātur his scientijs tunc permiscent̄ cum passionibus phisicis. Sicut in simili si sic dicatur. omne totū est maius sua parte. huiusmodi p̄ncipium est metaphisicale. si vero dicat̄ omnis linea tota est maior sua pte tunc est geometricale. si autē dicatur. oīs numerus totalis est maior sua parte ē arismetricum. Et ex hoc ptz q̄ nec ratio nec autoritas commentatoris aliquid concludit **Corrolarium** p̄mum scientie medie sunt aliꝫ subalternate: ⁊ minus proprie scientie. patet quia scientie medie vtūtur p p̄ncipijs proꝓsitōibꝫ alterius scientie ⁊ eas p̄supponunt. Et qz vtūtur propōibus demonstratis in aliꝫ scientijs. sic nō p̄prie facunt scire **Corrolariū** scōm. rōuabile est concedere predictas scientias medias esse ceteris principaliores. ptz p Aresto. q̄ de de illis tribꝫ solum facit mentōez per hoc innuens q̄ sunt magis p̄ncipales Sed possunt poni quedā alie illis subalternate. sic̄ ars naualis q̄z subalternatur astrologie. ⁊ ars factiua organorum que subalternatur musice. et dicuntur minus principales.

Ad rationes. ad primam quid sit dicendum patet ex declaratione minoris. Ad secundam dicitur q̄ ille scientie dicuntur mathematice. ꝓpter p̄ncipia in q̄

finaliter resoluuntur. sz a principijs in que proxime resoluuntur dicuntur plus phisice

Querit quarto. Utrū semper sit eiusdē scie: materiā z formā ꝓsiderare Pro veritate z pte affirmatiua ē phs in littera. q̄ hoc ostēdit tribꝫ rōibus. Sz pro pte negatiua arguit. qz materia z forma differūt sicut actus et potētia q̄ habēt rationes disparatas. z nō parū dr̄nt vt dr in phemio d aīa. g̃ non pñt ptineri sub vno gñe scietie

Maior Nulla scientia formā q̄ est act⁹ materie: ꝓsiderat sine ꝓpria materia pfecte **Minor.** Si materiam ꝓsideret aliqua scia: tūc talis non est forme ignara **Conclusio.** Cōcluditur igitur forē eiusdē artis et scientie: tā formam cū ꝓpriā materiā considerare

Prima propō patz p ꝓsideratōem phi in lrā. nam sic in artificialibꝫ medicus considerās sanitatem etiam ꝓsiderat neruuz z humores que sunt materia sanitatis. ita etiā est in scientijs speculatiuis. Et p tāto Aristoteles in phemio de anima diffinit ōes passionuz datas sine ꝓprio subiecto vocat cassas z vanas. Sicut si diceret ira est appetitus vindicte. vel q tonitruū est sonus factꝰ in nubib⁹. Et g̃ Aristoteles scdo de aīa ꝓmendat illos q̄ aīm̄ diffiniuerūt p corpus phisicū z organicum Et rō oim. qz sicut res se habet ad esse ita ad cognosci z diffiniri. z per ꝓsequēs forma que est actus materie ad sui cognitōem requirit cognitōem huiꝰ materie Et ad hūc sensum loquit phs in littera q materia z forma dicūtur ad aliq̄d. qz sicut cognitio relatiui dependet a cognitione sui correlatiui. sic cognitio forme a cognitōne materie

Correlariū Rationabile est artes in nobis acq̄sitas: forē q̄sdam materie imitatōes. Ptz qz p̄ncipium operatōis artificialis est cognitio. sed ois nostra cognitio est p sensus a rebꝫ sensibilibꝫ accepta. z ideo ad siltudinē rerū naturaliū in artificialibꝫ operamur **Minor** patz similiter per siltudinē Aresto. de artificialibꝫ z naturalibꝫ. qz domificatorꝫ nō ꝓsiderat ligna z lapides nisi grā forme. nec medicus humores z neruū nisi grā sanitatis. Etiaz materia ē grā forme. z sic forma est finis materie. sz finis hz se in suo genere sicut p̄ncipiū in speculatiuis. vt dicit in isto scdo. sed p̄ncipio ignorato alia ignorant. igitur z̄c

Correlariū. aīa rōnalis: est de ꝓsideratōe phīe naturalis. ptz qz est forma corporis phisici organici. vt patz scdo de aīa **Conclusio** ptz ex supꝰ dictis z ex declaratōe phi **Ad rōem** dom q̄ materia z forma capiūtur dupl'r. vno mō extra genus analogie z ꝓportionis. z sic argumentū pcedit de eis. Alio mō capiunt vt hñt ad inuicē ꝓportōem. z sic cadunt sub ꝓsideratōe eiusdē scie

Determinatis aūt his considerandum est.

Querit primo Utrū quatuor z nō plura: sint causarū genera. Pro veritate z parte affirmatiua arguit auctoritate phi in lrā Sed pro parte negatiua arguit primo q sint plures. qz causa exemplarꝭ est cā. z tamē nō est aliqua istarū. g̃ z̄c. Añs pbatur. qz nō est materia nec finis vt supponit. nec est forma vel efficiens. qz rōe ab illis distinguit. sed distinctio rōis sufficit ad distinctōem causaruz vt ptz de forma efficiente z fine. q̄ aliquādo in re coincidunt Secūdo arguitur. materia est nō ens. quia nec quid nec quale nec quantum. ergo non erit causa. Etiā forma est causata respectu materie. qz dependet a materia in fieri. nec pōt naturaliter esse sine materia. z est effectus agentis. g̃ nō erit causa. Sil'r effectus pōt esse sine efficiente. ergo efficiēs nō erit causa. Et finis nō est. sz q̄ non est nullius est causa.

Maior Duplex ē causa per se intrinseca: scz materia z forma **Minor.** Efficiens z finis sunt due cause extrinsece: propter q̄s fieri quedam dicimus licet diuersimode **Conclusio** Igitur omniū causarū sufficientia: reducit ad predicta causarū quatuor genera

Maior patz. qz res naturalis ꝓponit ex materia tanq̄ ex vna parte. sicut homo ex carnibus et ossibus. z domus ex lapidibus z lignis. Sil'r altera ps intrinsece cōstituens rem naturalem est forma que vocatur spēs vl' rō. aut quod q̄d erat eē fm diuersas propetates sibi cōpetentes. Additur aūt in propositione (per se) propter differentiam puationis **Corrolariū.** diffinitio z q̄libet ps sua: cōtinetur reductiue sub formali cā. pz qz diffinitio fm eius potissimam acceptionem indicat quidditatem rei. sed q̄dditas in ordine ad suppositā in q̄bus ē habet se p modū forme. immo z ipa materia accepta in vl'i induit ꝓditionem forme fm q̄ induiduat in singularibꝫ

Minor ptz. qz domificatorꝫ est cā extrinseca ipius domus. sil'r sanitas dr cā propter quā cōponit potio amara. z sic constat q̄ sunt cause extrinsece Sed q̄ sint diuersimode cause ptz de causa efficiente. nā quedam est cā efficiens q̄ dicitur ꝓficiens dās complementū motui vel mutationi. s. q̄ introducit formā. q̄ forma est terminus mutatōis. alia ē cā pparās seu disponēs q̄ adaptat z disponit materiā seu subiectū ad huiusmōi vltimū cōplemētum. Alia est adiuuās. z est cā que nō operatur ad finez ꝓpriū sed ad finē alterius. sicut seruus operatur ad finem sui domini. Quarta ponit specialit' in his q̄ agunt a proposito. z dr causa ꝓsilians q̄ dat agenti formā per quam agit. nam agens a proposito agit p cognitōnem quam sibi tradit ꝓsilians. Sil'r pz in causa finali. vbi inuenitur finis grā cuius. z finis quo. sil'r z media accipiūt rōem finis p comparationem ad sua ꝓiora **Conclusio** ptz. qz cause vel sunt intrinsece vel extriusece. z sic cōsequēter subdiuidēdo vt pz in copulatis **Corrolariū.** Quenit idē fm rem z dr̄nis rōe: forē sub alio z alio genere cause. patz qz premisse possiunt dici causa materialꝭ respectu conclusionis. fm q̄ conclusio cōstituitur ex terminis premissarum. dicuntur etiam causa efficiens conclusionis inquantum noticia premissarum generat noticiam conclusionis Et possunt dici causa formalis inquantū medium positum in premissis indicat quidditatem diffiniti. et ita de alijs. **Ad rationes.** ad primam dicitur q̄ exemplar reducitur ad genus cause efficientis. nec est ratio exemplaris totaliter diuersa a ratione efficientis. sicut est ratio materie vel forme vel finis. sed est inclusa in ratione cause efficientis vel ad eam per se pertinens.

Ad secundam dicendum negando antecedēs. quia materia est ens licet in potentia Etiam non est inconueniēs idē eē cāz z effectū respcū diuersoꝝ vl' diuersimōe respcū eiusdē. sil'r pt effcūs eē sine cā. pducēte. sz nō sine cā

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

conseruāte Et finis fm q̄ est causa non est fm esse reale sed intentionale.

Queritur secūdo Utrum p̄dictarū causarū p̄dictiones: sit ad eas vere et p se cōcomitātes. Pro pte affa et affirmatiua est phs in textu. Sz p pte negatiua arguit primo q̄ cā et effectus opponūtur correlatiue. sz multiplicato vno relatiuoz multiplicat et reliquū. Secundo idē nō p̄t esse p̄us et posterius. q̄ idem nō p̄t esse cā et effect⁹ Tercio. idē ingz̄tum idē est aptū natū facere idē. sc̄do de generatōe. q̄ idē nō est causa p̄trioz

Maior Constat duas p̄prietates primas: esse ipsarū causaz̄ sequelas Minor Sc̄z quendam sensum p̄sentia et absentia: versant causaliter circa opposita Conclusio Igitur p̄dictis causis correlarie annexa: sunt ad eas vere et p se concomitantia.

Probat maior. q̄ ex hoc q̄ aliq̄d est compositum ex materia et forma oportz̄ q̄ habeat plures causas per se Sil'r propter causam efficientē et finalem oportz̄ q̄ mutuo sibīmunicē sint cause. vt pz de sanitate et ambulatōne

Correlariū. rōnabile est idem multipliciter diffiniri: posse et demonstrari. ptz q̄ diffinitio et demonstratio dātur p causas. et ideo fm legem causaz̄ oportet diffinitiones et demonstratōes regulari. Minor probatur exē plariter. q̄ nauta p p̄sentiam saluat nauē vt de se est manifestū. et q̄ tenetur esse pñs nauī in tpe opportuno si tunc (intent⁹ saltē illicitis) sit absens cōis fama euz accusat tanq̄z causam naufragij nauis Correlarium. nō quicq̄d fit ab alio absente: debet ab eo dici. p̄uenire. ptz q̄ dictum est in p̄ma sc̄da fm quendam sensum. q̄ nisi absentia sit certis circūstantijs modificata nō accusat absentem tanq̄z cām facti vt notū est. igit̄ ꝛc. Conclusio est satis nota p ea q̄ declarata sunt Ad rōes. ad primā dr̄ q̄ causa et effectus capiunt̄ hic materialr et absolute Ad sc̄dam dicendū q̄ idem fm diuersos modos p̄t esse p̄ius et posterius. Ad terciā dr̄ q̄ phs in sc̄do de generatōe loquit̄ de causa naturali. sz hic fit sermo d̄ causa libera et p̄uatiua q̄ potest esse eadem oppositorum Vñ illud dr̄ agere p̄uatiue quod natū est facere vnum p̄trariorum et nō facit p̄pter cui⁹ defectū sequit̄ aliud contrarium. sicut nauta absens est causa submersiōis nauis p priuatōem actionis ad salutē nauis. non tamen p̄prie dicitur causa efficiens

Querit̄ tercio. Utrū contingat in q̄libet genere cause: q̄sdam diuisiones sil'r assignare. Pro pte affirmatiua est phs in littera q̄ assignat q̄tuor diuisiones q̄s p̄tingit adaptare cuilibet generi causarū Sed p pte negatiua arguitur. q̄ ille sūt diuisiones entiū vt colligi p̄t ex diuersis passibus philosophie. ergo videtur q̄ non possint eē diuisiones causarū et causatorum

Maior Prime due illarū diuisionū: inueniunt̄ in q̄libet genere causaz̄ Minor Tercia diuisio et quarta: circūeunt omniū causarū genera Conclusio. Cōtingit igit̄ in q̄libet cārū et cātorū gñe: q̄tuor diuisiōes sil'r assignare

Prima ps maioris ptz ex p̄ma p̄dicōe libri de caus⁹ vbi exp̄sse declarat̄ q̄ causarū q̄dam est vl'is et p̄ma alia ē sc̄undaria et particularis. Ptz etiā inductiue. nā in gñe cause efficiētis (q̄d est aliis notius) ad generatōem hois concurrit hō et sol. hō sicut cā particularis et posterior. sz sol sicut cā vl'is et p̄or. q̄ sol ad plures generatōes p̄currit q̄z homin̄. Sil'r in gñe cause formal' viuū p̄supponit esse et viuū est p̄us et cōius q̄z intelligere. Et in genere cāe final' sanitas est causa p̄ior et vniuersalior q̄z potio amara. et felicitas q̄z sanitas Pari modo in genere cause materialis q̄ntitas est subiectū quoꝝūdam accēntium. sz corrūdez ipa materia p̄ma est subiectū p̄ius et vl'ius nā subijcitur forme substātiali cū qua facit p̄pos et p̄mam. sed q̄ntitas nō subijcit̄ alicui forme substātiali. Sil'r p̄t declarari sc̄da ps. nā domificator est p se causa domus. sz si sit medic⁹ tūc medicus est p accēns cā domus. Et ipsa materia p̄ma est p se p̄ncipiū transmutatiōis cui accidit p̄uatio q̄ est p̄ncipiū per accēns. Et pariformiter posset declarari in alijs causis. Minor patz. q̄ domificās noīat cām efficiētem in actu. sz aliqs dr̄ domificator q̄ est potēs ad domificandū. licet actu nō domificet Sil'r aliqs denominat sciens fm cām formalem. q̄ actu fm sciam consideratur. sz dr̄ sciens in potētia q̄dammodo q̄ habet sciam et actu nō p̄siderat. Sil'r lapides et ligna dicunt̄ actu materia domus q̄n sunt in domo facta. et etiā dicunt̄ materia domus domo nondum facta. Quā aūt quarta diuisio inueniat̄ in q̄libet genere ptz. q̄ dicimus q̄ domificator est causa domus. et q̄ policletus domificator est cā dom⁹ Et sil'r possumus loq̄ p̄plexe et incōplexe circa alia genera causaz̄ Conclusio relinquit̄ nota. q̄ in q̄libet genere inuenit̄ aliqua causa vl'is. et aliq̄ particularis. sil'r in q̄libet genere inuenit̄ causa p se et causa p accēns Īrē in quolibet genere inuenitur causa in actu et cā in potētia Etiā in q̄libet genere inuenitur cā p̄plexe noīata. et cā incōplexe noīata. Et addit Aristoteles q̄ similis diuisio currit in causatis. vt ptz faciliter p̄acticāti Correlarium p̄mum. sup̄adicti modi causarū: reduci possunt ad nūerum duodenarium. Ptz verbi gratia. causa vl'is. cā particularis. causa p se. causa p accidēs. causa complexa cā incomplexa faciunt senarium. et quelibet diuidit̄ p actum et potētiam. vnde duplicatur numerus. et fit duodenari⁹ igitur ꝛc Correlarium secundum Ex horum modorum causarum distinctione: conueniens est alia tria correlaria elicere Ptz quia primum est q̄ cause in actu operātes sunt simul. et non sunt simul cum suis causatis in actu. sicut hic medicās ē sil'cū h̄ hoie q̄ sanat̄. vel nō ē sil' cū h̄ hoie q̄ sanat̄ Sc̄dm est q̄ in naturalib⁹ oz sp supmā causam vniuscuiusq̄ requirere. et p̄batur in artificialib⁹ p simile. Tercū est q̄ causis debet p̄portionabiliter correspondere effectus. et est magistralis regula. q̄ effect⁹ particularis corrūdet cause particulari. et vl'is effect⁹ corrūdet cāe vl'i. Sil'r effect⁹ in actu corrūdet cāe in actu ꝛc̄is.

Dicitur aūt et fortuna et casus causarum et.

Querit̄ primo. Utrum de casualibus et fortuitis: sit scientia phisicalis. Pro parte affirmatiua est philosophus in littera. quia casus et fortuna sunt in genere causarum. sed philosophus natural' habet p̄siderare de causis. Sed pro parte negatiua arguitur. quia de ente p accidens non est scientia. sed casus et fortuna sunt ens tia p accēns. igitur. Maior est phi sexto metaphisice. Sz mior pz ex diffinitōe vtriusq̄. q̄ st̄ cāe p accēns. q̄ et entia

per accidens. Secūdo sic Arestoteles reēōmendat antiquos dicentes casum et fortunā esse causas humano intellectui īmanifestas. ergo de casu ⁊ fortuna nō est sciētia. Tenet ꝓsequētia. qz illud de quo est sciētia debet cē manifestū intellectui nostro.

Maior. Que sunt incerta fm esse in re ad extra: fiūt certa cōiter ab intellectu cōsiderata.

Minor Cōsiderando in cōi casualia et fortuita: sic de ipsis pt̄ forē scientia Conclusio Pertinet igit̄ ad naturalem phiam: ꝓsiderare casum et fortunam

Maior patz qz nullus effect⁹ casualis est nobis certus fm q̄ sibi cōpetit esse a sua causa in re ad extra. et tm passiones ⁊ ꝓprietates fortune ⁊ casus que eis attribuūtur in cōi sunt de eis certitudinaliter scite Rō minoris est. qz casualia et fortuita fm q̄ hm̄ōi habēt suas passiones. scz q̄ raro et in pauciorib⁹ eueniūt. q̄ nō habent causas determinatas neq̄ possunt cognosci. ⁊ sic de aliis Sed q̄ solū de eis in vlī sit scia patz. qz effect⁹ casuales fm q̄ in rerū natura ꝓsideranť: sic neq̄ semp neq̄ frequēter eueniūt: sed p accidēs. de talib⁹ aūt nō pt̄ esse scientia vt dicit̄ ꝓmo posteriorꝝ et sexto methaphisice. Et p hoc soluit̄ primū argumentū Conclusio ꝓbať. qz casus et fortuna sunt cause ꝓiūcte motui et materie sensibili. sed quecūq̄ sunt talia veniūt ad forē ꝓsiderationis phie naturalis Corrolariū primū. Antiq̄s obuiant signanter duo incōuenientia: qz nō determinauerūt de casu ⁊ fortuna. Patet nā primū incōueniēs est. qz ipsi ꝓtra cōem hominū famā loquūtur. qz cōiter q̄dam fieri dicūtur a casu ⁊ fortuna. licet effectus fortuiti cause ignorent. Si ergo h̄ sit verū. tūc male sub silētio trāsierūt. Si aūt nō sit verū: tūc antiqui phi debuerūt hoc reꝓbare. Tum secūdo. qz antiqui vsi fuerūt casu ⁊ fortuna. Sicut Empedocles dixit q̄ aer non semp est in loco quē nūc obtinet: nec terra deorsum. sed q̄n lis segregat oia: tūc casualiter vnū tendit ad vnū locū et reliquū ad alterū Corrolariū secūdū. Quidā moti duplici ꝓsuasione: negabāt casum ⁊ fortunā esse. Patet in copulatis circa declarationem prime opinionis. Corrolariū terciū. Quidā aliorū nimiū ꝓmiserūt excessum: ꝓcedētes fortunā esse ⁊ casum. Patz verbi gratia. qz q̄dam dixerūt oia celestia esse subdita casui ⁊ fortune. nō aūt ista inferiora. nam homo generat̄ ex hoie et oliua ex oliua. et hoc est signū q̄ determinati effectus requirūt determinatas causas in istis inferioribus. Contra illos dupliciter instat Arestoteles Primo qz incōueniēs est diuinioza ꝓmittere casui et fortune: et vilioza reducere ad determinatas ⁊ p se causas Secūdo qz in istis inferioribus multotiens inuenīt̄ q̄dam euenire inordinate et p̄ter intentionem causaz. sic aūt nō inuenit̄ in superiorib⁹. Corrolariū quartū. Opinio tercia dicens. q̄ fortuna sit q̄dā causa occulta: procedit ex radice vera: et tamē eius positio est simplicit̄ falsa. Patet qz ponēda est aliqua cā: scz deus gloriosus: cuius prudentie oia sunt subiecta. Sed est inconueniens talem causaz vocare fortunā. qz ꝓtra rōnem effectus fortuiti ē q̄ sit preuisus. Ad rōnes. ad primā quid sit dicendū patz ex declaratione minoris. Ad secundā dicendū q̄ phus non loquitur eodem modo de fortuna sicut antic. Est tamē verū q̄ fortuna fm phm est quodāmodo īmanifesta rōni. maxime qñ capitur p effectib⁹ fortuitis. quia ratio est eorū que semp fiunt et frequēter. sed fortuna fit p̄ter hec. Etiā cause fortuite sunt infinite. ideo fortuna est infinita. et per ꝓsequens rōni īmanifesta saltem in particulari.

Querit̄ secūdo. Utrum diffinitio Arestotelis de fortuna: sit quenienter assignata. Pro veritate ⁊ pte affirmatiua est sentētia Arestotelis in littera. qz phus inuestigat diffinitōem fortune p quatuor diuisiones: ex quibus colligit diffinitionem fortune tanq̄ bonaz. Sed pro parte negatiua arguitur primo. qz fortuna fm Arestotelem est ignota hominib⁹. ergo nō est diffinibilis. Et si dicatur q̄ Arestoteles tūc capiat fortunaz pro effectu fortuito. sed quādo ipsam diffinit accipit pro causa. et reducitur ad genus cause efficientis Contra. fm phm in textu: casus est natura. sed natura dicit̄ de materia ⁊ forma. ergo casus debet reduci ad causam materialē ⁊ formalē. et similiter fortuna.

Maior. Due prime clausule posite in diffinitione: conuenienter attribuūtur ipsi fortune.

Minor Duplex clausula residua: bene enūciatur de fortuna. Conclusio. Igit̄ diffinitio fortune ex quatuor diuisionib⁹ venata: est cōuenienter assignata

Maior patet. nam ꝓmo fortuna est causa p accidēs ex parte effectus inq̄tum effectus fortuitus ꝓiūgit̄ preter intentōem agentis effectui ab agente ꝓintento. Sicut inuentio thezauri ꝓiūgitur fossioni in agro. vel sanitas ꝓiūgitur pulimento facto a coco. quam tamē cocus non preintēdebat. Similiter est causa agens fm propositum scilz agentis fm volūtatem ⁊ intellectū. nā in hoc fortuna differt a casu. vt patebit inferius. Unde esse fortunatum ꝓprie solum hominib⁹ attribuitur. Minor patz. quia fortuna est in his que sunt extra semper ⁊ frequenter. non em̄ est in his que sunt semp ⁊ frequēter: vt supponitur. nec in his que sunt ad vtrūlibet p respectuz ad causam. qz nulla causa que indifferenter se habet ad vtrūlibet exit in actum: nisi p aliquid determinetur ad vnū. quia id q̄ō est ad vtrūlibet est sicut in potentia. sed potentia nō est principiū agendi sed actus Relinquitur ergo q̄ sit in his que sunt raro ⁊ in paucioribus ex sufficienti diuisione. Similiter fortuna est in his que sunt ꝓpter hoc quātum ad effectus preintentos. licet sit causa per accidens quātum ad effectus cōsūctos preter intentionem. Sicut casus in puteum preter intentionē ꝓiungit ambulationi alicuius de nocte Etiam fortuna est in his que sunt ꝓpter hoc. id est: est causa effectuū qui habēt notabilem bonitatem vel maliciam ꝓpter quā agens libere si sciusset egisset vel non egisset. Sicut mercator arripiens iter incidit in latrones: quod si pscisset ipse iter nō arripuisset. et hūc sensum innuit Arestoteles Conclusio relinquitur nota. quia colligēdo dictas particulas simul: tūc fit diffinitio omnino conuertibilis cū diffinito habens omnes particulas ad bonā diffinitōem requisitas ergo est bona. Ad rōnes ad primā dicit̄ vt prius. qz phus hoc dicit quo ad effectus fortune. quia ignotū est qui et quot sint effectus eius. eo q̄ tales in infinitū variari possunt. Ad secūdā dicit̄. q̄ casus et fortuna sunt cause formales vel materiales nō effectuū casualiū vel fortuitorū sub vlla ratione. sed aliorum.

Querit tercio. Utrū ꝓsuete ꝓprietates casus ⁊ fortune: insint ipsis simpliciter ⁊ vere. Pro parte affirmatiua videt esse phs in littera qui ponit sex ꝓprietates. quarum tres attribuūtur fortune a sapientib⁹. ⁊ tres a vulgaribus. Prima q eius qō est a fortuna cause sunt infinite Secūda q fortuna est imanifesta hoīb⁹. Tercia q a fortuna nihil dicit esse vel fieri. Quarta q fortuna ē sine ratione. Quinta q fortuna aliq dicit bona et aliqua mala Sexta q fm excessum quidā dicūtur habere eufortuniū. alij dicūtur habere diffortuniū. Sed ꝑ parte negatiua arguit. q aliqua istaꝝ ꝓprietatū ꝓtradicūt veritati. vt ꝑz manifeste de tercia. ergo nō sunt oēs simplr vere.

Maior. Tres prime proprietates fortune: fm quēdā sensum sunt admittēde. Minor Reliqua tria quodāmodo recte dicuntur: que fortune vulgariter attribuūtur. Conclusio Igit sex ꝓprietates fortune ꝓsuete. nō sunt in toto vere nec in toto false

Maior patz. q effectus fortuitus habz cām ꝑ accidens. et q infinita vni accidūt. hinc est q effectus fortuiti dicūtur esse quodāmodo infiniti. ⁊ q infinitum fm q hmōi est ignotū. inde est q fortuna dicit hoīb⁹ imanifesta Quia etiā causa ꝑ accidens non ꝓprie dicit cā. hinc est q q̄dāmodo verū ē nihil ꝓuenire a casu ⁊ fortuna. Et ita iste tres ꝓprietates ex eadē radice pullulant. videlz inq̄tum fortuna dicit causa ꝑ accidens. Minor patet. q fortuna dicit sine rōne. pro eo q effectus fortuitus ꝓuenit extra semp et frequēter. ratio aūt tantūmodo est respectu eoꝝ que sunt semp ⁊ frequēter. sexto methaphisice. Q aūt aliqua fortuna dicit bona vel mala. et q aliq dicūtur habere eufortuniū ⁊ diffortuniū satis experimē taliter est vulgatū Conclusio sufficienter patz ex pli batis. Silr quid sit dōm ad rōem satis relinqtur notū.

Querit quarto. Utrū inter casuz et fortunā: cōueniat ponere differentiā. Pro parte affirmatiua est Aristoteles in littera qui ponit duplicē differentiā inter casum et fortunā. Sed pro parte negatiua arguit. q oīs fortuna est casus. ergo male assignātur differētie inter illa tā q̄ inter oppōsita. Tenet ꝓsequētia. q vnū oppositoꝝ nō verificatur de alio.

Maior. Fortuna reperitur proprie: respectu agentiū ex deliberatiōe. Minor In agētib⁹ nō fm ꝓpositum: ptingit euenire casum ⁊ eius effectū. Conclusio. Licet igit casus sit in plus q̄ fortuna: tñ ptingit eoꝝ fieri distinctionē sicut iter oppōsita

Maior ꝓbat. q fortuna solū reperit vbi ꝓuenit bene vel male esse fortunatū respectu illarū rerū quib⁹ ꝓuenit esse felices. sed illa solū ꝓueniūt agentib⁹ fm ꝓpositū et ex deliberatione. igit. Maior ꝓbat. q fortuna vel est felicitas vel est ꝓpe felicitatē. Unde illi qui ponūt felicitatem in reb⁹ exterioꝝ ⁊ coꝝporalib⁹ fortune subiectis. illi fortunā dicūt eādem felicitati. Qui vero ponūt felicitatē in operatione practica ipsius intellectus. dicunt cōiter q fortuna est ꝓpe felicitatem inq̄tum bona fortune subseruiūt practice felicitati. que negotiat circa ꝓpriā salutē boni cōis. Correlariū Hinc ꝓpriata bestie et pueri nec fatui: dicūtur ꝓprie fortunati. Patz q nulli ille ꝓpetit agere ex deliberatiōe ꝓcura. Et si q̄nq̄ ipsis attribuat esse fortunatum. hoc est transsumptiue. Sicut prorotus quidā phus dixit eufortunatos esse lapides ex quib⁹ fiūt are. id est altaria. Illos vero infortunatos q̄ ꝓculcātur pedib⁹. Minor patz exemplo Aristotelis q equus casu venit ad stabulū qui manēs in pratis fuisset a lupis devoratus. Similiter si tripeda cadat tali modo q ꝓueniat sessioni. hoc est a casu. q nō cecidit sub respectu sedendi. Correlariū. Comparatiue loquendo sic eius qō est a casu. causa dicit intra: sed eius qō est a fortuna causa dicit extra. Patz q in agentib⁹ naturalibus ꝓprie dictis. que scz agūt sine cognitiōe ꝓcura est determinata forma eis innata ꝑ naturā. que est principiū suarū operationū. Sed agentia fm ꝓpositū accipiūt talē formā ab obiecto et instituūt nūc hanc nūc illā formam pro libitu sui beneplaciti. et sic habēt cām quodāmodo extra. scz obiectū mouens. Conclusio ꝑz quo ad primā partē. q casus q̄tum est de se indifferenter est tam agentiū fm ꝓpositū q̄ nō fm ꝓpositū. sed causa fm ꝓpositū respectu effectus nō ptenteri dicitur ꝓprie fortuna. Ideo iuxta regulā thopicā alterū mēbrū potest appriari his que agūt non fm ꝓpositū Correlariū. Sēp fm rōnem frustra ⁊ vanū: distinguūtur ꝓtra fortunam et casum. Patz q vanū vel frustra dicit inq̄tum nō attingitur finis intentus. sed fortuna est respectu effectus ptingentis. Ad rōnem q̄d sit dōm ꝑz ex copulatis

Que autē quatuor sunt cause et quot sunt.

Querit primo. Utrū phisica cōsideret omniū causarū genera: et que sit cuiuslibz causa prima. Pro parte affirmatiua est phi sentētia. Sed ꝑ parte negatiua arguit q methaphisic⁹ habet ꝓsiderare de causis. ergo nō phisicus. Secūdo sic. q phisica est sciētia spēalis sicut mathematica. sed mathematica vnā solam cām ꝓsiderat. scz formalem. ꝑ quā diffinit ⁊ demōstrat. ergo etiā phisica vnā solam cōsiderat.

Maior Subiectū naturalis phie: dependet necessario ex q̄tuor generib⁹ cause Minor. fm phisice sciētie potestatē: ꝓuenit ex quolibet genere cārum facere demonstrationē Conclusio. Igit in qlibet genere cause pt phisica: ꝓsiderare ꝓtracte que sit prima causa.

Maior ꝓbatur q subiectum phie naturalis est ens mobile. sed ens mobile necessario habet materiam. quia qō est mobile est in potentia ad formā que acquirit per motū. Siliter hz formā. q motus est ad formā. Etiaz habet cām efficientē. q motus est actus mobilis a mouente. Et q agens agit ꝓpter finē. sic motus dependet in ordine ad finē. Minor ꝓbat. q eius dē rationis est demonstrare ex aliquo genere et assignare ꝓpter quid cir a effectū eiusdem generis. sed phisicus assignat quia ⁊ ꝑ quid in quolibet genere cause. ergo ꝑ quolibet demōstrat. Minor ꝓbat q phisica ꝓsiderat q est tonitruū et ꝓpter quid. et q elementa sunt coꝝruptibilia et ꝓpter quid. et ita de alijs Conclusio ꝓbat. q phisica habet

reddere ꝓpter quid circa effectus naturales. vt patuit. et q̄ nō subalternat alteri scientie. hinc est q̄ sue potestatis est resoluere ad ꝑmas causas in suo genere. vt si petatur quare plūbū vel sīle mixtū naturaliter appetit moueri deorsum. Respōdetur q̄ natura elementi ꝑdominātis sic inclinat. Et si querat quare natura elemēti prędominātis est talis inclinationis. dicet q̄ hoc est q̄ terra habet grauitatē ꝑ q̄litate motiua: que motiua est deorsū vt ꝓz ad experientiaz. et ibi est status. Et pari mō posset declarari in alijs phisicalib⁹ Corrolariū. Deret naturalis doctrina: vero nōie dici scia. Patz. q̄ processus rōnis intantū dr scientificus inq̄ntū est cārum ꝑsideratiu⁹ vt dicit in ꝓhemio metaphisice. sz phisica ꝑsiderat omniū causaꝝ genera. ergo ꝓz ꝓpositū. Ad rōnes Ad ꝑmā dicendū. q̄ phisica ꝑsiderat quatuor causas ꝓtracte. sz ꝑut ꝓtinent ad motū z materiā sensibilē. sed metaphisica ꝑsiderat illas incō tracte. et ergo potestas metaphisice habet suū imperiū vbi deficit ꝑsideratio phisice. Ad ſcdam dicit q̄ nō est sīle de mathematica z phisica. quia phisica ꝑsiderat entia mouētia z mota generabilia z corruptibilia. que dependent a quatuor causis. vt ad lōgum declarat in textu

Querit secūdo. Utrū cōueniat natura: ꝓpter finē ꝓtentū agere. Pro parte affirmatiua z vera est pbus in littera Sed ꝑ parte negatiua arguit motiuis antiq̄ de quib⁹ videbit in sequentib⁹

Maior. Actio nature ordinata: fit a determinatis principijs et per media debita **Minor.** Finis imponit ordinē: his que sunt ad finē **Cōclusio.** Igit neccārijs motiuis cogimur ꝓcedere: naturā ꝓpter finē ꝓintētū agere

Maior ꝓz ex rōnib⁹ phi. quia nō statim a ꝑncipio est aīal. neq̄ semen a ꝑncipio est indurati. neq̄ etiā ex semine oliue fit aīal aut ecōtra ꝓpter ordinē ꝑfixum a natura. Etiā nidus fit ad custodiaz ouoꝝ. et ova custodiūtur et incubant ꝓpter pullos. Minor ꝑbat. q̄ finis est ꝑmū in intentiōe agentis z vltimū in executiōe operis. ꝯ oportet omnia media fieri ꝑm exigentiam operis. Conclusio relinq̄tur nota ex q̄nq̄ rōnib⁹ phi quib⁹ ostendit q̄ natura agit ꝓpter finē. de quib⁹ videatur in copulatis

Corrolariū. peccāt sophistica antiquoꝝ motiua: nō fieri ꝓpter finē nature opa. Patz. q̄ phs ꝓtra primū motiuū ꝓcedit q̄tuor rōib⁹. et sīl reꝓbat alia duo motiua. igit corrolariū verū. Et ꝑ hoc soluūtur rōnes que possunt fieri ꝓtra veritatē quesiti.

Querit tertio. Utrū natura' ꝓtendat mōstrum: ex pte materie ꝓtinētis vel efficiētis ꝑductū. Pro pte affirmatiua sunt autores phm exponētes. Sed ꝑ pte negatiua arguit. q̄ monstrū in sua rōne importat defectibilitatē respectu sue spēi. et ꝑ ꝓsequēs rōnem mali. sz malum nō ꝓintendit. igit ꝛc. Pro resp̄sione ponūtur duo discursus. Primus

Maior. Natura particularis materialiter intendit monstrū: qđ est ꝑm quid dictū **Minor** Ulis natura intendit formale monstri: ꝑ ut cedit in decorē vniuersi **Cōclusio.** Quāuis igitur fiant simpliciter monstra. tū ꝑm q̄ hiusmodi nō intēdūt absolute ab aliq̄ natura

Maior ꝓz. q̄ natura particularis nutrit et auget illā partē in qua est deformitas. Sicut digit⁹ curu⁹ nutrit z auget sicut alios alioꝝ. et ꝑ hoc intelligit q̄ intēdit bonū talis subiecti cui inest deformitas mōstruosa **Minor** ꝓz dupl'r Primo q̄ aliqđ exit metas z ordinē cause inferioris qđ tū remanet sub ordine cause superioris. sicut aliq̄ sunt extra potestatē baliui que tū remanet sub potestate ꝑncipis. sic etiā aliq̄ exeūt intentū nature particularis. sicut est ꝑductio femine. que tū sunt ꝓintēta a natura vt q̄ natura vlis intendit bonuz totius spēi. et sic intendit sexū femineū. vbi spes ꝓtinuari nō posset sine ꝓmixtione vtriusq̄ sexus. Secūdo ꝓz. q̄ bona magis eluescūt ꝑ mixta malis. ꝯ natura vlis ꝓmittit mala. Conclusio ꝑbat ꝑ rōnem ꝑ pte negatiua factā. q̄ ipsa nihil aliud ꝑbat q̄ q̄ mōstrū nō est simpliciter z absolute ꝓintentuz qđ ꝓcedimus Sequtur secūdus discursus

Maior. Contingit naturaz peccare: ex pte ꝓtinentis et ꝓpter indispōnez materie **Minor** Plerūq̄ pueniūt monstra: ꝓpter causam efficientē et alia extrinseca **Cōclusio** Monstra igit ꝓueniunt qñq̄ ex parte materie: qñq̄ ex parte ꝓtinētis et efficientis cause

Maior ꝓz. q̄ ꝓtinēs est matrix in q̄ materia qñq̄ iacet dispersa et inordinate posita. et ꝑ ꝑs sequtur inordinatio in effectu. Silīter ex parte materie. q̄ materia qñq̄ est nimis multa et qñq̄ nimis modica. licet virtus agentis ex pte sui nō sit culpāda. Etiam qñq̄ est nimis mollis et qñq̄ nimis dura. z sic de alijs dispōnib⁹ ex q̄b⁹ fit inobediens virtuti agentis. Minor patz. q̄ esto q̄ materia ex parte sui bene se haberet. ꝓtingit euenire q̄ virtus patris sit nimis debilis. et ita nō sufficit formare articulos z mēbra corꝑoris. et tūc nō fiūt digiti in manu. Vel ꝓtingit esse aliquā influentiā celestē ꝓtrariā formationi agentis. vt si regnet influētia ꝓpicia generatiōi porcorū. tūc nascent homines cū vultu longo ad modū porci Conclusio in oib⁹ particulis ꝓz ex dictis

Querit quarto. Utrū in reb⁹ naturalib⁹ rō necessitatis: sit ex materia vel ex pte finis. Q̄z sit ex parte finis patz ꝑ ꝑm duab⁹ rōnib⁹. Prima q̄ sicut est in artificialib⁹ ita est in naturalib⁹ sed in artificialibus sumit necessitas ex parte finis. vt ꝓz de serra. q̄ rō necessitatis serre ē dividere dura. ꝯ etiā in naturalibus oritur necessitas ex pte finis. Secūda rō. q̄ sicut se habet ꝑncipiū in demōstrativis et in disciplinabilib⁹. ita se hz finis in agibilibus et naturalib⁹. sed in demonstrativis necessitas ꝓclonis sumit a ꝑncipijs. ergo in agentib⁹ naturalib⁹ tota rō necessitatis sumit ex fine. Sed q̄ sumat ex parte materie ꝑbatur. q̄ multi effectus oriunt z pueniūt ex pte materie et in materiā reducunt sicut mors z corruptio

Maior Juxta exigentiā materie fit variatio operandi in naturalib⁹: pari mō sicut in artificialib⁹ reb⁹. **Minor.** Simpliciter ꝑm finis rōnem: naturalia accipiūt ordinē et dispositionē **Conclusio.** Igit ordo ꝓcedendi nature est aliqualiter ꝑ materiaz: sed ex fine sumit ꝑncipalius rōnem suam

Maior patz p Aresto telē in textu. Secō patz quia idez est ꝓcessus nature z artis. qz si natura faceret domū faceret eam eodē mō quo fit ab arte. et si ars posset facere hominē vel equū siliter ꝓcederet sicut natura. Et cā vtriusqz est. qz ꝓprius actus vult fieri in ꝓpria potētia seu materia. Etiā natura facit de possibilibꝫ semp qđ melius est. et nō ꝓformat se ꝑditōi materie fm qđ talis materia exigit z nata est ꝓuenire ipsi forme. Sic etiā ars formam serre introducit in materiā ferreā que est dura. Minor pz in exemplo qđ antiq̄ ꝑ se nitūtur adducere. Verbi grā in domo ꝓsentimus eis qđ grauiora locātur deorsum z leuia sursum. sed nisi talis dispositio ꝓferret ꝓuenientiaz finiꝫ ꝓter quā domus edificat. nullatenus talis dispositio obseruaret. Et est finis ipsius domus diuturna ꝑmanentia domus. ad ꝑseruādū inhabitantes a cauматibꝫ et imbribꝫ z aliꝫ impedimentis Conclusio pz siliter sicut i artificialibꝫ. qz duricies et grauitas lapidis requirit qđ materia sic dispositа ponat inferius et deinde leuia supius. sed tū talis ordinatio resoluit in aliā causam ꝑncipaliorē. videlz qđ tali dispōne existente diutius ꝓseruatur domus in esse vt posset ꝓseruare inhabitantes a multis nocumentis. Siliter forma serre non induceret ferro nisi materia esset dura. sed hoc nō est ꝑncipaliter ꝓpter materiā. sed nisi esset in tali matrria forma serre nō esset vtilis ad finem in quē ordinat. Et pari mō est in naturalibꝫ. igit ꝓclo vera Corrolariū ꝑmū. Quāuis sint qđam ꝓuenientie finiū z ꝑncipioꝝ: tū in ipsis manēt differentie quarūdā ꝓprietatū. Prima ps corrolarij pz multipliciter. Primo qz sicut rōcinando ꝓcedit a ꝑncipio in ꝓclusionē in disciplinabilibꝫ. sic in via rōcinatōis inter finem et media eius ꝓcessus incipit a fine z ꝓgreditur versus media. Nam ꝑmo medicus intendit sanitatē. q̄ haberi nō potest nisi materia peccāte expulsa. ad cuius expulsionem requritur potio amara. sed potio amara nō operabit nisi materia sit mollificata. ꝓter qđ oportet prelibare aliquas siropas q̄ effectū debitū nō attingūt nisi precedant diete. precipit ergo medicus infirmo vt abstinentiam custodiat. et ab illa incipit exterior executio. Secūdo. sicut ꝑncipijs existentibꝫ veris ꝓclusio erit vera. ita si finis sit bonus. id est habeat bonitatē. etiaz media fm qđ hmōi erūt bona. Tercio sicut ꝑncipia sunt cause veritatis que est in ꝓclone. ita bonitas finis est causa bonitatis respectu mediorum. fm qđ media sunt ad illum finē. Similiter sicut ꝓclo potest esse vera licet ꝑmisse non sint vere. ita ꝓtingit ꝑ bonū mediū ꝓuenire ad malū finem. Sicut ypocrita acquirit vanam gloriā z famā apud populū per bona silia operibꝫ bonoꝝ Secūda ps eiusdem corrolarij patz ꝑmo. qz in doctrinis nō est nisi vnus ꝓcessus. fz respectu finiū est duplex ꝓcessus. Secūdo qz aliter accidunt est et nō est circa fines et ꝑncipia. Tercio qz si ꝓmisse sint vere. oportz ꝓclonem simplr esse verā. sed non oportz qđ si finis sit bonus. qđ mediū simpliciter sit bonū qz nō est furandū ꝓter dare elemosinas Corrolariuz secūdū. poni debet materia que vocat ꝓmunis: in qbusdam diffinitōibꝫ bonis. Patz qz qđam diffinita cōcipiūt ꝓfuse et indistincte materiā. et ꝑ ꝓsequens in diffinitione que explicat occulta in diffinito oportet ponere talē cōmunē materiā. vt si dicat serra est quoddaz artificiatum dentatū ferreū ad inscisionem lignoꝝ. aut domus est qđ ꝓpositū ex lignis et lapidibꝫ Ad rōnem dōm qđ materia hz suā necitatē quā dat effectui a fine. z ḡa fine est simpliciť z ꝑncipaliť rō necitatis. Et hec de dubijs secūdi.

Quoniā aūt natura est principiū mo

Circa initiū tertii

libri phisicoꝝ Queriť primo. vtrum eaz qui habet motus ignorantiam: necesse sit ignorare naturam. Pro parte affirmatiua est phūs in littera. Sed ꝑ ptē negatiua arguitur dupliciter. Primo natura non dependet a motu in essendo. ergo nec in cognoscendo. Antecedens probatur. qz natura est ꝑncipium motus. Sed ꝓsequentia patet. qz eadem sunt ꝑncipia essendi z cognoscendi. Secūdo sic. sicut natura est principiū motus. ita etiā est ꝑncipiū quietis. ergo sicut natura cognoscit ꝑ motum. ita potest cognosci ꝑ q̄rem. et per ꝓsequens ignorato motu non est necesse naturam ignorare. Tenet ꝓña. qz natura ꝑt cognosci ꝑ quietem.

Maior Id quod est natura potest esse cognitum: ab eo qui actu non cognoscit motū.

Minor. Ex necessaria ꝓcluditur ꝓsequentia: qđ ignorato motu ignoratur et natura.

Conclusio. Non est igit necessariū necessitate cōsequentis sed ꝓsequētie: si ignoret motus naturam ignorare.

Maior probat. qz forma et materia possunt cognosci prout sunt principia substātie: nō habēdo ꝓsiderationez de motu. et tūc id qđ est natura cognoscitur absqz motu

Minor ꝓbatur. qz illa est necessaria ꝓsequētia. motꝰ ignorat. ergo et natura. Patz qz natura ꝓsignificat motum qui est de rōne nature. sed ignorata diffinitiōe necesse est diffinitū ignorare Conclusio patz quo ad primā partē. qz illa nō est necessaria. natura ignorat. cū sit in materia ꝓtingenti. sed in ꝓpōnibꝫ de materia ꝓtingenti potest esse necessaria consequētia. vt dicendo si sortes currit sortes mouetur. et talis necessitas ꝓsequētie est in ꝓposito Corrolariū primuz. determinare de motu et mutatione: pertinet ad foꝝ naturalis scientie. Patz qz hec scientia intendit de natura et rebꝫ naturalibꝫ. sed motus ꝑtinet ad rōnem nature intantū q̄ ignorato motu necesse est naturā ignorare. Etiā omnis ꝑfecta scientia considerans de aliquo ꝓsiderat etiā quecūqz sunt de rōne illius et omnia illa a quibꝫ eius cognitio dependet. sed cognitio nature dependet ex cognitiōe motus. ergo corrolariū verum Secūdū corrolariū. Spectat ad phīcū determinare: de infinito loco vacuo et tempore Patz qz illa q̄tuor vel habent per se ordinem ad motū. vel motus hz ordinem ad ipsa. vt sufficienter declarat circa textū. igit.

Ad rōnes. Ad primā dicendū. q̄ procedit de ordine cognitiōis sumpto ex parte cognoscibilis. qui est a priori sed ex parte cognoscentis z a posteriori verificat dictuz phī Ad secām dicit negando vltimam ꝓsequentiā. qz quies nō potest cognosci nisi ꝑ motū sicut ꝑuatio ꝑ suuz habitū. ideo ignorato motu necesse est ignorare quietem et per ꝓsequens naturam

Querit secūdo. Vtrū phūs volēs diffinire motū: ꝓuenienter ꝑmittat tres diuisiones entiū. Pro pte affirmatiua est phūs in littera. qui ponit tres diuisiones Prima est diuisio entis ꝑ actū z potentiā. Secūda est diuisio entis in actū ꝑ decē ꝑdicamenta. Tercia est diuisio vnius generis entiū. scz relatiuoꝝ penes coꝝ ꝑdicamenta. qz q̄dā

relatiua fundãtur in ẽntitate. ⁊ q̃dam in actiõe ⁊ passiõe

Sed ꝓ pte negatiua arguit̃ ꝓmo. qz ens in potẽtia nõ est ens. qz ens dr ab existendo. g̃ male ponit̃ ꝓma diuisio.

Secõo sic. phus q̃nto metaphisice pus diuidit ens in decẽ p̃dicamenta. et postea vnũq̃q; in ens in potentia ⁊ ens in actu. g̃ hic male subuertit hũc ordinẽ Tercio sic phs hic nõ ponit oẽs modos relatiuoꝝ. g̃ tercia diuisio est insufficiens. Añs ꝑz ex q̃nto metaphisice

Maior. Via diuisiua ẽ diffinitõi multũ ꝑ picia: Minor. Ex triby phi diuisioniby: ꝑt aliqualiter cognosci natura ipsius motus.

Conclusio. Igit̃ ad venãdum motus diffinitionẽ: ꝓueniens fuit ꝓmittere triplicem famosam diuisionem

Maior relinq̃tur nota ex phõ secõo posteriorꝝ. vbi manifeste habet̃ q; diffinitio multũ iuuat ad cognoscendum qõ q̃d est. Sed minor ꝓbat̃. qz ex ꝓma diuisione cognoscit̃ q; motus est aliquid scilz ens. ex secũda habet̃ q; est reducibilis ad p̃dicamentũ. ex tercia q; motus cõsistit in ꝓpatione siue habitudine mouẽtis ad motũ. Et sic patz q; iste diuisiones ea ꝓtinẽt̃ que valde subseruũt ad ꝓstituendũ diffinitõem motus. vt patebit infra circa diffinitionẽ motus Conclusio relinq̃tur nota Corrolariũ ꝓmũ. Ens diuidit̃ ꝑ actũ ⁊ potentiã: rangz ꝑ diuisionez sufficiẽter assignatã. Patz ex declaratõe ꝓme diuisionis

Secũdũ corrolariũ. Ens diuidit̃ in decẽ p̃dicamẽtoꝝ genera: sicut in ea que realiter sunt ꝓmo diuersa. Patz ꝑ Aresto. hic in littera exp̃sse hoc asserentẽ. Dicit em̃ q; nullum est cõe in his p̃dicamentis accipere. Et ponit sctus Thomas in isto passu Aresto. vnã sufficientiã quã recitaui in copulatis veteris artis. quare nõ est necessariuz eãdem hic repetere. Corrolariũ terciũ In ẽntitate actione ⁊ passione: fundat̃ relatiuũ fm esse. Patz inductiue qz duplũ et triplũ fundant̃ sup ẽntitatẽ. sed pater ⁊ filius fundãtur sup actionẽ ⁊ passionez. scz sup genuisse ⁊ genitum esse. Similiter dñs et seruus sup coercere et coerceri.

Ad rõnes Ad ꝓmã dr. q; ens captũ maxime trãscendenter ꝑ quolibet intelligibili. verificat̃ etiam de illo qõ est in potentia. Ad secũdaz dr. q; illa mutatio ordinis ꝓuenit ex equiuocatiõe entis. similiter ex eq̃uocatiõe actus et potentie. de quiby habet alibi videri Ad terciã dicit̃. q; phus hic solũ ponit illos modos relatiuorum qui ibi sufficiunt ad notificandũ q; motus et mobile sũt relatia

Querit̃ tercio Utrũ motus sit idem cũ suo ad quẽ termino et semꝑ eiusdem generis cũ eo. Pro pte affirmatiua arguit̃ auctoritate phi hic et in quinto phisicorꝝ. vbi dicit q; motus denoiat̃ a termino ad quem ⁊ capit̃ spẽm ab illo tangz ab aliquo indiuisibili. Sed pro parte negatiua arguit̃. qz motiuũ est res successiua. et desinit suo termino ad quem existente. ⁊ ipse terminus est res ꝑmanẽs. g̃ nõ sunt idem. Tenet ꝓña. qz hñt oppositas ꝓditiones.

Maior. Motus acquisitiuus forme et suꝰ terminus ad quẽ: ꝓuenũt fm naturã fm genꝰ et spẽm Minor. Motus localis ꝓuenit cũ suo ad quẽ termino: in natura et genere ꝓportionabiliter loquendo Conclusio. Quãuis igit̃ motus et suus terminus ad quem distinguant̃ ratiõe: sunt tñ eiusdẽ generis et essentie.

Maior ꝓbatur inductiue. qz motus calefactiõis est eiusdem nature eiusdẽ generis et eiusdẽ spẽi cũ caloꝛe ad quẽ terminat̃. Et siliter generatio est eiusdẽ materie cuz forma ad quã terminat̃. Cuius rõ est. qz ꝑfectũ et imꝑfectũ respectu eiusdẽ forme nõ variãt spẽm. sed motꝰ est actus imꝑfectus. terminus aũt ꝑfectus. vt patebit infrius. Dicit̃ aũt in maiore (motus acquisitiuus forme) ꝓpter corruptionẽ que est ad non esse. et ita debet eius ius dici dari potius penes terminũ a quo. eo q; terminꝰ ad quẽ nõ est ꝑ se intentus. Minor ꝑz. qz vbi dr circũscriptionẽ facta a loco in locatũ et motus localis est acquisitio tal̃ circũscriptiõis. Est tñ notandũ q; intentio ipsius mobilis nõ est ad ipsam circũscriptionẽ tãtũmodo acceptam. sed vt ꝑ eã mobile ꝓsequit̃ influxui celesti sibi ꝓuenienti. aut ꝓut habet debitũ ordinẽ cũ aliꝭ corporiby vniuersi. et fm hoc ꝓpletus terminus ad quẽ in motu locali includit̃ res plurũ p̃dicamentoꝝ. scz aliquid de secũda specie q̃litatis et aliquid de relatione. Conclusio quo ad primã partẽ ꝓbatur. qz differũt fm ꝑfectũ et imꝑfectum. siliter fm tendentiã et nõ tendentiã. et ideo constat non manere motũ et tamen manere terminũ ad quẽ Sed secũda pars sufficienter est ꝓbata ꝑ predicta.

Corrolariũ. Minus bene dicit̃ motũ esse fluxum: forme fluenti supadditum. Patet. qz si motus significaret fluxũ supadditũ forme. tũc nõ susciperet spẽm a termino ad quem. qz ille fluxus realiter distinguitur a termino ad quẽ. cũ fluxus sit in vno p̃dicamento. ⁊ terminꝰ ad quez in alio Ad rõnem dõm. q; soluz ꝓbat distinctionẽ rationis inter motũ et terminũ ad quẽ. quã quidẽ distinctionem admittit cõclusio

Querit̃ quarto. Utrum diffinitio motus ꝓma: in q̃ dicit̃ q; est actus entis in potentia fm hm̃oi. sit sufficiẽter assignata. Pro parte affirmatiua est phus in littera. quiꝭ ꝓbat illã diffinitionẽ esse bonã tripliciter. scz ꝓmo ꝑ exꝑla. secũdo cũ manifestat singulas ptes diffinitiõis. ⁊ tercio totam diffinitionẽ. Sed pro parte negatiua arguitur primo. qz qõ est in actu nõ mouetur. sed habens motum mouet̃. ergo non est in actu per motũ. et ꝑ cõsequẽs motus non est actus entis. id est mobilis. Secũdo sic. omne accidens est actus entis in actu. sed motus est accidens. igit̃. Maior ꝓbatur. qz accũs habz ꝓ subiecto totũ ꝓpositũ ex actu et potentia

Maior. Omnis motus: est quidam actus Minor. Motus est actus alicuius: nõ fm q; sibi inest actus alius Conclusio. Patet igit̃ tam exẽplis q̃z rõniby phi: q; motus est actus entis in potentia fm q; hm̃oi.

Maior ꝓbat̃. qz omne illud dicit̃ actus quo aliq̃d fit in actu priꝰ in potentia existens. sed aliquid fit in actu ꝑ motũ ad quẽ priꝰ fuit in potentia. igit̃. Sicut exẽpli gratia. edificabile dicit potentiã ad aliquid. cũ autem fm hanc potentiã quã ꝓportat reducit̃ in actũ. tũc dicitur q; edificat̃. et pari mõ est in aliꝭ. Et additur in ꝓpositione (quidam) quia non est actus simpliciter sed actus imperfectus. Minor ꝓbatur exꝑlariter. quia qñ in ere fit motus ad formaz imaginis ꝓstat q; est actu ex ꝑ formam eris. sed ille motus sibi nõ conuenit fm q; est

actu es. qz tunc semp mouereꝛ ꝯdiu est es. qđ est falsum igit ꝛc. Etiã pbaꝫ ꝑ vnã regulã. qz ois actus est eius actus in quo semp inuenit. sed motus semp inuenit in eo qđ est in potentia. ꝛ non in eo qđ est in actu. g̃ motus est actus entis in potẽtia. Maioꝛ ꝑbaꝫ. qz lumen facit dyaphonũ esse in actu qđ ꝓus erat in potentia. ꝛ semp inuenitur in diaphono. ergo dicit actꝰ diaphoni. Sed minoꝛ patz ex ĩmediate dictis Conclusio relinq̃tur nota ꝑt exempla ꝛ rõnes ꝓbi quas implicat Corrolariũ ꝓmũ Oratio ꝑ diffinitiõe motus posita nõ valeret si quis aliquã clausulam diffinitionis subtraheret. Patet quia ad rõnem motus requirũtur quatuoꝛ ꝓditiones Prima q̃ subiectũ habeat aliquid in actu. Secũda q̃ ĩmpfecte habeat illum actũ. Tercia q̃ ille actus ĩmpfectus ꝓsidereꝫ in oꝛdine ad vlteriozem actũ. Quarta q̃ talis actus cõsidereꝫ in oꝛdine ad aliquod ꝓus qđ se habet in potentia ad ipsum. Sed si aliqua clausula subtraheret que ponit in diffinitione motus. tũc hmõi ꝓditiões nõ obseruarentur. vt patz experiri volenti. igit Corrolariũ secũdum. Quedã diffinitiões ab antiquis date: sunt multis modis incõuenienter assignate. Patz verbi gra. nam ꝙdam dixerũt motum esse alteritatẽ. alij inequalitatem. alij veꝛo dixerũt q̃ motus esset non ens. sed motiua illoꝝ sunt cassa ꝛ vana. put amplius patz in textu. igit. Ad rationes. Ad ꝑmã dicit q̃ mobile est in actu ĩmpfecto ꝙ motum. sed mouet ad actũ ꝑfectum. Ad secãm dicit q̃ motus est actus entis in actu substãtiali. nõ fm q̃ est in actu. sz fm q̃ in potẽtia. vt satis pz ex declaratiõe mioꝛis

Mouetur autem et mouens omne

Querit primo.

Vtrũ secũda diffinitio motus sit materialis respectu ꝑme: in qua dicit q̃ motus est actꝰ mobilis fm q̃ mobile. Pro parte affirmatiua arguit. qz illa secũda diffinitio ꝓbaꝫ ꝛ demonstrat de diffinito ꝙ ꝑmã diffinitiõem. ergo est materialis respectu ꝑme. Tenet ꝓsequentia. qz illa est differentia inter diffinitõem materialem ꝛ formalẽ q̃ materialis demonstrat ꝙ formalem. Añs ꝓbaꝫ. qz ex quo motus est actus entis in potẽtia. sequitur q̃ sit actus mobilis fm q̃ mobile. Sed ꝓ parte negatiua arguit. qz ambe diffinitiões motus dant ꝙ subiectũ. g̃ vna nõ est magis materialis ꝙ alia.

Maioꝛ. Prima diffinitio motus data per primas differentias entis: meretur titulum formalis diffinitionis Minoꝛ. Subiectũ cõtractum scz mobile: tollit a secũda diffinitione rõnem forme Conclusio. Igitur secũda diffinitio motus est materialis: et respectu ꝑme minus principalis

Maioꝛ patz. qz prima diffinitio datur ꝙ actũ ꝛ potentiã. sed actus ꝛ potentia sunt de ꝑmis differentijs entis et sic datur ꝙ prioza. sed prius cõparatur ad posteriꝰ habet rõnem forme. quare seq̃tur q̃ prima diffinitio sit formalis Minoꝛ pz. qz de rõne forme est cõicabilitas. sed ꝛactio impedit cõicabilitatem. ergo etiã tollit rationẽ forme. Sed q̃ secũda diffinitio detur ꝙ subiectũ ꝛactũ patz. qz datur ꝙ mobile qđ est minus cõe ꝙ ens Conclusio ꝓbaꝫ quo ad secũdaz partẽ. qz forma est principalioꝛ ꝙ materia. sed prima diffinitio dicit formalis a forma que a prioꝛi notificat. et ista secũda dicit materialis a materia. ergo ꝓpter transsumptõem hmõi subtilitudinis secũda diffinitio respectu ꝑme dicitur minus principalis

Et q̃ illa secũda diffinitio motus sit bona sufficienter ꝙbatur in littera. qz licet qñq̃ motus sit actus mouẽtis. hoc tũ est ꝙ accns. qz ꝓuenit sibi ĩq̃tum agit ꝙ ꝛactuz sed omne agens per ꝛactũ in agendo repatit. ꝛ sic motus nõ est actus mouentis ĩq̃tum mouens. sed ĩq̃tũ mobile. vt dicit ista diffinitio secũda. Etiaz mouens ĩq̃tũ mouens est in actu. sed motus est actus entis i potentia. ergo repugnat mouenti ĩq̃tum hmõi. Ad rõnem dicendũ. q̃ ille due diffinitiões dantur ꝙ subiectũ. sed diuersimode. qz prima datur ꝙ subiectuz generale et incõtractũ. quare dicit formalis. sed secũda datur ꝙ subiectũ spẽale et ꝛactũ. quare uocat materialis.

Querit secũdo.

Vtrũ actio et passio sint idem actus et realiter motus vnus. Pro parte affirmatiua est Aristoteles in littera. qz sunt actus quẽ agens agendo causat. et quẽ mobile patiendo recipit. vt patet ex diffinitiõe vtriusq̃ Sed ꝙ parte negatiua arguit. qz actio ꝛ passio distinguũtur ꝓdicamentaliter. g̃ non possunt esse idez actus et vnus motus realiter. Tenet ꝓsequẽtia. qz ꝓdicamẽta sunt a toto genere essentialiter ꝛ realiter distincta.

Maioꝛ. Motus respectu mouentis ꝛ moti est vnus actus re: sed differens ratione.

Minoꝛ. Actio ꝛ passio vt loquitur phisicꝰ sunt huiusmodi actus. Conclusio. Igitur actio et passio loquendo phisice: sunt realiter idẽ actꝰ ꝛ vnus motꝰ. licet differant rõne

Maioꝛ ꝑbaꝫ. qz idem est qđ mouens in agendo causat. et qđ motũ patiendo recipit. put patz gñ ignis calefacit aquam. Sed q̃ differant rõne pz. qz nisi sic tunc quicquid ꝓueniret mobili respectu motus hoc ꝓueniret mouẽti. Et huius ponit exemplum Aresto. in littera. qz idẽ est spaciũ ascẽdẽtis ꝛ descẽdẽtis. tũ differẽs rõne fm q̃ ꝓpaꝫ ad terminũ sursũ ꝛ ad ṫminũ deorsũ. Silr eadẽ ẽ distantia ab vno ad duo et ecõtra. sed tũ differunt rõne. qz distantia ab vno ad duo dicitur subdupla. et econtra incipiendo a duob; ad vnũ dicitur dupla. Minoꝛ ꝙbatur. quia phisicus loquens de actione capit ipsam ꝓ forma acta et ꝓducta ab agente in patiens. et illaz forꝫmam ꝓparatã ad agens appellat actionẽ. sed ꝓparatam ad mobile vocat passionẽ. sed illa forma sic ꝙducta dicit motus et actus tam mouentis ꝙ mobilis Cõclusio relinq̃tur nota ex dictis Corrolariũ ꝓmũ. Actus non semp subiectatur in eo cuius actus dicitur. Patz q̃ mouens habet actũ qui est in mobili. licet denoietur denoiatione extrinseca a mouente. qz dicit actio ab agente. non quasi sit in agente. sed quia est ab ipso Corrolariũ secũdum. Extrema vniuersaliter credere ꝓpter ꝓuenientiaz cum medio inter se ꝓuenire: facit sepius in errorẽ incidere. Patz quia causat fallaciam accidentis. vt patz sic arguendo. animal est asinus. homo est animal. ergo homo est asinus. Et ergo ꝙ̃ actio et passio sint vnus motꝰ non tamen sequitur q̃ agens sit patiens. et q̃ discere sit docere. ꝛ sic de alijs. quia omnia ista argumenta pertinent ad fallaciam accidentis Corrolarium tercũ. Non cõpletur ratio ipsius motus absq̃ ꝓcursu anime rationalis Patet quia motus in rerum natura nihil est aliud ꝙ̃ actus imperfectus. qui est inchoatio quedam actus ꝑfecti

sed ratio motus non completur nisi per hoc q fit ꝓparatio actus imperfecti ad prius et ad posterius.et illam cō parationem facit anima rationalis .igitur correlariū verum. Ad rōnem dicendū q actio t passio capiuntur dupliciter.vno modo formaliter pro essentijs fm quas formaliter aliquid dicitur agens vel patiens.et sic distinguūtur predicamētaliter.et isto modo loquitur de eis logicus.Alio modo capiūtur materialiter pro forma producta ab agente in patiens.et sic sunt realiter et entitative vnus motus.et reponūtur in isto predicamento in q̄ reponitur forma per motū acquisita et non sunt predicamenta distincta.Et isto mō loq̄tur de eis phisicus.

Quoniam autem de natura scientia est

Querit̄ primo. Utrum ad naturalem philosophum pertineat ꝓsiderare infinitum. Pro parte affirmatiua est philosophus in littera.qui hoc probat per rationem et signum.quia eiusdem scientie est ꝓsiderare ea que per se insunt subiecto.sed phisicus intromittit se de motu cuius per se passio est infinitum.ergo motus est de numero ꝓtinuorum ad quorum rōnem pertinet infinitum.vt dictum est in principio secūdi.Signū autem est.nam omnes qui ratiōabiliter tractauerūt de scientia naturali fecerūt mentionem de infinito.et ita per locum ab autoritate cōcludi potest q̄ consideratio de infinito pertinet ad phisicum. Sed pro parte negatiua arguitur primo de illo quod non est nō habet phūs naturalis ꝓsiderare.sz infinitum non est.igitur. Maior ꝓbatur.quia cōsideratio scientialis est de ente.primo posteriorū. Minor patet in textu Secūdo sic.ꝓsideratio transcendentium spectat ad metaphisicum.sed finitum t infinitum sunt transcendentia.igitur. Minor probatur.quia infinitum t nō finitum idem sunt.sed finitum t nō finitū opponūtur cōtradictorie t dicūtur de quolibet ente

Maior. Considerare negatiue infinitum: pertinet ad primū philosophū Minor. Infinitum sumptum priuatiue: ꝓtinetur infra metas ipsius phisice. Conclusio. Igitur ad naturalem philosophum: pertinet ꝓsiderare infinitum priuatiue sumptū

Maior probatur.q̄ infinitum negatiue est extra motum et materiam sensibilem et separatū a materia fm rē de talib⁹ autē directe ꝓsiderat primus phūs .Et dico non tanter(directe)quia naturalis phūs potest per attributionem de tali infinito determinare.vt patz octauo huius vbi agit̄ de infinitate primi motoris Minor probat. quia infinitū priuatiue est passio ꝓtinui motus et temporis.de quibus se intromittit naturalis phūs .sic enī infinitum est de his que sunt subiecta motui t materie sensibili.In cuius signū phūs in isto libro diffinitiue agit de infinito taliter accepto Conclusio relinquitur nota ex probationib⁹ pro parte affirmatiua factis Correlarū Antiquoꝝ positio ꝓcedentiū infinitū esse:inuenit̄ fm diuersos multipliciter differre.Patz q̄ q̄dam antiquorum locuti sunt naturaliter t q̄dam innaturaliter de infinito Et illi qui innaturaliter locuti sunt posuerūt infinitum esse quoddā per se subsistens.sicut pictagorici et plato. Et isti differebāt dupliciter.primo q̄tum ad positionez. et secūdo q̄tum ad radicem.vt ad longū declarat phūs in textu. Siliter illi qui naturaliter locuti sunt ponētes infinitū esse accidens diuersificati sunt.nam q̄dam posuerunt vnū ꝓncipiū materiale qđ dixerūt esse infinite magnitudinis.Alij aūt posuerūt infinitatem fm multitudinē Et hoc differēter.q̄ anaxagoras posuit infinita principia fm spēm et qōlibet esse in quolibet.vt habitum est in primo huius.Alij sicut democritus t eius collega leucippus posuerūt infinita ꝓncipia.nō q̄dem substātialiter differentia.sed figura positione.t ordine. Ad rōnes Ad primā q̄d sit dicendū patebit in sequentib⁹. vbi ostēdetur quomodo infinitū est et quō nō est Ad secūdaz dicit̄.q̄ infinitū captū cōtradictorie est transcendens. sed nō si capiat̄ ꝓtrarie vel priuatiue. sicut hic capit̄

Querit̄ secūdo. Utrū vere sint ꝓprietates infiniti :q̄s ei attribuebant antiqui. Pro pte affirmatiua est autoritas antiquoꝝ.qui attribuebāt infinito quatuor ꝓprietates. Prima q̄ ipsum est ꝓncipiū.Secūda q̄ ipsum est ingenitū t incorruptibile. Tercia q̄ ipsum ꝓtinet t gubernat omnia.Quarta q̄ ipsum est quoddā diuinū. Et nō solum attribuūt infinito has ꝓprietates.sed cum hoc ponūtur motiua quib⁹ antiqui inducebāt̄. Sed pro parte negatiua arguit̄.q̄ infinitū de quo est hic sermo et etiam apud antiquos phos.pertinet ad impfectionem. q̄ habet rōnem partis fm phm.sed iste ꝓprietates spectant ad perfectionem.ergo non possunt attribui infinito hic considerato.

Maior. Infinito sumpto negatiue: q̄uenit predictas proprietates ascribere. Minor. Si priuatiue sumatur infinitum: sic ei nō conueniūt proprietates antiquoꝝ. Conclusio. Igitur put intendebat antiquoꝝ ratio: sic pfate ꝓprietates nō q̄uenūt infinito

Maior ꝓbatur.q̄ deus gloriosus dictas ꝓprietates habet excellentissime.vt patz enumerando singulas.igit̄.

Minor pz.q̄ infinitum priuatiue tenet se ex pte materie.que nō pt esse principiuz omniū aliorum.neq̄ gubernare oīa alia.q̄ tale infinitū habet rōem impfecti. sicut postea ostendit Arestoteles. Et g̃ rōnes antiquoꝝ arguūt sophistice circa duas primas ꝓprietates.q̄ aliud est principium inceptiōis rei et magnitudinis.et sicut dicit̄ de pncipio ita dicēdū est de fine.Etiā infinitū materiale nō potest oīa gubernare t ꝓtinere.et sic ad illud falsum nō potest adduci bona rō. Conclusio relinq̄tur nota. q̄ ipi loquūtur de infinito materiali sumpto priuatiue.qđ ptinet ad impfectionē.Sed q̄ loquātur de infinito materiali patz.q̄ nulli aut pauci alias causas posuerūt ēē solaz causam materialē infinit̄. Seq̄tur correlarie primo q̄ partim vera et partim falsa fuit antiquoꝝ ꝓsideratio Patet q̄ fuit vera loquēdo de infinito in actu.sed falsa loquēdo de infinito in potentia Seq̄tur correlarie secūdo.q̄ ad ꝓcludēdū infinitū in reruz natura antiq̄ ꝓdurerunt q̄dam motiua:nō penitus ꝓtenenda.Patz tum primo.q̄ tempus videt̄ semp fuisse et semp fore.Tum secūdo.q̄ infinitū inuenitur in diuisione magnitudinis et in numero.q̄ magnitudo potest diuidi in infinitas ptes et numerus potest augeri sine statu.Tum tercio.q̄ generatio est perpetua.et si nō esset aliq̄ infinitum.cū qđlibet generatū accipiat sibi suā portionē materie.sic tandem deficeret generatio.Tum quarto.quia si aliq̄ cor-

pus sit finitū tūc terminat̄ p alterū. et de illo vltrius q̄rit̄ tur.et sic tandem oportet dare aliq̄d corpus interminatum aut in pluribꝫ corporibꝫ ꝓcessum infinitū. Et illam rōnem dicit ꝓmentator esse famosam sed falsam. Tum q̄nto q̄ intellectus ita dicit sicut se habent res ad extra. sed intellectus p̄t intelligere magnitudinē infinitā t etiā spaciū infinitū.in quo spacio si posset esse corpus defacto est corpus.eo q̄ in ꝑpetuis nō differūt esse t ꝓtingere.id est posse. Sequit̄ correlarie tercio q̄ absq̄ inconuenienti licet quodāmodo ꝓcedere:q̄ in perpetuis idē sunt esse et ꝓtingere.Patz q̄ in ordine ad causas naturales penes quas naturales p̄hi sumunt sua iudicia si in illis est potentia ad semp existendum quicūq̄d in talibꝫ possit esse iam actu est.Addit̄ tū hic signāter (quodāmodo) quia respectu prime cause multa possunt fieri ꝑpetue durationis.que nec sunt nec semp erūt. Et tiā tam intellect⁹ humanus q̄ angelicus t etiā volūtas.licet sint ꝑpetue permanētie.nō tū semp sunt sub eadē dispositione. Ad rōnem dom̄ q̄ ipa militat p cōclusione. q̄ antiqui false attribuebant illas ꝓprietates infinito materiali. sed fm veritatē debet attribui infinito formali.

Querit̄ tercio Utrū infiniti significatio:sit de multiplicium numero. Pro veritate t pte affirmatiua est Aristoteles in littera qui ponit ꝓmo tres acceptiones infiniti.et postea ponit vnā diuisionē trimēbrem. Etiā infinitū capit̄ q̄nq̄ cathegorematice. et quādoq̄ syncathegorematice. et vtroq̄ modo dicit̄ dupliciter. scz fm magnitudinez et fm multitudinē.vt patebit infra

Maior Acceptiōes assignate a ꝓho: rōnabiliter ꝓueniūt infinito. Minor. Acceptiones quas alij posuerūt:ex distinctiōe p̄hi quodāmodo processerūt Conclusio. Igit̄ infinitum est de numero multipliciū

Maior pz.q̄ infinitū capitur primo mō q̄si nō finitū et sic p̄uctus dicit̄ infinitus tanq̄ non existens de genere transibiliū.Secūdo dicit̄ infinitum qd̄ cūtum est de se transiri potest.sed tū eius transitus nō potest bene a nobis pfici.Sicut diceret̄ via infinita vsq̄ ad fundum maris.aut q̄ cū difficultate vel vix potest pfici. sicut via ad indiam diceret̄ infinita.Tercio dicit̄ infinitū qd̄ est natuz transiri tanq̄ de genere transibiliū existens t tū non habet transitū ad finē.sicut linea sine termino diceret̄ infinita. Deinde ponit vnā diuisionem etiā trimēbrem. nā aliq̄d dicit̄ infinitū fm diuisionē.sicut in cōtinuis.aliq̄d fm appositiōem.sicut in numeris.aliquod vtroq̄ mō. sicut infinitū in motu et tempe.Et q̄ p̄hus illas acceptiones inductiue declarat.ideo relinq̄tur q̄ sint rōnabiliter assignate Minor patz.q̄ sequaces Aresto.dicūt infinituz quādoq̄ accipi cathegorematice.et quādoq̄ syncathegorematice.et vtrūq̄ diuidūt in infinitū fm magnitudinem et fm multitudinē Unde infinitū cathegorematice fm magnitudinem dicitur magnitudo sine termino.seu magnitudo cuius non est dare vltimā partem. Sed infinitum cathegorematice fm multitudinem dicit̄ multitudo innumerabilis. vel cuius ꝓsequenter numerando non est inuenire vltimam vnitatem. Et ille acceptiones pullulant ex tercia acceptione distinctionis philosophi. in qua dicitur q̄ infinitum est de genere q̄ntitatis.et tamē non est peruenire ad eius vltimū terminum. hoc autem vniuersaliter dictū potest subdiuidi in q̄ntitatem continuam et discretam. Infinitum syncathegorematice fm magnitudinem dupliciter potest exponi.vno modo infinitum.id est aliquātum et q̄tūlibet maius. Alio modo id est aliquātum et non tantum quin maius. vt duplum triplum quadruplū et sic sine statu. Et illa acceptio similiter deriuatur a tercia acceptiōe philosophi. quia infinitum in q̄ntitate ꝓtinua caret termino.et ex hoc sequitur q̄ in eo est dare aliquātum et q̄tumlibet maiꝰ. et non tantum quin maius. Sed infinitum syncathegorematice fm multitudinez potest dupliciter exponi. Primo infinitum id est aliquot.et quodlibet plura. Secūdo modo id est aliqō et non tot quin plura. vt plura q̄ vnū duo tria tē.et sic sine statu. Et de istis potest declarari sicut de precedētibꝫ. Et dicuntur huiusmodi acceptiones syncathegorematice.q̄ includūt signū vniuersale. quod est syncathegorema Ex omnibꝫ istis relinquitur conclusio vera Sequitur correlarie q̄ ꝓpositiones de infinito formate:plerūq̄ sunt distinguende. Patet q̄ quādoq̄ in vno sensu sunt vere et in alio false. Sicut patet de illis ꝓpositionibꝫ.infinita est linea.infinitus est motus infinite partes sunt in cōtinuo.infiniti fuerunt homines infinitum pondus sortes potest portare.infinita sunt finita. Et q̄ expositio illarum ꝓpositionum ꝓcernit logicam.ideo eas reseruo tractatui de exponibilibꝫ.

Querit̄ quarto. Utrum infinituz sit in natura:sicut per se existens substantia Pro parte negatiua est p̄hilosophus qui in hoc reprobat antiquos philosophos q̄ posuerunt infinitum esse substantiam rerū et per se subsistens. Et ponit Aristoteles ꝓtra antiquos aliquas rationes.de quibꝫ satis clare patet in expositione littere

Maior. Infinitum ex parte forme:est substantia existens potissime. Minor. Infinitū ex parte materie:non potest essentialiter esse natura substantie. Conclusio. Non potest igit̄ esse substantia per se existens ipsum infinitum:fm intentionem antiquorū philorū

Propositio maior patet. q̄ hoc modo infinituz noiat actum purū nō limitatū per aliqd̄ recipiens. Minor probatur.quia substantia de se non est extensiue diuisibilis.sed infinitū fm q̄ hmōi est diuisibile. Etiam infinituz est passio magnitudinis motus t temporis que nō possunt separari nec per se existere.et sic per ꝓsequēs nec infinitum. Tenet ꝓsequētia. q̄ passio minus potest per se existere q̄ eius subiectū.et has rōnes etiam tangit p̄hus in littera Conclusio patet.quia antiqui p̄hi loquūtur de infinito quod sequitur numerum de genere quātitatis tale aūt nō potest esse suba.igit̄.

Querit̄ quinto. Utruz in natura possit ee: aliquod actu infinitū corpus sensibile. Pro parte negatiua est p̄hus in littera qui hoc ostendit logice t physice.logice id est per rationes famosas et ꝓbabiles.sed physice.id est p rōnes naturales.de quibꝫ omnibꝫ diligenter videātur copulata.q̄ frustra esset idem bis ponere. Sed pro parte affirmatiua et falsa arguit̄ dupliciter. Primo motus celi est infinitus.ergo celum erit infinitū. Tenet consequentia.q̄ motus infinitus presupponit mobile infini

tum Secūdo.in celo reperitur infinitum fm diuisionē in potentia.ergo etiam actu.Tenet ꝓsequentia. quia in perpetuis non differūt esse et posse

Maior. Potest cōcludi ratiōabiliter.id est logice: ꝙ repugnat actu infinitū in natura esse

Minor. Concludi potest p processum phisicum: non posse esse corpus sensibile infinitū

Conclusio. Igitur esse actu corpus infinitum sensibile: simpliciter repugnat nature nūc instituite

Maior patet. quia phūs probat logice duabꝫ rōnibꝫ ꝙ nullum corpus sit actu infinitum. quia de rōne corporis est esse terminatū superficie. sicut linea terminat punctо. Similiter non est infinitū qđ sit numerus aut multitudo. qz de rōne multitudinis est ꝙ sit numerabilis. Et vocantur iste rōnes logice. id est ꝓbabiles. qz si quis oppositum teneret faciliter euadendo. diceret nō admittendo dictas diffinitiōes. sic aūt non posset euadere rōnes phisicas. Et ergo phūs probat per rōnes phisicas taz presupponēdo aliquid qđ non presupponendo. vt ad longum deducit in textu. Et sic relinquitur minor nota.

Conclusio similiter est nota ex declaratiōe philosophi

Sequitur corrolarie. ꝙ positio anaxagore est irrationabilis: de mansione infiniti corporis. Patz qz phūs reprobat illam opinionem duabꝫ rationibꝫ Ad rationes Ad pmam dicit. ꝙ motus celi non est infinitus p extensionem mobilis t spatij in quo est. sed solum per reiterationem eiusdem mobilis finiti per idem spacium Ad secūdam dicendū ꝙ celum est diuisibile in ratione quātitatis mathematice aut supnaturaliter. sed non per actionē nature. et sic negatur ꝓsequētia

Q quidez igitur actu nō sit corpus infinitū

Queritꝫ primo. Utrū infinitum in potentia: sit in rez natura Pro parte affirmatiua est phūs qui hoc multipliciter probat in diuersis. qz reperitur in numeris in magnitudinibꝫ in tempore et in generatione hominū.

Sed pro parte negatiua arguit. quia omnis potētia reducibilis est ad actum. alꝫ esset frustra. si ergo infinitū reperiatur in potentia in rebꝫ naturalibꝫ quandoqz poterit reduci ad actū. qđ in ꝓcedēti qstione reprobatū est.

Maior. Volenti de infinito determinare: expedit quedam documenta prelibare Minor. Actu esse: aut nullo modo ꝓcedere infinitum: est de numero impossibiliūm. Conclusio. Igitur in quibusdā infinitum potest habere locum: sic tñ vt suū esse in actu semper manet cū potentia permixtum.

Maior pz ꝙbi gra. qz primo oz scire ꝙ aliqđ dicit esse fm potentiā iuxta vnā diuisionē entis q est fm actuz t potentiā. Secūdo oportz scire ꝙ infinitū sumptū priuatiue put ptinet ad qntitatē dicit aut fm ablationē. i. diuisionē aut fm appositiōem. Et loqtur hic phūs de infinito sumpto cathegorematice. Tercio oportet ꝓsiderare ꝙ qđā dicūtur fm potentiā pmā. sicut antichristus. qđā fm actum ꝓpletū. sicut res pmanentes q ꝓpletum habent esse vt hō vel domus. quedā vero habent esse pmixtū ex actu t potētia simul. Et hoc differenter qz qđā hoc habent in pmanentia. sicut ptes rei pmanētis hūt esse in suo toto. tales em nō dicūtur in potētia. sicut antichristus. nec dicūtur esse in actu ꝓprio. sicut ipsum totum. sed sunt sub actu totiꝰ. t p diuisionē fiūt sub actu ꝓprio. Alio mō contingit actū et potentiā ꝓmisceri p successionē. sicut in motu t tpe. Qꝫ aūt hec documenta ꝓferāt ad determinationē de infinito patz. qz ostendūt in quibꝫ est infinitum et qūo est in illis. Minor hz duo ꝓplexa. primuz dicit ꝙ sit impossibile esse actu infinitum. et patz ex supra dictis. Sed secūdū dicit ꝙ nullo mō esse infinitū sit de numero impossibiliūm. Patz qz hoc esset negare ꝙ ꝓtinuū esset diuisibile in infinitū. et ꝙ numerus posset augeri in infinitū et fm illos qui ponūt eternitatē mūdi esset dare ꝓncipiū et finem in motu t tpe. Et g̃ medium est eligendū t dicendū ꝙ infinitū sit in potentia Conclusio patz ex ꝓcessu Aresto. qz magnitudo diuisibilis est in infinitū p ablationem. et numerus habz infinitatē p additionē Et silꝫiter posita eternitate mūdi pateret de generatiōe hominū de duratiōe motus et tpis. in oibꝫ em istis est qđam infinitas. sed ibi actus t potentia sunt pmixti. qz non pūt reduci ad actū cōpletū. sed solū ad actū incōpletū t successiuū. qz eo mō quo aliquid est in potentia reducit ad actuz Et p hoc soluit rō in oppositū facta.

Queritꝫ secūdo. Utrū diffinitio philosophi cōtra antiquos data: sit de infinito bñ assignata. Pro veritate t pte affirmatiua est ꝓcessus phi qui reprobat diffinitiōez antiquoz. t phat suā ꝓpriā diffinitionē a signo cōiter loquētiū. Sed p pte negatiua arguit sic. qz diffinitio ꝺr qsi valde finitio. sed infinitū finiri non pt. g̃ neqz diffiniri.

Scđo sic. qz illa diffinitio ꝙuenit finito. ergo nō valet. Aūs phaz. qz extra finitū semp est aliquid accipere

Maior. Solū quodam ꝓsuppositio: bona est diffinitio antiquorū quā dant de infinito Minor Contrario modo diffiniendum est infinitū: cꝫ antiqui diffinierūt ipsum Cōclusio. Igit diffinitio ifiniti ab Arestotele tradita: est simpliciter recipienda

Propositio maior sic patet. quia data antiquoz imaginatione ꝙ sit aliqua substantia dimensionata infinita fm omnem dimensionem t omnē positionis differentiā ꝓstat ꝙ extra eam nihil est accipere. eo ꝙ occupat omnez locum imaginariū Minor probatur. quia antiqui dixerūt ꝙ infinitum est cuius nihil est extra accipere. Sed phūs opposito mō diffiniens dicit. cuius semp est aliqđ extra accipere. Et hoc phūs ostendit in circulis qui dicūtur esse sine termino. inꝫtum in eis semp est aliquid consequenter accipere. cꝫuis eadem pars sepius accipiatur. et ideo si sit ꝓprie infinitū semp ē ꝓsequēter aliud t aliud accipere nō redeūdo pluries ad eandem partē Cōclusio probatur exemplariter. quia infinitas reperitur in cōtinuis. scilicz fm ꝙ continuū potest diuidi in semper diuisibilia. cōstat aūt ꝙ hoc mō procedit diffinitio Arestotelis nō aūt antiqūm. igit ꝓclusio vera Corrolariū primum. Justuz est infinito attribuere: rationem ignoti t partis et materie. Patet. quia infinitum est in ꝓtinuo sicut potentia et sicut contentum. Verbi gratia dato aliqđ ꝓtinuo si fiat diuisio in eius partes semper tales sunt finite que actu sunt diuise. sed inquantum continuum

gut eius partes actu diuise ꝓtinẽt in se ꝓtes in quas ꝑt diuisio sine statu ꝓcedere ꝑm hoc inuenit ibi infinitũ. constat aũt q infinitũ hz rõnem ꝓtenti et entis in potentia. et p ꝙsequens rõnem partis cuius est ꝓtineri. siliter habet rõnem materie cuius etiã est ꝓtineri. et rõnem igneti. qz ens in potẽtia seu materia nõ cognoscit nisi p actũ.

Correlariũ secundũ. Reliq assertiones sunt vere: que de infinito dicũtur famose. Patz verbi gratia. qz prima est q infinitũ reperitur in diuersis nõ vniuoce sicut vna natura. sed q̃dam analogia. Patz qz infinitũ inuenit in magnitudine z motu et tpe. que nõ sunt eiusdẽ generis. sed magnitudo ꝑm se est diuisibilis et motus ꝓpter magnitudinẽ. et tempus ꝓpter motũ. Alia est assertio q ꝙsideratio mathematicoꝝ nõ remouet. licet nõ ponat actu infinitũ. Cui cã est. qz inter magnitudines finitas potest saluari sufficienter tota ꝙsideratio mathematicoꝝ. Ultima est. q cũ sint quatuor cause infinitũ reducit ad genus cause materialis. et patz ex dictis. Correlariũ tercium Soluere rõnes quoꝝdũ superuis tactas nõ est difficile quib nitebant actu esse infinitũ ꝓcludere. Patz qz q̃daz earũ sunt oĩno defectuose. et q̃dam earum aliquã veritatem ꝓtinent. sed insufficientes sunt ad ꝓcludendũ ꝓpositum. ꝑt latius patet in fine tercij libri phisicoꝝ vbi philosophus p ordinẽ soluit ẽnqz rõnes antiquoꝝ Ad rõnes ad ꝑmã dicit. q licet infinitũ in actu nõ posset finiri neqz a nobis ꝓprehendi. tñ tene infinitũ a potentia. qõ hic diffinit. Ad secũdã dicit q extra finitũ est semp aliquid accipere qõ sit extra naturã finiti. sed extra infinitũ est semp aliquid accipere qõ tñ est de natura infiniti. et sic debet intelligi diffinitio. Et sic ꝑz responsio huius quesiti et p ꝙsequens omniũ q̃sitoꝝ huius tercij

Similiter aũt necesse ẽ phisicũ.

Querit ꝑmo.

Vtrũ ꝙsiderare locum: pertineat ad phisicũ. Pro pte vera z affirmatiua est phs in principio huius quarti. in quo hoc multipliciter z efficacit ostẽdit Sed pro parte negatiua arguit. locus est mathematice ꝙsideratois. ergo nõ phisice. Scdo sic. oĩs passio est in suo subiecto. sed locus nõ est in ente mobili. g nõ est passio ei. Minor. ꝓbat. qz ecõtra ens mobile est i loco

Maior. Consideratõem a naturali scia nõ auferũt tria motiua scientie ꝓtraria. Minor. Ostẽdit antiquoꝝ sophistica ratio: q ad phicũ ptinet loci ꝙsideratio Conclusio. Igit de loco tanq̃ de passiõe rei phisice: spectat naturalem ꝙsiderare

Maior ꝑz ex tribus rõnibus q̃ ex littera eliciũtur ꝓtra illa tria motiua. Prima rõ. qz ea q̃ sunt cõia oĩbus naturalibus maxime ptinẽt ad ꝙsideratõem naturalis phie. sed locus est coĩs oĩbus rebus naturalibus. g. Maior ꝓbat. qz talia sunt p se. z p ons ptinẽt ad eãdẽ sciam q̃ est de rebus naturalibus. Minor ꝓbat. qz oẽs res naturales sunt locabiles. Secũda rõ. qz scia naturalis ꝙsiderat de motu. sed ꝑma z cõissima spẽs motus est motus localis. q̃ ꝑsupponit locũ. Tercia rõ. qz plurima difficultas est circa certã notitiã de loco. nõ em antiq defecerũt aut ptermiserũt ꝙsideratõem loci ꝓpter facilitatẽ notitie de loco. sed qz non potuerũt attingere Minor ꝑz. vbi gra antiq sic arguebãt. qõd nõ est nusq̃ est. g q̃cq̃d est alicubi est. In isto argumẽto sunt duo ꝙsideranda. Primũ ptinet ad formam qz arguũt a destructõe aĩtis ad destructiõem ons. et sic ꝑmittit fallacia ons. Secũdũ ptinet ad materiã. qz antique estimabãt hãc passionẽ. scz esse in loco. esse ꝙuertibile cũ ente. Sed hec sophistica rõ subseruit ꝓsenti ꝓpositio. qz ꝑmi philosophãtes nõ posuerũt aliq entia nisi corpa sensibilia sensu tacta. quo dato oẽ ens est ens naturale ꝓprie loquẽdo. Patz g q loc hz ꝑfectate ad omne ens naturale. Ex si positio antiquoꝝ esset vera. tũc phisica esset ꝑma phia. eo q entia naturalia cẽnt ꝑma entia Et cuius hoc sit falsum. tñ p ipm ꝓbat aliq nõ ꝓpositũ.

Ex his ꝑz ꝓclusio. scz q loc est adeqta passio rei naturalis. loquor aũt de re naturali ꝓprie in actu existẽtis z mobilis z ꝺcscibilis ꝑm q natura stricte diffinita est i secũdo huius

Correlariũ. Cõsideratio de loco hz difficultates: ꝑpter varias ꝓprietates loco inexistẽtes. Patet p Aristo. in textu. qz quidã posuerũt locũ esse materiã. ꝺdã formaz. ꝺdã dimensionem separatã. inuitẽtes tñ ꝓprietatib loci. Etiã priores antiq nihil certi tractauerũt de loco. z hoc est signũ q ꝙsideratio de loco hz difficultatẽ. Ad rõnes. Ad ꝑmã ꝺr q diuerse scie pũt idẽ ꝙsiderare diuersimode z eq̃uoce. et sic est in ꝓposito Ad secũdã ꝺr q locus est passio extrinseca entis mobilis. g nõ oportz q sit in corpore locato subiective. sed est subiective in corpore locante et ptinet locatum

Queritur secũdo

Vtrũ pioꝝ rõnes et experiẽtie: cõuincant locũ aliquid esse Pro pte affirmatiua est phs in littera. qui ꝓbat locum esse tribus rõnibus. Sed p pte negatiua posset argui sex rõnibus phi quib ꝓbat locum nõ esse. videant in textu.

Maior. Rationes vere et experientijs cõsone: ꝓbant locũ aliquid esse Minor. Omnes rõnes sunt sophistice: que nituntur simpliciter ꝓcludere locũ in rebus nõ esse Conclusio Facile est igitur ex diuersis apparẽtijs elicere: in rerũ natura locũ existere

Maior ꝓbat. qz videmus sibi inuicẽ corpora succedere in eodem vbi. ita q vbi prius fuit aqua postmodum erit aer. prout constat per experientiam. Et ergo potest elici talis ratio. sicut transmutatio ꝑm formã arguit materiam. ita transmutatio ꝑm locum arguit locum. sed ex prima transmutatiõe ꝓcessum est esse materiam. ergo vigore transmutatiõis secũde debet ꝓcedi locũ esse Secũda ratio. quia ex motu corporum simpliciũ ꝓcludi potest esse quãdam virtutẽ seu potentiã localem. z per consequẽs possumus ꝓcludere locum in rerũ natura existere Tercia ratio. quia antiqui posuerunt esse locũ. nam qui vacuũ posuerũt necessario ꝓcesserũt esse locũ. vt patet ex diffinitione vacui. Similiter hesiodus et alij theologantes poete principium et primũ omniũ posuerũt esse locum. et ita dederũt loco quãdam mirabilem prerogatiuam. scz q esset principium ꝙseruatiuũ aliorum a quo alia dependebant. et nõ econtra Minor ꝓbatur. qz locũ esse est simplicit verũ et per ꝙsequens rõnes peccãt que simplr ad oppositum laborant. Et ergo rões Aristotelis que vident pretẽdere locũ nõ esse sunt sophistice.

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

et soluunk ab ipso post diffinitõem datam de loco. Et g̃ oporet responsalem esse oculatũ. qz declaratões h̃ posite nõ sunt sufficientes sine illis que habẽtur in copulatz

Ex his oĩbus relinquit conclusio nota Corrolariu. potẽtia quã ostendit motus corpis simplicis: est de genere cause finalis. Probak. qz vnũquodqz appetit suã ipsius ꝓseruatõem z pmanentiã. z qz naturalis locus ẽ ꝓseruatiuus locati. hinc est q̃ ꝑter finẽ sue cõseruatõis et pmanẽtie desiderant eẽ in loco ꝓprio z naturali. et hec est potẽtia seu virtus quã ostẽdit motus corpoꝝ simplicium Rationes contra conclusionem militantes solũuntur ab Aristotele.

Querit tercio. Utrũ concedendũ sit de loco q̃ sit dimensio separata: aut materia vel forma locato intrinseca. Pro pte affirmatiua arguit rationiby antiquoꝝ. Etiam locꝰ est accidens. ergo erit forma. Sed p pte negatiua z vera est sentẽtia Aristotelis ꝙtra Platonẽ z alios antiqs phos. vt patz ad longũ in textu phi.

Haior. Antiquorũ rationes multiplr peccant: quibus locum esse formã aut materiam sententiant. Minor. Motiua antiquorum sunt valde puerilia: quibus crediderunt q̃ locus esset dimensio separata Cõclusio. Est igitur locus in rerũ natura: non tñ dimensio separata. nec materia vel forma.

Haior probak. quia ab eis sumitur tale argumentũ forma est terminus ꝙtinens. z locus est terminus continens. g̃ locus est forma. Silr ex pte materie sic arguit. materia est receptiua successiue diuersoꝝ. z locus successiue recipit diuersa. igit locus est materia. sed hmõi argumenta manifeste delirant. ꝓmo q̃dem. qz arguitur ex puris affirmatiuis in scõa figura. scõo est ibi fallacia ꝓnis. tercio. qz eq̃uoce cõuenit loco z materie hoc quod dr recipere. z ita silr pt dici de argumẽto respectu forme.

Minor patz. qz antiqui mouebant ad sic dõm. eo q̃ in vase inter eius latera videtur esse talis separata dimensio et ad hoc ꝙfert q̃ aer est insensibilis q̃ nõ videt ingredi vel egredi ꝑter corpa sibĩ inuicem succedentia in vase. z sic tale spaciũ vocabant locum. z ergo dicebant locũ esse quãdam dimensionem separatam penetrãtẽ z recipientẽ oĩa. q̃ tamẽ hz latitudinem longitudinẽ z profunditatem. Et dicebãt eã separatam. eo q̃ nõ est q̃lificata aliq̃bus dispõibus q̃lificatiuis ꝓmis aut secũdis. sz illa motiua nõ sunt idonea nec fidedigna vt eis adhibeat fides ad aliquã conclusionẽ Ex illis inferr conclusio q̃ habet quatuor ptes. ꝓma patz ex dictis supius. Scõa pars patz. quia si ponẽda esset talis dimensio. tũc esset possibilis corpoꝝ penetratio. cuius oppositum patz ex rerũ experientia. Etiã talis dimẽsio vel esset substãtia vel accidens. nõ aũt substãtia. qz suba de se nõ habet dimẽsiões nec accñs. qz accñs p se existere naturaliter nõ põt Etiam tercio. qz si aliquod ens moueat de loco ad locũ. tũc etiã mouet cum eo q̃quid est inter eius latera. z ita locꝰ habebit locum. cũ quelibet dimẽsio sit locus vt deducit Aristoteles. Sed tercia z q̃rta partes patẽt ex declaratõe maioris Ad rões. ad primam dr q̃ oĩa motiua antiquoꝝ deficiunt z in aliquo peccant Ad scõam dr q̃ locus est forma accñtalis. sed antiqui volebant q̃ eẽt forma substantialis

Querit quarto. Utrũ sufficienter sub numero octonario: cõprehẽdant mõi eẽndi in alio ꝓ pte affirmatiua q̃siti est phs in textu. Sz q̃ sint pauciores ꝑbat. ꝙa locus est in aliq̃ sicut forma g̃ aliq̃d est in loco quinto mõ. Et q̃ sint plures probatur. quia aliquid est in alio sicut in tpe. z etiã sicut in signo. igitur.

Haior. Ad determinandũ modos eẽndi in alio: se extẽdit diuersoꝝ artificũ cõsideratio.

Minor. Septẽ modi eẽndi in alio: q̃dã attributione diriuantur ab uno primo Conclusio. Igitur omnes modi in alio essendi: ad octonariũ possunt reduci.

Propositio maior patz breuissime sic. qz aliqui illoꝝ modoꝝ sunt reales. alĩ sunt rõis. z sic habẽt attributionem ad diuersos artifices. Minor ꝓbatur. qz ꝓprissimus modus essendi in alio est sicut locatũ est in loco. et ꝑ attributõem ad illũ prouenit alĩ modi. z quanto alĩ sunt illi ꝓpinquiores de tanto st verius. p illã regulã cõmunem. q̃cq̃d est alicui primo ꝓpinquius est in oĩbus ei similius. Et ergo ista diuisio octo modoꝝ eẽndi in alio est analogi in sua analogata. vt patz sufficienter in copulatis Cõclusio relinquit nota ex cõi doctoꝝ sufficiencia Ad rões. ad ꝑmam dr q̃ locus nõ est in aliquo sicut in loco. sed sicut in subiecto inquãtũ hz rõem accidẽtis. Ad scõam dr q̃ modus q̃ aliq̃d est in tpe reducitur ad octauũ modũ ꝑter sĩlitudinem hincinde reptam cũ vtrũq̃ sit mensura extrinseca. Sed modus quo aliquid est in alio sicut in signo est multum analogicus. et sic potest reduci ad quintum.

Querit quinto Utrz totũ posset a pte denoiari: z rõe ptis in seipso dici. Pro pte affirmatiua scõe ptis est phs in lrã Sed ps ꝑma patz exẽplariter. qz hõ dr sciens a scĩa q̃ est in aĩa. z totũ corpus dr albũ ab albedine q̃ẽ in superficie. Silr totꝰ hõ dr cecꝰ vel vidẽs fm oculũ Sz ꝑ pte negatia st argumẽta ĩ copulatz ĩtroducta z ibidẽ soluta

Haior. Et si ps nõ ꝑdicet de suo toto p essentiã: dr tñ de ipso p ꝑdicatõem denoiatiuam

Minor. Scõz ptẽ pt aliq̃d dici eẽ in seipso: sz nõ p se neqz ꝓmo Cõclusio. Põt igit totũ a pte denoiari et rõe ptis in seipso dici

Haior ꝓpõ hz duas ptes. ꝓma sic declarat. qz ꝑdicatio dr p eẽntiã q̃ denotat q̃ eadẽ sit eẽntia ꝑdicati z subiecti. vt dicẽdo albedo ẽ color. sz isto mõ nõ st idẽ ps z totũ. igit. Sz scõa ps patz. qz denoiatio attribuit alicui subiecto aliq̃n grã alicꝰ extrinseci. sic ignis dr calefaciẽs ꝑt calorẽ in aq̃. z sic a fortiori pt denoiatio fieri a pte. z sic dicim homiem eẽ bipedẽ vel capuciatũ Minor ꝓpõ hz silr duo ꝓplexa. ꝓmũ. ꝑbat. qz totũ pt denoiari a pte. vt patz ex declaratõe maioris. z sic ãphora vini pt dici ꝙtinẽs z cõtẽta z eẽ in seipsa si accipiat sĩl amphora z vinũ tãq̃ q̃dã totũ. Sed scõm pz. qz si idẽ eẽt in seipso fm se z ꝓmo seqret q̃ in ista locutõe ãphora vini est in amphora vini. amphora eẽt in ãphora fm se z vinũ in vino. Sz h̃ ẽ manifeste incõueniẽs vt manifeste declarat phs inductiõe et rõne Conclusio patz ex dictis z ex littera Aristotelis Corrolarium. ea que in phisicis Aristotelis sunt

determinata: dissoluunt q̃dam antiquoꝝ motiua Patz qz qñ arguũt si locus est tũc est in aliq̃.z sic loci erit locus sed hoc nõ cogit.qz nõ omnis modus essendi in est sicut aliquid est in loco.qz locus est supficies corporis locãtis et est in ipso sicut forma in materia. Ires arguũt antiqui q forma est locus z materia.qz forma recipit z materia. sed hoc nõ valet.quia modus recipiendi est hincinde eq̃ uocus.vt patet ex dictis

Querit sexto Utrꝫ vera sint q̃tuor p̃n cipia: que ad cognoscendũ quid ditatem loci p̃mittunt necãria. Pro pte affirmatiua est phs qui attribuit loco quatuor ꝓprietates tãq̃ q̃tuor suppões fm cõem famam omniũ concessas. ꝓma est q locus ꝓtinet id cuius est locus. ita tñ q locatuz nõ est aliquid loci. Scda est q locus proprius est equal' locato. Tercia q locus nõ deficit locato. ita q oñe locatum habet locum. qz si recedat ab vno loco intrat aliũ locum Quarta q in oñi loco quasi dzña loci inuenit sursum z deorsum. z ꝓter hoc res quãdo est extra locũ suũ. tũc naturaliter mouet ad ipm z quiescit in ipso Sed p parte negatiua z p̃cipue ꝓtra scdam suppoem arguit. qz locus est supficies. z locatum est corpus. sed supficies non adequatur corpori. igit. Minor probat. qz supficies habet tm̃ duas dimẽsiones. sed locus hz tres Scdo sic. omne ꝓtinens debet esse maius contento. sed locus est continens locatum. ergo nõ est equalis locato.

Maior. Sibi vendicat duas p̃mas: locus ꝓprius conditiones prememoratas. Minor. Loquendo de loco phisice z cũ moderatõe: sic de ipso verificantur due conditõs postreme Conclusio. Sũt igit quatuor suppõnes z principia p se nota: ad ꝓgnoscendum q̃d ditatem loci necessaria.

Propositio maior ptz inductiue. nã prima conditio ẽ tõis oñi loco. Sed q secũda ꝓditio cõueniat omni loco ꝓprio ptz ex rõe loci proprij. qz supficies que dz locus p̃prius corpis ꝓtenti continet ipm z nihil aliud. z sic est eq̃litas supficialis z eadẽ dyameter est mensura superficiei ꝓcaue ipsius loci z conuexe ipius locati. vt satis notum est

Minor patz silr. quia vera est tercia ꝓditio dicens. q locus nõ deficit locato. quia sp locatum in aliq̃ loco recipitur. ita q si exeat ab vno loco recipitur in alio. Silr vera est quarta ꝓditio loquẽdo de loco corpoꝝ generabiliũm z corruptibiliũm. siue de his que mouent motu recto. sic em̃ sursum z deorsum sunt dñtie talium locorum

Cõclusio ex dictis relinq̃tur nota Ad rões. ad p̃mam dz q locus est equalis locato q̃tum ad dimensiones quas hz fm cõtinentiam licet nõ q̃tum ad dimensiones q̃s habet essentialiter Ad scdam dz q licet corpus contines sit maius. nõ tamen supficies corpis continẽtis q̃ in proposito dz locus.

Querit septimo Utrũ cupiẽti bonã diffinitõem de loco assignare: ꝓueniat suã intentõem ad quẽdam q̃terminariũ dirigere. Pro pte affirmatiua est Aresto. q ponit q tuor ꝓditões circa quas dz versari intẽsio volentis bene ꝓstruere diffinitõem loci. prima est vt ostẽdat quid sit locus. Scda vt saluent oñes instantie que sunt circa locũ Tercia q ex diffinitõe data manifestentur ꝓprietates que insunt loco. Quarta q ex diffinitõne loci manifestet rõ quare aliqui disco: dauerũt circa locum. Et qz iste cõditiones possunt applicari ad quãlibet diffinitõem. ideo est facile cõtra eas argumẽta excogitare. z sic obiectões in presentiarum relinquo.

Maior. Suam intentõem oñes boni diffinitores: dirigũt circa primas duas cõditiones. Minor. Intẽtio cuiuslibet diffinitoris boni: vult duas postremas cõditiones obseruari Conclusio. Cupiẽs igitur bonã diffinitõem de loco assignare: debet intentõnem suã ad hec quatuor dirigere.

Maior ꝓpositio ptz sic. nam diffinitio est oro ĩdicãs quid est esse rei. z hoc vult ꝑma cõditio. Silr ꝓgnitõ veritatis est solutio dubitatoꝝ. qz p eam statim habet enodatio difficultatũ q̃ faciebant dubitare. Sicut ex pfecta diffinitõe tonitrui facile est reddere solutõem plurũ accidentiũ circa tonitruũ apparẽtium Minor ꝓbatur. qz diffinitio cõpleta est mediũ in demonstratione q̃ demonstrant ꝓprie passiones de subiectis. Silr diffinitio ꝓpleta loci manifestat ea que insunt loco. z dat veruz intellectũ eorum. Et ideo faciliter pt ꝓpendi quare alicq errauerunt circa cognitõem alicuius diffiniti Cõclusio ptz inductiue de singulis. vt inductiue probatum est

Corrolarium. bene dz ab Aresto. q vnusquisq̃ diffinitur pulcherrime: si p̃dicte cõditões fuerint obseruate ptz qz tunc diffinitio redditur integra z ꝓpleta Et per hs vult q diffinitio loci ẽ pfecta q̃ p̃dictas ꝓditões obseruat

Querit octauo Utrũ diffinitio loci fiat certa: p q̃tuor Aristotelis p̃ambularia documẽta. Pro veritate z pte affirmatiua est phs q in littera enumerat q̃tuor p̃ambula ad certificatõem diffinitõis loci nõ obstante q hs q̃tuor ꝓprietates supius enumerate etiã conferãt suo mõ ad manifestatõem diffinitõis Primũ p̃ambulũ est q nõ fuisset quesitũ de loco si nõ fuisset ꝑceptus motus fm locum. Scdm q diuersimode aliq̃d dz moueri. vno modo p se sicut corpus exis in actu p se mouet nõ ad motum alterius Scdo mõ p accns. z hoc dupl'r. vno mõ mouetur ad motũ alteri⁹. ita tñ q natũ ẽ p se moueri sicut ps tã exis in toto pt diuidi a toto. z clauus a naui pt extra hi z moueri p se Alio mõ aliq̃d mouet p accns q nũq̃ sibi ꝓpetit moueri p se sicut accntia alicuius subiecti mouentur ad motũ subiecti. Tercium est de distinctõe loci cõmunis z ꝓprij. Quartum est q locatũ respectu sui cõtinentis est ab eo actu diuisum.

Maior. Duo prima documẽta sunt vera: z ad cognitionem loci conuenientia. Minor. Utrũq̃ reliquorũ documentorum est verum: et ad perfectam loci cognitionem necessarium Conclusio. Quatenus igitur diffinitio loci fiat certa: hec quatuor documenta preambula sunt necessaria.

Propositio loco maioris posita loquit de duobus p̃mis documentis. quoꝝ ꝓmum patz a silr. qz sicut transmutatio fm formam se hz ad materiaz. ita trãsmutatio localis se habet ad locum. sed materia non fuisset cognita. si non fuisset percepta transmutatio fm formam.

ſigitur ſi nō fuiſſet ꝓceptus motus localis nō fuiſſet ꝓceptus locus.in ſignū cuius dicit Areſto.q celo maxime attribuitur locus.eo q ſp mouet. Sil'r ptz ſcōm documentū.qz cognitio loci orta eſt ex cognitione motus localis. hinc eſt q Areſtoteles diſtinguit diuerſos modos ſm quos contingit aliq̄d eſſe in loco de q̄bus inferius dicet. ꝓſtat aūt q hec ſcire multū confert ad ꝓfectā loci cognitōem. Minor ꝓpō ſil'r complectit duo vltima documēta.ꝓmum ptz.qz diſtinctio loci in cōem t ꝓꝑium ē vera t neccāria ad plenā intelligētiam diffinitōis loci. Secundū ptz.qz locatū eſt in loco ſicut ꝓtentū diuiſum a cōtinēte.t hoc q̄dam nō attendētes poſuerūt locum materiā t formā Ex his omnib relinquit conclusio nota.

Corrolarium.ꝓtem nō eſſe in toto ſicut in loco:bene oſtendit Areſto.duplici ſigno.ptz ex mō eſſendi in.t ex modo motus quoꝝ vtrūq̄ habet affinitatez ad locum. vt patet in littera Areſtotelis

Querit nono Utrū hec ꝛō bene diffiniat locū:videlicz terminus corpis ꝓtinētis immobilis ꝓmum. Pro ꝑte vera t affirmatiua eſt ꝓbs qui ponit illā diffinitōem.t eaz declarat ꝑ tria q̄ cōiter dicunt de loco. ꝓmum eſt q locꝰ eſt continēs immobile. Scōm eſt q locus eſt terminus tertiū q locus eſt ſimul cum locato.t ex illis tribꝫ cōcꝛdat diffinitio.ergo eſt bona Sed ꝑ ꝑte negatiua t cōtra diffinitōem arguit primo ſic.terminus corpis ꝓtinētis eſt ſupficies eius.ſed locus nō eſt ſupficies.g̃ non eſt terminus. Minor ꝓbatur.quia locus ꝓtinet locatū nō ſm ſupficiē tm.ſed ſm totā quātitatem eius Scdo ſic ꝑtes loci t locati ad eundem terminum copulant.ſz hoc ſtare nō pōt de ſupficie corpis ꝓtinentis

Maior.Diuiſio quadrimēbris ad venādū genus loci ſufficit:quorum tria Areſtoteles rationabiliter interimit. Minor.Bene ponitur ad ſenſum Areſtotelis:ꝓ dñtia completiua q locus eſt immobilis Concluſio Bona eſt igitur loci diffinitio:que omnibus conuenit que dicuntur de loco

Propoſitio vice maioris poſita patz verbi grā. quia oēs tractātes de loco dixerūt alterum quatuoꝛ eē locū ſcz vel dimēſionem ſeparatam vel materiā aut formaz aut ſupficiem corpis ꝓtinētis.ſed ꝓma tria ſunt ſuperꝰ inempta.ꝙre relinq̄tur q̄rtum.ſ.q locus eſt ſupficies corpꝛis ꝓtinētis immediata locato.t hoc totū tenet locū generis in diffinitōe. Minor ptz q ꝛō loci ē q ſit terminus corpis ꝓtinentis immobilis ꝓmū.licet em ipa ſuperficies locās poſſet tranſmutari.tñ ſitus t ordo reſpectu primi locātis nō variatur ſm ſpēm t rōem. Et hoc ꝓtendit Areſtoteles loquēdo de immobilitate loci. Vel vt alij dicunt locus nō variatur q̄tum ad illam ꝓtutem ꝓſeruatiuam locati q̄ eſt influxa a ꝓmo locante Conclusio relinq̄tur nota ex declaratōe ꝓbi. Et eſt ſenſus diffinitōis q locus ꝓꝑius eſt terminus.i.ſupficies ꝓtinentis ꝓmum.i.immediata locato t diuiſa ab eo.immobil' formaliter Corrolariū.Areſtoteles in ꝓdicamentis loquit ſm antiquoꝝ opinionē:dicens locū habere trinaz dimenſionem.ptz quia talis eſt Areſtotelis conſuetudo ꝑcipue in logicis ponere exempla antiquorum.licz oppoſitum determinet in locis ꝓtinentibus ad veritatem inueſtigandam Et quia q̄dam antiquorum dixerunt locū eſſe dimēſionem penetrantē corpus locatū.ideo ponit exemplū ſm illam opinionem.nam in idē redit quo ad ſuū ꝓpoſitū q̄ vult q locus eſt ſpēs quātitatis continue.

Ad rōes.ad primam ꝛō q corpus ꝓtentum eſt totū in loco.ſed corpus ꝓtinens ſolum tāgit ipm ſm ſupficiē eius.t ꝑ hoc ipm ꝓtinet ſm omnem dimēſionē Ad ſecūdam ꝛō vt pz in corrolario.qz Areſto.in predicamētis loquit ſm opinionem antiquorum

Cui quidem igitur corpꝛi ineſt aliquid.

Circa hanc litteram occurrūt duo dubia. Primū vtrū dici debeat de vltima ſpera:q ſit in loco aut localiter mota. Circa iſtud dubiū eſt ſpecialis difficultas ꝓpter cōtrarias apparētias. nā vltima ſpera mouetur ſm motū localem vt habetur octauo huius.ſed motus ſm locū ꝓſupponit ſuū mobile habere locum. Ecō tra videt ex eo qz vltima ſpera nō hz aliqꝫ corpus extra ꝓtinens eā quod requirit ad hoc q aliquid ſit in loco.vt ptz ex ſupradictis.hinc eſt q ꝓbꝝ in phia famoſoꝝ diuerſe fuerunt ſententie de loco vltime ſpere. Et qz ſnīa Theomiſtij t doctoris ſancti eſt ꝓbabilioꝛ. ideo ſm illā ſequētes ponūtur ꝓpoēs

Maior. Oīe corpus inclusum in alio ſeparato cōtinente:eſt in loco ꝓpꝛie et per ſe.

Minor. Minime eſt in loco ꝑ ſe et ꝓpꝛie: vltima ſpera carens tali extrinſeco ambiente.

Concluſio. Poteſt igitur ſuarū partiū gratia:in loco dici vltima ſpera.

Propoſitio maioꝛ ptz ex ꝓma ꝑticula diffinitōis loci. Sed minoꝛ ptz.qz vltima ſpera non habet aliud corpus extra continens.g̃ nō eſt ꝑ ſe t ꝓpꝛie in loco.vt pz ex eadem particula diffinitōis Concluſio ꝓbat.qa ex motu locali ꝓceptus eſt locus.t ideo alicui eo mō attribuitur locus.ſicut ei attribuitur motus localis.ſed vltima ſpera non mutat locum ſm ſe totam.ſz ſm ſuas ꝑtes.quia realiter ſm diuerſa loca ꝑtes ſibijnuicem ſuccedunt.t ita toti ſpere attribuitur locus ex relatōe ad ſuas partes Corrolariū.de loco t motu vltime ſpere: q̄rundam poſitōes nō ſunt admittende. Ptz qz Alexander dixit q vltima ſpera nullo modo eſt in loco neq̄ mouetur ſm locum.ſ.neq̄ ſm ſe totam neq̄ ſm eius ꝑtes. Sil'r Auicenna partim ſequens alexandrum dixit vltimam ſperam nō eſſe in loco.neq̄ eius motū eſſe ſm locum.ſed dixit illum motum eſſe in ſitu inquātum partes variant ſitum ſuum reſpectu aliorꝫ corpm q̄ vltima ſpera mouet. Alij vero ſicut Auempote t Auerrois dixerunt q vltima ſpera mouet localiter.ſed nō oportz q habeat corpus extra ꝓtinens.ſed ſufficit q habeat corpꝰ circa quod mouetur localiter. Et Auerrois admiſit q vltima ſpera habet fixionē in ſuo motu ꝓpter immobilitatē centri.q̄re etiam videtur eſſe in loco ratiōe centri.vt vult Albertus. Sed omnes iſte opiniones reꝓbantur in copulatis.ideo ſtandum eſt cum concluſione. Ad rōnes quid ſit dōm ſufficienter patz ex dictis. Sil'r rōnes ꝓbātes locū non eſſe ſoluunt in littera.

Queritur ſecūdo Utrꝫ loci naturales ad ſuū locatū ꝓprietates:ſint vere t ſibi naturales ꝓuenientes. Pro ꝑte affirmatiua queſtionis nunc mote eſt ꝓbs in littera.

q̄ ponit duas ꝓprietates t eas ꝓbat. vt patebit infra. ꝑ/ ma est vnūquodq̄ corpus naturale naturaliter ferꝛ ad suum locum. Scda vnūquodq̄ corpus naturaliter q̄es/ cit in suo loco Sed ꝑ ꝓte negatiua arguitur dupl'r. ꝑ mo ꝓtra ꝑmā ꝓprietatē. qz terra est corpus naturale et tamē nō mouetur naturaliter ad suū locū. ꝓtz dupliciter. ꝑmo quia terra est immobilis ſ. nō celi. ꝓtz scdo. qz nihil mouet qñ est in loco proprio. sed terra est in loco p prio. Scdo arguitur. celū est in proprio loco. t tñ non q̄es/ cit in illo. g̃ scda ꝓprietas nō erit vlīter vera

Maior. Prima supradictarū proprietatū: rationabiliter sibi vendicant locus naturalis et eius locatū. Minor. Scda proprietas me/ rito: attribui debet loco t eius locato Con/ clusio. Rationabile est igitur vnūquodq̄ cor/ pus naturalr ad suum locū tendere: et existēs in eo naturaliter ibi quiescere

Maiorē seu ꝑmam proprietatem ꝓbs sic ꝓbat. quia vnūquodq̄ corpus naturalr mouetur ad illud in q̄ con seruatur t ꝑficitur. sed locatū ꝑseruat t perficit in suo lo co. g̃ naturalr fertur ad suū locū. Maior patz ex rōe ap/ petitus naturalis. qz in qualibet re appetitus naturalis inclinat rē in suā perfectōem t dirigit rē in suū finē. Mi/ nor istius rōis ꝓbat. qz corpa naturalia ꝓ hoc ꝑseruātur q̄ tanquā a primis corpib⁹ locantib⁹. qz sic instituit de⁹ vniuersum vt superiora ꝑseruarēt inferiora ꝓprie eis cō iuncta. Et hoc declarat naturalis situs corpoꝝ in vniuer so. qz naturalr corpa sic locant q̄ vnū naturaliter situat sub alio Minor ꝓpō principalis sic probat ab Aresto tele. qz partes naturalr quiescūt in suo toto. sīr materia naturaliter q̄escit sub sua forma. ſz locatū habet se ad lo/ cum sicut pars ad totū. t sicut materia ad formā. g̃ loca tum naturaliter quiescit in suo loco. Minor ꝓz. qz natu ralis situs ptium vniuersi attestatur gradum t ordinez nature. t sic corpus supius est formalius. t per ꝑns se hz vt totum. qz ptes ꝑparantur ad totuz. sicut materia ad formam. vt ꝺr tercio t scdo huius Conclusio patz ex supradictis. qz ps naturaliter ē in suo toto t materia cū sua forma. g̃ etiā corpus naturale locatū naturaliter ē in suo loco. t naturaliter mouet ad illud Corrclariū. cō cluditur ex diuersa rerū locatione: vnūquodq̄ ens natu raliter appetere esse t ꝑmanere. ꝓtz qz entia querunt di uersitatem locoꝝ t nō alia de cā nisi ad ꝑseruatōem sui esse. ꝓut ostenditur tercio de ꝑsolatōe. Et hoc ꝓtz in cer/ tis auibus q̄ ſm tpa anni mutant sua loca. Sīr oleuz t ea que sunt sui generis locari volunt inter aquam t ae/ rem. Etiam plante ꝓtim volūt esse in terra t ꝓtim in ae re Ad rōes. ad ꝑmam ꝺr q̄ ꝑma ꝓprietas loquit̄ de corpe naturali ſm aptitudinē qñ est extra locū suū t non est impeditū. Ad scdam ꝺr q̄ Aresto. loquit̄ de illis q̄ mouent ſm se totum t motu recto. ſz celū mouet̄ circula riter. t hz illū motū ex beneficio creatōis.

Eodem aūt modo accipiendum est phīsici.

Quer̄it ꝑmo Utrum rōnes antiq̄/ rum vacuum non esse vel esse ponentiū: sint efficaces ad psuadendum t difficiles ad soluendum. Pro illius questionis partibus taz affirmatiua q̄z negatiua videtur esse ꝓbs in lrā. q̄ primo ponit opinionē Anaxagore qui dixit vacuū non esse tali ratione motus. aer aliquid est. g̃ vacuum nō est. Añs. ꝓ bat duobus signis. ꝑmum qz vtres repleti aere possunt ferre aliquod pondus. g̃ est signū q̄ aer intus exīs aliq̄d sit. Scōm signū est de clepsedra. si eiñ clepsedra repleat aqua t foramen superius claudatur aq̄ non poterit exi/ re. eo q̄ aer nō potest intrare clepsedrā. ergo est signuz q̄ aer sit aliquid. Scdo ꝓbs ponit opiniones dicentiū va/ cuum esse. licet diuersimode. qz alīq̄ dixerunt vacuū esse separatum a corpibus ꝓpter motum localem. qz vel mobi le recipitur in vacuo. t sic vacuū est vel recipit̄ in pleno. t sic multa corpa essent in eodē loco. quod est impossibile. Alīj vero dixerunt vacuū esse imbibitū corporibus ꝓp/ ter ꝺdensatōem. augmentatōem. t ꝓpter experimētum. ex q̄bus possunt formari tres rōes ꝓbantes vacuum esse difficiles ad soluendum.

Maior. Antiqui probantes vacuum non esse: insufficienter processerūt in ipsius destru ctione Minor. Ratōes antiquorū sustinen/ di vacuum: nō meruerūt apud peritos assen/ sum Conclusio Vacuū igit̄ non foze aut eē in rebus naturalibus: est indignuz credi ex ad/ ductis rationibus.

Maior ꝓtz. qz Anaxagoras t alīj negantes vacuuz solū adducebāt rōes ad ostendendū q̄ repletū aere non est vacuum. ꝓbātes q̄ aer aliq̄d est. Sed hoc nō sufficit ꝓ reprobatōe vacui. qz ponētes vacuū nō dicunt q̄ lo cus repletus aere sit vacuū. sed locus in quo nullū ē sen sibile corpus. qz opinantur oīe corpus esse sensibile. et g̃ ad probādum q̄ vacuū nō est oportet ostēdere q̄ non est aliquod spaciū sine corpe sensibili siue separatum extra corpa siue imbibitū corpibus Minor patz. qz iudiciū periti in ꝓbia aliq̄liter sufficit ꝓpendere defectū hmōi ra tionū. Verbi grā conceditur aliq̄d moueri localiter mo tu recto. t q̄ recipitur in plenū cedens. t illud cedens in aliud cedens. ſz nō oportet abire in infinitū. qz condēsa/ tio interuenit. t sic ꝓtinue mediū cedens facit minorem tumultuatōem. sicut patz in circulatōibus aque si lapis ꝓiciat̄ in aquā. Et hec solutio innuit̄ ab Arestotele in lrā. t p idem ꝓtz respō sio ad alias rōes. Sed ad experi mentū ꝺr. suppositō q̄ vas plenū cineribꝰ recipiat tantuz de aqua q̄ntum vacuum. hoc nō contingit ꝓpter vacuuz inclusum. sed qz aqua cōmixta cineribꝰ ꝺdensatur t etiā cineres Etiā ex virtuali caloze cinerū multa aq̄ subtiliter exalat. t sic absq̄ vacuitate faciliter totū saluat̄ Con/ clusio innotescit ex dictis. qz oīes iste rōes patiunt̄ de/ fectū Corrclariū primum. deceter intellectus antiq̄/ rum: ꝓparatur ad debilem visum. ꝓtz qz sicut visus ifir mus non ꝓcipit faciliter sensibilia. ita isti antiq̄ defect⁹ fa ciliter ꝓceptibiles nesciuerunt ꝓcipe Corrclariū scōm ad naturalē phīm: ꝓtinet considerare vacuū. Patz ꝑmo qz vacuū ponitur locus nō repletus corpe. t ideo rōe op positōis ꝓtinet ad phīcū ꝑsiderare vacuū sicut locū Pa tet scdo. qz vacuū apud antiquos ponit̄ cōis passio rerū naturaliū t necc̄ario reqrit̄ ad localem motū

Quer̄itur secūdo Utrū diffinitō/ nes vacui ab an tiqs t Arestotele tradite: sint eque conuenienter posite. Pro parte affirmatiua videtur sufficere autoritas an/ tiquorum t Arestotelis. Etiam diffinitōes antiquoꝝ sunt oꝛationes conuertibiliter exprimentes quid per no

men vacuū significetur. ergo videt q̄ sufficiūt pro diffini/tionib⁹ quid nominis. Sed pro pte negatiua est ph̄s qui reprobat tres diffinitiōes antiquor⁹ tanq̄ insufficiē tes. et ponit q̄rtam tanq̄ bonā ⁊ ꝑpletam

Maior. Nulla diffinitio vacui: debet pro prie quidditatiua dici. Minor. Antiquor⁹ diffinitiones: sunt falsę et insufficientes Cō clusio. Cum igitur vacuus dicatur priuatiue. ꝓueniēter diffinit ꝑ aptitudinē ab Arestotele.

Huius discursus maior sic declarat. q̄ fm ph̄m se/cūdo posterior⁹ si diffinitio debeat dici q̄ddditatiua opor/teat q̄ sibi correspondeat aliqua natura a pte rei. sic aūt nō est de vacuo. vt patebit inferius Minor patz. quia antiqui posuerūt tres diffinitiōes. Prima est. vacuū est in quo nihil est. Secūda. vacuū est in quo nō est corpus. Tercia est. vacuū est in quo nō est corpus sensibile sensu tactus. id est graue vel leue. Sed p̄ma diffinitio est incō ueniens silr ⁊ secūda. q̄ fm eas pūctum esset vacuus silr et aīa. q̄ in illis nō est corpus. Et q̄ tercia sit in/cōueniens patet. q̄ fm eam vas ꝓplenū aere esset vacuū. q̄ aer ꝑ se nō ponit corpus graue vel leue. q̄ nō est no/tabiliter sensibilis Conclusio illata ex p̄missis patz. q̄ vacuū est de numero ꝓpriatiuor⁹. et ergo dz diffiniri more ꝓpriatiuor⁹. quare dz dici q̄ vacuū est locus non repletus corpori. in quo tm aptū natum est esse corpus. Relinq̄tur aūt hic impugnatio platonis dicētis materiā q̄nq̄ eē lo cum et q̄nq̄ vacuū. q̄ ⁊tra hoc satis actum est superius in tractatu de loco. et ergo de illo hic iam supsedetur.

Ad rōnes quid sit dicendū p̄z ex declaratiōe mino/ris. nec sufficit autoritas antiquor⁹. quor⁹ iudicium circa naturā vacui fuit debile

Queritᵉ tercio. Vtrū sit verus: vacu um posse existere in na tura rerū

Pro parte affirmatiua sunt rōnes antiquo rum de quib⁹ supius fecimus mentionem. quarū vna est locus est causa motus naturalis. et nō est cā m̄ꝫtum est plenus. q̄ corpus existens in loco non dat sibi rōnē cau se motus. ergo m̄ꝫtum est vacuus Sed pro parte ne gatiua est ph̄s in littera. qui multipliciter ꝓbat vacuus nō esse separatū a reb⁹. nec esse imbibitū corporibus. ergo vacuū simpliciter nō est nec ꝑt esse naturaliter.

Maior. Plures rōnes ex motu prebent cer tum testimoniū: q̄ non sit ponendū vacuū se/paratum Minor. Propter rarū et dēsum ⁊ corū motum: non est ꝓcedendū vacuū rebus immixtū Conclusio. Concludit igit rōnib⁹ et testimonio experimentor⁹: naturā abhorre/re vacuum

Maioris ꝓpōnis ꝓbatōez Arestoteles in littera dif fuse deducit. q̄ ꝑmo ꝓbat sex rōnib⁹ ex pte motus abso lute sumpti q̄ vacuū nō sit ponēdum. Secūdo ꝓbat ex pte velocitatis ⁊ tarditatis motuū duab⁹ ratiōib⁹. Ter cio ꝓbat id ipsum absq̄ ꝓsideratōe motus trib⁹ rōnib⁹. que oēs satis clare patent in littera et in copulatis textū exponentia Minor ꝓbat ex ꝓsideratione syll̄i cū ꝓpo/sitione ꝑma. nā vacuū immixtū nō potest esse causa mo/tus corpor⁹. Tum ꝑmo. q̄ nō posset saluari mot⁹ gra uiū deorsum. Tum secūdo. quia tunc leuia non mouerē/tur nisi sicut recte. et non mouerent ex natura ꝓpria. sed il la sunt absurda in rerū natura. Et ph̄us ꝓbando illam minorē ꝑmo ponit motiua illor⁹ qui ponebāt vacuum corporib⁹ imbibitū. et reprobat illa q̄tuor rōnib⁹. Dein/de ponit q̄tuor suppositiones. ex quib⁹ probat q̄ nō opor tet vacuū esse ad saluandū rarefactionē ⁊ ꝓdensationem corpor⁹ Conclusio patz. q̄ videmus corpora grauia ascendere sursuz extra ꝓprium locum ad euitandū vacu um. et etiā rarefieri vltra naturalem statū ne fiat vacuū. que vtiq̄ non fierent nisi natura vacuū abhorreret. Et hec ꝓclusio ꝓdemnat vacuū fm omnes vacui acceptio/nes. de quib⁹ supius est facta mentio Ad rōnes anti quor⁹ dicendū sicut diffuse habetur in copulatis. q̄ opor tet diligenter ꝑuidere. quia positiōes ille sine copulatis sunt opus imꝑfectū ⁊ semiplenū.

Queritᵉ quarto. Vtrus graue sim plex positus in va cuo: moueat successiue aut subito

Q̄ moueat successiue patz autoritate doctoris sancti et Auicēne. qui hoc pro/bat ex incōpossibilitate termino⁹ a quo ⁊ ad quē. q̄ ter/mini situaliter distinguūtur. Sed q̄ moueat subito ꝓba tur autoritate cōmentatoris et Alberti. etiā ꝓbatur rō/ne ph̄i. q̄ nisi sic ph̄us argueret a dicto fm quid ad dic/tum simpliciter.

Maior. Non semper prouenit ex resistētia: q̄ mutatio sit successiua Minor Ex situ ne gans semper fieri successionē: dissentit verita/ti circa loci mutationem Conclusio. Si igi tur graue simplex in vacuo ponatur: nō subito sed successiue mouetur.

Pro declaratiōe maioris nota. q̄ mutatio fit successi/ua tripliciter. Vno mō ex parte medij. q̄ medium resistit sue diuisioni. et ideo q̄to medium est densius tāto magis resistit. et quāto mobile est obtusius tanto pe⁹ius diuidit medium. et ꝑ ꝓsequens magis retardat motus. vt dicit Arestoteles. Secūdo mō ex parte cōtrarie dispōnis in mobili fit successio. eo q̄ mobile hz in se aliquod inclinās in oppositū. sicut in motu grauis sursum grauitas incli/nat deorsum. Tercio ex parte situs. nam mobile existēs in vno situ habet repugnātiam quādā ad oppositū sitū. Et cōmentator circa hoc tercium mēbrum ponit quādaz diuisionem. Nam aliq̄n subtracto eo qđ mobile habet ex pte mouentis. ad mobile remanet aliquid actu. sicut pa tet in corporib⁹ celestib⁹. nam corpus celeste ab intelligen tia habet motū. sed nō habet ab eo materiaz vel formam substantialē. Aliq̄n autez si subtrahat a mobili qđ habet a mouente nō manet aliquid actu existens. sicut in grauibus et leuib⁹. quia vt dicit octauo huius grauia et leuia mouent a generante a qua habent suam formā substan/tialem. Et dicit ꝓsequēter q̄ in ꝓmis remanet successio sed nō in secūdis. q̄ in secūdis subtracta forma substan tiali. nō relinq̄tur nisi materia. que non est ex se actu sub sistens neq̄ mobilis. ꝓter qđ dicit grauia ⁊ leuia subito moueri ꝑ vacuū. Sed hoc secūdum est inconuenienter dictum Patz quia in grauib⁹ ⁊ leuib⁹ remota forma quā dat generans remanet per intellectum corpus quātum qđ ex eo ipso q̄ ē tum est in vno situ existens habet resi/stentiam seu repugnātiam ad oppositum situm. Et ꝑ hoc relinq̄tur maior vera. Minor patet. quia includit re/pugnantiam aliquid situaliter occupare diuersa loca. q̄ euidēter repugnat rōni indiuidui. eo q̄ indiuiduū est ali/

quod indiuisum in se et diuisum a quolibet alio. sed quecūq; sunt ꝑmensuratiue in diuersis sitib; ex ipsis diuidūtur ab inuicem. Conclusio esset nota ex supra dictis. sed tamen aliūde sic probatur. quia sicut ꝓtitas facit situm et ordinem partium subiecti in quo est. ita etiam facit determinatū situm et vbi fm locum. ita q; nature sue repugnat vt mobile quātum simul et semel sit in diuersis sitibus z vbi. Et ideo fm bo. in de trinitate fm diuersa vbi sumitur numeralis distinctio rerum. Constat autē q; si subito mutaretur corpus simul z semel esset in diuersis vbi. Et multa alia absurda possent inferri

Corrolariū. Et si Aristotelis ratio nō arguat simpliciter instantaneā mutationem: tamen posito vacuo concludit illam fm aduersariorū intentionem. Prima pars patz. q; graue simplex positum in vacuo successiue moueretur. et sic simpliciter non licet ꝯcludere mutationem subitam. Sed secūda pars ꝓbatur. quia ratio Aristotelis inducta est ad ꝓtradicendum positioni antiquoꝝ qui vacuū ponebant hac de causa vt non impediretur motꝰ et sic fm eos causa motus erat ex parte medij nō impedientis motum. et ideo Aristoteles ꝓtra eos argumentatur ac si tota causa velocitatis et tarditatis sit ex parte medij. quod si verum esset in vacuo nulla esset tarditas. et per ꝯsequens eius mutatio erit instātanea fm positionem antiquorū. Et per hoc soluitur ratio in oppositum facta cū auctoritatib; assumptis

Consequens aūt dictis est aggredi de tpe.

Circa tractatum de tē-

poze Queritur primo. vtrum tempus existens in reruz natura: sit circulatio celi vel vltima spera Ista questio vnū presupponit et alterū querit. Pro parte suppositi affirmatiua est finalis sententia phi. Sed pro parte negatiua sunt siliter due rōnes philosophi quas nō soluit. Prima ratio est. cuius partes non sunt totum non est. sz partes temporis. scilz ꝓteritum z futurū non sunt. ergo tempus non est. Secūda rō. necesse est cuiuslibet diuisibilis aliquas partes esse. sed nulla pars temporis est. ergo tempus non est. Maior est nota ex diffinitiōe ꝓtinui Minor. ꝓbat. q; nihil habemus de tempore nisi nūc. sed nūc non est pars integralis temporis. licet sit aliquid tēporis. Sed pro parte negatiua questi est phus in textu qui reprobat et soluit motiua antiquoꝝ hoc dicēduz

Maior Rationes negantes tempus fore: videntur penes fallaciam ꝯsequentis peccare

Minor Positio istorum est stulta: que dicit q; tempus sit circulatio aut vltima spera

Conclusio. Concedendū igitur est tempus esse aliquid in rerum natura: non tamē est celi circulatio vel ipsa spera vltima-

Maior patet sic arguendo si partes totius sunt totū est. ergo si partes nō sunt totū non est. Vel sic. si partes diuisibilis sunt necesse est diuisibile esse. ergo si partes nō sunt diuisibile nō erit. Et si aliquā fallaciā ꝓueniat affignare tene ꝓtingit. q; eius dē possunt esse plures apparētie fallendi. vt dicit secūdo elencoꝝ. Sūt etiā alie solutiōes illarum rōnū. que satis clare ponūtur in copulatis. videantur ibidē Minor patz per Aristotelē in littera qui reprobat opinionem de circulatiōe duab; rōnib;. et dicit ꝯsequenter q; ista opinio que ponit tempus esse vltimaz speram est ita stulta q; nō oportet aliqua impossibilia circa ipsam ꝯsiderare. quia manifeste peccat circa tres fallacias. Primo penes fallaciā eq̄uocatiōis. q; equinocatur esse in. Secūdo penes fallaciā accidentis. q; arguitur ex puris affirmatiuis in secūda figura. Tercio penes fallaciam ꝯsequentis. q; arguitur a positiōe ꝯsequētis ad positionem antecedentis. Etiā procedit ex falsis. q; multa sunt. que nec sunt in spera nec in tempore sicut omnia incorporalia. Ex quo patet q; primi philosophantes propter imperitiā logice sepius in falsas ꝓpositiones sunt ꝓlapsi. Cōclusio relinquit ex dictis nota quo ad ambas eius particulas. quia tempus est quoddā totuz successiuū quod nō solum rōne sed etiam re differt a circulatione et ab vltima spera Ad rōnes quid sit dicēduz patet ex dictis

Querit secūdo. Utruz tempus sit motus: vel saltem aliquid eius

Pro partib; tam affirmatiua q̄ negatiua illius questi videat Aristoteles in littera. qui ꝓbat tempus nō esse motū duab; rōnib;. Etiā dicit phus q; positio tenens tempus esse motū est magne apparentie. et adhuc habet defensores dicentes q; tempus z motus differant sola ratione. hinc est q; Aristoteles ostendit tēpus non esse motum. licet prius ostendit tempus non esse circulatiōem celi

Maior. Tempus non est motus. Minor. Q; tempus sit primi motus passio: nō interimit obiectio sumpta a philosopho Conclusio. Tempus igitur esse aliquid motus sed non motum: ostendit deductio fidedignorum rationum

Maior huius discursus patz ex rationibus in littera phi tactis. Prima est. quia motus est soluz in ipso quod mouetur. aut vbi est ipsum qd̄ mouetur. sed tempus est idem respectu omniū z vbiq;. Secūda rō. q; tempꝰ nō est velox vel tardum. sed omnis motus est velox vel tardus igit. Maior ꝓbat. q; si sic idem mensuraret seipō et esset notius seipso. hoc autē est inconueniens. Minor patet. quia si fieret apparens obiectio talis. si tempus sequatur aliquem motū sensibilem extra animā existentem. sequitur q; qui nō sentit illum motū non sentit tempus. cuius ꝓtrariū in littera dicit. Si aūt tempus sequatur motum anime. sequit q; res nō cōparentur ad tempus nisi mediāte anima. et sic tempus nō erit res naturę sed intentio anime ad modum generis vel spēi. Si autem tempus seq̄tur vniuersaliter omnē motū. sequitur q; tot erūt tempora quot sunt motus. cuius ꝓtrariū ettam in littera dicit. Sed hec obiectio nō obstat. quia tempus est passio primi motus a quo omnes alij causantur et quicūq; ꝓcipit quēcūq; motum secūdum. percipit etiā primū motum quē sequitur tempus. et sic percipiendo quēcūq; motuz percipit tempus Prima particula cōclusionis videlicz q; tempus sit aliquid motus. patet ex illo q; sine ꝓceptione motus non percipitur tempus. z ex cognitiōe motus acq̄ritur notitia temporis. put latius patet in littera. Sed secūda particula eiusdem ꝯclusionis patet ex deductione maioris ꝓpositionis

Querit tercio Utruz diffinitiue tēpꝰ sit numerus motus fm

prius et posterius. Pro parte affirmatiua est phs in littera. qui inuestigat particulas diffinitionis tpis. quib⁹ inuestigatis ꝯcludit ꝙ diffinitione q̄ tēpus est numerus motus ōm ꝑus ⁊ posterius. Sed pro parte negatiua arguitur multipliciter. Primo q̄ tēpus est q̄titas continua. g̃ nō ꝑt diffiniri per numerū. qui est q̄titas discreta. Secūdo. tempus est numerus mobilis et etiā q̄etis. g̃ nō est tantū numerus motus. Tercio. mot⁹ nō habet alias partes ſm quas numerari potest nisi ꝑus ⁊ posterius. ergo hoc ꝯplexum ſm prius ⁊ posterius superflue additur.

Maior Tempus est numerus numeratus nō aūt quo numeramus Minor. Sicut in motu se habent prius et posterius: sic ex eis cō surgit perceptio temporis Conclusio. Est igitur tēpus: numer⁹ mot⁹ ſm ꝑus ⁊ posteri⁹

Maior patet. q̄ si tēpus esset numer⁹ absolute acceptus. sequeret̄ q̄ numerus cuiuslibet rei esset tēpus. ⁊ sic tempus esset q̄titas discreta. Sed est tēpus qđ numeratur. q̄ ipsa numerata q̄ sunt ꝑus ⁊ posterius in continuo qđ est tempus dicūtur numerus motus. Sicut decem vlne pānī sunt de genere ꝯtinuoꝝ. et ergo etiā tēp⁹ est de genere ꝯtinuoꝝ Minor ꝓbat. q̄ ꝑus ⁊ posterius in motu ſm rem sunt idem qđ motus. q̄ sunt partes motus. et tñ differūt rōne. nam de rōne motus est q̄ sit entis in potentia actus. sed q̄ habeat ꝑus ⁊ posterius ꝙ uenit motui ex ordine partiū magnitudinis. et ex ista ꝑte extrahit̄ cognitio tpis a motu Conclusio ꝓ dupliciter primo a signo. q̄ illud quo iudicam⁹ aliq̄d plus vel minus est numerus eius. sed motū significamus maiorem et minorez tpe. g̃ tempus est numerus seu mensura motus. Secūdo patz via cognitiōis. q̄ tūc esse tempus determinamus cū accipimus in motu aliud ⁊ aliud. et accipimus aliquod mediū inter ea. Sicut cū intelligim⁹ diuersa extrema alicuius medij. ⁊ aīa dicit illa esse duo. scz hoc ꝑus et hoc posterius. q̄si numerando ꝑus et posterius in motu. tunc hoc dicimus esse tempus. Patz igit̄ q̄ tempus est numerus motus ſm ꝑus ⁊ posterius etiam diffinitiue. q̄ sibi ꝯueniūt ꝯditiōes bone diffinitionis

Correlarū ꝑmū. Rerū ꝙescentiuz esse: ꝑt mensurari tempore. Patz ꝑ Aresto. postea in textu. q̄ quies nō est negatio motus simplicit̄. sed est negatio motus in subiecto apto nato moueri. et ꝓ ꝯs esse rei quiescentis est eē rei transmutabilis. ꝓ ꝯsequens a tempore mensurabilis

Correlarū secūdū ꝑus ⁊ posteri⁹ diffiniunt̄ tpe ⁊ ecōtra: nō tñ circulatiōe ꝓhibita. Ptz q̄ duplex est ꝑus et posteri⁹. Unū est in motu. ⁊ ꝑ tale ꝑus ⁊ posterius diffinit̄ tēpus. Aliud est ꝑus ⁊ posterius in tpe. ⁊ illa diffinitū tur ꝑ tēpus Ad rōnes ad ꝑmū dr̄ q̄ tēp⁹ nō est absolute numerus. sed est numer⁹ mot⁹ qui est de genere ꝯtinuoꝝ Ad secūdā dicit̄ q̄ tēpus nō est numer⁹ mobilis q̄tum ad id qđ est. sed q̄tum ad motū localē eius. sed quies mensurat̄ ꝑ accidens tpe. q̄ est ꝑ uatio mot⁹. qui per se tpe mensurat̄ Ad terciaz dicit̄ q̄ hoc vltimū ꝯplexū ponit̄ ꝓ differentia specifica tpis. et g̃ nō superfluit in diffinitione.

Querit̄ quarto. Utrū sit idē nunc in toto tpe: vel alterū et alterū ꝯtinue. Et q̄ ista q̄stio mouet̄ a phō in littera. ideo eius ꝓbatiōes ⁊ improbatiōes in p̄sentiaꝝ reliquūtur. quia possunt copiose colligi ex textu

Maior. Nūc vnū et idem re: manet in toto motu ꝯtinue. Minor. Per ipsum totum motū: nūc est ſm rōnem diuersum Conclusio. Per totū igit̄ tempus nūc est idem re: sed incessanter diuersificat̄ ratione

Propositio maior sic declarat̄. q̄ sicut se habet mobile in motu. ita se hz nūc in tempore ⁊ motu. sed mobile manet materialiter idem in toto motu. sicut corpus in teatro ⁊ in foro. igit̄ ip̄m nūc manet ꝯtinue idē. Etiā si imaginemur q̄ punctus suo fluxu causet lineā. tūc manet idez punctus ſm substam ꝯtinue in toto fluxu. ita sil'r in toto fluxu tpis est idem nūc ſm substam. Minor ꝓbat̄ sil'iter de mobili. q̄ mobile scz Corpus in teatro ſm rōnez loci diuersificat̄ et in foro. ergo sil'iter est de nunc qđ ꝯtinue copulat ad alias partes tpis. Tenet ꝯña. q̄ nunc se habet ad tēpus sicut mobile ad motū. ⁊ ergo ꝑ locū a ꝙmutata ꝓportione sicut se habet tēpus ad motū ita nunc ad mobile. et illud est memorie cōmendandū ꝓpter ea que dicta sunt Conclusio est nota ex p̄missis. et posset ꝓbari ꝑ applicatōez exempli phi de Corpore. q̄ sicut Corpus in foro ⁊ in teatro est idem numero. ⁊ tñ aliter et aliter rōne. ita est de nūc tpis Correlarū. Quatuor ꝓprietates de ipso nūc famate: sunt rōnabiliter assignate Pro quo nota q̄ ipsius nūc aliqñ assignantur tres aliqñ quatuor aliqñ plures ꝓprietates. sed sufficit tangere q̄tuor. de quib⁹ magis cōiter fit mentio. Prima est q̄ nunc est notius tpe. Secūda q̄ si nūc nō est tempus nō est. et ecōtra. Tercia q̄ tēpus diuidit̄ ſm nūc ⁊ est ꝯtinuū ſm nūc. Quarta q̄ nūc nō est ꝑs tpis sed termin⁹ Et ille ꝑ prietates manifestātur ex ꝓportiōe tpis et nūc ad motū localē ⁊ ad mobile localiter. Est aūt triplex ꝓportio. prima q̄ sicut tēpus seq̄tur motū. ita nūc seq̄tur mobile. Secūda sicut motus localis se habet ad mobile. ita temp⁹ ad nūc et ecōtra. Tercia est ſm ꝙmutatā ꝓportionē. quia sicut tēpus se hz ad motū. ita nūc ad mobile. Unde rō ꝓme ꝓprietatis est. q̄ sicut mobile cū sit hoc aliquid est notius motu. ⁊ ex eo cognoscit̄ motus. put scz mobile habz se ſm aliquā certā dispōnem. ⁊ antea habuit aliā p̄cedēte dispōnem. ⁊ postea aliam. Ita sil'iter nūc est notius tpe in q̄tum discernimus aliquā ꝑtem motus ⁊ aliquā posteriorē. Secūda patz sil'iter. q̄ si mobile nō sit nō est motus. et ita si nūc nō est tempus non est. Etiā si nō est motus non est mobile sub actu mobilitatis. et ita nō erit nūc si nō sit tēpus. Tercia ꝓprietas ptz. q̄ motus habet ꝯtinuitatē ſm q̄ vnū ⁊ idem mobile ꝯtinue mutat̄ ſm locū. et sil'iter est de tpe respectu nūc Patet etiā idem de punctō in linea. q̄ linea diuidit̄ ſm punctū ⁊ cōtinuatur ſm punctū. Est tñ differentia. q̄ linea est ꝑmanēs ⁊ etiaz punctus. sic aūt nō est de tpe ⁊ nūc. Sil'iter patz q̄rta ꝓprietas. q̄ dispositio quā habet mobile in certo situ ⁊ punctō spacij nō est pars motus. sicut nec punctus pars linee. licz sint aliquid motus ⁊ linee. ita sil'iter nūc non est ꝑs tpis. sed est aliquid eius. ergo corrolarū est verū

Querit̄ quinto. Utrū ꝓprietates tpis de tempore: sint ꝙuenienter assignate Pro ꝑte affirmatiua est phs in littera. qui assignat quatuor ꝓprietates ⁊ eas ꝑ ordinē ꝓbat. Prima est q̄ in tpe est quodāmodo dare minimū et quodāmodo non dare minimū. Secūda q̄ temp⁹ est

multū vel paucū.et longum vel breue.sed non velox aut tardū.Tercia q tempus est vnuz t idem simul omniuz sed successiue est diuersuz.reiterabile tm fm spēm. Quarta q motus mensurat tpe t ecōuerso. Sed p pte negatiua possent adduci aliq argumenta in copulatis posita de quib nūc supsedeo.ne videar historiā texere.

- Maior: Tempori ꝓuenienter attribuūtur: due ꝓprietates que primo ꝓnumerantur.
- Minor Duas vltimas ꝓprietates tpis cōueniens est attribui Conclusio. Igit̄ q̄tuor ꝓprietates de tpe: sunt ꝓuenienter assignate

Propositio loco maioris posita sic declaratur. qz in q̄tum tempus includit rōnem numeri sic dat in eo minimū.vt vnus dies vna hora vnus mēsis.Sed inq̄tuz habet ꝓtinuitatē sic diuidit in infinitū.Siliter declaratur secūda ꝓprietas.qz tempus rōne numeri dicit multum vel paucū.et rōne illius q est primū dicit longū vel breue. Non aū potest dici velox vel tardū.qz tempus hz rationē mensure.velox aūt t tardū habēt rōnem mensurati.Et si tempus aliqū velox vel tardū dicat.hoc est metaphorice.qz hoies existentes in delicijs dicūt q tempus velociter transit.et existentes in tristicijs dicunt q tarde pagitur.eo q delectatio videt velox t tristicia tarda t nō cito transitoria Minor fit nota ex proportione tpis ad motū.qz tempus sequit motū primi mobilis.qz simul est vnus t successiue est diuersus rediens idez specie. siliter ergo erit de tpe.Rursus ptz de alia proprietate. qz sicut motū dicimus magnū vel paruū ꝓpter tempus. sic etiaz dicim⁹ tempus longū vel breue ꝓpter motū. Et hoc est rōnabile ꝓpter ꝓportionē tpis ad motū. t motus ad spacium in quo fit motus. Constat aūt q ex spacio ptransito cognoscūt q̄titatē motus t ecōtra.et siliter erit de tēpore.g tē Conclusio erit ex dictis manifesta. Sed argumenta que possent in ꝓtrariū argui querant hincinde in copulatis

Querit sexto Utruz facta tripertita diuisiōe circa esse: quodlibet mēbrum sit p tempus mēsurabile Pro parte negatiua est ph̄us in littera.qui dicit q illa que semp sunt nō mensurant tempore. Et hoc ꝓbat duab cōditionib que ꝓueniūt illis q̄ sunt in tempore.vt ptz circa litteram

Sed p pte affirmatiua arguit.qz celū semp est et tamen mensurat tempore

- Maior. Non sunt temporalia neq mensurantur tēpore: que semp habent aut semper carent esse. Minor. Nō quādoq habet t q̄ / q̄ priuatur esse: est temporale seu per tempus mensurabile Conclusio. Data igit̄ triparti / ta diuisione circa esse: vnū mēbrū tantū est per tempus mensurabile

Prima pars maioris pz p duas ꝓditōes eoz que sūt in tpe. Prima est q excedūtur a tpe.sicut omne eo qd est in numero est dare numerū maiorē. Secūduz q patitur a tpe passione corruptiua.sicut hoies dicūtur mori ex senectute licet improprie.sed neutrū istoz ꝓpetit ei qd semper est inq̄tum hmōi. Secūda ps maioris ptz sil'r. quia quecūq mēsurant tpe sunt mobilia. eo q tempo est mensura motus.sed ea que sunt ꝓhibita ab esse nō sunt mobilia.vt latius pz inferius in textu. Minor ptz. qz talia ꝓueniūt ꝓditiones p̄memorate Conclusio patz.quia tripliciter aliq ꝓparant ad esse.quedā em habēt esse sempiternū nūq deficiens.Quedā vero ecōtra sunt ꝓhibita ab eē.sicut chimerā esse vel dyametz q̄drati ꝓmēsurari coste.Alia sunt que q̄q habēt esse et q̄q puant ipso esse.sicut generabilia t corruptibilia.et illis vltimis solū ꝓuenit tempe mensurari.Et p tanto verificat illud metriste.Omnia tēpus habēt.sed nō hꝫent oia tempus.qz multa sunt que supgrediūtur mensurā tpis Correlariū p mū.Substātie separate:nō sunt mensurabiles tpe. Patz qz tēpus est numerus motus p se t primo. t p ꝓsequens alioz inq̄tum sunt mobilia.sed in substātijs separatis est negatiue motus sine aptitudine ad illum

Correlariū secūdū.fm se t ꝓprie tempus nō est cā generatiōis nec corruptiōis. Patz qz generatio et esse magis attribuit generanti et agenti.sed corruptio magis p prie attribuit motui. Etiā tempus nō est nisi numerus motus.t sic ex parte ipsius nec est generatio nec corruptio.sed tm ꝓpter ꝓnexionē quā habet tempus cum motu dicit esse cā corruptiōis.sicut motus qui facit subiectum distare seu discedere a dispōne in qua pus erat Correlariū terciū. Tēpori licet raro:attribuit aliq pfectio. Patet ꝓbi gr̄a.qz dr primo Ethicoz q iuuenes sunt inutiles auditores moralis phie ꝓpter inexperientiā.et econtra senes sunt idonei auditores . Et sexto Ethicoz dr q dictis senū est assentiendū tanq̄ pncipijs ꝓpter experientiā Et iterū primo Ethicoz dr q tēpus est bonus cooperator ad augmentū cognitiōis.nam sciētie suscipiūt augmentū successiue in tpe. Et sic aliquid pfectiōis p̄ attribui tpi. sed hoc est raro t magis improprie q̄ si corruptio attribuat tpi Ad rōem dicendū. q corpora celestia q̄tum ad esse subale transcendūt tempus.sed q̄tum ad esse in determinato vbi sic tpe mensurāt.

Querit septimo Utrū omniū diuersoz motuū:sit tēpus numero vnū. Pro parte affirmatiua est ph̄s in littera.qui dicit q tēpus simpliciter est vnū t fm q̄d variatur fm partes tpis. Etiā accīs habet numeruz a suo subiecto a quo indiuiduat.sed subiectū tpis est vnum numero.scz motus primi mobilis .g t tempus. Sed p parte negatiua arguit primo sic.qz tēpus est mēsura omniū motuū.g multiplicat ad multiplicatōem illoz. Et si dicat q nō est prima mensura omniū motuū.sed solū primi motus in quo etiā est subiectiue. Contra hoc arguit qz si sic seqretur q nihil pcipiens de motu celi nichil pceperet de tēpore.qd est manifeste falsum

- Maior. Et si dissimiliter tamen mot⁹ omnis: est tempore mensurabilis Minor. Tēpus nullius alterius: est passio q̄ primi mot⁹.
- Conclusio. Ex predictis igitur est perspicuum omniū diuersoz motuū: non plura esse tēpora sed vnū solum

Maior ptz p Aresto.in littera.nam motus primi mobilis mensurabilis est tempore fm eius ptes.licet nō fm eius totalitatē si ponat q sit ꝓpetuus. Siliter in oi motu est dare velocitatē prius t posterius. q ptinent ad tempus.igit tē.Sed q dissimiliter patz.qz tempus est pus mēsura motus primi t psequenter alioz Minor ꝓbatur. qz tempus sortit suas ꝓditiones ex motu primi mobilis. sicut passio sortit suas ꝓditiones ex subiecto ex cuius pri

tipys oritur. Patz qz de rone tpis est esse mensurā motuū.et hoc potissime ꝓpetit ꝓmo motui.eo q ꝓmū i vno quoqz genere est mensura alioꝝ.hinc est q illius motus ꝓpria passio est tempus. Et hec est sententia Aristotelis hic et decimo metaphisice. Conclusio patz.qz passio multiplicat ad multiplicatiōem sui subiecti.sed mensura nō multiplicat ad multiplicatōem mensuratoꝝ.ergo nō obstante q tēpus sit mensura omniū ⁊ diuersoꝝ motuū.nihilominus qz est subiectiue solū in motu ꝓmi mobilis.sic dicē vnū tempus omniū Corrolariū. Nō solum tempus est mensura motuū:sed etiā motus est temporis metrū. Patz ꝓma pars corrolarij ex diffinitiōe tēporis.in qua dr q tempus est numerus motus. Sed se cūda patz exemplariter .qz diem vel annū dr esse ꝓpletū attendendo ad motū celi. Et licet ibi sit circulatio.tñ est alterius generis.et ergo nō est ꝓhibita. Unde ꝑ motuz cognoscimus de tpe q̄ sit eius q̄ntitas.scz an dies vel annus.sed per tempus cognoscimus de motu cuius q̄titatis sit.scz an vnius diei vel vnius anni. Ad rationes ꝓma soluta est.Sed ad secūdā dōm q motus celi dupliciter ꝯcipitur.vno mō in se.Alio mō in suo effectu. et ꝑci pitur in motib⁹ istoꝝ inferioꝝ quoꝝ est causa. Et ista secūda ꝯceptio sufficit ad ꝯceptionē temporis

Querit octauo. Utrū cōuenienter temporis existentia:dicat dependere ab aīa Huius questionis difficultas ꝓplexa est apud multos.qz tempus dr esse numerus motus.nihil aūt potest numerare nisi aīa intellectiua.qz numeratio fit ꝑ collationē numeratoꝝ ad vnā primam mēsuram.ꝓferre aūt est opus rōnis.videt igit q si nō sit aīa q nō erit tempus neqz numerus.sed hoc est incōueniens.qz sic tempus nō esset res nature.sed ens rōnis

Maior.Si nō essz de facto intellectus humanus:adhuc numerus esset et tēpus Minor.Tempus non habet totalitatem seuē cōpletum:nisi per respectum ad numerantē intellectū Conclusio Igitur tempus ſm quoddam eius esse:ꝓcedi ꝑt ab aīa dependere

Probat maior.qz reb⁹ numeratis existentib⁹.necesse est ponere q numerus sit.qz numerus dicit pluralitatez aliquoꝝ que apta nata sunt numerari. Constat aūt q nō existente aīa rōnali alijs reb⁹ ꝑmanentib⁹ remanet rerum pluralitas cū tali aptitudine. Et dr notanter intellectus humanus.qz secus est de intellectu diuino.eo q ille est causa rerū. Etiā dr hic de facto.qz si nō esset intellectus humanus possibilis.etiā nō esset aliqd numerabile. Sicut si nō eēt sensus adhuc esset sensibile.sed si sensus non posset esse.nullum esset sensibile. Pro declaratiōe minoris noto q tempus ⁊ motus nō dicūt aliqd fixum et ꝑmanens in natura.sicut homo vel asinus de quib⁹ dici potest q hūt suam totalitatē ⁊ ꝓplementū a ꝑte rei. Econtra vero motus et tempus q̄ntum ad id qd̄ actu est de ipsis a parte rei nō est nisi q̄ddaz indiuisibile.sicut nūc in tēpore ⁊ indiuisio in motu.nam vna ꝑs nō manet cum altera.sed totalitas sui esse accipit ꝑ ordinationez aīe numerantis ꝓus et posterius in motu. Et ideo signanter dicit ꝓbus q aīa non existente tempus est vtcūq̄ ens.id est imꝑfecte Conclusio ꝑz ex dictis. Etiam ꝑt sic probari.qz temp⁹ in reb⁹ nūq̄ fortit sibi ꝓus ⁊ posterius.que tū ꝑtinent ad rōnem ⁊ ad aliqd esse tēporis sed illa in apprehensione aīe sil' existūt .et ꝑ tanto dicit tēpus ab aīa dependere Et per hoc ꝑz quid sit dicendum ad argumēta ꝑ ⁊ ꝯtra facta.

Querit nono Utrū modus mensurandi tpis: sit tali eternitate ⁊ euiternitate eiusdem gradus ⁊ ordinis. Pro parte negatiua est cōis sententia omniū theologorum ⁊ phoꝝ.qui multiplices differētias assignāt inter has tres mensuras.de quib⁹ in sequētib⁹ videbit. Sed ꝑ parte affirmatiua arguit.impossibile est plures mensuras durationis esse simul.sed tempus eternitas ⁊ euiternitas sūt simul.ergo nō sunt mensure diuersoꝝ ordinū.sed eiusdem ordinis.

Maior.Esse plus q̄ instans durabile:aliter et aliter mensuratur tempore euo et eternitate Minor.In predictis tamen mensuris: obseruatur q̄dam regula ꝓmunis Conclusio.Ponēda est igit supra tempus:duplex mēsura altioris gradus

Maior pz.qz in aliquib⁹ reperitur esse in q̄dam successione ita q incipit ⁊ finit in tēpore .⁊ taliuz mensura dicit tempus.qz tempus est mensura rerum trāsmutabiliū in esse ⁊ operari.In alijs vero inuenitur esse rerū intrāsmutabile.qd̄ tñ ꝑt admittere trāsmutatōem in aliquib⁹ accidentib⁹.sicut patz in corporib⁹ celestib⁹ ⁊ in intelligētijs Nam corpora celestia ſm suū esse substantiale sunt ꝑpetua.sed transmutant ſm locuz. Et intelligentie hūt esse substantiale sempiterne a parte post. sed vicissim habent successionem in actib⁹ intelligendi ⁊ volendi.et horū esse mensuratur euo.qd̄ est altioris ordinis q̄ tēpus. In deo aūt inuenit esse penitus elongatū ab omni mutatione.⁊ ideo mensurat eternitate. Et dicit notanter in maiore eē plus q̄ instans imobile.qz illa que soluz per instans durant ſm diuersa instātia habēt alias ⁊ diuersas mēsuras qz illud qd̄ durat ꝑcise per instans tpis hz ꝑ mensura instans tpis.sed illa que sunt simul natura hūt ꝓ mensura instās nature. Et ita sil' dōm est de instātib⁹ naturalis intelligentie ⁊ originis. Minor ptz qz regula cōis est q suprem⁹ inferioris ⁊ infimū superioris ordinis habēt multā silitudinez.sed hec regula ꝓsiderari ꝑt in ꝓdictis mensuris.qz motus ꝓmi mobilis est regularis simplicissimus ⁊ paucioris diuersitatis ideo appropinquat infimis que euo mensurantur .Similiter suprema intelligētia appropinquat cum his in quib⁹ inuenit eternitas per participationem Conclusio sic ostenditur .qz mensura et mensuratū debent esse homogenea loquēdo de mēsura ꝓprie respectu sui mensurati.et ideo oportet differentiam mensurarū inuestigare iuxta ꝓditiōem mensuratorum.sed quia res ꝓprie mensurantur ſm durationez sui esse.ideo ſm q esse diuersimode in diuersis inuenit ſm h diuersimode assignantur mensure durationū. Et etiam ſm gradum ⁊ ordinem ipsius esse sumitur gradus ⁊ ordo mensurarū.sed esse rerum temporaliū est infimū.ergo tempus quod est mensura illarum rerum tenet infimū locum Ad rōnem dicendū q plures mensure durationum vnius generis non possunt esse simul.sz iste mēsure de quib⁹ dictum est sunt diuersorum generū. Etiaz ille mensure sunt sibi inuicem subordinate.ergo se simul ꝓpatiūtur.quia tempus subordinatur euo et euū eternitati. Et sic ptz responsio huiꝰ q̄stit. Et tantū de quarto

Transmutatur autē infinitās

Circa materi-

am quinti libri phisicorum Queritꝫ primo. vtrum in singulis quinqꝫ ad motum ꝓcurrentibus: inueniri possit trimembris diuisio motus Pro declaratione huius questi noto primo q̄ Aristoteles in omni motu ponit quinqꝫ concurrere. scz mouens. mobile. duos terminos. et tempus mensurans motum. Noto secūdo q̄ motus tripliciter potest alicui attribui. vno modo per accidens. sicut sorte ambulante si sit musicus dicimus musicum ambulare. quia tam ambulatio q̄ musica accidunt sorti. Alio modo alicui attribuitur motus propter partem. Sicut si torax alicuius sanetur. dicim⁹ hoiem sanari. Tercio attribuit alicui mot⁹ ꝑmo et fm se quia fm se totum et non propter alterum. Sicut totus homo dicitur moueri localiter per se primo quando toti homini conuenit talis motus. Et ista diuisio trimembris potest applicari singulis ad motum requisitis. quare patet questum pro parte affirmatiua Sed pro parte negatiua arguitur primo. quia philosoph⁹ octauo phisicorum diuidens motum ex parte eorum que mouetur ponit solum duo membra. ergo illa diuisio hic erit superflua. Secūdo sic. omnis motus accidit mobili z est extra substantiam eius. ergo nullus motus conuenit mobili fm se

Maior. Motus tripliciter attribuitur mobili: et totiens mouenti. Minor. Ceteris tribus ad motum concurrentibus: competit tripertita diuisio mot⁹ Cōclusio Cū igitur quinqꝫ sint in motu necessaria: singulis ipsorū ꝓuenit diuisio motus tripertita.

Prima pars maioris patet inductiue per secundum notabile premissum. vbi exemplificatum fuit de mobili Secūda pars patet. quia dicimus albus edificare si dominicator albi edificet. Similiter dicimus q̄ homo percutit quia manus eius percutit. Et dicimus medicum sanare. quod sibi conuenit per se et primo Minor patet primo de termino ad quem. quia illud quod dealbatur dicimus q̄ mutatur in id quod intelligitur. eo q̄ albedo intelligitur. Secūdo dicitur aliquid mutari in colorem. quia mutatur in albedinez que est pars coloris subiectiua. vel de illo qui vadit athenas dicim⁹ q̄ vadit europam cuius athenis est pars. sed illud quod dealbatur primo et per se mouetur ad albedinem. Et pari modo declarari potest de termino a quo. Similiter ex parte tēporis potest dici. quia dicimus q̄ aliquis vadit per calorem. eo q̄ tempus est caliduz. Et dicimus q̄ aliquis currit in die. quia ī aliqua parte diei. Si vero ei⁹ cursus duret per totum diem. tunc dicitur currere per totum diem

Conclusio quo ad primā particulam patet. q̄ oportet in omni motu esse mouens mobile et tempus et duos terminos. scz a quo et ad quem. Sed secunda pars patet ex dictis. Corrolarium primum. In motus attributione: reperiuntur quedam analogie. Patz ex dictis Corrolarium secundum. Motus a termino ad quem. habet nomen speciem et rationem Patet quia hec tria pari passu incedunt. sed motus habet denominationem a termino ad quem. vt probatur clare in litera. quia terminus a quo abiicitur. sed terminus ad quē acquiritur. ergo etiam habet speciem et rationem ab eodem Ad rationes ad primam dicitur q̄ motus dupliciter dicitur per accidens. Vno modo quia conuenit mobili fm partem. vel quia nullam connexionem habet ad ipsum. et sic motus fm partem etiam vocatur per accidens. et sic loquitur de motu per accidens octauo phisicorum. Alio modo dicitur motus per accidens. quia nullam habet cōnexionem et mobile. Et sic loquitur de motu per accidens philosophus hic in principio quinti.

Ad secūdam dicendum. q̄ licet omnis motus accidat mobili naturaliter capto. tamen aliquis motus conuenit per se mobili formaliter accepto. Sicut exempli gratia. calefactio accidit aque. scz q̄ se ꝓuenit calefactibili.

Queritꝫ secūdo.

Vtrūz tantū tres sint species mutationis per se: scz generatio corruptio z motus dictus prius. Pro declatione questi notandum. q̄ Aristoteles dicit notanter duo de mutatione. Primū est. q̄ est inter duos terminos quorum vnus est posterior et alius prior. Secūdū est q̄ termini mutationis possunt imaginari fm quadruplicem ꝓbinationem. videlicet. q̄ aut est de subiecto in subiectum. id est de termino affirmatiue designato ad terminū affirmatiue designatū. vt de albo in nigrum. Aut de nō subiecto in subiectum. id est de termino negato in affirmatum. sicut generatio. Aut de subiecto in nō subiectū. sicut corruptio. Aut de termino negato in terminū negatū. Et iuxta hanc diuisionē inuestigat species ipsius mutationis. et ꝓcludit q̄ soluz fm tres primas ꝓbinationes sumūtur tres spēs mutatiōis Et per hoc relinquitur questio nota pro parte affirmatiua. Sed pro parte negatiua arguo vnico argumento. quia motus non est distinctus ꝓtra generationem et corruptionem. ergo nō erunt tres species mutatiōis distincte. Antecedens ꝓbatur. quia generatio et corruptio sunt species motus. vt dicitur in postpredicamentis et tercio huius

Maior. Termini mutationis: cōbinantur quatuor modis. Minor. Ex ambobus terminis negatiuis: non sumitur aliqua spēs mutationis Conclusio. Et si quatuor modis ꝓbinentur mutationis termini: ꝓtingit tamen solum tres species mutationis ex eis sumi

Propositio maior pz ex imediate dictis. Sed minor ꝓbat. q̄ omnis mutatio est inter opposita. sed due negationes nō opponūtur respectu eiusdē subiecti. ergo nō ꝓstituūt spēm mutationis. Minor sub sumpta probat exemplariter. q̄ nō esse hominē et nō esse asinū de eodem dicunt. scz de lapide Et ergo sicut in actu rōnis ex puris negatiuis nō fit bonus syllogism⁹. ita in actu nature ex ambob⁹ terminis negatis nō sumitur aliqua spēs mutationis. Posset etiā minor ostendi ꝑ sufficientiā. q̄ vbicūq̄ est mutatio ibi inuenit prius z posterius. vel ergo illa sunt in mutatione successiue. aut instātanee. Si successiue sic est mutatio de subiecto in subiectū. Si instātanee hoc est dupliciter. q̄ vel talis mutatio terminat ad esse et sic est generatio. aut fmiat ad nō esse. z sic ē corruptio

Conclusio habet duo ꝓplexa.ꝑmū patet ex maiore ꝛ secūdum ex minore Corrolarium.fm rem creatio:est verior relatio ꝯ mutatio.patet quia fm rem nō habz aliq̄ quod ꝓius.sed relinquitur sola habitudo substantie create ad substātiam creātem.ꝓout latius ꝓsueuit tāgi in ꝓmo libro Ad rationem dicēdum ꝙ Aresto.aliter ꝛ strictius loquitur hic de motu ꝯ in postꝑdicamētis ꝛ in tercio huius.vt etiam tangitur in textu questionis. Et ergo ꝑs hic ex proposito ꝓbat duabus rationibus ꝙ generatio nō est motus.ꝛ etiam probat vnica rōe ꝙ corruptio nō sit motus.per quod innuit haruz sperum mutatōis realem distinctionem.

Querit tercio Utrum motus ꝓprie sumptus:solum reperiatur in predicamētis tribus.Pro veritate ꝛ parte affirmatiua est ꝑs ad lōgum in littera.ꝛ in fine ꝓcludendo tangit vnam causam vniuersalem que est ꝓtrarietas.qz cōtrarietas sufficiens ad motum solum est in tribus ꝑdicamētis.sez in qualitate quātitate ꝛ vbi.erho soluz ad illa predicaměta reducit motus. Sed ꝑ pte negatiua arguitur primo sic.ad substātiaz est ꝑ se motus.ergo nō solum ad tria predicaměta.Añs probatur.quia fm commentatorem.forme substantiales elemētorum sunt intensibiles ꝛ remissibiles.ergo etiam sunt successiue acquisibiles.ꝛ ꝑ cōsequēs sunt ꝑ se termini motus. Secūdo sic.adaliquid est ens reale.ergo est impossibile ipm acq̄ri de nouo in aliquo.nisi ꝑ motum realem terminatū ad ipm Tercio sic.ad quātitatez ꝛ vbi nō est ꝑ se motus.igitur.Añs probatur.qz q̄ntitati nihil est contrariū. sed vbi est entitas respectiua.

Maior.Substantia.adaliquid.actio.passio ꝛ quando:deficiunt a requisitis ad motum necessario. Minor.Non est per se loquendo motus:in situ ꝛ habitu generibus Cōclusio.Igitur in tribus dūtaxat predicamentis debet per se motus concedi:que sunt quantitas qualitas et vbi.

Propositio maior habet quinq̄ complexa.ꝑmum dicit ꝙ substātia deficiat a necessario requisitis ad motuz. patet qz motus requirit ꝓtrarietatez.sed substātie nihil est contrariū.ḡ ad substantiā nō est motus. Minor probatur.qz subiecto contrariorū nihil est ꝓtrarium.sed substantia est subiectum cōtrariorū.vt patet ex sexta ꝓprietate substātie.Secōm complexū loquitur de adaliquid et ptz.qz adaliquid aduenit de nouo ex solo respectu.qđ procul est a motu ꝓprie dicto.Terciuz ꝓplexum est de actione.ꝛ quartū de passione que possunt simul probari vnica ratione tali videlicet ad motū ꝑ se nō est motus.ergo ad actionem ꝛ passionem nō est motus. Tenet ꝓsequētia.qz motus actio ꝛ passio sunt idem realiter.ḡ q̄cquid fm rem cōuenit vni.etiam fm rem conuenit alteri Sz añs.ſ.ꝙ motus ꝑ se nō sit ad motum.sicut ad terminuz ꝑs diffuse deducit in littera per sex rationes q̄ videant ibidem dictum est aūt notanter ꝑ se.qz vna mutatio terminatur interdum ad aliam mutatōez ꝑ accns.sicut aliqs factus sanus currit.Quintū cōplexum est de quādo et patz similiter.quia quando ꝛ motus habent idem impedimentum. quando enim significat esse in tempore ꝛ causatur a tempore.sed tempus est mensura motus et ad motū nō est motus.ergo nec ad quando. Minor probaſ.qz situs importat ordinem quēdā partiuz. ordo vero est relatio quedā.Silr habere dicitur fm quēdā habitudinē corpis ad id qđ ei adiacet.ꝛ ita est predicamentū respectiuū.Sicut ergo in relatōne non est motus.ita nec in istis.Etiam in istis predicamētis nō est cōtrarietas.vt dicit autor sex principiorum.igitur in eis nō ē motus.Tenet ꝓña.quia hac de causa in ꝑdicamento substantie nō est motus. Cōclusio patet.quia ea que requirunt ꝛ sufficiunt ad ꝑ se motum inueniunt circa res istorum predicamentorum.ꝛ ideo Aresto.eis assignat ꝑ se motum. Corrolarium.ex supradictis paraſ via:ad ꝓtendandum quedā cōmunia dubia.Patz verbi grā.nā dubitari posset primo quō in substātia nō sit contrarietas. et tamē in principio huius totius libri dictū est ꝙ cuiuslibet trāsmutatōis principia sūt contraria.Responsio dicendū ꝙ in substantia nō est cōtrarietas ꝓprie dicta sufficiens ad motum.licet sibi posset attribui ꝓtrarietas fm quandā conuenientiam in aliqua conditione contrarietatis.eo ꝙ priuatio ꝛ forma se habent sicut defectus ꝛ excellentia.Etiā sub principio quod est ꝓuatio ſꝑ inuenitur subiectū cum aliqua forma.ꝛ sic est ibi similitudo ꝓtrarietatis.eo ꝙ sub vtroq̄ termino inuenit forma positiua.Scōm dubium.vtrum sicut nō habere contrarium sufficit vt non sit motus.ita habere ꝓtrarium sufficiat ꝙ in aliquo predicamento sit motus.Solutio sic loquendo de contrarietate ꝓprie dicta.patz qz sicut negatio ē causa negationis.ita affirmatio est causa affirmationis. Tercium dubiū.vtr sicut ad nō esse motū respectu alicuius sufficit ꝙ ipsum possit inesse sine mutatione sui subiecti.ita ecōtra ad esse motū sufficiat ꝙ nō possit nouiter inesse sine mutatōe sui subiecti. Respondeo ꝙ facilius ē destruere ꝯ cōstruere.ꝛ ergo forma substantialis nō potest nouiter inesse suo subiecto sine mutatōe ꝓuia sui subiecti.ꝛ tamen ipsius non est motus fm se. Similiter est de lumine in dyaphano.ꝛ de sciētia in anima.ꝛ sic ꝺ aliis

Ad rationes.ad ꝑmam dicendū ꝙ dictū ꝓmentoris est falsum si intelligatur formaliter ꝛ entitatiue.sed si intelligatur causaliter ꝛ effectiue.sic est verū sed nō inducit aliquod incōueniens.qz forme substantiales elementoz sunt cause efficientes a quibz sue qualitates suscipiunt magis ꝛ minus. Ad secōam dicitur ꝙ adaliquid extrinsece terminat motum.ſz nō ꝑ se nec intrinsece

Ad terciā ꝺz.qz licet in quātitate ꝛ vbi nō sit ꝓtrarietas ꝓprissime dicta.est tū ibi ꝓtrarietas sufficiēs ad motum q̄ nō est in substātia.ꝛ ḡ nō est par ratio

Post hec autem dicamus quid est simul et.

Querit primo. Utrum descriptō nouē terminorum: assignetur in littera fm ꝙuenientē modum Pro parte affirmatiua est ꝑs in ꝓncipio huius secūdi tractatus qui diffinit hos nouē termios.silr fm locū.separata.tāgere. mediū.ꝓtinue moueri.ꝛia fm locū.ꝙter.habitū.ꝛ ꝓtinuū Sz ꝑ pte negatiua ꝑt argui arg mētz in copulatz positz

Maior.Sex primi termini:sunt in littera bene descripti Minor.Trium reliquorum terminorum descriptio:in littera assignat conuenienti modo. Conclusio.Igitur nouem termini in littera diffinuntur conuenienter:q̄rum vsus est oportunus dicēdis ꝓsequēter

Propositio maior patet inductiue.qz bene dr q simul fm locum sunt quecunqz sunt in eodem loco pmo.i.pro pto.hoc em̄ cōceditur ab omnibus.Ecōtra separatim fm locum sunt que nō sunt in eodem loco pmo. Simi liter tangere scimicē se aliqua dicuntur quoruz vltima sunt simul loquendo de tactu proprie dicto.scilicet di mensiuo.patz nā due littere dicuntur se tangere quaruz extremitates sunt simul rcīs.Sed medium est id in qō primo natum est peruenire id quod continue mutaf fm naturā quā in vltimum terminum motus in quem mu tatur. Et hoc patet si aliquid moueatur p aliquod spa cium de a in c.tunc primo peruenitur in b. Et si aliqd au geaf de pedali vsqz ad tripedale primo peruenitur in bi pedale.Silr si aliquid album vt duo fiat album vt sex prius peruenitur ad album vt quatuor. Continue mo ueri est quādo in motu nihil aut pauciſſimum deficit rei sed nō temporis.Id est nō potest ex parte temporis esse defectus.licet aliqualis defectus potest esse ex parte rei. per quam fit motus Sicut aliquis dr continue ludere in cithara si ptinue moueat manum.licet nō continue tan git cordas. Contraria fm locum sunt que fm rectitudi nem plurimū distant sicut sursum t deorsum.oriens oc cidens rc. Est autem contrarietas in locis fm virtutē eis influxam.vt dictum est in quarto huius. Minor patz silr.quia ad hoc q dicatur aliquid cōsequenter esse ad alterum duo requiruntur.primum est q sit post aliud quodam ordine.scz vel fm positōez.sicut ea que sunt in loco vel fm spēm sicut dualitas est post vnitatem vel ali quo alio modo.scilicet fm dignitatem vl virtutem. Se cundum est q inter ea non sit aliquod medium eiusdem rōis Sicut domus due dicuntur se habere consequēter inter quas non est alia domus media.licet posset aliō in teruenire.Sed hic duo tanguntur in diffinitōe qua dici tur ꝓsequenter autem est quod cum post principium solū sit aut positione aut specie aut aliquo sic determinatoz nullum medium est eorum que sunt in eodem genere et cuius est consequenter.Similiter patz de penultimo ter mino.s.habitum.quia addit supra consequenter cōtac tum.t ideo bene dicitur habitum est quod ꝓsequenter ē cum tangit.Patet etiam de vltimo termino q est conti nuum.qui adhuc superaddit q vltima nō sunt solum si mul.sed faciunt vnū vt dicit diffinitio.ergo est bona.Si cut exempli gratia medietates linee que copulantur ad punctum medium dicuntur continue.quia eius partes copulantur ad vnum terminum ꝓmunem Conclusio quo ad eius partem primam patz ex supradictis vtcīq deductis.t si plura sint necessaria videanf in expositione textus.Sed scōa pars patet dupliciter.pmo quia phs in principio sexti vtitur istis terminis.vbi probat q con tinuum nō est ex indiuisibilibus compositum.quia non possunt se habere per modum continuat̄ois neqz per mo dum contactus.neqz per modum consequenter.Secū da causa.quia Arestoteles infra probat q idem est mo tum esse vnum t continuum.oportet ergo scire quid sit continuum.t quia consequenter t tangere presupponū tur a cōtinuo.sicut ab inferiori.ideo etiam de istis deter minat Et quia in diffinitione consequenter ponitur me dium.t in diffinitione medij ponitur continue moue ri.t etiam medium est inter duo extrema que sunt con traria.sed locus non videtur contrarius loco.ideo phs diffinit ex consequenti illos tres terminos medium.con tinue moueri t contraria fm locum.sed descriptōes alio rum terminoz ponūtur principaliter.

Queritur secūdo Vtrū necessa ria sit coniunctim triplex conditio:ad motum simpliciter vnum t vnum numero. Pro responsione notandum q sicut vnum di citur multipliciter.scz genere specie t numero.sic etiam motus potest dici vnus tripliciter.s.genere specie t nūe ro. Motus vnus genere dicuntur qui terminantur ad idem genus ꝓdicamentale. Et sic omnis alteratio omī alterationi est eadem genere.t omnis motus localis om ni motui locali. Motus vero dicuntur vnus specie q ter minantur ad unam speciem specialiſſimam. Sicut deal batio omni dealbationi est idem motus specie.sed deal batio t denigratio differunt specie. Sed ad motum qui est vnus numero requiruntur tres conditiones.pma q habeat eandem formam vel dispōem.fm speciem. Se cunda q tempus sit idem.id est non interruptum p quie tem intermediā. Tercia q subiectum sit idem numero. Et per hoc patet questio pro parte affirmatiua Sed pro parte negatiua arguitur.qz si moueaf virga arida ,p vna medietate.t viridis pro alia.tūc motus videf vnus t tamē due medietates differunt specie.Silr si canis ca dat ab alto t in medio vie moriaf tūc subiectū differt spē pus t posterius.t tñ motus videf continuus

Maior.Si motus debeat simpliciter unꝰ dici:necesse est idemptitatē eius in quo est mo tus t temporis obseruari Minor Ad mo tum numero vnum:idem numero requiritur subiectum. Conclusio. Ut igitur motus sit simpliciter vnus t vnus numero:requirit con iunctim triplex conditio

Propositio loco maioris posita ptz.nam p id in quo ē motus intelligitur forma vel dispositio fm quam fit mo tus.sicut fm calorem fit calefactio.t fm quātitatē aug mentatio.t fm vbi motus localis.sed oportet q tale sit vnum fm speciem. Et oportz tempus esse nō interrup tum per quietem.t hoc ostendit Arestoteles.quia mo tus dicitur vnus inquantum continuus.sed ad cōtinui tatem motus requiruntur duo predicta. Nam albefac tio t nigrefactio nō continuantur.vel albefactio t sana tio.t si interueniat quies non est motus continuus.

Minor patet.nam si duo homines eodem tempore sanarentur fm eandem sanationem.scilicz ab obtalmia. id est ab infirmitate oculorum.tunc sanatio vnius esset eadem specie cum sanatione alterius.sed non eadem nu mero. Conclusio patet ex dictis in notabili. Corre larium primum.motus irregularis: est quodammodo numeri pluralis.patz quia inquantum vna eius ps ha bet velocitatem t alia tarditatem fm hoc habet diuisio nem.t per consequēs recessum ab vnitate in pluralitatē

Correlarium secūdum.difformitas in motibus:facit quādam pluralitatem in ipsis.patet ex eadem radice si cut de irregularitate. Et dicitur in illis duobus correla rijs notanter quodammodo t quandā.qz absolute ille motus est vnus qui est irregularis t difformis.vt si la pis continue descendat deorsum constat q in motu ei⁹ concurrunt tres conditiones requisite ad vnitatem nu meralem motus.t sic simpliciter talis motus est vn⁹.li cet sit irregularis.Etiā velox t tardum nō facūt dr̄itā am essentialē motuū.qz vnus t idē mot⁹ differt fm tales

differentias Ad rationē dicendū q̄ isti mot⁹ nō sunt simpl'r vnus motus p̄opter defectum vnitatis subiecti. sunt tamen tanq̄ vnus motus. quia subiectum reputatur tanq̄ vnum.

Amplius autem determinandum est.

Circa istam litterā que

ritur primo. Utrū ad cōtrarietatez motuū sufficiat z sit necesse: eos de ꝓtrarijs in contraria esse. Pro responsione notandum q̄ Aristoteles prosequitur duplicē ꝓtrarietatem circa motū z mutatōem. Prima sumitur ex parte terminorum inter quos est motus seu mutatio. Secūda sumit penes naturale z violentum. Et phs ratiōe ꝑme cōtrarietatis venande assignat q̄nq̄ combinatōes fm quarū vnam z plures asserit sumēdam esse ꝓtrarietatem motuū z mutationū. Prima est penes accessuz et recessum ad eūdem terminum. sicut generatio est ad esse et corruptio est ab esse. Scōa. est penes ꝓtrarietatem terminorum a quib⁹. sicut sanatio est ab egritudine z egrotatio a sanitate. Tercia penes cōtrarietatem terminoꝝ ad quos. vt sanatio est in sanitatem. z egrotatio in egritudinem. Quarta est penes ꝓtrarietatem terminorum a quo ad terminum ad quē. sicut sanatio est ab egritudine in sanitatē. Quinta est penes ꝓtrarietatem terminorum tam a quibus q̄ ad quos. sicut sanatō est ab egritudine in sanitatē. z egrotatio a sanitate in egritudinē

Maior. Nulla primarum quatuor combinationum: facit contrarietatem motuum.

Minor. Inter illas tamen minus vtilis est vna: ad contrarietatem motuum q̄ altera.

Cōclusio. Igit̄ ex quinta ꝑbinatōe premorata: est ꝓtrarietas motuū attendēda

Prima ꝓpōem Aristo. ostendit incipiendo a q̄rta cōbinatōe. q⁹ idem motus nō ꝓtrariat̄ sibijpsi. sed motus est vnus z ꝓtinuus. ꝓcedens ab egritudine in sanitatez licet differat rōe fm q̄ recedit a termino a quo. z tēdit ad terminum ad quem. Et idem est motus a sursuz ad deorsum et ecōtra differēs ratione fm respectum ad terminos. Secundo ostendit scōam ꝑbinatōem esse inutilem tū quia ꝓtingit motū incipe a terminis ꝓtrarijs z terminari p eundem terminū. s. p medium sicut a summo calido vel a summo frigido pōt esse ꝓcessus in tepidum. Tum scōo. q⁹ terminus a quo abijcit̄. terminus ꝑo ad quem intēditur a motore. vnde dictū est supius q̄ mot⁹ capit spēm a termino ad quem. z p ꝓsequens penes terminos a quib⁹ fm q̄ huiusmodi nō est sumēda ꝓtrarietas motuū Sed ꝑma z tercia ꝑbinationes sic improbātur. q⁹ de rōe motus ē esse inter duos terminos affirmatiuos. nulla aūt dictarum cōbinationū tāgit vtroscz terminos affirmatiue oppositos Minor patz. quia q̄rta cōbinatio est oīno inutilis. postea inutilis est secunda. deinde ꝑma. sed magis ꝓpinq̄ veritati est tercia. Pro declaratōe ꝓclusionis noto q̄ ꝓtrarietas est duꝑa quedā vt dr decimo metaphisice. sp em cōtraria differunt spē. hinc est q̄ ꝓtrarietas aliquoꝝ accipit̄ fm ꝓpriam spēm et rōem ipsoꝝ. Cōstat aūt ex dictis q̄ rō motus est de affirmato in affirmatū. i. inter duos terminos positiuos. p ut hic in isto quinto agitur de motu. Relinq̄tur ergo q̄ ꝓtrarietas motuū sit attendēda penes vtroscz termīos vt dicit q̄nta combinatio. q̄ ꝓclusio est vera. Adiungit tū phs ꝓbationem inductiuā. nā egrotare z sanari sunt de ꝓtrarijs terminis ad ꝓtrarios terminos. Sil'r in motu locali motus sursum z deorsum qui sunt ꝓtrarij sunt inter terminos ꝓtrarios distātes fm longitudinē aut fm latitudinē quādo motus est a dextro in sinistrū aut econtra. Sil'r motus ꝓtrarij fm ꝓfunditatem ꝓcedunt fm vtroscz terminos cōtrarios. Et loquit̄ Aristo. de istis differentijs ꝓut reperiunt̄ in homine. q̄uis motus fm sursum z deorsum etiā inueniant̄ in motibus naturalib⁹ elementoꝝ Corrolarium ꝑmum. ꝓtrarietas q̄rundā mutationū: sumitur penes ꝓtrarietatem ad q̄s terminorū. Patz q⁹ vbi mutatōes sunt realiter ad terminos affirmatiuos ꝓtrarios dignū ē vt penes tales ꝓtrarietas eoꝝ sumatur. nō em optet attēdere ad terminos a q̄bus q⁹ nō est de rōe mutatōis esse inter duos terminos positiuos Corrolarium scōm. in reb⁹ nō habentib⁹ ꝓtrarium: sumitur ꝓtrarietas mutationū penes recessum et accessum ad eūdem terminum Patz grā exempli in substātijs. nā ibi nō est cōtrarietas penes terminos affirmatiuos ad quos. eo q̄ vna substātia nō ꝓtrariat̄ alteri Sed sumit̄ penes esse z nō ē. sicut generatio aque opponitur corruptioni aque. corruptio āt nō dicit nisi recessuz a forma aque. Corrolariū terciū. eadem combinatio facit ꝓtrarietatē motuū: tam medioꝝ q̄ extremoꝝ. Patet q⁹ medū ꝓparatū alteri extremoꝝ induit vicē oppositi extremi. z p cōsequēs motus de extremo in extremū et ecōtra est tāq̄ de extremo in extremū.

Querit̄ secūdo. Utrum quies dicit

debeat ꝓtraria motui: z quies quieti. Notādum est pro resp̄sione q̄ quies se habet ad motum sicut ꝓuatio. z due q̄etes sicut due ꝓuationes respectu motus. z ergo ꝓprie loquēdo non est ꝓtrarietas inter motum z q̄etem. q⁹ tū habitus z ꝓuatio magnā habēt ꝑfederatōem cū oppōe ꝓtraria. nā vnū ꝓtrariorum semp est sicut impfectū. z p ꝑns sicut ꝓuatō respectu alterius. Etiam contrarietas statim nascit̄ ex ꝓuatōe. iō largius loquēdo de ꝓtrarietate dicim⁹ quietē ꝓtrariā motui. z q̄etem quieti.

Maior. Quies in termino a quo: motui q̄ recedit ab illo: contrariatur quodammodo

Minor. Quietes motuum contrariorum: sunt de numero contrarietatem habentiuz

Conclusio. Igitur oppositio motus et q̄etis: similiter quietes in oppositis terminis: reducuntur ad iegē contrarietatis.

Maior propō patz p Aristotelem. nam quies in sanitate contrariatur egrotationi que a sanitate recedit. Et dicitur notanter quies in termino a quo. nam quies in termino ad quem non contrariatur motui. sed est perfectio motus. z per motum continue acquiritur. sicut motus albefactionis terminatur ad albedinem. qua completa cessat albefactio. Dicitur etiam in propositione q⁹ motus cōtrariatur quieti quodammō in termino a quo nā in motu semp aliquid est de termino a quo. Sicut q̄ diu est albefactio aliquid est de nigredine in subiecto. sed omnis permixtio facit esse minus tale. vt dicitur in isto quinto. et ita non est perfecta contrarietas.

Minor pt3. qz tam termini a ḋbus cp̄ ad quos st3 cō trarij in motib⁹. vt habitum est supra. Conclusio pt3 similiter p Aresto. in littera z ex his que immediate dicta sunt. qz ꝓclusio ꝓponit maiorē z minorem. z ideo, pbatio ꝓclusionis dependet p̄cise ex probatōe p̄missarum.

Correlariū primū. motus magis ꝓriaꝫ motui cp̄ ḋesti vel ḋes quieti. Pt3 qz duo motus oppositi nō ꝓpatiū tur se. nō em̄ idem calefit z frigefit. sed ḋes est bñ cū motu z etiā cū opposita quiete. sicut in tepido est mixtio frigiditatis z caliditatis Correlariū scōm. quedā immutatio: alicui ꝓtrariaꝫ mutatōi. patz qz immutatio ꝓportionabiliter se habet ad mutatōem sicut quies ad motum Uñ sicut generatio z corruptio nō sunt motus sed mutatōes. ita mālio in terminis earū nō dicitur quies. sz immutatio. Et ergo immutatio in termino a q̄ ꝓtriaꝫ mutatōi que recedit a termino a quo Correlariū terciuz immutatio a termino a quo: ꝓtriaꝫ immutatōi in tmino opposito. Pt3 ꝓportionabiliter sicut dictum est de cōtrarietate quietis ad quietem

Querit tercio Utr3 ꝓtrarietas sumpta penes violentū z naturale: inueniatur in oīni mutatōis specie. Pro respōsione noto q Arestoteles supius determinatōnem fecit de ꝓtrarietate motuū z mutationū penes terminos ꝓtrarios. h aūt facit inq̄sitōem de ꝓtrarietate ipsorum quo ad naturale z innaturale. Et sic in titulo questionis duo tāgunt. p̄mum an naturale z innaturale sint cōtraria. Secundū. si inueniant in qualibet mutatōe. z illa duo infra determinabunt affirmatiue. z sic patz pars affirmatiua. Sed p pte negatiua videant argumēta in alijs locis

Maior. Contra naturale distinguitur violentum: sicut maxime sibi contrarium Minor Jn quolibet motu z mutatione: inuenitur contrarietas sumpta penes fm̄ naturā z cōtra naturam esse. Conclusio. Licet igitur in motu locali magis expresse: tamen in quolibz genere mutationis reperiri potest violentum et naturale.

Pro declaratione maioris noto q naturale ḋr ad propositum quod est a natura seu fm̄ naturam. sicut motꝰ grauis deorsum ḋr naturalis. qz est fm̄ naturam grauis et ferri surſum dicit naturale igni. Et fm̄ hoc naturale a multis distinguitur fm̄ diuersas ꝓprietates quas habet a natura. vnde naturale distinguit vno modo cōtra voluntariū. eo q volūtas libere fertur in vtrūq3 oppositorū natura aūt determinata est ad vnū oppositorum. Alio modo distinguit cōtra artificiale in q3tum natura est p̄ncipium intrinsecū motus z q̄etis vt dictū est in scōo huius. Tercio distinguit cōtra p accīs seu acquisitū. eo q natura est p̄ncipium p se z essentiale ipsius rei naturalis. et sic ḋr q ea que st3 a natura semp insunt. nec contingit aliter assuescere. Quarto distinguit contra supnaturale vel preter naturaz. sicut ꝓtingit in effectib⁹ miraculosis. eo q natura habet virtutem limitatā supra quā inuenit altior virtus ad altiorē effectū se extendens. sicut resuscitatio mortui est effectus supernaturalis. Jstis autez modis omissis distinguitur naturale in proposito ꝓtra violentum seu innaturale. et dicitur violentuz quod fit a p̄ncipio extrinseco non conferente vim passo tercio ethicorum Jsto sic notato probatur maior. quia alia distinguūtur contra naturale quasi negatiue. quia nō sunt naturalia. sed violētum directe z positiue importat aliquod inconueniens z contra inclinatōnem nature. igitur. zc.

Minor patet per Arestotelem inductiue. quia alicq̄ sunt corruptiones naturales. z alie violente. similiter alique generationes sunt fatate z alique non fatate. Etiam aliqua augmentatio est naturalis z aliqua violenta. aliq̄ etiam alteratōnes sunt violente Prima pars cōclusionis patet ab omnibus. manifestum est em̄ q proiectio lapidis surſum est violenta. Sed scōa pars patz p determinatōem expressam Arestotelis. Correlariuz primum. contrarietate large sumpta: possunt eidem esse plura contraria. Patet exemplariter. quia album cōtrariatur nigro z coloribus medijs. Etiam corruptio contrariatur generationi z corruptioni. licz diuersimode. qz corruptio cōtrariatur generationi fm̄ rationem sui generis. quia a toto genere corruptio est abesse. z generatio adesse. sed corruptio contrariatur corruptioni fm̄ rationem speciei inquantuz vna corruptio est alicuius rei nobilis quam Arestoteles vocat tristem. z alia est rei ignobilis. sicut q̄n non viuū transmutatur in viuū. quā Arestoteles vocat dulcem Correlarium secundum. omnis quietis naturalis que vocatur stare: est causam propriam assignare. hoc corrolarium est de mente Arestotelis. et patet. nā gratia exempli quietis ipsius grauis deorsum est causa. z habet generationem per se intentam

Correlarium tercium. quietis que est violenta: non est per se sed per accidens causa. patet q non habet causam per se. quia talis quies que dicitur peruenire ad quiescere semper habet maiorem velocitatem quando ē causa per se. z contingit solum quando aliquid fertur in locum propriū. vt dicitur in littera. Q3 autem habet causam per accidens patet. quia prouenit propter defectum virtutis motiue. sicut in proiectione lapidis surſum quā do deficit virtus impellens surſum. tunc accidit quies. et ideo talis quies est semper retardanda. Ex his omnibus patet sententia huius quinti per propositiones p̄memoratas abbreuiata

Jautem est cōtinuum z q3

Circa initium

sexti libri phisicorum. in quo agitur de diuisione motus in partes quantitatiuas. Queritur primo vtrum aliquod de numero continuorum: sit ex indiuisibilibus cōpositum. Pro responsione notandum q Aresto. prosequitur de tribus scilicet de magnitudine. motu z tempore. inquirens qualiter se habeant quantum ad componi ex indiuisibilib⁹ vel diuidi in indiuisibilia. procedit aūt modo mathematico. s. ex vno eorum deducēdo reliquuz pro parte negatiua quesiti. sed pro parte affirmatiua arguitur. si continuum nō componeretur ex indiuisibilib⁹ sequeretur q in millesima parte milij essent actualr tot partes entitatiue sicut in toto vniuerso. z sic esset ita magnū entitatiue sicut totum vniuersum. Sequela patet. quia quodlibet illorum est diuisibile in partes in infinitum. et semper diuisibiles.

Maior Magnitudinis motus ⁊ temporis ratio est vna: quo ad componi vel diuidi in indiuisibilia. Minor. Linea mediat inter q̄libz duo puncta: ⁊ tempus inter quelibet duo instantia Conclusio. Igitur impossibile est aliquod continuum: ex indiuisibilibus esse cōpositum.

Maior ꝓpositio sic ostēditur. qz si aliquod corpus ꝑ transeat ab aliquo mobili ꝑstat q pars illi⁹ in minori tēpore ꝑtransit cē totū. ⁊ ꝑ consequēs eadē est diuisio magnitudinis motus ⁊ tpis. eo q tāta est ps motus ⁊ tēporis sicut ⁊ magnitudinis Minor probat ꝑ ph̄m in littera. ꝑ hoc q linea nō potest ꝓponi ex punctis. qz duo puncta nō possunt vniri ꝑ ꝓtinuatōem. vt patz ex diffinitōne cōtinui. neqz ꝑ modum ꝓtactus nec ꝑ modū ꝓsequētis vt ph̄s inductiue probat. Et sicut ꝺr de linea q semꝑ mediat inter duo puncta ita dēm est de motu q semꝑ mediat inter duo mometa. ⁊ de tempore q semꝑ mediat inter duo instantia ꝓpter eandem inductiōem ph̄ factā

Conclusionē ph̄s in littera deducit. qz in illa diuidit aliquid ex q̄bus ꝓponitur. si ergo continuū esset ꝓpositū ex indiuisibilib⁹ sequeret⁹ q ꝓtinuum possz diuidi vsqz ad indiuisibilia. hoc aūt est contra diffinitōem ꝓtinui tercio huius vbi dictū est q continuū est diuisibile in semꝑ diuisibilia. Etiā si continuum esset ꝓpositum ex indiuisibilibus oporteret illa indiuisibilia esse vnita in cōtinuo. sed nullo modo vnionis p̄ñt esse vnita. vt patz ex dictis. igit Et sicut probatur ꝓclusio de magnitudine. ita etiā pōt probari de motu ⁊ tpe. vt patz ꝑ ph̄m in textu hoc ordinate deducentē Corrolarium primum. potest ex velocitate ⁊ tarditate motus concludi: magnitudinem ⁊ tēpus nec ex indiuisibilibus constitui. nec in ea diuidi. Patet qz ph̄s ponit tres diffinitōes velocioris ex quibus ostendit propositum Corrolarium scōm. Falsa ē Democriti ⁊ Leucippi positio: dicentiū q ex athomis sit rerum naturalium ꝓpositio. Patz qz tunc esset diuisio rerum in athomos. ⁊ sic staret diuisio in ꝓtinuo. qđ est contra dicta Corrolarium tercium. finitū ⁊ infinitum: sil⁹ se habēt respectu trium predictorum. Patz quia si vnuz est finitum ſm extensionem vel diuisionem etiam reliquum erit tale. Et ergo si ſpacium est finitum motus ⁊ tempus erunt ſimiliter finita. vt diffuse ostendit philosophus Corrolarium quartum Zenonis instantia: remouetur ꝑ predicta. patet nam Zeno volebat q nō posset esse motus super aliquod ſpacium. eo q ſpacium habet infinitas partes. sed in tempore finito non possunt ꝑ transiri infinita. Constat autez q qualis est infinitas in tempore talis est in ſpacio ⁊ econtra. quia partes eiusdē quantitatis sunt finite. sed partes eiusdem proportiōis sunt hincinde infinite Ad rationem dicendum q non est inconueniens concedere tot partes eiusdem proportionis esse in milleſima parte milij sicut in toto vniuerso sed tñ inconueniens esset de ptib⁹ eiusdē q̄titatis

Queritur secūdo Utrum ꝑ idez nunc indiuisibile: ſint partes temporis continuate. Pro reſponſiōe nota q titulus huius queſiti tria tangit. primum est q in omni tempore sit ponendum aliquod nunc continuans preteritum ⁊ futurum. Secundum est q illud nunc est vnum ⁊ idem ⁊ terminus vltimus amborum. Tercium est q illud nunc est indiuisibile. Gratia cuius est notandum q aliquid dicitur nūc dupliciter. vno modo ſm alterum ⁊ non ſm ſeipſum. sicut dicimus nunc agi quod in toto preſenti die agitur ⁊ totus dies dicitur preſens. non ſm ſeipm sed ſm aliquid ſui. Alio modo ꝺr aliquid nunc primo ⁊ ſm ſeipſum ⁊ nō ratione alicuius alteri⁹ Et de isto nūc titulus queſiti ꝓtendit.

Maior Nunc dictum proprie: reperitur in omni tempore Minor. Illud nunc est indiuisibile: quod dicitur nunc ſm ſeipſum et proprie Conclusio. Igitur preteritum et futurum continuari est nccē: per aliquod idē quod ꝺr nunc ſm ſeipm et proprie.

Maior ptz. quia nunc proprie acceptuz dicitur quod continuat totum preteritum cum toto futuro. hoc autez reperitur in omni tempore Minor patet ꝑ deductōez ph̄i in littera ꝑ tres rationes Conclusio probat. quia cum tempus ſit continuum vt patz quarto hui⁹ oportet ponere aliquod ꝑ quod eius partes continuant. quia hoc est de ratione cuiuslibet continui. vt patz in p̄dicamēto quantitatis. Sed q illud ſit vnum ⁊ idem patet ratione Aristotelis in littera. nam ſi ſit aliud ⁊ aliud tunc vel vnum est immediatum alteri. ⁊ hoc non potest dici. quia nō est dare in continuo plura indiuisibilia proxima eo q continuum non componitur ex indiuisibilibus. vel ſunt mediata per aliquod intermedium diuiſibile. Et h̄ iterum dici non potest. quia tale medium esset tempus. et sic inter duas medietates alicuius temporis essz tempus medium. ⁊ hoc est ita absurdum sicut concedere duas medietates linee continuari ꝑ lineam intermediam

Ex premiſſis propōibus ⁊ ipſa concluſione: possunt aliqua elici corrolarie. Patz primo. qz aliquid moueri vl⁹ quieſcere in nunc proprie dicto est impossibile. probatur quia motus ⁊ quies ſunt de numero continuorum que possunt diuidi. nunc autem proprie dictum est indiuiſibile. Secundo patet. quia punctus in linea ⁊ momentū in motu ſunt indiuiſibilia. probatur sicut ꝺ nunc in tempore. Eadem enim est regula diuiſionis omnium predictorum. Tercio patz. quia preſens dicitur analogice de nunc proprie dicto ⁊ de anno vel die. probatur quia primo dicitur ⁊ principaliter de nunc proprie dicto. ⁊ secundario dicitur de tempore includente tale nunc. Quarto patet quoſdā Arestō. cōtradicere volētes dicētes q̄ſdā magnas ptes puncta in continuo esse ⁊ nunc in tempore. ⁊ non aliter volebant predicta admittere. patz ex dictis. Et sic de multis alijs.

Querit tercio Utrum motus cuiuslibet mobilis: ſit in diuersas partes diuiſibilis. Pro parte affirmatiua queſiti est philosophus in littera. qui ponit motum esse dupliciter diuiſibilem. vno modo ſm diuiſionem illius quod mouetur. id est ad diuiſionem mobilis. alio modo tempore. id est ad diuiſionem temporis. ⁊ vtrunqz probat. vt patebit infra circa propoſitiones. Sed pro parte negatiua arguitur sic. illa que distant predicamentaliter non possunt habere eandem rationem diuiſionis. ſz motus mobile ⁊ tempus distant predicamentaliter. g̃ non possunt eodem modo diuidi.

Maior. Motus quo totum mobile mouetur: correspondenter ad ptes mobilis diuidi/tur Minor. Tam motus q̄ tempus: consimilis sunt diuisionis Conclusio Est igitur motus fm diuersas ptes diuisibilis: ad diuisionē mobilis et temporis

Maiorē probat phs tribus rōibus. ꝓma si aliquid totaliter moueat etiam mouebitur qlibet pars ipsius totius. z motus vni⁹ ptis nō est motus alterius. igit mot⁹ diuiditur ad diuisionē mobilis. Scda rō. omis forma q̄ nō est tota in vna parte subiecti est tamē in qualibet forma illa diuiditur ad diuisionem subiecti. mobil. sed totus motus nō est in vna parte mobilis. z tm in qlibet pte mobilis est formaliter motus. g̃ motus diuidit/tur ad diuisionem mobilis. Minorem probat. quia diuiso mobili neutra ps mobilis mouet fm totū motum. Tercia ratio. omis forma que sic adequat suo subiecto q nō excedit ipm nec excediturab ipso illa diuidit ad diuisionem subiecti. sed motus nō excedit mobile nec excedit ab eo. g̃ motus diuidit ad diuisionē mobilis. Minorem probat. qz si motus excederet a mobili. tunc aliq pars mobilis esset sine motu. z si motus excederet mobile. tūc esset aliqua pars motus sine subiecto. Minor ꝓbatur silr in littera. qz in minori tempore fit minor motus. z in maiori fit maior motus. g̃ necesse est diuidi motum fm diuisionem tēporis Conclusio illata relinquitur ex dictis nota. Corrolariū ꝓmum. in omni motu inueniunt quinq; que diuidunt eadem diuisione. Patet qz Aresto. assignat quinq; ꝓcurrere in quolibet motu. scz mobile. motum. tempus. ipm moueri. z id in quo est motus sicut in genere vel spē. sicut dealbatio dr esse in genere qualitatis. Sed q silr diuidant. qz motus diuidit fm diuisionem tēporis. vt si mobile ptrāseat vnā leucam in vna hora. tunc in medietate hore ptransit minus q̄ totum motum. z iterum in medietate illius medietatis est minor motus z minus ptransit. Et ex eodem ptz q tēpus diuiditur sicut motus. qz toti motui correspōdet tota hora. z pti motus ps hore. Silr etiaz de ipso moueri. ptz quia cuicūq; inest motus illi inest moueri z econtra. Etiam si in aliquo toto tempore fiat totus motus. in illo tempore fiet totū moueri. z in medio tpe medium moueri z medius motus. Et dicit phs q motus se habz p modū habitus z moueri p modū receptōis Etiā silr est de motu z termino ad quē q est qualitas q̄ritas et vbi Patz etiā de spacio ex eadē radice Ad rōem dōm q cuius illa quinq; sint diuersorum generū. tamē in eis inuenitur vna cōis rō diuisibilitatis. scz cōtinuitas. z grā illius habēt ꝓsimilem diuisionem.

Querit quarto Utrū ante oē mutari esse mutatuz: et econuerso sit ꝓcedendum. Pro pte affirmatiua est auctoritas phi probātis hoc quo ad ꝓmum ex pte mobil. ex pte tēporis z spacij. Sed q ad scōm silr probat ex pte tpis et magnitudinis. Sed p parte negatiua arguitur sic qz est dabile ꝓmum mutari z ꝓmum mutatum esse. g̃ zc Añs probat. quia cuiuslibet finiti est dabilis ꝓma pars z vltima. sed ꝓma pars motus est mutari. z ꝓmus terminus motus est mutatū esse. g̃ est dabile ꝓmum mutari z mutatum esse. Scdo sic. nihil pōt esse mutatum quin prius mutetur. ergo ante omne mutari nō est mutatum esse. Tenet ꝓsequētia. qz nullus terminus finiens aliquem motum precedit illū motum Et ꝓfirmatur. qz si añ oīe mutari sit mutatū esse. vl illud mutatū esse sequit ad mutari. z p añs nō precedit oīe mutari vel nō sequtur aliq̄ modo mutari. g̃ aliqd mutatū est qd nullus mutatur.

Maior. Ante omne mutari: esse mutatum debet dici Minor. Cuicūq; inest esse mutatum: prius ei inesse mutari fuit verū Conclusio. Igitur ante omne mutari est mutatum esse: et econtra omne mutatum esse precedere mutari est necesse

Maior patz p Aresto. in littera tribus rōibus. Exēpli grā. si aliquid moueatur supra aliquā lineā ꝓstat q q̄ cunq; signato mutari est dare aliquem punctū immediate illius mutari. eo q oīe mutari est in tempore. sed tale punctus est terminus cuiusdā mutati esse Minor ꝓz qz omne mutatū est terminus presupponēs mutari loqndo de diuisibili mutatōe que est pūtis propositi Veritas cōclusionis patz ex dictis Corrolariū ꝓmum. mutatum esse añ mutatuz est verū: silr mutari p̄cedere mutari est ꝓcedendum. Patz ex radice infinite diuisibilitatis eorū que ad motū ꝓcurrunt. nā talis circulatio procedit fm diuersa que assignant in quolibet ꝓtinuo Corrolarium scōm. oīe quod ꝓmo est in aliquod mutatuz: necesse est esse in illo in quod est mutatum. ptz quia mutari ab aliquo termino idem est fm rē qd deficere ab illo termino. Si igitur aliqd mutetur de nō esse in eē. cū fuerit mutatum in esse tunc defecit nō esse. z p añs verū est dicere q est. Als em inter esse z nō esse esset mediū. qd reprobatur quarto metaphisice. Corrolariū tercū. cōpetit in solo athamo: alicui mutatum eē primo. pbat qz si ponatur diuisibile tūc diuidat fm a c. Si igitur mutatū sit tam in a q̄ in c tūc nō est primo mutatum in toto. cū ꝓius in pte erat verū dicere q erat mutatū. Si igitur in neutra pte mutatū sit tūc etiam nō est mutatum in toto. Si vero in vna pte sit mutatū z in alia non. tūc etiā non est mutatū ꝓmo in toto Corrolariū quartum. In omni mutatione diuisibili est dare ꝓmam ptem in inceptōe sed nō cōtingit dare ꝓmum mutatum esse. hoc corrolarium est de intentione Arestotel in littera. qd deducit triplici ꝓsideratiōe. ꝓmo ex pte tēporis. scdo ex pte mobilis ꝓsiderati in ordine ad aliquem punctū signatū in spacio Tercio ex pte rei fm quam est motus. Et omnū ratiōnū virtus laborat ex eadem radice. verbi grā quo ad ꝓmam ptem corrolarij. nā huius diei est dare ꝓmam horam añ q̄ nulla pars incipit. sicut in linea est dare partez q̄ incipit a puncto eam terminātē. cōstat aūt q nulla ps prius incipit. z sic est de motu. Scda vero pars patet q nō sit dare ꝓmum mutatum esse ex pte inceptōis. nā q̄cunq; puncto designato alicuius spacij ꝓtingit signare pūctum priorē propter infinitam diuisionē ꝓtinui. z in q̄ libet puncto est quoddā mutatū esse inquātū ꝓuenit ad talem punctū. Et silr est de motu z tpe. igit corrolarium verum Corrolarium q̄ntum. ꝓtingit in omni diuisibili mutatōe dare vltimā ptem quo ad desitōem. nō autē quo ad inceptōem. Patet ꝓma pars. nam grā exempli vltima hora huius diei vltimo desinit. qz terminat p terminum finalem diei. Et hoc mō ꝓsiderando dicit Arestoteles q est dare ꝓmum mutatum esse p qd mutatio ē pfecta. i. cōpleta z finaliter in actu terminata. Et sic sum

ma altedo est terminus primi mutari esse in actu ꝓpleti et pfecti. Sed secūda pars patz. nam gratia exempli quo cūcq; pūcto spacij signato ante pūctum totaliter finalem adhuc ꝓtingit signare alium pūctum ꝓpinquiorem puncto finali in quo est quedā inceptio motus. Et pari mō est de tempore ⁊ de mobili Ad rōnes. Ad pmā dicit negādo antecedēs. Et ad pbationez dicendū. q hoc est verū in pmanentib. sed non in successiuis Ad secūdā similiter negef ꝟsequētia. Et ad pbatōem dicit q nō est idem mutatū esse finiens mutari et pcedens ipm mutatum esse. Ad ꝟfirmationē pz p idem

Querit quinta. Utrū spacū tempus motus ⁊ mobile: ꝟsimiliter se habeant ad finitum ⁊ infinitū esse

Pro parte affirmatiua est phūs in littera ibi (quoniam aūt omne qđ mouef) Sed p pte negatiua arguit primo sic. q motus celi est infinitus tpe. ⁊ tñ mobile est finitum ⁊ etiā spaciū pertransitum. igitur ⁊c. Secūdo sic ista quatuor sunt ab inuicē separata et distincta. ḡ ad finitatem vel infinitatē vnius nō seq̄tur finitas vel infinitas alterius

Maior. Tempore existente finito: nequit infinita esse spacij magnitudo Minor. Sicut finitū et infinitū se habent circa tempus et spacium: sic se habent circa mobile et motum.

Conclusio. Igitur ꝓportionabiliter se habent q̄tuor p̄dicta: quo ad esse finita ⁊ infinita

Maior pbaf. q accepta aliqua parte finita ipsius tēporis ptransitur aliqua pars magnitudinis. ꝟstat autē q hmōi pars tēporis aliquoties replicata integrat totum tempus finitū. et p ꝟsequens magnitudo spacij q resultat ex partibus magnitudine ⁊ multitudine finitis erit solum finita. Et ecōtra data finita magnitudine nō ꝓtingit tempus infinitū esse. q accepta aliqua pte magnitudinis ꝟstat q illa in tempore finito ptransitur. talis aūt aliquoties replicata ꝟstituet totā magnitudinem et p ꝟsequens tēpus pertransitiōis erit finitū Minor patet loquēdo de mobili p ꝓparatōem ad aliquod signum. q si mobile ptranseundo aliquod signū indigeat infinito tpe ipsum non potest esse finitū. ⁊ econtra si sit infinitum nō potest ptransire signuz in tempore finito Et pari modo ꝟstat in motu Conclusio illata sic patz. q spaciū tempus mobile et motus diuidi possunt in infinitas partes ꝓportionabiles. non aūt in infinitas equales nō cōicantes. Corrolariū. Quecūq; de motu sunt superius pbata: eadem sunt de stare ⁊ quiete siliter accipiēda. Patet nam stare fm Aristotelē idem est q tendere ad quietem. et p ꝟsequens idem est iudicium de motu ⁊ stare. quies aūt nō solum est negatio motus. sed pūatio motus in eo qđ natū est moueri. cōstat ergo q quies nō potest esse in nūc. ⁊ q diuisio quietis pcedit in infinitum

Ad rationes Ad pmā dicit q Aristoteles in p̄dictis supaddit dūmodo nō fiat reiteratio motus sup idē spacium. ad excludendū illam instantiā de motu celi qui fit supra spacium finitū. et tñ est perpetuus fm ipm Ad secūdam dicit q licet illa sint realiter distincta. tñ quo ad esse quātum et ꝓtinuū habēt ad inuicem necessariā habitudinē et ꝓportionē. q motus suam cōtinuitatē capit a magnitudine et tempus a motu. ideo quo ad esse diuisibile et quo ad esse finitum et infinitum habent inter se necessariam habitudinem

Zeno autē derationatur et paralogisat.

Querit primo. Utrum rōnes Zenonis sint sophistice: quib. vult q nihil moueri sit possibile Pro responsione noto q Zeno vt aliqui asserūt fuit elevati ingenij q ꝓpria intentione voluit motū esse. sed excogitauit quasdā rōnes potiores ad exercitiū alioꝝ. ex quib. videtur nihil posse moueri. Sūt aūt rōnes sex numero. quarū primē quatuor nituntur destruere generaliter motū localez quinta nitit destruere motū inter terminos ꝓtradictiōis sexta vero machinat ꝓtra motū localē circularē

Maior. Peccant quatuor zenonis rationes prime: volētes q nihil moueri localiter sit possibile Minor. Sicut zeno non interimit inter ꝓtradictoria mutationem: ita nec motum localem circularem. Conclusio. Sunt igit argumēta zenonis sophistica: q̄uis multis ingerāt difficultatem ex sua apparentia

Maior patz p. pcessum Aristotelis in littera. Et hec pbatio sufficit pro respōsali ad hanc questionē. debet nichilominus respondēs esse prouisus de intellectu illaruz rationū ⁊ de solutiōib. earūdē. Minor pz siliter p philosophū in littera. et tantū dicat respōsal. Sed si p̄sidēs querat vlteriorē declarationē recurrat ad copulata ⁊ ad textum phi qui copiose soluit duas vltimas rationes

Conclusio seq̄tur ex p̄missis.

Querit secūdo Utruz aliquod indiuisibile: possit moueri per se. Pro responsione noto primo. q dupliciter dicitur aliquid moueri. scz per se et per accidens. Noto secūdo. q indiuisibile potest dici multipliciter. Uno mō q nō p̄t diuidi in ea que sunt fm spēm diuersa. Verbi gratia. nam mixta resoluūtur in elementa. sed elementa nō resoluūtur vlterius in diuersas spēs. et ideo dicuntur corpora simplicia. Alio mō aliquid dicit indiuisibile ex suppositione. scz si debeat in esse pmanere. et sic primo huius dictū est q est dare minimā carnem. Tercio aliquid dicit indiuisibile. q nature sue repugnat diuidi. licz habeat dimensionē. et sic celū dicit indiuisibile. Quarto ⁊ ad ꝓpositū ōr aliquid indiuisibile q est impartibile fm q̄titatē. q scz nō hz q̄titatem extensiuā. et sic pūctus ⁊ substantie spūales dicūtur indiuisibilia. Et hoc subdiuidendo solet dici. q aliqđ est indiuisibile habens positionez in ꝓtinuo. sicut pūctus. Aliud est indiuisibile nō habēs positionē in ꝓtinuo. sicut aīa vel aliqđ hmōi. Noto tercio q hic est ꝓtroversia ꝓpter diuersa verba Aristotelis. an scz indiuisibilitas de qua hic loq̄tur Aristoteles debeat referri ad mobile vel rem fm quā est mob. videf enī quibusdā q debeat referri ad mobile. aliis vero q debeat referri ad rem p̄dicamentalē. in qua est motus. vt patebit infra circa minorem

Maior Aliqđ indiuisibile: moueri p accidens est possibile. Minor. Neutro modo circa indiuisibile: ꝓt esse motus phisicus p se.

Conclusio. Igitur ad motū alteri⁹ p̄t moueri indiuisibile: scz ipm moueri p se est ipossibile

Maior ꝓpositio sic ostendit. qz motis nobis mouent ea que in nobis sunt. vt ꝺr octauo huius. sed in cōtinuo est aliqꝺ indiuisibile. vt dictuz est ꝓus. et ꝑ ꝯsequens ad motū ipsius ꝯtinui mouet etiā ipsum indiuisibile Hinor ꝓbat ꝑ ꝓbm in littera. dicit aūt neutro mō tam ꝓpter mobile q̄z ꝓpter rem ꝑncipalem in qua est motus. qz nullum istoꝝ ꝑ se mouet. Patz ꝑmo de mobili ꝑ tres rōes phi. quas oportz mente tenere. Secūdo pz de re ꝑdicamentali. quia dictū est supius qz res ꝑdicamentalis est vna de numero eoꝝ que siliter diuidūtur. sicut mobile et spaciū. Etiā ois motus requirit oppositos terminos et mediū inter eos. put superius satis est visum. Est tn verū qz phus hic principaliter intendit loqui de diuisibilitate mobilis. nam in hoc sexto phs loquit de motu fm qz habet ꝯtinuitatē quā dicit ꝑmo ꝯpetere ipsi mobili. qz dicit qz ipsius mutantis ad est illius qꝺ mouet necesse est vnā ꝑtem esse in termino a quo. z aliā in termino ad quē

Conclusio pz ex dictis superius incidēt aliter. sed phs eam hic magis exquisite ꝓsequitur. vt pz in littera. vbi ꝓbat qz oē mobile est coꝛpus. eo qz ꝓbat qz nullū impartibile est mobile. ad quaz seqtur imediate qz oīe mobile est partibile Corrolariū ex ꝓoribꝫ sequens. Ratio ipsius Eraclīti est falsa: ponēris qz aliqua mutatio sit infinita. Patet ex supius ventilatis. sed tn phus eā hic ostendit ex parte terminoꝝ inter quos est mutatio. Etiaz ostēdit hoc idem ꝑ hoc qz natura nullū motū incipit quē nō poꝛtest terminare. cōstat aūt qz infinitū nō ꝑt ꝑtrāsiri. z ideo frustra inchoaret mutationem infinitam. Et sic apparet mens Aristotelis circa istā difficultatē z ꝑ ꝯsequēs circa totā materiā huius sexti. de quo sit in secula benedictus qui regnat trinus z vnus Amen

Vne aūt qꝺ mouet necesse

Circa initium

septimi libri phisicoꝝ Querit ꝓmo. Vtrū omne qꝺ mouet moueat ab alio: tāq̄z a motoꝛe distincto

Pro parte affirmatiua est phs in littera. Sed ꝑ parte negatiua arguit multiplicirer. Primo qz graue existens sursuz mouetur a se deoꝛsum. Et aqua calefacta reducit se ad pristinā frigiditatē. Secūdo arguit. qz aial mouetur a se. similiter intellectus z volūtas mouet se z substātia spiritualis mouet se.

Maior. Nihil quod quiescit ad quietē alterius a motu suo: mouet a se et per se primo.

Minor. Omne qꝺ mouetur quiescit ad qetem alterius: scz siue partis Conclusio. Igit nihil qꝺ mouetur etiaz ab intrinseco: mouet a se et per se primo

Maior patet ex ꝓpriis terminis. qz qꝺ alicui ꝯuenit ꝑ se nō remouet ab eo ad remotionē eius ab alio. Sed minor ꝓbatur. qz omne qꝺ mouet est diuisibile. vt ꝓbatum est sexto huius. sed parte quiescente totū nō mouetur ꝑ se primo Conclusio sequitur formaliter ex ꝑmissis. Additur tn notanter etiam (ab intrinseco) qz de illo qꝺ mouetur ab aliquo extrinseco per violentiā. manifestum est qz ab alio mouetur. sicut pz de lapide ꝓiecto sursum. Sed si mobile habeat ꝑncipium motus in seipso sicut aial est maior difficultas. nihilominus dicendū est qz tale ab alio mouet. licet non sit sensui manifestū, put patebit octauo huius. Corrolariū primuz. Demonstratio Aristotelis meret ꝓpter quid vocari: ꝓcedit em ꝑ cām et a priori. Patz qz aliquid mouere seipm nihil aliud est q̄z esse sibi causa motus. qꝺ autem est sibi causa alicuius oportet qz primo ei ꝯueniat. quia quod est ꝑmū in quolibet est causa eoꝝ que sunt post. Sed nō potest esse ꝑmū mobile cuius motus non dependeat ab alio. scz a partibus. Nam in sexto ostensum est qz in motu non est inuenire ꝑmū neq̄z ex parte temporis neq̄z ex parte spaciꝫ neq̄z ex parte mobilis ꝓpter infinitam diuisionē. Et ita rō Aristotelis ostendit causam ꝓpter quā nichil potest moueri per se primo. eo qz omne tale est diuisibile in partes infinitas. que scilz diuisibilitas est causa huius negatiue. scz qz nihil potest moueri per se primo. Corrolariū secūdum. Demonstratio Aristotelis est tali ꝯditionali similis: si aliquid est ens diuisibile ipsum nō est ens primum Patz qz cuiuslibet diuisibilis suuz esse dependet a partibus. et pari modo motus totius dependet ex motu partiuz. Et licet phs in sua ꝯditionali supponat falsum. scz cuiuslibet qꝺ mouetur partem posse quiescere. nihilominus sua ꝯditionalis est vera. scilz si pars alicuius totius quiesceret totū nō mouetur per se primo. Sicut hec cōditionalis est vera. si homo est asinus homo est irratiōalis. et veritas huius ꝯditionalis sufficit Aristoteli q̄uis antecedens z ꝯsequens essent impossibilia Ad rationes ad primā dicit qz graue mouetur deoꝛsum a generāte aut remouente phibens. vt patet octauo huius. Similiter dicitur de aqua que redit ad pristinā frigiditatem remoto prohibente. scz calefaciente. Ad secūdam dicit qz animal non mouetur per se primo. vt etiam dicit octauo huius. Deinde ad instantias de intellectu et voluntate et substantia spirituali potest dici primo qz in illis nō est motus. prout in rebus naturalibꝫ inuenitur Rursus in discursu intellectus de principijs in ꝯclusiones ex parte mouentis se habet intellectus agens cum principijs z cum intellectu possibili fm qz est in actu principioꝝ. patitur autē fm qz habet oꝛdinem inferioꝛem acquirendo notitiam ꝯclusionis. et sic solet vocari ratio. Et pari modo est in alijs.

Querit secūdo. Vtrum in motis z mouentibꝫ sit in infinitum processus Pro parte negatiua et vera est philosophus in littera qui premittendo duas suppositiones illam partem efficaciter probat Sed pro parte affirmatiua arguitur primo sic. omne mouens phisicum mouetur. sed omne quod mouetur ab alia mouetur. vt probatum est prius. ergo in mouentibus et motis phisicis est processus in infinitum Secūdo sic. generationes z coꝛruptiones sunt infinite. ergo generantia et genita coꝛrumpentia et coꝛrupta sunt infinita et per ꝯsequens mouentia et mota.

Maior. Nullus motus potest fieri infinitus: si sibi coꝛrespondeat finitum tempus

Minor. Hoc tamen fieret: si nullum primum mouens esset. Conclusio. Igitur in motis per se et mouentibus: non est in infinitum processus

Maior patet. quia tempus ⁊ motus debent ꝓportionari in finitate et infinitate. sicut dictum est in sexto huius.

Minor patet. quia si esset processus in infinitū in mouentibus et motis tunc essent infinita mobilia et tamen quodlibet illorum mobilium moueretur tempore finito. eo ꝙ motus semper est inter determinatos terminos. ergo motus infinitorum mobilium fieret tempore finito. quia eodem tempore mouerētur omnia ista mobilia. vt patet manifeste si omnia mouentia ⁊ mota ad inuicem ꝓtinuarentur. tūc ēm erit vnum corpus infinitum. quia habet infinitas partes. ⁊ mouebitur sicut omnia corpora ꝓius mouebantur. et sic erit verum ꝙ motus vnius corporis infiniti fieret tempore finito. quod est impossibile. Cōclusio satis patet ex dictis. et dicitur notanter in cōclusione (per se) quia in mouentibus et motis per accidēs subordinatis est processus in infinitum ſm potentiam. licet non ſm actum. Corrolarium. Licitum est supponere ꝓtinuari posse omnia corpora: cuius eis repugnat ex ꝓpria et specifica natura. Pro quo noto ꝙ alio modo accipitur cōtingens et impossibile. cum aliquid demonstratur de genere. et aliter cum aliquid demonstratur de specie. Vnde cum aliquid demonstratur de specie oportet accipi vt impossibile omne illud cui repugnat genus vel differentia ex quibus ꝓstituitur ratio speciei. cum vero aliquid demonstratur de genere accipitur vt ꝓtingēs omne illud cui non repugnat rō generis. cuius ei repugnat differentia cōstituens speciem. Sicut si loquerer de animali possem accipere ꝓtingens omne aial esse alatū. sed si descederē ad ꝓsideratiōem hois ipossibile eēt h̄ aial esse alatū. q̄ ꝑ Aresto. hic loquitur de mobilibus ⁊ mouentibus in cōmuni nōdum applicando ad determinata mobilia ideo accipit vt ꝓtingens ꝙ omnia mobilia possunt continuari. qđ tamen est impossibile si mobilia ꝓsiderentur ſm suas naturas speciales Ad rōnes Ad primā dicitur ꝙ datur vnū primū mouens mobile. scilz cēlum qđ mouetur a se per alterū. sed primū mouēs simpliciter nō mouetur nec a se nec ab alio. nec per se nec ꝑ accidens. et illud est phisice ꝓsideratiōis per ꝓparatiōem ad motus Ad secūdam dicit ꝙ generationes et corruptiones non sunt infinite nisi per successionez plurium individuorum. ideo in eis est bene infinitas ſm potentiam successionis ⁊ non ſm actum.

Primum autem mouens non sicut

Querit primo. Vtrum omne mouens ⁊ motum: sint simul ſm locum Pro parte affirmatiua est philosophus in presenti littera Sed pro parte negatiua arguit primo de proiectis. quia lapis mouetur diu postea quando recessit a manu proiicientis Secūdo. quia magnes attrahit ferrum distans et nō videtur aliquid agere in intermedium. Tercio quia stupor talis piscis. stupefacit manus piscatoris. et tamen non videtur aliquid agere intermedium. Et similiter est de basiliſco. qui dicitur suo visu interficere homines.

Maior. Omne mouens actiue localiter et primū motum: sunt semper immediata ſm locum Minor. Omne alteratum et auctum: est suo primo mouenti immediatū Conclusio. Igitur omne mouens actiue et primū motum: sunt ita simul ſm locum ꝙ ipsorum non est intermedium

Propositio loco maioris patet per deductiōem Aristotelis in littera. quia omne quod mouetur. aut mouetur a seipso. vel ab alio. Si a seipso (sicut animal dicitur moueri a se ⁊ graue deorsum) tūc constat ꝙ mouens est ꝓiunctum moto. Si ab alio scilz a mouente. qđ non est ps seu principiū intrinsecū. sicut graue mouetur sursum ite/rum mouens est coniunctum moto proximo. et inter motum et suum mouens proximum nō est mediuz. vt philosophus inductiue probat de quatuor. scilz de pulsione tractione vertigine ⁊ vectione Minorem phūs ostendit primo de alteratione dupliciter. scz inductione ⁊ ratione. vt satis clare patet circa expositionem littere. Et similiter posset declarari de mouente ad augmentū ꝙ augens ⁊ auctum proxima sunt simul Conclusio deducitur ex premissis Corrolariū. Motus localis factus a mouente extrinseco: diuiditur sufficienter ad quaternarium. et deinde ꝑcludit binario. Patet per Aristotelem qui nominat quatuor motus manifestos qui fiūt a mouente extrinseco. Primus est pulsio. ⁊ est motus quo mouens remouet aliquid a se. Secūdus est tractio. ⁊ est motus quo mouens versus se mouet alterum motu velociori qz ſm se moueretur. Tercius est vectio. quo aliquid mouetur ad motum alterius. sicut homo in naui vel sui per equo. Quartus est motus vertiginis quo aliqđ mouetur pulsu ⁊ tractu. Deinde ponit philosophus quosdam alios modos manifestos. sicut sūt inspiratio exspiratio sputitio percussio. motus textorius. ⁊ ꝓsimiles. Postea philosophus reducit illos quatuor motus ad pulsum ⁊ tractū tanqz ad binariū. vt patet in littera clarius qz hic dici posset. Ad rōnes simul dicendū est ꝙ mouens primū. id est proximū ⁊ motū sunt simul. nō autem mouens remotū ⁊ motus. de quibus assumunt instantie mote.

Querit secūdo Vtrum solum ꝓtingat inuenire motus alterationis: ſm qualitates sensibiles tercie speciei qualitatis. Pro parte affirmatiua est phūs in littera cum dicit. (quoniā aūt que alterantur. alterātur omnia a sensibilibus) Sed pro parte negatiua sic arguo. quia habitus et dispositiones similiter forme ⁊ figure acquirūtur de nouo in aliquo subiecto ⁊ etiā remouentur. sed hoc nō fit nisi per mutationē. et omnis mutatio ad qualitatē dicitur alteratio. igit. Preterea durum et molle sunt de se cūda specie qualitatis. sed aliqđ mutatur ſm illa de vno in alterum. ergo ſm naturales potētias est ꝑ se alteratio

Maior. Penes qualitatē que est forma vel figura: non fit alteratio proprie dicta Minor. Ad habitus corporales vel ad virtutes anime prime specie qualitatis: non est proprie motus alterationis. Conclusio. Solū igitur ſm qualitates tercie speciei quas Aristoteles vocat passiones: fiunt proprie corporum alterationes.

Propositio maior patet per deductionem phi duabus rationibus. Prima. quia ille qualitates que per alterationem in subiecto acquirūtur in recto de subiecto p/

dicantur et econuerso. sicut dicimus q homo est albus. et album est homo. sed forme t figure in principali t recto non predicãtur de subiecto. igitur. Minor probatur. quia nõ dicit es est figura vel econtra. sed denotatiue dicitur es est figuratum. es est ligneũ. et per hoc denotatur q materia prius transmutatur ad formã substantialem q̃ ad ipsas qualitates. Secũda ratio. ridiculũ est dicere aliquid alterari quãdo perficitur t acquirit perfectionez sed cum aliquid acquirit formam vel figurã perficitur. ergo fm formam vel figurã non fit alteratio. Maior p exemplariter a simili. quia non dicimus domuz alterari quãdo apponitur tectum. quia alteratio fm se remanet a substantia rei. Minor patz. quia per figuram aliquid accipit cõplementum sue speciei. Minorẽ principalem probat philosophus primo de habitib9 corporalib9. quia ratio huiusmodi qualitatũ ex aliqua relatione dependet et hoc est signũ q ad eas non est per se motus. sed consequũtur aliquem motũ. sicut relationes sunt quedam sequele motuũ. Secũdo probat quo ad habit9 partis appetitiue. quales sunt virtutes t malicie. tali ratione acq̃sitio perfectionis rei vel rei corruptio non est alteratio. sz virtus est perfectio rei. t vicii corrumpit ipsaz. igitur tc. Minor probatur. quia appetitus nihil est nisi inclinatio ad bonũ. sed virtus moralis perficit illam inclinationez et viciũ eam corrumpit. Tercio probat minorez quo ad habitus partis intellectiue. tam in generali q̃ in speciali. vt satis pulcre deducit textus quem velim mente revolui ob quedam notabilia pũcta eidem inserta Conclusio probatur breuiter sic. quia qualitates sensibiles huiº speciei possunt plus et minus participari a subiecto t cõtinentur sub genere sub quo est q̃rie dicta q̃rarietas. et per q̃sequens natura earum requirit successiuam transmutationem subiecti. igitur tc. Et per hoc etiam patet ratio quare ad qualites secũde speciei non est per se alteratio Corrolarium Ex predictis non est difficile. quibusdam petitionib9 satisfacere. Patet verbi gratia. nam prima est vtrum habitus prime speciei qualitatis scilicz virtutes t malicie sint vere in ad aliquid. Solutio q̃rie loquendo sunt de genere qualitatis. q illud cui nomen imponitur est qualitas. sed tamen cõsignificant quãdaz relationem ex parte eius a quo nomen imponitur. Secũda petitio qualiter habitus de quib9 in littera fit mentio sunt virtutes et malicie. Solutio illi habitus vendicant sibi ꝯmunem rationez virtutis. nam virtus est que habentem perficit et opus eius bonum reddit. vt patet secũdo Ethicorũ. sed hoc ꝯpetit sanitati. Etiam virtus est dispositio perfecti ad optimũ. quia per virtutem aliquid perficitur vt sit in aptitudine ad operationem que est vltima perfectio rei. sic etiam faciunt sanitas et macies et similes habitus. quoruz habitus oppositi sunt malicie. Tercia petitio. vtrum de ratione habitus sit esse acquisitum post naturã. Solutio non. quia sanitas t macies et huiusmodi insunt aliquib9 ex naturali et radicali ꝯplexione. Ad rationes. Ad primã dicitur. q illa alteratio que est in acquisitione formarum et figurarum t habituũ non terminatur per se primo ad illa. sed ad quasdam qualitates ad quas per se est alteratio Ad secundam dicit. q durum et molle capiũtur dupliciter. Uno modo vt causantur a siccitate et humiditate intrinseca. et sic sunt de secũda specie. t ad eas nõ est alteratio. Alio modo capiũtur vt causantur a siccitate t humiditate extrinseca. t sic nõ sẽt naturales potẽtie t ad eas ẽ alteratio

Dubitabit autem vtiqz aliquis

Querit primo. Utrum triplex cõditio tacta in littera sit obseruanda in ꝯparatione q̃rie dicta Pro parte affirmatiua est philosophus in littera. qui assignat tres cõditiones ad ꝯparationem requisitas. Prima est q id in quo fit ꝯpatio p̃dicetur vniuoce de his que fm illud cõparantur. Secũda est q illud sit in eodem susceptiuo p̃mo. Tercia q dicat naturam que est species specialissima. Et ista habẽt se tali ordine. q tercia ꝯditio includit secũdam et primam t nõ econuerso. Sed pro parte negatiua arguitur. quia dicimus q deus est melior diabolo. comparãtur etiam equus et canis in altedine. dicit etiam geometer q linea recta est omniũ brevissima comparans lineas rectas ad alias lineas. t tñ manifestuz est q in illis nõ obseruãtur tres ꝯditiones p̃dicte.

Maior Comparatione largo modo sumpta: omnia entia vniuersi sunt comparabilia.

Minor. Faciendo proprie dictas cõparationes: requirũtur tres dicte ꝯditiones Conclusio. Igit ad q̃rie dictã ꝯparationez: oportet obseruare triplicem ꝯditionem

Propositio maior sic patet. quia omnia possunt comparari fm magis et minus perfectũ respectu primi. Et hoc modo solet dici q in omni genere primum est mensura aliorum. Et quinto ethicorz dicitur q omnia venalia comparãtur ad indigentiã humanã Minor patet quia si aliqua debent comparari in aliquo tercio tũc oportet illud vniuoce ꝯuenire cum ambobus. t oportet q sit aliquod indiuisibile in species inferiores. nam album nõ dicitur magis colorati q̃ nigrum. eo q color est genus. et ex hoc sequitur q etiam secũda ꝯditio requiritur.

Conclusio patet ex dictis et ex processu philosophi q̃ has ꝯditiones per ordinem probat Corrolarii. Genus quod nõ est aliquod vnũ in rebus: semper subest latentib9 equiuocationib9. Patz dupliciter. primo quia genus non dicit aliquod completũ sicut species que cõstituitur per vltimam differentiam essentialem. Patz secũdo. quia genº diuiditur in diuersas species per diuersas differentias essentiales cõplentes quidditatem speciei cõstitute. sed species diuiditur per solam diuisionem materie extense per quãtitatem. Et loquitur corrolarius de equiuocatione physica t non logica. q tam genus q̃ species vniuocantur logice eodem modo Ad rõnes dicendũ. q in illis solũ est ꝯparatio largo modo comparationis ad quã nõ requirũtur alique ex p̃dictis ꝯditiõib9

Querit secũdo. Utrum oñis motus oñi motui: possit ꝯparari. Pro parte negatiua est pbus in littera.

Sed pro parte affirmatiua arguit. quia fm cõmentatorem omnia duo que non cõmunicant in eadem materia non habent comparationem ad inuicẽ. ergo per oppositum que cõmunicant in materia ad inuicem ꝯparant. sed omnes motus cõicant in materia. igit Secũdo sic. quecũqz mensurantur eadez mensura sunt ad inuicẽ comparabilia. sed oñes motus sunt huiusmodi. igitur. Maior probatur. q talia sunt eqlia vel ineqlia. Sz minor ꝓbat. q oẽs motus mensurant tempore

Maior. Motus localis cū alteratione: nō ꝓparatur ꝓprie in velocitate. Minor. Motus localis rectus non ꝓparatur circulari: sed alteri recto ꝑm spēm indifferenti Conclusio Non igit motus oīs est cuilibet ꝓparabilis

Patet ꝓpositio maior. qz dato aliquo motu locali talis fit sup aligd spaciū in aliquo tpe. et alius motus eque velox loquendo ꝓprie fieret supra simile spaciū et in eodem tpe. sed ꝑstat hoc alterationi nō posse ꝓpetere. Similiter pz ꝓpositio ex tribꝫ ꝓditionib ad motū req̄sitis.

Minor quo ad primā partem patz. qz motus rectus et circularis differūt specie. et sic nō ꝓparātur ꝓparatōe ꝓprie dicta. sicut nec linea recta ꝓparatur circulo. Etiam patz quo ad secūdam parrem. qz ꝓditiōes ꝓparationis ꝓprie dicte ibi inueniūtur. Conclusio patz ex dictis hic et in ꝑncipalib copulatis Corrolariū primū. Motus qui fūt per diuersa instrumenta: nō differūt specifica differentia. Patet qz ambulatio fit ꝑ pedes z volatio fit ꝑ alas. et natatio fit ꝑ pennulas. eorū possunt ꝓprie ꝓparari in velocitate. qō nō esset si differrent specifice Corrolariū secūdū. Alteratio ꝓparat ad alterationē: attendendo vnitatem qualitatis z eius a subiecto participatiōem

Corrolariū terciū. Generatio ꝓparat generationi: si generatū sit eiusdem spēi. Corrolariū quartū Doctrinā de motuū ꝓparatiōe: ostendit Arestoteles ꝑ quasdam regulas ꝓpendiose. Et quia ista vltima corrolaria diffuse tangūtur in textu. ideo eoꝝ deductionē (breuitati studens) omitto Ad rōnes. Ad primā dicit. qd licz omnis motus sit alteri ꝓparabilis in velocitate z tarditate ꝓparatiōe abusiua vel cōmuniter dicta. nō tn̄ comparatiōe vera z dicta ꝓprie. Ad secūdam dicit similit. Et sic patz responsio huius q̄siti. et ꝑ cōsequens cōioz materia huius septimi.

Finitur Septimus

Sequitur octauus

Trū aūt factꝰ sit aliquādo

Circa initium

octaui libri phisicoꝝ. in quo phūs ostendit qualis sit ꝑmus motor z ꝑmus motus. Queritꝝ ꝑmo vtrū motus sit eternus: z perpetuꝰ.

Pro pte affirmatiua est phūs in ꝑncipio huius octaui. vbi duplici medio innititꝝ ad ostendendū sempiternitatē motus. primū sumitur ex parte motus. et secūdum ex pte tpis. vt satis pz in ꝓtinuatiōe littere. Sed pro pte negatiua est autoritas sacre scripture. Preterea nisi sic phūs in isto octauo ꝓcederet ex falsis. qz ex ꝓpetuitate motus ꝓbat ꝓpetuitatem primi motoris.

Maior. Ratio Arestotelis que ex parte motus ꝓcedit: antiquoꝝ positiōem sufficiēter destruit Minor. Consideratio sumpta ex parte temporis: nequit simpliciter ꝓcludere eternitatem motus Conclusio. Supponendo igitur antiquoꝝ errorem: phūs sufficienter ostendit motus perpetuitatem

Propositio maior sic declarat. qz phūs ante Arestotelē ponētes motū incepisse posuerūt inceptionem motus ꝑ hoc qd generabāt de nouo mobilia. siue ꝑ hoc qd ꝑ motum inceperūt esse. sed hoc ꝓcludit repugnantiā. quia si mobile debeat generari. tūc necessario ante motū illi⁹ mobilis p̄cedit alius motus siue mutatio. et sic ante ꝑmum motū esset alius motus. Et pari modo de desitiōe motus dicendū est. Minor patz examinādo rōnem phi. Unde ꝓcesso qd motus nō possit esse nisi tempus sit. nec tempus nisi nūc sit. negatur ꝓnter qd nūc est mediū duorum temporum. Sicut em̄ punctum p̄t esse ꝑncipiū linee ita z nūc tpis. Deinde cū instatur. qz si nūc sit principiuz tūc ante ipsum nihil est. sed ante importat temp⁹ Huius instantie ponitur duplex solutio. prima est. quia hec ꝓpositio est negatiua quādo dicitur ante ipsum nūc nichil est. et sic non potest inferri qd sit aliquod tempus precedens primū nunc. Sicut dicendo qd nihil est extra celum. per hoc non volumus qd sit aliquid extra celum. Aliter potest dici qd affirmando ante z post tunc important tempus imaginarium. non autē tempus realiter existens.

Conclusio patet ex dictis. quia motus non potest ꝑ veram mutationem incipere. nec potest per veram mutationem desinere. sicut tamen volebant antiqui ponētes inceptionem mūdi. Corrolarium primum. Potest ab agente intellectualis nature procedere nouus effectus sine preuia mutatione. Patet quia est dabile agens intellectualis nature quod est causa temporis nec eius actio subiacet tempori sicut est deus gloriosus. et ergo potest sine eius mutatione qualicūqz ab eterna eiꝰ volūtate noua actio volūtatis procedere. Corrolarium secunduz De mūdo z motu positio Arestotelis: non est contra illud quod fides tradit in suis articulis. Patet primo. quia non loquūtur eodem modo de inceptione mundi. Patet secūdo. quia Arestoteles suam positionem non demonstrat. in signuz cuius vbicūqz loquitur de hac materia inducit testimonia antiquoꝝ. quod non est demonstratoris sed probabiliter persuadentis. Patz tercio qz expresse dicitur primo topicorum qd quedam sunt ꝓbleumata dialetica de quib rationem non habemus. vt vtrꝫ mūdus sit eternus vel non. Ad rationes. Ad ꝑmaz dicitur qd veritas fidei ponit inceptionem motus. nō qd̄em per mutationem mobilis. quia motus et mutatio designant aliquod subiectum existens prius et posterius. sed per emanationem a primo rerum omniū principio. que emanatio dicitur productio totius esse a prima causa essendi. sed talis emanatio non est mutatio ꝑm rē. sed solum ꝑm nostrum modum concipiendi. et ideo nō oportet presupponere aliquod subiectum ante talem ꝓductionem. Et illum modum productionis Arestoteles hic non impugnat. sed solum nititur probare motuz non incepisse per mutationem z factionem naturalem. z hoc est verum. Ad secūdam dicitur qd nihil ꝓhibet ex falsis verum ꝓcludere. vt pz secūdo priorum

Querit secūdo Vtrum stando in limitibus naturalis philosophie: sit demonstrabile mūdum de nouo incepisse Pro parte negatiua est auctoritas sancti Thome q̄ tenet q̄ non est impossibile mūdū fuisse ab eterno ex parte habitudinis terminorum. licet sit de facto impossibile ratione alicuius extrinseci superuenientis. sicut hec ꝓpositio. beata est virgo post eius corruptionem. est impossibilis ꝓpter oppositum actum supuenientem. Sed pro parte affirmatiua arguit. quia implicat ꝯtradictionē creaturam esse ab eterno. ergo mūdū fuisse ab eterno est impossibile. Antecedens patz dupliciter. primo quia si deus produxisset mūdum ab eterno potuisset simul ꝑdurasse mulierem impregnatam t eaz dimisisse in puris naturalib⁹. quo facto peperisset puerū infra decem menses et tūc ille puer fuisset solum nouem mensium. ergo t mūdus solum durasset per nouem menses. t per ꝯsequens non fuisset ab eterno. Patet secūdo. quia similiter potuisset produxisse vnum hominē et euz dimisisse in puris naturalib⁹ qui vixisset ꝑm certam periodum. et postea mortuus fuisset. et sic in instanti sue mortis fuisset eiusdē durationis t etatis cum mundo. et quia non fuisset infinite etatis. sequitur q̄ mūdus nō fuisset ab eterno

Maior. Ex repugnantia circūstantie repugnat mūdum aut alium effectum: a parte ante fuisse perpetuum. **Minor.** Non repugnat mūdo ꝑm se: perpetuū esse a parte ante **Conclusio.** Sola igitur fide est tenendum: de nouo incepisse mūdum

Maior ꝓpositio sic declarat. q̄ res ita se habet q̄ mūdus ex tempore incepit et ꝓpter hoc repugnat eius oppositum fuisse verū **Minor** ꝓbatur. q̄ de rōne mūdi nō est hic t nūc. sed demonstrans abstrahit ab illis. similiter ex ratione ꝑducentis nō est repugnantia **Conclusio** patz. quia ex habitudine extremorum non repugnat nec inest mūdo a parte ante fuisse perpetuo. et ita neutra ps potest demonstrari. sed vna pars debet fide teneri Ad rōnem quo ad ambas ꝓbationes dicendū est q̄ illa mulier non peperisset infra decem menses sed expectasset ꝓ tempus infinitū anteq̄ peperisset. similiter ille homo nō vixisset ꝑm determinatam periodum. sed per infinitum tempus

Principium aūt ꝯsiderationis est q̄ ꝗdem

Ad inquirendū in isto

tractatu secūdo ꝯditionem ꝑmi motus t ꝑmi motoris

Querit ꝑmo. vtrū diuisio circa dispositionē entiū in ꝗn q̄ membra: sit ad notitiā ꝑmi motus t ꝑmi motoris necessaria Pro parte affirmatiua que est vera est ꝓbs in littera. Sed ꝑ parte negatiua arguit ꝑmo sic. diuisio illa non est bimēbris. ergo nō est bona Secūdo sic. ꝑmū membrū destruit motum. et secūdum destruit quietem. tercū destruit generationem t corruptionē t omnez motū violentum. quartū destruit necessitatem aliquoz entium. et quintum ꝯmittit nugationem ponendo aliq̄ esse immobilia t aliq̄ ꝙescere. igit̄ cē.

Maior. Entia diuidi ꝑm duo prima membra tm̄: est ꝓta experientiā et ꝓta physicum.

Minor. In his que quiescūt et mouentur: quedam trimēbris diuisio inuenitur **Conclusio** Igitur sub illius diuisionis aliquo mēbro: ea que sunt ꝓtinētur necessario.

Propositio maior sic aperit. q̄ primū mēbrum est q̄ oīa semp quiescūt t q̄ nihil aliq̄n moueat. Secūdū est q̄ oīa semp mouētur t q̄ nihil ꝙescat. Sed illa duo mēbra sūt ꝓta experientiā. q̄ est ꝓta experientiā q̄ oīa semp quiescūt. etiā motū esse patz euidenter ad sensum. Et q̄ illa duo membra sint ꝓta physicū patz. q̄ ꝑncipiū in physica est q̄ natura est ꝑncipiū mouendi t quiescendi. vt ptz secūdo physicoꝝ **Minor** patet. q̄ q̄dam moueri t q̄daz quiescere ꝓtingit tripliciter Primo q̄ ea que mouentur semp mouētur t nunc̄ quiescūt. et ea que ꝙescūt semper quiescūt t nunc̄ mouentur. Secūdo mō q̄ omnia que mouētur etiā sunt nata quiescere t ecōtra. Tercio mō q̄ q̄dam sunt nata semp moueri t nunc̄ quiescere. quedam nunc̄ nata moueri. q̄dā aūt vtroq̄ modo. scz nata q̄nc̄ moueri t q̄nc̄ quiescere **Conclusio** ꝑz transeundo omnia entia. q̄ nō potest imaginari aliq̄s gradus entis q̄n sub aliquo dictorū membroꝝ ꝓtineat. Est tm̄ verum q̄ solum vltimū membꝝ est dispositio entiꝝ. t ꝑm illud verum est q̄d ꝓposuimus in titulo questiōis. scz q̄ aliquis motus est sempiternus: et q̄ aliq̄d mouens est īmobile **Corrolarium** primū. Disputare nō ꝑtinet ad physicū: ꝓta negantes esse motū. Patz tripliciter. primo quia illa positio est friuola t ad sensum manifeste falsa. Secūdo quia negantes motum esse negant illud q̄d ab omnib⁹ scientijs ꝑsupponit. Tercio q̄ physicus tanq̄z ꝑncipiū ꝓesupponit esse motum **Corrolariū** secūdū Posito Eraclito: destruit positionem physici. Patz quia destruit quietem. physicus autez ꝓesupponit naturam esse principium motus t quietis. Et ergo augmentum nō est ꝓtinuū sicut nec alteratio est ꝓtinua. sed de motu local est manifestum q̄ quādoq̄z cessat **Corrolariuz** tercium. Tercium membrum et quartū: repugnant sensui et peccant ꝓta physicū. Patz ex longa declaratiōe physicorum. **Ad** rationes **Ad** ꝑmam dicitur. q̄ ista diuisio ꝙntum membris posset de facili reduci ad bimembrem

Ad secūdaz dicitur. q̄ ꝑma quatuor membra sunt irrationabilia. vt ꝑz ex dictis. Sed ad hoc q̄d assumit contra ꝙntum dicit q̄ īmobile et quiescens nō conuertūtur q̄ īmobile se habet vt superius ad ꝙescens.

Querit secūdo. Vtrū motꝰ animalium a seipsis: dici debeat naturalis Pro resp̄sione noto. q̄ titulus q̄stiōis duo q̄rit. Primo vtrū motus aīalium sit a seipsis. Secūdo vtrū motus aīalis dici debeat naturalis. Gratia primi est notandū q̄ aliquid ꝑt dici moueri a seipso. q̄ intra se habet motorē sui motus. Similiter gratia secundi est notādū. q̄ motus aīalis vno mō ꝑt ꝓparari ad ipm totū aīal. Alio mō ad corpus ipsius aīalis. q̄d virtualiter ꝓponitur ex quatuor elementis

Maior Cōueniēter q̄dā diuisio trimēbris: inuenit in mouētib⁹ t motis **Minor.** Aliqua ꝑm quēdā motū: ꝓuenit moueri naturalit et ꝑm seipm **Conclusio.** Igit̄ motus animalis ingꝫtum huiusmodi: ꝓuenit sibi ꝑm se. et ē naturalis toti animali

Propositio maior pz verbi gratia. nã prima diuisio est q̃ qdam mouentur t mouent p se. qdam per accidẽs. put moueri fm partem dicitur p accidens. Secunda diuisio eorum que mouẽtur p se quedã mouentur a seipsis. quedam ab alijs. vt graue sursum. Tercia diuisio q̃ aliqua mouentur fm naturam. alia vero violenter t extra naturam. vt clarius patet in littera. Minor probatur quo ad primã partem. quia aliquis est motus animalis qui ẽ a principio intrinseco t essentiali ipsi⁹ animalis Similiter patz quo ad secdam partem. quia animal est diuisibile in corpus t animã tanq̃ in partes suas. sed anima est motor corporis. t etiam est actus eius. igitur. Et dicitur notanter fm quendã motum. q̃ aliqui sunt mot⁹ qui nõ sunt sub anima. sicut dealbationes q̃ fiunt ab exterioribus agentib⁹ Cõclusio patet ex declaratõe minoris. Corrolarium. diuersimode potest idem mot⁹ dici naturalis t violentus. Patz q̃ si homo sursum ascẽdat talis motus est naturalis respectu animalis t violentus respectu corpis Et loquitur Aristoteles hic largius q̃ secũdo phisicorum. vt patz ex supradictis. Est etiam cõsiderandum animal posse diuersimode diuidi in partem mouentẽ t motam. vno mõ diuidẽdo animal in animã t corpus. alio mõ diuidendo corpus in diuersa organa. ita q̃ per vnum anima mouet reliquũ. sicut manus mouetur a brachio. brachium ab humero. humer⁹ a musculo. musculũ a corde. cor autem ab alia. Patet etiam ex predictis q̃ aliquid dici moueri a seipso nõ repugnat ei quod dicitur in principio septimi. vbi fuit demonstratum q̃ nihil mouetur a seipso. scz per se primo. Hã autẽ Aristoteles loquit̃ de vna parte p respectũ ad aliam fm quem modũ aliquid dr esse in seipso. Et hec sufficiãt circa istud quesitum.

Querit̃ tercio Vtrum grauia t leuia: moueantur a seipsis ad sua loca naturalia. Pro respõsione notandum q̃ Aristoteles post quandam diuisionem mouentium t eorum que mouentur similiter t motuum subiungit q̃ in quibusdam notum est q̃ ea que mouentur mouent̃ ab alio in quibusdam vero non est manifestum an moueantur a se vel ab alio. vtputa quando grauia t leuia mouẽtur ad loca sua naturalia. Et ad hoc manifestandum mouetur presens questio. t pro pte negatiua est philosoph⁹ in littera. qui multipliciter ostendit q̃ non mouentur a seipsis. sed a generante t remouente prohibens. Sed pro parte affirmatiua arguitur dupliciter. primo q̃ grauia t leuia possunt moueri generante corrupto. ergo non mouentur a generante. Secundo quia motus naturalis est a principio intrinseco. sed generans est extrinsecum genito. igitur ꝛc.

Maior. Sicut in gravibus t leuibus principium motus violenti est extra: ita principiũ motus naturalis ipsorum est ad intra Minor. A seipsis grauia et leuia: non mouentur ad sua loca naturalia. Conclusio. Mouentur igitur grauia et leuia ad sua loca per se a generante: et per accidens a prohibens remouente.

Propositio maior quo ad primam partem supponit ab Aristotele tanq̃ nota. constat em̃ q̃ quando terra p ẽicitur sursum. tunc motus est ab extrinseco mouẽte. Secunda pars patet. quia forma grauis cum gravitate est principium mouendi deorsum. Et similiter est de motu leuis sursum. cum ambo isti mot⁹ sint naturales Minor patet p quatuor rationes Aristotelis quas oportz diligenter cõsiderare ex copulatis. Conclusio quo ad primam partem patet p Aristotelem. Et est ratiõ. quia nõ mouentur a seipsis. vt patet ex declaratiõe minoris sed generans dans eis formam dat consequẽtia formã. Sed secũda pars probatur ex ratione eius quod est per accidens. quia impedimentum accidit ei quod intendit mouere graue deorsum. t remouens illud impedimentum mouet p accidens. vno mõ quia per alterum. alio modo quia ad huiusmodi motum non concurrit per se.

Corrolarium primum. Aliquis motus in animalib⁹ est ab intra: qui in gravibus t leuibus est ab extra Patz quia si animal moueatur sursum motus est ab intra. sz si graue moueatur sursum motus est ab extra Corrolarium secũdum. Aqua calefacta quando frigefacta generante ad frigiditatem redit. patz quia sicut grauia debent locus deorsum. ita ad formam aque sequitur frigiditas Ad rationes. ad primam dicitur q̃ generante particulari corrupto adhuc remanet virtus eius in generãte vniuersali a qua halẽt grauia t leuia suum motum. Sed corrupto generante vniuersali tunc virtute generantis particularis amplius non mouetur. Ad secũdam dr q̃ motus grauiũ t leuiũ nõ est naturalis fm genus cause efficientis. sz fm genus cause materialis.

Hoc aũt dupliciter. aut em̃ nõ ppter seipm

Querit̃ circa hunc textũ primo. vtrũ ante quodlibet mouens motum ab alio: sit necesse ponere mouens motum a seipso. Pro parte affirmatiua quesiti est clara sententia philosophi in textu assignata Sz pro parte negatiua est phs in principio septimi phisicorum. vbi dictum est q̃ omne quod mouetur ab alio mouetur. Etiam in sexto determinatum est q̃ non est dare primum in motu neq̃ ex parte mobil⁹ neq̃ ex parte mouentis.

Maior. Si esset processus in infinitum in motis t mouentibus: tunc omino nullus esset motus. Minor. Non est necesse q̃ si movens debeat movere: ipsum moveri per accidens aut per se Conclusio. Igitur in genere mouentium t mobiliũ: necesse est devenire ad aliquod movens seipsum.

Propositio loco maioris posita fundat̃ in Aristo. et probatur duabus rõibus. Similiter minor probatur in littera quo ad ambas ptes. q̃ prima probat̃ duabus rõibus et vno testimonio. t sil'r secda pars duabus probatur rõibus q̃s oportet fideliter legere. t ergo iste positões sine copulatis nõ sufficiunt respõdentib⁹ Cõclusio pz p deductõem Aristotel'. q̃ nõ est processus in infinitũ in p se ordinatis. teste regula ab omnib⁹ vere philosophãtib⁹ approbata Corrolariũ. Aliqd a seipso esse primo motũ est vno modo procedendum: t alio mõ interimendum. ptz ex modo procedendi Aristotelis. q̃ loquendo de motu phisico et mobili t mouente continuis. sic nõ est dare primum

ex pte alicuius illorum fm cōmunem rationem diuisionis primi. Et hoc mō loquitur Aristoteles in sexto. vt si aliquid dicat moueri a seipso primo, put distinguit contra moueri p accidens z fm ptem. sic etiam nihil mouet a seipso primo, put determinatur in principio septimi. Sz si loquamur de mouentibus z motis cōsideratis in determinata materia. sic contingit dare primū. quia aliq̄ sunt mobilia que nō sunt diuisibilia sicut celum. alia sunt mobilia diuisibilia. sed si diuiderentur nō mouerentur a suo motore. sicut cor animalis. Et loquendo de mouente se ipsum iuxta predictam cōsiderationem. tunc aliquid potest dici moueri a seipso primo. sic q̄ sit dare primū mouens z primum motum. Cuius simile superius est habitum quando Aristoteles dixit oīa corpora posse cōtinuari. hoc enim repugnātiam non habet ex communi ratione corporum. sed ex spāli natura in diuersis corpib⁹ est repugnātia. Et p hoc pz quid sit dōm ad rōes

Queritur secūdo Utrum in motorum genere: sit necesse deuenire ad aliquod primum mouens penitus immobile. Pro parte affirmatiua est philosoph⁹ in littera. Sed p parte negatiua arguitur primo sic. q̄z quicquid potest virtus inferior potest z superior. sed aliqua mouentia secunda mouent seipsa. ergo z primus potest mouere seipsum Secundo sic. primū mouens intelligit z vult cum sit intellectualis nature. ergo ab intelligibili z appetibili mouetur. quare non est penitus immobile.

Maior. In mouentium ordine: necesse est peruenire ad aliquod primum mouens quod non est mobile per se Minor. Nō potest de simpliciter primo mouente concedi: q̄ ipsum posset per accidens moueri Conclusio. Igitur in mouētiū genere: necesse est deuenire ad aliqd primū mouens oīno immobile

Hec propositio maior est Aristotelis in littera. z deducitur rationibus ab eo sumptis Sed minor probat quia non potest moueri per accidens eo modo quo anime animalium dicuntur habere motum vel mutationē Tum primo. quia sic primum mouens esset forma subiecti corruptibilis. nec posset mouere perpetuo quod reputatur inconueniens. Tum secūdo. quia anima licz sit motor corporis aliquo modo quo ad motum localē. tamen simpliciter non est primum mouens. etiam respectu motuum sui corporis. Similiter non potest pmū mouens moueri simpliciter p accidens eo modo quo motores planetarū dicuntur moueri ad motum sui corporis. quia motores tales habent supra se alium motorem penitus separatum a quo mouentur. sicut appetit⁹ mouetur ab appetibili. quia cupientes formas practicas eis a primo mouente influxas deducere in executionem formarum naturalium incessanter mouēt sua mobilia ad explicandum huiusmodi formas in materiam istorū inferiorum prout determinatur in duodecimo metaphisice vbi Aristoteles complet in hac materia illud quod h manet in defectu. z sic patet veritas ppositionis Cōclusio patet ex dictis in maiore z minore simul vnitis.

Corrolarium primum. Conueniens est duplex primum mouens distinguere: z facile quibusdam instātijs satisfacere. Patz prima pars. quia quoddam est pmuz mouens in genere. scilicz eorum que mouentur. z tale est mouens de quo dictum est in questo precedenti. Aliud est mouens simpliciter primum quod ponitur penitus immobile. z de hoc consideratur in presenti questo. Secunda pars corrolarij patet. quia si alique instantie ptra processus Aristo. in rōib⁹ tactū possint adduci de illis facta est mentio in prima questione septimi. z ibidem st̄ solute. z ideo ad illam questionem recurrat qui eas quere re desiderat Corrolarium secundum. Necesse est motorem primum esse perpetuum z vnum. patet ex processu philosophi. qui has duas conditiones attribuit pmo mouenti. z postea addit terciam. scz q̄ nec est mobilis p se nec per accidens quam similiter probat Ad rationes. ad primam dicitur q̄ maior est vera in his que ponunt perfectionem. sed moueri non dicit perfectionem.

Ad secundam dicitur q̄ primum mouens non accipit scientias a rebus sicut nos. z ergo nō mouet ab intelligibili z appetibili Etiam intelligere z appetere nō sunt motus proprie dicti.

Atuero aliud facientibus principiū magis

Circa initiū huius tercij tractatus queritur primo. vtrum localis motus: sit omnium motuum primus Pro parte affirmatiua est Aristoteles in littera. Sed p parte negatiua arguit. quia sicut substantia est prior z perfectior aliis predicamentis. ita motus ad substantiam est prior z perfectior motibus ad alia predicamenta. Secūdo sic. in his q̄ generantur prius est generari. deinde alterari z augeri. et deinde moueri localiter. ergo motus localis erit posterior aliis motibus.

Maior. Necesse est eundem esse motum q̄ est primus: et qui est continuus et sempiternus Minor. Sicut augmentatio presupponit alterationem: ita alteratio loci mutationem

Conclusio. Igitur motus localis omnibus modis prioritatis: debet dici prior motibus aliis

Propositio maior patz. quia ante sempiternum nihil est. ergo ille motus qui est sempiternus sicut est motus localis est prior aliis Minor similiter patz in littera. quia oportet prius alimentum alterari anteq̄ coniungatur alito. Etiam si debeat fieri noua alteratio oportet q̄ per motum localem alteratum de nouo coniungatur alteranti Cōclusio patet inductiue. quia si aliquis aliorum motuum debeat esse requiritur motum localez esse non autem econtra. Similiter motus localis est prior tē pore loquendo simpliciter. quia ille est perpetuus. vt patebit inferius. Etiam est prior fm perfectionem prout perfectio ipsius motus accipitur ex parte mobilis. videm⁹ enim in animalibus q̄ maiorem requirūt perfectionem vt moueantur fm motum localem q̄z fm alios motus. Vnde pro regula ponit hic Aristoteles q̄ posteriora fm viam generationis sunt priora fm viam perfectiōis. Similiter videmus q̄ motus localis nō ꝑpetit oībus viuentib⁹. sz solū animalib⁹. nec oībus aīalib⁹ sed solū pfectis.

Corrolarium primum. Rationabile est a solo motu locali: dici simpliciter aliquid moueri. patet quia si aliqd

moueat continue in eodem loco. cuius alteretur aut augmentetur. tamē non dicitur ita proprie moueri sicut quādo mutat locum sicut dicitur in littera. z merito. quia p̄mum in vnoquoq; genere est maximum z mensura aliorum Corrolarium secundum. Solus motus circularis est aliorum motuum primus. patet per rationes Aristotelis in littera. Tum primo. quia perpetuum est priꝰ corruptibili. sed inter motus locales nullus potest esse perpetuus nisi circularis. vt etiā ostendit philosophus. Tū secundo. quia perfectum est prius imperfecto. sed motꝰ circularis est perfectus. quia copulat finem principio.

Corrolarium tercium. In motu circulari: non potest contrarietas assignari. Patz per Aristotelem hic z in p̄mo celi. quia nō videtur per quem modum in tali motu contrarietas ymaginari posset. Est tamen verū q̄ Aristoteles hic admittit contrarietatem largo modo dictā

Ad rationes. ad primam dicitur. q̄ simpliciter z per comparationem ad mouens z mobile sicut motus localis precedit motum generationis. licet loquendo de perfectione intrinseca motus generationis sit perfectior. et vt sic prior Ad secūdam dicitur q̄ in quodam genere mobilium scilicet generabilium z corruptibilium generatio precedit alios motus. tamen simpliciter motus localis est prior aliis.

Queritur secūdo Utrum necesse sit omne qđ mouetur reflexe: in puncto reflexionis quiescere Pro parte affirmatiua est litteralis sententia philosophi. licet latenter in duobus locis det occasionem meditādi de opposito. Sed pro parte negatiua arguitur dupliciter. primo. quia si faba sursum proiecta obuiet magno molari cum impetu deorsum descendenti non videtur q̄ desciat in puncto reflexionis. Aut si quis murem currentem retrahat per filum pedi alligatum non videtur facere q̄etem in puncto reflexionis. Secundo sic. si lapis sursum proiectus quiesceret sequeretur q̄ graue existēs sursum z non prohibitum descenderet. qđ falsum est.

Maior. Nunq̄ motus reflexus: cum motu priori est vnus et continuus. Minor. cū tum est ex parte reflexionis sic motus reflexꝰ: est a priori motu per quietē interruptus Cōclusio. Igitur in omni eo quod mouetur reflexe: necesse est q̄etem interuenire.

Maior propositio sic manifestatur. quia cōtrarij motus non sunt vnus motus continuus. sed primus motus z secūdus reflexus sunt ptrarij. igitur zc. Minor patet per Aristotelem in littera qui signanter adducit duas rōes ad istud que videantur ibidem simul cū ratione Xenonis. que ex p̄ma ratione phi soluitur Conclusio colligatur ex pho cum probationibꝰ necessarijs

Corrolarium. Nullū signum in spacio signatum: est actu medium respectu motus continui aut finis vel p̄ncipium. patz duobus cōcessis principijs. primum q̄ tria sunt in magnitudine que ptransitur. scz principiū medium et finis. ita q̄ medium ad vtrumq; vtroq; modo se habet. quia respectu principij est finis. z respectu finis est p̄ncipium. Secundum est q̄ aliud est esse in potentia z aliud in actu. Ex his Aristoteles deducit hoc corrolarium.

Ad rationes. ad primam dicendum est q̄ in tali casu mobile reflectitur per accidens z nō per se. quare nō oportet mobile quiescere. Ad secundam dicitur q̄ lapis habet prohibens scz virtutem violentie que sufficit detinere mobile contra suum motum. licet nō sufficiat amplius mouere mobile cōtra eius motum.

Queritur tercio Utrum solus motꝰ circularis sit continuus z perpetuus: ac omnium aliorum motuum primus.

Pro parte affirmatiua est diffuse Aristoteles in littera. Sed pro parte negatiua arguit. q̄ si sic sequeret q̄ motus circularis esset infinitꝰ quod est impossibile. quia est inter duos terminos finitos Secundo sic. generationes z corruptiones sunt perpetue. ergo non solus motus localis.

Maior. Solus motus circularis excludit conditiones: perpetuum esse motum prohibētes Minor. Autoritate probatur omnium philosophorum: solum motum localem esse p̄mum motuum Conclusio. Igitur motus localis nō solum est perpetuus. sed etiam omnium motuū simpliciter primus.

Propositio maior pt̄z. quia nulla est repugnantia sue perpetuitatis. sed natura sua habet aptitudinem ad perpetuam durationem. cuius de motu recto sit oppositum vt patet ex differētijs vtriusq; motus. quarum prima ē. quia in motu circulari mobile fm eandem positionē redit ad punctum a quo exiuit. non autem sic est de motu recto. quia dextra pars fit sinistra si eadem pars que primo exiuit debeat primo redire. Secunda differentia. q̄ circularis est de eodem ad idem. econtra autem est de recto. quia motus reflexus non est continuus cum primo motu. vt visum est supra Tercia quia circularis copulat principium cum fine. non autem sic est de recto. quia est inter oppositos terminos Minor est philosophi in littera qui eam ostendit autoritate multorum antiquorum Et est ad hoc ratio. quia perpetuū est prius corruptibili. sed solus motus localis est continuus z perpetuus. vt etiam ostensum est superius. igit. Etiam perfectum prius est imperfecto. sed circularis est perfectus. quia copulat finem principio Conclusio sequitur ex premissis

Corrolarium primum. Bene dicit philosophus primo celi q̄ motus circularis: non est fm se alicuius corporis elemētaris. patet quia passio non excedit suum subiectum. cum igitur motus circularis fm se sit aptus ad perpetuitatem constat q̄ nō debetur p̄mo z per se corpi corruptibili. Et ergo si inueniatur in tali corpore hoc est per participatiōem cum corpore superiori Corrolarium secūdum. Rationabile est motum circularem esse regulārem: z aliorum motuum mensuram. patet quia primus in vnoq; genere est mēsura aliorꝰ z minoris variatiōis. vt dr quarto huius z. xij. metaphisice Ad rōes. ad primā dicit q̄ motus circularis est infinitus fm duratiōem perpetuam. sed nō est infinitus fm terminos Ad secdaz dicitur q̄ continuitas que est in generatiōibus z corruptionibus nō est continuitas simpliciter

Q autem necesse est impartibile esse z nulla

Circa p̄incipiū quarti

tractatus q̄ritur p̄mo. vtrum primus motor sit infinitꝰ

vigoris: z nature intellectualis Pro parte affirmatiua est processus philosophi hic z alibi Sed p parte negatiua arguitur primo sic. quia Arestoteles ꝓbat totuz vniuersum esse finitum vt patet primo celi. z nullū posse esse corpus infinitum. ergo nullum erit tempus infinitū Tenet ꝟsequētia. quia infinitas temporis ꝓueniret ex pte mobil' ptranseūtis punctū in spacio signato Scdo sic qz nullus effectus videtur infinitus. sed magnitudo virtutis cognoscitur ex effectu Tercio sic. oīa eterna sunt neccāria. sed fm Arestotelem primus motor ab eterno mouit. ergo mouet de necessitate z non libere fm intellectū z voluntatem Quarto sic. si essz intellectualis nature tunc posset velocius aut tardius mouere aut omnino a motu cessare propter libertatem ipsius voluntatis. sed illa sunt absurda apud Arestotelem.

Maior. Virtutem finitam mouere: p tempus infinitum est impossibile Minor. Mouens primum existens intellectualis nature: mouet in infinito tempore Conclusio. Tenendum est igitur philosophum voluisse: primum motorem esse infinite virtutis et intellectualis nature.

Ad probandum maiorem Arestoteles tria supponit. ꝓmo q in causa motus sunt tria. s. mouens mobile z tempus. Secundo sit mouens finitum a. sit mobile finitum b. z tempus finitum c. Tercio pars mouentis sit b et pars mobilis finiti sit e. pars tēporis infiniti finita sit z Tunc arguitur sic. si a mouebat b in c. tunc d mouebit e in z. sed d potest totiens sumi q consumet totum a. z sic e consumet totum b. cum illa sint finita. Sed z nunqꝫ potest consumere totum c. cum e sit infinitum. ergo c non erit adequatum tempus in quo mouebitur b Minor habet duo complexa. ꝓmum probat. quia phs probat q primus motor sit incorporeus z sine magnitudine. ex q̄ sequitur q sit nature intellectualis. Sed scōm complexum patet ex his que dicta sunt supra in octauo. vbi probatum est q primus motus nō incepit nec desinet. sz est perpetuus. z sic est fm tempus infinitus. quare oportet primum motorem mouere in tempore infinito Conclusio sequitur ex premissis. Correlarium primum. in magnitudine finita: nō potest esse virtꝰ infinita Correlarium secūdum. Nullum corpus infinitum in magnitudine: est virtutis finite precise. Illa duo correlaria patent ex declaratione textus. Correlarium tercium. instantie facte cōtra prememorata: solui possunt facili causa. Patet quia licet totum vniuersum sit finitū. nec possit esse aliquod corpus infinitum. tñ ex ratione philosophi ostenditur q virtus primi motoris est sufficiens ad mouēdum infinitū mobile. Nec est incōueniens si effectus nō capiat tātum quantū est in causa. Est tamē vez q primum mobile habet quādam similitudinem cū infinito vt dicitur tercio huius. qz circulus est quodammō infinitus. Similiter nō procedit secunda instantia. quia modus causandi interdum magis designat virtutē cause q̄ ipse effectus. cum igitur fm philosophum ꝓma cā sit causa totius entis nō presupponens aliquod subiectum. ideo cōcludi potest infinitas sue virtutis Ad terciā et quartam diceret Arestoteles q propter immutabilitatem prime cause ea que a prima causa procedūt fierēt necessario z immutabiliter nō obstante q per intellectuz et volūtatem ageret. quemadmodum in principio huius octaui habitum est q Arestoteles non potuit videre q mundus z motus inciperent aut desinerent permanēte voluntate primi motoris immutata. et eodem modo se habente.

Queritur secūdo Utruz motus proiectorum fiat a pluribus motoribus: sit proprie vnus z cōtinuꝰ

Pro illius questiōis parte negatiua z vera est Arestoteles in littera Sed pro parte opposita arguitur. proiecta mouentur ab impetu impresso. ergo nō mouentur a pluribus mouentibus. Antecedens probatur. qz nisi poneretur impetus nō posset videri vnde velocitaretur motus corporum ad sua loca naturalia. z quare nō potest homo se sistere in descensu vallis quādo currit si nō generetur impetus Secundo sic. quia si sagitta emittatur a balista. tunc eius motus videtur vnus et continuus.

Maior. Motus proiectorum non continuatur a proiciente: sed a medio propellente. Minor. Proiecta mouentur a pluribus: cosequenter se habentibꝫ Conclusio Quāuis igitur motus proiectorum non sit per quietem interruptus: proprie tamen non est vnus neqꝫ continuus.

Propositio maior patet ex determinatiōe philosophi hic in littera z in tercio de celo. Et declarat eam hoc modo. quia proiciens lapidem simul mouet medium. cui duo attribuit. scilicet mouere z moueri. non autem oportet q si cesset ipsum moueri q etiam cessz ipsum mouere cuius signum est. quia cum moueri sit completum. tunc maxime ipsum quod mouebatur potest mouere. Sicut subiecto producto ad summum calorem nō amplius calefit. sed potest calefacere. Et similiter illud secundū mouens dat parti proxime moueri z consequenter mouere et ita vlterius donec remittendo non datur nisi moueri et tunc cessat motus totus Minor patet ex dictis. quia exempli gratia lapis mouetur a pluribus partibꝫ aeris consequenter se habentibus. Prima pars conclusionis patet. quia sagitta ab arcu emissa non quiescit nisi vsqꝫ ad determinatam distantiam. vt supponitur. et ita est vnitas mobilis temporis z vbi ad quod est motus. Secunda pars patet. quia in tali motu sunt plura mouentia sibi succedentia propter que fiunt diuersi impulsus z irregularitates Correlarium. Si proiectuz moueretur per impetum: sequeretur q lapis proiectus sursum semper continuaret motum suum. Patz sequela. quia illa forma scilicet impetus predominatur forme grauitatis. z quia motus naturaliter fluit ab illa virtute sequitur q nunqꝫ vinceretur. verbi gratia si a calidita/te aque flueret adintra calefactio conseruans calorem sicut impetus generat motum nunqꝫ aqua calefacta frigefieret nisi superueniret extrinsecum frigefaciens predominando Ad primam dicitur q illa velocitas non est propter impetum. sed propter dispositionem ad motum velociorem ex parte suscipiētis. nam prior pars motus est via quedaz vt a grauitate fluat intensior motus. et sic semper vlterius. Ad secundam quid sit dicendum patet ex dictis.

Querit tercio Utrum primus motor impartibilis: habeat virtutem organicam alicuius corporis. Pro illius q̄ siti responsione notandum est q̄ aliquid dicitur imparti bile siue indiuisibile multipliciter. uno modo sicut uni tas vel punctus q̄ sunt de genere quantitatis sicut eius principia. Alio modo aliquid est indiuisibile tam̄ exi stens extra genus quantitatis. sicut substantie separate dicuntur indiuisibles. Similiter etiam duplex est virt⁹. quedam est que determinatur ad certam partem subie cti. sicut virtus oculi vel alterius sensus Alia est virtus separata non coniuncta materie. sicut intellectus est vir tus anime. Istis sic notatis patet luce clarius q̄ prima pars quesiti est affirmatiua t secūda est negatiua Sz contra hoc arguitur primo sic. primus motor est in circū ferentia primi mobilis. sed omnis forma que est in ma teria quantificatur ad quantitatem sue materie. ergo p̄ mū mouens habet magnitudinem Secōo sic. finitum vel infinitū soli quātitati conuenit. sz primū mouēs est infi nite virtutis. g̃ est quantū t partibile.

Maior. Primus motor est impartibilis: sicut existens omnino extra genus magnitu dinis. Minor. Virtus primi motoris: nō est virtus organica alicuius corporis. Cō clusio. Igitur impossibile est primum mouēs immobile: habere magnitudinem aut virtutē in corpore.

Propositio pro maiore posita sic ostenditur. quia si ha beret quantitatem dimensiuam aut haberet magnitu dinem finitam. t si sic non esset infiniti vigoris. cuius op positum superius dictum est. aut haberet magnitudinē infinitam. sed hoc non quia nulla talis est. Q̄ autem sit extra genus. patet quia est motor totius nature eam to tam t totaliter trāscendens Minor propositio sic pa tet. quia virtus organica determinatur ad magnitudi nem dimensiuam. sed primus motor est absolutus a ta li magnitudine. vt dicit precedens propositio. igitur tc̄.

Conclusionis veritas patet ex premissis Corre larium primum. principium influentie motus continui: est in circūferentia mobilis primi. patet quia vbi motus est velocior ibi principium motus est ponendum. vt dici tur in littera. sed velocior est motus in circūferentia pri mi mobilis. et inde alie spere participant suum motum diurnum. quia p̄mus motor est causa motus diurni ab oriente in occidens. Et ergo ad hunc sensum posset con cedi de p̄mo motore q̄ sit in dextra parte celi. id est in ori ente. quia ab illa parte celi recipitur influentia ad motuz circularem. Quod nō est sic intelligendum q̄ aliqua de terminata pars sit semper oriens. eo q̄ virtus motoris primi non est affixa alicui parti sicut organo. sed quecū q̄ pars fuerit in oriente recipit influxum inchoandi mo tum Corrolarium secundum. deus gloriosus sm̄ po sitionem Aristotelis: non est motor proprius primi mo bilis. Patz primo ex communi positione peripatheticō rum inter quos princeps t dux eorum est Aristoteles qui ponunt corpora celestia animata. t per consequens motor proprius respectu corporis celestis est anima. nō autem deus gloriosus. Rursus idem patet ex processu Aristotelis in vlo octauo. quia in genere eoruz que mo uentur quod mouetur naturaliter est prius eo quod mo uetur violente. t quod mouetur a se est prius eo q̄ mo uetur ab alio. Et per consequens in genere mobilium primum mobile mouetur a p̄ncipio intrinseco. sicut ani mal mouetur ab anima Corrolarium tercium. Vir tus simpliciter primi motoris: est origo omnis virtutis Patz quia propter eius excellentiam in primo simplici ter motore qui est deus gloriosus. ipsa virtus est ipsa cēn tia primi motoris a qua ceteris fit participatio quicq̄d bonitatis in se continent. Ad rationes. ad primam dicendum q̄ primus motor est in circumferentia primi mobilis nō sm̄ determinationem sue substantie. sed sm̄ influentiam motus. vt patet ex dictis Ad secundam respondetur q̄ primus motor non est infinitus infinita te quantitatis dimensiue. sed infinitate virtutis. Et er go dicit autor libri causarum q̄ primum infinituz est vir tus virtutum a qua descēdunt relique bonitates. quas nobis largiri dignetur ipse autor t fons virtutum deus gloriosus in secula seculorum benedictus Amen

Finis positionum circa oc to libros phisicorum que sunt ad opponendum t respondendum multum necessarie.

LANDES- UND STADT- BIBLIOTHEK DUSSELDORF

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf